CON MÌNH CHẲNG LẼ LẠI "VỨT"?

ÁP DỤNG TƯ DUY LINH HOẠT
ĐỂ LÀM CHA MẸ TỐT HƠN

gamma
bringing tomorrow here

NHÀ XUẤT BẢN THẾ GIỚI

Duong Kobo's Book Club

Tủ sách Kỹ thuật số
dành cho
Kindle & Kobo

SCAN TO JOIN

CON MÌNH CHẲNG LẼ LẠI "VỨT"?

NHÀ XUẤT BẢN THẾ GIỚI

Trụ sở chính: Số 46, Trần Hưng Đạo, Hoàn Kiếm, Hà Nội

Tel: 0084.24.38253841

Chi nhánh: Số 7, Nguyễn Thị Minh Khai. Quận 1, TP. Hồ Chí Minh

Tel: 0084.28.38220102

Email: marketing@thegioipublishers.vn

Website: www.thegioipublishers.vn

Chịu trách nhiệm xuất bản:

GIÁM ĐỐC – TỔNG BIÊN TẬP

TS. TRẦN ĐOÀN LÂM

Biên tập: Trịnh Hồng Hạnh

Sửa bản in: Ngọc An

Thiết kế bìa: Tất Sỹ

Trình bày: Vũ Lê Thư

In 3.000 bản, khổ 14 x 20.5 cm tại Công ty Cổ phần In Sách Việt Nam (INSAVINA)

Địa chỉ: 22B Hai Bà Trưng, quận Hoàn Kiếm, TP. Hà Nội.

Số ĐKXB: 713-2021/CXBIPH/08-46/ThG

Quyết định xuất bản số: 292/QĐ-ThG cấp ngày 17 tháng 03 năm 2021

ISBN: 978-604-77-9287-0. In xong và nộp lưu chiểu năm 2021.

CÔNG TY CỔ PHẦN XUẤT BẢN VÀ DỮ LIỆU ETS

Trụ sở chính: Tầng 3, Dream Center Home số 11A, ngõ 282 Nguyễn Huy Tưởng, Phường Thanh Xuân Trung, Quận Thanh

Xuân, TP. Hà Nội

Tel: (84-24) 3 722 62 34 | Fax: (84-24) 3 722 62 37

Chi nhánh TP. HCM: 138C Nguyễn Đình Chiểu, Phường 6, Quận 3, TP. Hồ Chí Minh

Tel: (84-28) 38220 334 | 35

Lời giới thiệu

Khi Rob gặp Cherry và hai con trai của cô, Eddy và David, họ từng có nhiều xung đột trong quan điểm nuôi dạy con cái. Dù xét theo tiêu chuẩn Việt Nam, Cherry là người có tư tưởng phóng khoáng và luôn khuyến khích tư duy độc lập, nhưng ở cô vẫn mang nét gì đó của một "mẹ hổ" châu Á. Còn Rob là người chịu ảnh hưởng nhiều bởi văn hóa Kiwi và các cây viết về nuôi dạy con như Steve Biddulph và Celia Lashlie. Trong những năm tháng thú vị bên nhau, mọi thành viên trong gia đình đều ảnh hưởng lẫn nhau, trong khi các chàng trai ngày càng bị ảnh hưởng bởi bạn bè cùng trang lứa và xã hội thì Rob và Cherry cũng thay đổi cùng nhau mỗi ngày...

Rob và Cherry không bao giờ tự nhận rằng họ là những chuyên gia về gia đình hay bất kỳ lĩnh vực nào liên quan đến gia đình. Họ cũng không phải là nhà tâm lý chuyên về trẻ em hay nhà tư vấn hôn nhân. Họ cũng từng mắc sai lầm và học hỏi từ chúng. Nhưng là những chuyên gia tư vấn và đào tạo về quản lý linh hoạt trên toàn cầu, họ nhận thấy những tư duy và cách thức quản lý linh hoạt vốn được áp dụng thành công và mang lại hiệu quả cao cho nhiều doanh nghiệp và tổ chức trên thế giới cũng rất hiệu quả khi áp dụng trong gia đình.

Sau khi cùng bạn mình là PGS. TS Nguyễn Thị Phương Hoa lập ra nhóm Facebook mang tên *Đồng hành cùng con tuổi dậy thì* (hiện có gần 30 ngàn thành viên), chứng kiến nhiều bậc cha mẹ gặp khó khăn trong hành trình nuôi dạy con, nhất là khi con bước vào giai đoạn tuổi dậy thì, TS Cherry Vũ đã tập hợp những bài viết của Rob, David và của mình để tạo ra cuốn sách này.

Bạn đang cầm trên tay cuốn sách được viết bởi hai nhà lãnh đạo tư tưởng về quản lý linh hoạt, cuốn sách dành cho tất cả các bậc cha mẹ Việt Nam. Thông điệp mà các tác giả muốn truyền tải đến các phụ huynh là: *Con bạn đang sống trong một thế giới mà khi ở độ tuổi của chúng bạn không thể tưởng tượng ra được. Những cách làm cha mẹ hiệu quả của thế hệ trước sẽ không còn hiệu quả nữa. Bạn không biết điều gì mới quan trọng với con mình, bạn cũng không thể hiểu những giá trị của chúng. Việc cố gắng áp dụng các kỹ thuật kiểm soát và trừng phạt của cha mẹ truyền thống sẽ chỉ tạo ra những đứa trẻ không hạnh phúc, thậm chí gây tổn hại đến sức khỏe tâm thần*

của chúng. Trong cuốn sách này, bạn sẽ tìm thấy những câu chuyện và những lời khuyên, những tư duy và nguyên tắc để giúp bạn tìm ra cách nuôi dạy con cái hiệu quả hơn trong một thế giới đang thay đổi dữ dội.

Về David, ngay từ khi còn nhỏ, cậu đã là một cây viết tuyệt vời. Từ năm 9 tuổi, cậu đã có nhiều bài viết được xuất bản và gây được tiếng vang ở Việt Nam. Đó hầu hết đều là các bài viết phản ánh những góc nhìn có được từ trải nghiệm của cậu khi sống ở Việt Nam và New Zealand. Người đọc sẽ thấy bất ngờ trước những suy nghĩ đa chiều, sâu sắc cùng một thế giới quan đẹp đẽ và đầy cảm xúc của một cậu bé mới 9, 10 tuổi. Với chúng tôi, đó chính là minh chứng sống động nhất về một thế hệ trẻ tự tin, tự chủ, đầy bản lĩnh và rất nhân văn, là "sản phẩm" có được từ môi trường giáo dục mà Rob và Cherry đã tạo ra trong gia đình mình.

Chúng tôi tin rằng những bài học cuộc sống được chắt lọc từ gia đình Rob và Cherry sẽ giúp bạn có những suy nghĩ đúng đắn, tích cực trong việc nuôi dạy con cái. Đôi khi bạn sẽ bật cười, nhưng sau đó bạn sẽ học được những bài học, sẽ suy ngẫm về các mối quan hệ của mình với con cái, về tình yêu và cuộc sống.

Lời tựa từ Rob England

Chúng tôi không phải là bậc cha mẹ hoàn hảo, chúng tôi cũng có những thất bại và hối tiếc. Có nhiều việc chúng tôi đã có thể làm tốt hơn. Nhưng đây là những gì mà chúng tôi đã học được từ kinh nghiệm và quan sát của bản thân và từ rất nhiều bộ óc thông thái:

> Là cha mẹ, bạn có bảy năm đầu tiên để định hình nhân cách và bản lĩnh của một đứa trẻ. Hãy làm điều đó bằng thật nhiều sự hỗ trợ tích cực, trao cho con những cơ hội, từng bước giúp con xây dựng lòng dũng cảm và thái độ dám chấp nhận mạo hiểm. Đừng giữ con trong vùng an toàn, đừng tỏ ra lo lắng, sợ hãi, cũng đừng bao giờ trừng phạt khi con bị thất bại hay gặp tai nạn. Hãy kiềm chế cơn giận để không bao giờ sử dụng bạo lực, dù là bạo lực thể chất hay lời nói.
>
> Trên nền tảng đó, các thầy cô giáo sẽ có bảy năm tiếp theo để xây dựng tính cách cho con.
>
> Bảy năm sau đó là giai đoạn bọn trẻ là chính mình và bạn bè đồng lứa sẽ có ảnh hưởng nhiều nhất đến chúng.
>
> Trong bảy năm thứ tư, cuối cùng chúng cũng thôi không còn coi mình là cái rốn của vũ trụ nữa, chúng sẽ học hỏi từ xã hội, từ văn hóa cộng đồng và từ những thất bại của chính mình.

Vậy là, một khi bọn trẻ bước vào tuổi đến trường, bạn đã xong bổn phận định hình tính cách cho con, vai trò của bạn lúc này sẽ chuyển sang bảo vệ con khỏi nguy hiểm và cho phép con phát triển theo cách riêng của chúng. Khi con 14 tuổi, bạn cần phải trở thành một người bạn đồng hành của con trong gia đình, không phải là người chỉ huy. Bạn không có quyền kiểm soát con nhiều hơn bất kỳ người nào khác, việc bạn cố gắng làm như vậy sẽ chỉ phá hủy tình yêu của chúng dành cho bạn hoặc khiến chúng trở nên xa cách mà thôi.

Bạn phải làm thế nào để đến khi con 20 tuổi, bạn vẫn có thể là một người bạn của con, cả hai có sự tôn trọng lẫn nhau, để ít nhất con còn chịu lắng nghe ý kiến của bạn.

Để sẵn sàng cho hành trình quan trọng này, điều cần thiết là bạn phải duy trì sự khách quan và hiểu con trong bối cảnh của những người quanh chúng. Hãy đánh giá chúng so với các bạn bè

đồng lứa (chứ không phải một hoặc hai đứa trẻ "ngôi sao" nào đó). Hãy đo lường chúng dựa trên các hành vi và niềm tin của bạn ở chính giai đoạn đó, và đừng là một kẻ đạo đức giả. Đừng đánh giá con bằng những ước mơ mà bạn đã không thực hiện được hay bằng hình ảnh một đứa trẻ lý tưởng mà bạn muốn trưng ra để gây ấn tượng với bạn bè. Hãy đo lường con bằng những giá trị của bản thân chúng và xem liệu chúng có trung thành với niềm tin của chính mình hay không, vì bạn chỉ có thể nhìn nhận con dựa trên chuẩn mực của chính chúng chứ không phải của bạn.

Hãy loại bỏ lo lắng. Bạn cần hiểu rằng những đứa trẻ bước ra từ những gia đình hạnh phúc và lành mạnh đều sẽ trưởng thành. Bạn cần có lòng can đảm và niềm tin vào con. Càng tách con ra khỏi môi trường hạnh phúc và lành mạnh, bạn càng làm giảm các cơ hội của con trong cuộc sống. Bạo lực bằng lời nói hoặc thể xác từ cha mẹ không giúp ích gì cho sự hình thành nhân cách tốt ở con mà sẽ chỉ đầu độc chúng.

Hãy luôn yêu con và để con biết rằng bạn lúc nào cũng ở đó vì chúng. Tin tưởng chúng ngay cả khi bạn thấy hồ nghi. Chấp nhận những sai lầm, bản thân bạn cũng từng mắc sai lầm đó thôi. Dù chuyện gì xảy ra, hãy cho con thấy rằng lợi ích của chúng mới là mối quan tâm đầu tiên của bạn. Con càng tin tưởng chia sẻ với bạn, bạn sẽ càng biết rõ chúng có đang ổn hay không.

Phần một

NHÌN CÂY SỬA ĐẤT, NHÌN CON SỬA MÌNH

Nhìn cây sửa đất, nhìn con sửa mình

Là người đồng sáng lập một nhóm Facebook mang tên Đồng hành cùng con tuổi dậy thì, mỗi khi đọc được những than thở của các ông bố bà mẹ, tôi thấy thương cả họ lẫn bọn trẻ. Tôi hiểu những trăn trở, những nỗi khổ sở mà các bậc cha mẹ đang phải đương đầu. Họ luôn muốn điều tốt nhất cho con cái mình nhưng đôi khi những nỗ lực của họ lại phản tác dụng.

Tuy vậy, tôi thương những đứa trẻ nhiều hơn. Vì sao lại thế? Đơn giản vì tôi nghĩ cha mẹ là những người chủ động tạo ra hoàn cảnh của chính mình, cuộc chơi nằm trong tay họ. Còn con trẻ, chúng hoàn toàn bị động. Chúng chỉ có thể phản ứng lại chứ không thể điều khiển hay thay đổi được hoàn cảnh mà mình đang sống.

Nếu con cái không phát triển theo hướng chúng ta mong muốn, có lẽ chúng ta cần xem xét lại cách làm cha mẹ hoặc mong muốn của bản thân. Tương tự như khi làm vườn, nếu cây cối yếu ớt, không phát triển, không ra hoa kết trái, người làm vườn cần xem lại cách mình chăm sóc cây.

Có rất nhiều điều tôi học được khi làm vườn. Khi chăm sóc khu vườn của mình, tôi chú ý đến điểm khác biệt của mỗi loại cây, các loại cây khác nhau lại đòi hỏi những điều kiện khác nhau về thời gian trồng, lượng nước, ánh nắng, dinh dưỡng, khoảng cách trồng…

Người làm vườn không thể tạo ra bông hoa, cánh hoa, hoặc thân cây, cũng không thể làm cho nó đẹp hơn. Nhưng họ hiểu về môi trường, họ biết lượng nắng và độ ẩm thích hợp cho mỗi loài cây để giúp chúng nở hoa. Họ biết khi nào cần chăm sóc và khi nào cần để chúng một mình. Là người làm vườn, họ nuôi dưỡng sự sống được đặt trong tay mình.

Giống như một người làm vườn trong khu vườn của mình, là cha mẹ, chúng ta có trách nhiệm nuôi dưỡng và chăm sóc những đứa trẻ của mình. Chúng ta có thể giúp con cái trở thành phiên bản tốt nhất của chính chúng.

Chúng ta không thể biến một bông hoa trà thành một bông mộc lan, nhưng chúng ta có thể nuôi dưỡng cây hoa để nó cho ra những bông trà đẹp nhất có thể. Tương tự, chúng ta không thể đối xử với mọi đứa trẻ như nhau vì mỗi đứa trẻ là duy nhất và chúng cần được nuôi dạy khác nhau để phát triển tốt nhất.

Cũng như người làm vườn cần có kiến thức về cây cối, cha mẹ cần học cách nuôi dạy con để nâng cao vốn hiểu biết của mình, từ đó giúp con trở thành phiên bản tốt nhất của chúng. Nhiều người khăng khăng rằng tôi đã đọc, đã thử áp dụng hết cách rồi nhưng kết quả không được cải thiện, con tôi không tốt hơn. Có lẽ bạn làm chưa đủ lâu, chưa đủ kiên trì và nhất quán để thấy kết quả. Không phải hôm nay bạn tưới cây và chăm bón thì ngày mai cây sẽ đơm hoa kết trái ngay. Bạn cần mất vài tháng, thậm chí vài năm để nhìn thấy kết quả.

Chúng tôi hi vọng cuốn sách này sẽ mang lại cho các bậc cha mẹ những điều bổ ích để trở thành những người làm vườn tốt nhất, tạo ra những vườn cây đầy hoa thơm trái ngọt. Hi vọng các bạn sẽ trở thành những người cha, người mẹ tốt hơn, nuôi dạy những đứa trẻ tốt hơn, tạo ra những gia đình tốt hơn, xã hội tốt hơn.

Thế nào là nuôi dạy con thành công

Tốc độ thay đổi của thế giới hiện đại là một thách thức đối với tất cả chúng ta, khiến chúng ta phải liên tục thích nghi với hoàn cảnh mới. Không ai nhận thấy điều này rõ hơn các bậc cha mẹ. Vì lẽ đó, họ cần điều chỉnh hành vi của mình nhanh như cách xã hội thích nghi với công nghệ mới.

Doanh nghiệp và các ngành công nghiệp đã tìm ra giải pháp cho vấn đề này bằng những phương thức làm việc và quản lý mới, hay còn gọi là "tư duy quản lý linh hoạt". Vậy chúng ta có thể áp dụng tư duy quản lý linh hoạt vào trong gia đình như thế nào khi con cái đang lớn lên trong một thế giới hoàn toàn khác với thế giới mà chúng ta từng biết?

Chúng ta đều hiểu rằng không có cái gọi là cha mẹ hoàn hảo cũng như không có cách làm cha mẹ nào là duy nhất đúng. Trên tất cả, duy trì và phát triển mối quan hệ yêu thương trong gia đình và mong muốn hướng tới những điều tốt đẹp cho tất cả mọi thành viên mới là điều quan trọng nhất.

Để trở thành những người lớn khỏe mạnh và tự chủ, trẻ em cần tình yêu thương và sự ấm áp, cần được trò chuyện và lắng nghe, cần sự chỉ dẫn và thấu hiểu, cần có cảm giác an toàn và bình yên. Ngoài ra, trẻ cũng cần hiểu về giới hạn và ranh giới, về sự lựa chọn và những hậu quả từ việc mình làm.

Để trở thành những người lớn có năng lực, trẻ cần sự tự do và

tự tin để bước ra ngoài khám phá thế giới và biết rằng chúng có thể quay trở về để được an toàn và thoải mái ở một nơi luôn sẵn sàng chờ đón chúng.

Không có công thức để dạy con cũng như không có công thức để làm người. Quá trình chúng ta sống là hành trình không ngừng học hỏi và tiếp tục khám phá tương lai. Chúng ta chỉ hiểu về cuộc sống khi nhìn lại và chiêm nghiệm những gì mình đã trải qua.

Thành công cũng vậy, đó hoàn toàn chỉ là quan niệm của mỗi người. Đối với bạn, thành công là khi bạn đạt được những gì mình mong muốn. Nhưng có thể những người khác lại không có chung quan điểm đó.

Trong gia đình chúng tôi, con cái được kỳ vọng:

• có những giá trị sống đúng đắn: biết điều gì là hay là dở và sống theo những giá trị đó

• có khả năng độc lập: tự nuôi được bản thân và sống có ích cho cộng đồng, xã hội

• biết quan tâm, yêu thương chăm sóc người thân

• tử tế với mọi người

Nhiều cha mẹ không vui khi thấy con mình "hư hỗn, bướng bỉnh", tôi lại có niềm tin rằng cách tốt nhất giúp cho trẻ ngoan là làm cho chúng hạnh phúc. Cách tốt nhất để giải quyết mọi vấn đề mà con bạn đang gặp phải là cố gắng chạm vào trái tim chúng. Khi chúng yêu bạn và cảm nhận được tình yêu của bạn, mọi vấn đề sẽ tự được hóa giải.

Những đứa trẻ cư xử tốt nhất có xu hướng là những đứa con hạnh phúc nhất. Những đứa trẻ cảm thấy bị bỏ rơi, bị hiểu lầm hoặc bị áp lực thường bướng bỉnh và dễ nổi loạn nhất. Vì vậy, hãy cho con một môi trường hạnh phúc, bạn sẽ thấy việc làm cha mẹ hình như bỗng trở nên dễ dàng hơn rất nhiều.

Ngoài ra, chúng ta cần tin tưởng con cái nhiều hơn. Nói như Lady Bird Johnson, một trong những Đệ nhất phu nhân được yêu thích nhất ở Mỹ, đồng thời là một bà mẹ của hai con, thì: "Trẻ em có xu hướng sống theo những gì bạn tin tưởng ở chúng." Tôi cũng tin rằng sự khen ngợi và hỗ trợ sẽ giúp trẻ phát huy được tiềm năng của mình, điều này hình như đang rất thiếu vắng trong các gia đình của chúng ta. Các bậc cha mẹ hãy cùng thử khen ngợi, tin tưởng, bỏ bớt áp lực lên con cái.

Mong muốn của chúng tôi khi viết cuốn sách này là giúp mọi người có nhiều góc nhìn hơn và nhận thức đúng đắn hơn trong việc đồng hành cùng con, từ đó trở thành những bậc cha mẹ tốt hơn, giúp cho con cái tốt hơn, gia đình tốt hơn và xã hội tốt hơn.

Bạn có đang suy nghĩ đúng trong cách dạy con

Có những câu hỏi rất phổ biến trong cộng đồng các ông bố bà

mẹ như: "Con tôi ương bướng, khó bảo, bố mẹ nói gì không nghe mà luôn làm ngược lại. Tôi phải làm gì?" hoặc "Con tôi chẳng quan tâm đến bất kỳ ai, bất kỳ việc gì ngoài thế giới của nó"...

Cũng như khi tư vấn cho các tổ chức và doanh nghiệp, tôi sẽ không bao giờ khuyên mọi người bắt đầu từ việc cố gắng sửa hành vi của nhân viên. Tôi thường giúp họ xem lại hệ thống và cách quản lý của mình. Tôi luôn nhắc đi nhắc lại với bất kỳ nhà quản lý nào rằng: "Tôi tin vào kết quả hoàn hảo trong mọi tình huống". Có nghĩa là kết quả đầu ra chính xác là những gì bạn làm với con người và với hệ thống. Sếp thế nào, nhân viên thế đó. Hệ thống thế nào, con người thế đó. Quản lý thế nào, văn hóa thế đó. Gia đình cũng là một hệ thống, những gì bạn làm sẽ cho ra kết quả tương ứng.

Có một sự thật là "mọi thứ bạn muốn đều muốn bạn" (whatever you want, wants you). Do vậy, nếu bạn thực sự muốn con vui vẻ hạnh phúc, muốn con nghe lời, muốn con quan tâm... nhưng kết quả không được như mong đợi, như vậy có nghĩa là cách bạn hiểu và cách bạn làm đang không ổn. Điều bạn cần làm là thay đổi đôi kính bạn đang mang, thay đổi cách bạn đang nhìn, bạn sẽ thấy nhiều điểm mù mà trước giờ mình chưa từng thấy. Chỉ có suy nghĩ đúng và nỗ lực đúng mới mang lại kết quả đúng. Phỏng ạ?

Tôi luôn nói với các con rằng tôi yêu chúng như thế nào. Tôi thể hiện tình yêu đó bằng hành động, cử chỉ, lời nói và tôi cũng muốn con làm điều đó với mình.

Bức thư dưới đây là của David, con trai nhỏ của tôi viết năm 10 tuổi, khi tôi công tác xa nhà. Đây chính là ví dụ về chuyện "những gì bạn muốn đều muốn bạn".

*Mẹ yêu quý,

Hôm nay mẹ thế nào, mẹ yêu? Con cá là ở Việt Nam lúc này đang rất nóng. New Zealand thì vô cùng khác. Trời lạnh và gió. Bây giờ là 8 giờ 18 phút tối, con đang rất ổn trong chiếc chăn ấm với một bát sô-cô-la trên tay. Nó thật ngon và con thích nó. Con ước mẹ ở đây cùng thưởng thức sô-cô-la với con.

Hôm qua con đã mơ về mẹ. Mẹ đưa con đến trường vào một ngày nắng. Con thấy nụ cười trên khuôn mặt đáng yêu của mẹ.

** Những bài viết được đánh dấu sao sẽ có bản gốc tiếng Anh ở phần Phụ lục của sách để độc giả có thể tham khảo thêm (BTV).*

Con chưa bao giờ thấy mẹ lo lắng về bất cứ điều gì trong giấc mơ của con. Đó là những gì con luôn muốn ở mẹ, mẹ ạ. Con yêu mẹ nhiều hơn con có thể diễn tả.

Bố, anh và con đang xem một bộ phim có tên *Fast Five*. Đó là một bộ phim hành động, nó hay tuyệt. Có rất nhiều pha

đánh nhau trong phim này. Cũng có những cảnh hôn hít nữa. Như thường lệ, con luôn che mắt lại khi đến những phần đó.

Anh cố gọi cho mẹ nhưng mẹ không bắt máy. Con đã thử nhắn tin cho mẹ trên Facebook và mẹ vẫn chưa trả lời.

Tại sao vậy mẹ? Có phải lúc này mẹ đang trong một cuộc phỏng vấn không? Con ước con có thể ở đó để pha cho mẹ một ly cà phê hay một tách trà.

Tuần trước, con chơi Monopoly với các bạn những khi trời mưa. Những lúc trời không mưa thì con chơi bóng rổ, trừ hôm con tiêm phòng cúm. Con đã làm hai bài kiểm tra và con đã làm tốt. Con tin mình làm đúng hơn 80%, nhưng con vẫn chưa có điểm.

Giờ đã đến lúc đi ngủ. Con hơi buồn ngủ nhưng con muốn mẹ ở đây với con. Thi thoảng mọi người hỏi con có nhớ mẹ không khi mẹ không ở bên con. Con luôn cố tỏ ra mạnh mẽ, con nói rằng mẹ thường xuyên sống xa con nên con không nhớ mẹ nhiều như lần đầu tiên nữa. Thực ra, con nhớ mẹ vô cùng. Con nhớ mẹ còn nhiều hơn cả lần đầu tiên cơ. Vì vậy, nếu mọi người nói với mẹ rằng con không nhớ mẹ, mẹ hãy tin rằng con chỉ đang cố gắng mạnh mẽ trước mặt họ thôi.

Con yêu mẹ.

(Bản gốc tiếng Anh: trang 310)

"A, con đường tốt nhất cho con tôi đây rồi!"

Có người mẹ tâm sự với tôi về đứa con nhỏ của cô ấy như thế này: Con năng động, có nhiều năng khiếu, cái gì cháu cũng thích và muốn học, nhưng học một thời gian lại chán. Cô ấy thấy mình như đang "đẽo cày giữa đường" và việc cho con tham gia các hoạt động ngoại khóa và các môn năng khiếu giống "những khoản đầu tư thua lỗ".

Tôi hiểu cảm giác sốt ruột của người mẹ ấy. Tuy nhiên, tôi chẳng có cách nào để giúp. Vì nếu thực sự có một con đường tắt để nuôi dạy con cái, nếu có cách nào giống như kiểu "A, CON ĐƯỜNG TỐT NHẤT CHO CON TÔI ĐÂY RỒI" tôi cũng muốn tìm thấy nó ngay bây giờ. Giống hệt bạn.

Suy cho cùng, các lớp học nhạc cho trẻ em không giúp con cái chúng ta nhanh chóng đạt được học bổng âm nhạc ở một trường đại học hay trở thành một nghệ sỹ tài năng. Học ngoại ngữ ngoài giờ không thể giúp con bạn ngay lập tức trở thành chuyên gia về ngôn ngữ đó. Học chơi một môn thể thao không có nghĩa là chúng sẽ trở thành vận động viên hay cầu thủ chuyên nghiệp ngay...

David, con trai nhỏ của tôi, là người có nhiều năng khiếu và từng học nhiều, tham gia chơi nhiều môn khác nhau. Ảnh từng là thành viên trong đội thi vô địch quốc gia cờ vua New Zealand năm lớp Tám, thi vô địch quốc gia hiphop năm lớp Mười hai, rồi đạt giải vô địch bóng bàn cấp trường năm lớp Sáu, giải khuyến khích tennis cấp thành phố năm lớp Năm... Dù được đầu tư như vậy nhưng không có nghĩa là ảnh sẽ chơi chuyên nghiệp bất cứ môn nào trong số đó khi trưởng thành.

Tương tự, con tôi viết mỗi ngày trong nhiều năm không có nghĩa ảnh sẽ trở thành nhà văn hay cây viết chuyên nghiệp... Nhưng tất cả những điều đó đều giúp ảnh có cuộc sống phong phú và thú vị hơn. Những kiến thức, kỹ năng con góp nhặt được trong hành trình đó đều là tài sản của con trong cuộc sống sau này.

Chúng ta cũng từng lớn lên và trải nghiệm rất nhiều thứ từ học hành đến công việc để khám phá bản thân, tìm ra những thứ mà mình thích, mình có khả năng hay phù hợp với mình... Vậy tại sao chúng ta lại muốn tìm con đường tắt cho tương lai của con? Lớp học nào, hoạt động ngoại khóa nào là hoàn hảo đối với chúng? Làm sao để biết được điều đó? Không có cách nào cả, chỉ có cách duy nhất là hãy từng bước khám phá cùng con.

Chúng ta không thể bỏ qua những việc khó trong cuộc sống và tiến thẳng đến nơi nhận phần thưởng: con cái chúng ta trưởng thành và trở thành người tử tế, độc lập, tự tin và hạnh phúc.

Các bậc cha mẹ luôn muốn loại bỏ ra khỏi thế giới của con những thứ như các tiện ích mới nhất, trò chơi điện tử và mạng xã hội... vì họ nghĩ như thế sẽ tốt cho chúng, nhưng họ lại không thể dành cho con thời gian, sự quan tâm và sự kết nối cần thiết. Rất nhiều người thường "thảy" máy tính bảng, điện thoại cho con để rảnh tay làm việc khác, sau đó lại đổ lỗi rằng con ham đồ chơi công nghệ. Như vậy có mâu thuẫn quá không?

Có những điều chúng ta nghĩ sẽ giúp ích cho con nhưng thực ra bản thân những thứ đó là chưa đủ:

• Trường mầm non tốt đến mấy cũng không bù đắp được thời gian ở bên cha mẹ để được học hỏi về cuộc sống, về các mối quan hệ và sự chăm sóc.

• Những câu chuyện đạo đức không bù đắp cho những việc làm thể hiện sự quan tâm đến mọi người xung quanh: dang tay giúp những người thực sự cần giúp đỡ, trao hi vọng cho những người cần hi vọng.

• Câu chuyện về những người hùng không thể thay thế hình ảnh cha mẹ luôn ở bên mỗi khi con vấp ngã hoặc những lúc chúng yếu lòng.

Câu chuyện của chính cha mẹ là câu chuyện quan trọng nhất mà bọn trẻ sẽ đọc. Chúng đọc nó trong thực tế sống động, bằng

hơi thở, bằng da thịt.

• Để dạy con tính kiên nhẫn, lòng từ bi, tinh thần tự chủ và khôn ngoan, bạn phải có những điều đó.

• Để dạy con hài lòng với bản thân, bạn cần phải biết hài lòng.

• Để dạy con tin vào chính mình, rằng chúng có thể thực hiện những ước mơ và hoài bão, bạn phải tin vào chúng.

Không có đường tắt hoặc công thức để nuôi dạy con cái. Cách bạn sống cũng là cách quan trọng nhất để xác định kiểu mà con bạn sẽ sống. Hãy đặt mình vào con đường đúng đắn và hướng dẫn con đi theo. Bạn không bao giờ biết điều đó sẽ thay đổi gia đình bạn như thế nào. Giờ thì bạn đã có thể reo lên: "A, con đường tốt nhất cho con tôi đây rồi!" Đừng cố tìm con đường tắt.

***Giấc mơ của tôi**

(David viết năm 11 tuổi)

Khi còn nhỏ, ước mơ của tôi là trở thành bác sĩ hay luật sư để khiến cha mẹ tự hào về tôi. Lớn hơn một chút, tôi bắt đầu nghĩ về những gì mình thực sự muốn. Đôi khi tôi muốn trở thành một họa sĩ bởi tất cả những gì tôi muốn là vẽ, và tôi nghĩ tranh của tôi trông khá ổn.

Bây giờ, tôi vẫn không biết chắc mình muốn trở thành ai trong cuộc sống. Mẹ thường miêu tả tôi giống như vỏ quả mít, vì tôi có thể làm hầu hết mọi thứ ở trên mức trung bình nhưng lại không có gì thực sự xuất sắc. Mẹ nói những kỹ năng của tôi giống những chiếc gai mít, nhọn đều nhưng chẳng có gì nổi trội. Và nếu tôi muốn thật giỏi ở một lĩnh vực nào đó, tôi phải tập trung nhiều hơn vào nó và bớt tập trung vào một số thứ khác. Tôi không thể không đồng ý với nhận định này vì ngay cả bây giờ tôi cũng không biết mình muốn trở thành ai.

Khi nhìn mọi người xung quanh, tôi thấy ước mơ và đam mê của anh trai và cha mẹ tôi. Chẳng hạn, anh tôi chọn ngành Khoa học Máy tính và Toán ở trường đại học vì anh ấy muốn làm việc liên quan tới máy tính, lập trình và toán. Anh cũng có niềm đam mê sưu tầm tiền cổ của các nước. Nhưng khi nhìn vào sâu bên trong mình, tôi không thấy được thứ mà mình thật sự đam mê. Thật ra thì, tôi cảm thấy như thể mình muốn làm mọi thứ. Tôi muốn trở thành một vũ công, một nhiếp ảnh gia và một nhà văn.

Tuy nhiên, mỗi khi nảy ra một ý tưởng, niềm đam mê của tôi lại trỗi dậy và xua tan ý nghĩ rằng tôi sẽ không thể làm được điều đó. Tôi biết tới một lúc nào đó tôi sẽ phải quyết định mình thực sự muốn trở thành ai, nhưng ngày đó còn quá xa phía trước. Tất nhiên, khi còn bé như bây giờ, tôi không nên

suy nghĩ quá nhiều và bỏ dở mọi thứ vì tôi vẫn chưa thể hình dung được mình muốn trở thành người như thế nào. Biết đâu khi lớn hơn, tôi sẽ chọn làm diễn viên hài. Sự thật là không ai biết được điều gì có thể xảy ra vào ngày mai, nên tôi sẽ cứ là chính mình cho đến khi ngày đó tới.

(Bản gốc tiếng Anh: trang 311)

Bạn đang tạo ra những đứa con như thế nào?

Là cha mẹ, chăm sóc con cái là công việc của chúng ta, phỏng ạ? Và nhiều người cho rằng làm tốt việc này có nghĩa là phải bảo vệ con khỏi nguy hiểm. Vậy bạn muốn con mình thành những con búp bê yếu đuối hay muốn tôi luyện chúng thành người có bản lĩnh, rắn rỏi như thép? Bạn có đang cân bằng được giữa việc bảo vệ con khỏi những mối đe dọa thực sự và việc cho phép con tự do khám phá, trải nghiệm thế giới cũng như đối mặt với những rủi ro tồn tại trong nó hay không?

Chúng ta đang tạo cho con cái một nền văn hóa lo lắng

Tâm sự của một người mẹ có cô con gái 7 tuổi khiến tôi suy ngẫm rất nhiều về văn hóa nuôi dạy con cái của chúng ta hiện nay. Cô ấy nói rằng, "Con em 7 tuổi, trường rất gần nhà, em vẫn đưa đón con hằng ngày, nhưng con lại muốn tới trường một mình. Con sẽ phải đi qua một con hẻm có quán cà phê, em lo con sang đường có an toàn không, rồi lỡ có người bắt cóc con thì sao?"

Mỗi ngày, chúng ta nạp vào đầu quá nhiều thông tin về những hiểm nguy khôn lường trong thế giới hiện đại: bạo lực học đường, hệ thống giao thông tồi tệ, những kẻ bắt cóc trẻ em, rượu mạnh, ma túy, game online... Và với mức độ lan tỏa nhanh hơn bao giờ hết của các phương tiện truyền thông, những điều nhỏ nhặt nhất xảy ra cũng có thể làm gia tăng cảm giác bất an ở các ông bố bà mẹ, đến mức họ cảm thấy mình thật vô trách nhiệm khi để con đi bộ đến trường, chơi với bạn bên ngoài, ra khỏi nhà vào buổi tối hay nói chuyện với người lạ. Sự sợ hãi quá mức dẫn đến hành vi bao bọc quá mức và khiến thế hệ tương lai của chúng ta phải trả giá vì thiếu trải nghiệm sống, không biết đối phó với những nguy hiểm khi nó thực sự xảy ra.

Không cha mẹ nào cố tình làm con cái sợ hãi, nhưng nhìn vào tình trạng lo lắng và trầm cảm gia tăng ở trẻ em và thanh thiếu niên hiện nay, chúng ta phải thừa nhận rằng cha mẹ đang truyền đạt tới con cái một thông điệp rằng thế giới là một nơi nguy hiểm và đáng sợ. Sống trong nền văn hóa sợ hãi nên có những đứa trẻ 11 tuổi vẫn chưa dám tự mình sang đường, có những thanh niên

được cha mẹ đưa đón hằng ngày cho đến khi vào đại học. Nền văn hóa sợ hãi đang biến con cái chúng ta thành những con cua bấy, bất lực và sợ hãi trước thế giới bên ngoài.

Sự sợ hãi thái quá của cha mẹ đang loại bỏ tiềm năng của văn hóa tích cực và lạc quan. Làm thế nào để tạo ra một môi trường ấm áp hơn, dễ tha thứ hơn với những sai lầm, để mọi thành viên trong gia đình có sự kết nối hoặc đồng cảm? Làm cách nào để bạn có thể thúc đẩy khả năng độc lập, tính tự chủ và lòng biết ơn?

Thay vì cố gắng bao bọc con trước những rủi ro, khiến cả con cái lẫn cha mẹ đều khổ sở, tại sao bạn không hướng nhiều hơn vào khu vườn văn hóa nhỏ của chính gia đình mình và khám phá xem nên trồng những cái cây tích cực nào trong đó?

Với chúng tôi, tuổi thơ và tuổi thanh thiếu niên của bọn trẻ là thời gian để trải nghiệm thế giới, để chơi, để học, để thử và sai lầm, để vấp ngã, để tìm hiểu về xã hội và để biết được mình nên hành xử như thế nào trong mỗi hoàn cảnh sao cho phù hợp. Chúng tôi muốn được thấy các con mình trưởng thành mỗi ngày nên luôn tạo điều kiện cho con làm những điều đó và hướng dẫn chúng vượt qua những nguy hiểm trong cuộc sống. "Hướng dẫn và tạo điều kiện" khác với "tránh mọi rủi ro bằng mọi giá".

Con bạn có đang bị bất lực có điều kiện?

Tôi nhận được một tin nhắn rất dài từ một người không quen. Câu chuyện của bạn ấy là một ví dụ điển hình về cái gọi là "bất lực có điều kiện".

> "Con 27 tuổi, bằng tuổi này nhiều người đã có chồng có con rồi, vậy mà con vẫn là một đứa trẻ chưa lớn. Con may mắn được sinh ra khỏe mạnh, được bố mẹ thương yêu, bao bọc. Cuộc sống của con có vẻ toàn màu hồng và được nhiều người thèm khát, nhưng thực ra con lại vô cùng stress, bởi con cảm thấy mình luôn bị tra tấn về mặt tinh thần.
>
> Từ bé đến giờ, con chưa bao giờ được nói lên suy nghĩ của mình, mà có nói cũng chẳng ai thèm nghe. Bố mẹ và mọi người trong nhà nói đầu óc con không được bình thường (mọi người nói nhiều quá làm con thấy hình như mình không bình thường thật.)
>
> Bố mẹ con khắc khẩu, thường xuyên cãi vã và mâu thuẫn. Là người ở giữa, con phải hứng chịu mọi bực dọc hay than vãn. Con vô cùng mệt mỏi. Nhiều lúc con nghĩ bố mẹ ly hôn đi có phải tốt hơn không.
>
> Lớn lên, khi con tự ý chọn thi trường đại học không theo ý bố mẹ, làm nghề không như kỳ vọng của bố mẹ, khi thất nghiệp... con lại trở thành đứa bất tài vô dụng bị mang ra mắng nhiếc.
>
> Con ngưỡng mộ bạn bè xung quanh lắm, chúng nó vất vả

thật nhưng chưa bao giờ bị bố mẹ ép phải thế này thế kia.

27 năm sống trên đời, từ khi hiểu chuyện cho đến nay, con luôn bị đem ra so sánh với con nhà người ta: mày là loại mất dạy, loại óc lợn, bố mẹ chưa nói xong đã cãi, loại mày không được tích sự gì, chẳng lẽ tao cắn lưỡi mà chết, đẻ ra mày là một sai lầm, đi mà ăn *** cho con nhà người ta... Những lời như thế con nghe quá nhiều thành quen. Những kiểu tra tấn về tinh thần ấy khiến con ngày càng giống con ốc sên, muốn thu mình trong vỏ, muốn ẩn mình ở những nơi tối tăm...

Con muốn nói chuyện thật nghiêm túc với bố, nhưng chưa được ba câu đã bị gạt phắt đi và bị giáo huấn. Con cảm giác mình sinh ra ở thời hiện đại nhưng lại bị gông cùm bởi lễ giáo thời phong kiến. Cho đến hôm nay, con thấy mình bị bất lực thực sự, không có sức hay động lực để bật lên.

Nhiều lúc con tự hỏi bố mẹ sinh ra mình để làm gì. Để tự hào hay để sau này có người phụng dưỡng, thờ cúng? Bây giờ, lúc nào con cũng cảm thấy mình có lỗi với bố mẹ, lúc nào con cũng cảm thấy mình sinh ra là một sai lầm. Con không còn nói chuyện được với bố mẹ nữa, gia đình có bốn người nhưng con không thể nói chuyện với ai."

Một đứa trẻ luôn bị coi là "không bình thường", "kém cỏi", là "đồ bỏ đi", bị cha mẹ nói rằng "đẻ ra mày là một sai lầm" thì sẽ lớn lên như thế nào? Nó sẽ cảm thấy mình đúng là như vậy ngay cả khi nó hoàn toàn bình thường về thể chất, trí tuệ, tốt nghiệp đại học và có thể sống độc lập. Đó chính là hiện tượng bất lực có điều kiện.

Bất lực có điều kiện (learned helplessness) là hiện tượng rất phổ biến trong các gia đình, các tổ chức và doanh nghiệp ở mọi nơi. Các bậc phụ huynh cần hiểu để nhận diện và tránh đẩy con vào tình trạng này.

Người đầu tiên thực hiện nghiên cứu về chủ đề này là Martin Seligman. Bất lực có điều kiện được định nghĩa là tình trạng một người hoặc một con vật tin rằng mình bất lực trong một tình huống nào đó, ngay cả khi điều đó không đúng sự thật. Ví dụ, một con chó bị nhốt trong chuồng, cứ mỗi lần nó cố gắng tìm cách thoát ra lại bị chủ đánh đập để trừng phạt. Cứ như vậy sau một thời gian, dù người chủ mở cửa chuồng thì chú chó tội nghiệp đó sẽ vẫn ngồi yên mà không lập tức vui mừng nhảy ra ngoài. Nó đã quá quen với tình trạng bị trừng phạt.

Qua các nghiên cứu sâu hơn, Martin nhận thấy loại bất lực có điều kiện này cũng đúng với con người. Chẳng hạn, một người liên tục thất bại khi học lái xe sẽ tin rằng họ không có khả năng lái xe và không cố gắng học nữa. Hoặc nạn nhân của những vụ bạo hành gia đình thường rơi vào tình trạng bất lực có điều kiện, bởi

mỗi khi có hành vi phản kháng họ lại bị đánh đập hoặc mắng chửi, càng ngày họ càng bất lực và không có cách nào thoát ra khỏi tình trạng đó.

Trong môi trường làm việc cũng vậy, nếu có sáng kiến cải tiến việc gì đó, một nhân viên sẽ đề xuất với quản lý và được quản lý cho phép thực hiện. Khi việc cải tiến thất bại hoặc có kết quả không như ý, anh ta bị quản lý trách mắng và trừng phạt. Người này sẽ rơi vào tình trạng bất lực có điều kiện và sẽ không cố gắng thử cải tiến nữa.

Đừng để bất kỳ ai, dù đó là con, vợ, chồng hay nhân viên của bạn rơi vào trạng thái tâm lý này. Họ có thể từ bỏ mong muốn tạo ra thay đổi tích cực trong cuộc sống. Nếu bạn đã rơi vào tình trạng này, hãy tìm cách thoát ra, đừng để mình bị mắc kẹt trong nó.

Để đồng hành cùng con, hãy nhớ chúng ta đã lớn lên như thế nào

(Cherry Vũ)

Có một thực tế là chúng ta, những người làm cha mẹ, hầu hết đều trải qua những chuyện thế này: hồi nhỏ nghịch ngợm, lớn lên vô tâm và luôn lôi thôi luộm thuộm. Không mấy ai nhớ mình đã đi qua tuổi vị thành niên như thế nào vì đầu óc chúng ta luôn trên mây trên gió. Chúng ta đã "trôi" qua thời nông nổi với những mối tình vụng dại và biết bao vấp ngã, thất bại... Khi đó, chúng ta đâu có dừng lại và để tâm xem cha mẹ lo lắng gì về mình. Mà thực ra, chúng ta cũng chẳng quan tâm đến chuyện gì khác ngoài thế giới bé nhỏ đang thu hút hết tâm trí của mình, là đám bạn bè và những thú vui rất trẻ con...

Vậy mà khi làm cha mẹ, chúng ta lại muốn con cái chỉn chu, sống có mục đích, biết quan tâm đến mong muốn và suy nghĩ của cha mẹ. Chúng ta cũng không muốn con cái dại dột, vấp ngã, sai lầm... Như vậy có vô lý quá không?

Tôi có một tuổi trẻ vô cùng sống động và nhiều màu sắc. Nhà đông con, thật may là thời đó bố mẹ chẳng quan tâm xem con học ở trường thế nào, cô giáo chủ nhiệm là ai, học lớp mấy. Tôi học trường làng và từng bị bắt nạt suốt thời cấp Một. Lên cấp Hai, tôi dẫn đầu đám con gái trong trường đánh hội đồng một cậu chuyên bắt nạt con gái và tuyên bố ai còn bắt nạt các bạn gái sẽ bị ăn đòn như thế. Dù chuyện này cũng chẳng hay ho gì, nhưng từ đó nạn bắt nạt trong trường đã được dẹp bỏ.

Lên cấp Ba, trông tôi như một tomboy[1], thích mặc áo hoa cà hoa cải, tóc tém cà lấc cà lơ, chẳng bao giờ váy áo điệu đà và không thích chơi với các bạn gái. Việc học hành của tôi cũng làng nhàng, tôi thân với khoảng chục cậu con trai và đi chơi khắp nơi với họ.

Có lần, chúng tôi nhảy tàu từ Từ Sơn về quê của một bạn ở tận Bắc Giang chơi. Lúc về, cả đám không còn xu nào trong túi, không bắt được xe, đành lếch thếch đi bộ về. Rất may, chúng tôi gặp một chú là bạn của bố đi công tác qua nhìn thấy và cho cả lũ đi nhờ về tận nhà.

[1]. Tomboy: từ chỉ những cô gái hay bé gái có những đặc tính hoặc hành vi được coi là điển hình của một cậu bé (BTV).

Lên đại học, hầu như tôi chỉ học để đối phó cho qua môn. Mớ giáo trình cũ rích làm tôi thấy chán ngán, những bài giảng giáo điều của thầy cô chẳng tạo được cảm hứng cho đám sinh viên chúng tôi. Khi ấy, đi thi chỉ cần chép đủ ý là sẽ được điểm cao, vậy mà tôi hầu như không bao giờ được điểm cao.

Thời học đại học, chuyện học hành của tôi thực sự không có gì đáng kể, nhưng đời sống thì vô cùng phong phú. Tôi kiếm tiền bằng đủ cách, mua hoa tươi ra phố bán vào các ngày lễ, làm gia sư dạy tiếng Việt, bán hàng hội chợ, làm kế toán part-time... Tôi khiêu vũ, tôi uống rượu, sau này tôi tham gia "câu lạc bộ" của những người hay ho và là nhân là nhụy trong những bữa tiệc cười tiệc khóc...

Đến giờ này tôi nghiệm ra rằng bất kể trải nghiệm sống nào, dù là bi thương hay hạnh phúc, cũng đều vô cùng có ích cho cuộc đời của mỗi con người. Có lúc lẩn thẩn tôi nghĩ, sao cuộc đời mình nhiều bước ngoặt đến thế. Từ những thứ từng học đến những công việc từng làm, những nơi từng đi, nơi chọn để sống, người chọn để yêu... hay-dở, thành-bại, ngọt- đắng... đều có cả.

Nếu chưa từng đổ vỡ, chưa từng nếm trải cay đắng, tôi đã không có sự cảm thông và thấu hiểu với những thân phận con người. Nếu chưa từng sống hay đặt chân tới gần 50 quốc gia, tôi đã không thể biết nơi nào phù hợp với mình để chọn sống. Nếu chưa kinh qua đủ nghề, chưa trải nghiệm qua đủ mọi môi trường làm việc, tôi đã không thể biết công việc nào phù hợp nhất với mình. Nếu chưa từng biết đến các nền văn hóa khác, tôi đã không hiểu hết những gì là đẹp và không đẹp trong văn hóa của mình. Nếu chưa từng biết đến những ngôn ngữ khác ngoài tiếng mẹ đẻ, tôi đã không biết thế giới bao la ngoài kia thực ra chỉ là một ngôi nhà nhỏ...

Khi làm mẹ, tôi nói nhiều với các con về những ước mơ, hoài bão, những giá trị sống, những điều đúng sai... Nhưng vì là người từng trải nghiệm nhiều nên tôi để các con được tự do trải nghiệm, tự vấp ngã, tự rút ra bài học cho chính mình.

Nói như Eleanor Roosevelt thì mục đích của cuộc sống là sống, để nếm trải tối đa những kinh nghiệm, để háo hức tìm tòi và không sợ hãi đón nhận trải nghiệm mới hơn và phong phú hơn. Thế nên, mong các bậc cha mẹ đừng vì lo lắng mà tước đi cơ hội

trải nghiệm của con mình.

Làm cha mẹ "a-ma-tơ"

(Cherry Vũ)

Tôi có cô em chồng tên là Gill England, một bà mẹ rất "a-ma-tơ". Cô ấy sinh hai đứa con trong một năm rưỡi, nói như người Việt là "trứng gà trứng vịt". Trứng gà trứng vịt nghịch như quỷ sứ và được thả tự do hoàn toàn.

Hồi nhỏ, các con cô ấy cứ đi học về là biến mất cho tới tối mịt. Nhà cạnh bãi biển, xung quanh là đồi núi, bọn trẻ chơi đủ trò, đa số là nguy hiểm. Cô ấy bảo, "Nhốt trẻ con trong chuồng thì không nguy hiểm sao? Mình bé tí đã được bố mẹ tha lên núi, mấy đứa trẻ con lang thang cả ngày trong thung lũng, vẫn sống đấy thôi."

Có lần hàng xóm nhà cô hớt hải vào gọi:

- Gill ơi, thằng Andrew ngã kìa, ra xem sao.
- Thế à, có vỡ động mạch chủ máu phun thành tia không?
- Không, chỉ chảy máu thôi.
- Thế thì chẳng sao.

Rồi cô ấy tiếp tục công việc đang làm.

Chuyện khác, hai đứa con cô ấy từ khi biết ăn dặm chỉ ăn duy nhất một món là bánh mì kẹp. Một đứa ăn bánh kẹp bơ lạc, một đứa ăn bánh phết mật ong. Quanh năm suốt tháng, chúng chỉ ăn duy nhất món chính đó cho đến khi lớn. Mọi người góp ý, "Bọn trẻ cứ ăn như thế thì suy dinh dưỡng mất, làm sao mà lớn được?" "Bọn nó có phải gà vịt đâu mà nhồi. Nó phải muốn thì mới ăn được chứ."

Trần đời tôi chưa thấy ai làm mẹ a-ma-tơ như cô ấy. Và kết quả của bà mẹ ấy đây: Clary cao 1,92m; Andrew cao 1,88m. Hai đứa nó cao to hơn hẳn bố mẹ và tất cả anh em họ hàng. Chúng đều là những chàng trai xuất sắc. Clary vừa là nhà địa chất học vừa là ca sĩ chính kiêm tay chơi guitar trong một ban nhạc rock; Andrew làm trong trường đại học, có thể chơi đủ các loại nhạc cụ.

Làm cha mẹ "chuyên nghiệp" hình như dễ hơn a-ma-tơ phải không các bạn? Hãy hít thật sâu và thở ra từ từ để có thể a-ma-tơ nào...

Muốn con chăm, hãy là một bà mẹ lười

(Cherry Vũ)

Tôi từng chứng kiến một bà mẹ cẩn thận cắt từng miếng hoa quả các loại để vào đĩa và cầm dĩa bón cho đứa con to lớn hơn cả mình. Rồi nhiều bà mẹ khác sát sao từng ly từng tí với việc học

của con, các hoạt động ở trường ở lớp, thậm chí cả việc vệ sinh cá nhân... Mọi thứ đều do mẹ chỉ huy, ra lệnh và kiểm soát, cứ như thể đó là việc của người mẹ.

Cũng không sao cả nếu điều đó làm họ hạnh phúc. Nhưng thực tế, họ không hài lòng về con mình. Họ trách con lười nhác, lôi thôi luộm thuộm, không có ý thức, không tự giác, lúc nào cũng phải nhắc nhở, mà nhắc mãi cũng không chịu làm... Rồi họ cáu kỉnh con, con họ cáu kỉnh lại. Những bà mẹ đó thường nghĩ con mình không ổn mà không nhận ra một cơ số điều không ổn từ phía mình:

• Vì bạn quá chăm nên con chưa kịp làm bạn đã làm xong

• Vì bạn quá sốt sắng nên con chưa trả lời bạn đã giải đáp

• Vì bạn quá thương con nên con chưa kịp lo lắng bạn đã lo lắng thay

• Vì bạn quá yêu con nên bạn gánh hết phần nặng nhọc về mình

• Vì bạn quá chu đáo...

Tôi không làm được như thế. Tôi là bà mẹ lười đúng nghĩa, không làm thay và không nghĩ hộ con. Có lẽ vì vậy mà các con tôi tuổi nào việc đó, đến lớp Một đứa nào cũng biết nấu ăn, rửa bát, quét dọn nhà. Đến 8-9 tuổi, chúng đã có thể nấu bữa ăn hoàn chỉnh, biết chăm sóc gia đình, và đương nhiên chăm sóc cả bà mẹ lười nhác là tôi.

***Ngày đẹp trời của tôi**

(David viết năm 9 tuổi)

Hồi David 9 tuổi, mỗi sáng ảnh thường dậy nấu ăn, ăn sáng, làm đồ uống cho mẹ, chuẩn bị đồ ăn trưa cho mình, rồi đi học. Đây là một ngày của ảnh.

Tôi bắt đầu ngày mới bằng bữa sáng với cơm và thịt bò. Không gì tuyệt hơn thế. "David, con có thể làm đồ ăn sáng và pha cho mẹ một tách cà phê được không?"Mẹ nói khi vừa bước ra khỏi giường.

Tôi vội chạy xuống bếp và pha một tách cà phê tuyệt hảo vì tôi muốn mau chóng được mẹ thưởng cho một nụ hôn. Ngay khi tôi trở lại phòng khách, mẹ đã ngồi trên ghế dài, đợi tôi mang cho bữa sáng mà mẹ yêu thích.

Lúc nào mẹ cũng thích những bữa sáng tôi làm. Đây là chiếc menu tôi làm cho khách hàng duy nhất của mình.

THỰC ĐƠN BỮA SÁNG

Bánh mì với bơ và trứng: 7 nụ hôn

Mì với thịt: 2 nụ hôn

Cơm chiên: 5 nụ hôn

Bánh mì với thịt xông khói: 5 nụ hôn
Cơm trắng: miễn phí
ĐỒ UỐNG
Cà phê: 2 nụ hôn
Trà: 1 nụ hôn
Nước: 1 nụ hôn
Nước cam: 5 nụ hôn
Kem: 5 nụ hôn

NGÀY ĐẸP TRỜI
của tôi
THỰC ĐƠN
ĐỒ ĂN
1. Bánh mì phô mai trứng 7 cái hôn
2. Mì xào bò 2 cái hôn
3. Cơm chiên 5 cái hôn
4. Bánh mì thịt xông khói 5 cái hôn
5. Cơm Miễn phí
NƯỚC UỐNG
CÀ PHÊ 2 cái hôn
TRÀ 1 cái hôn
NƯỚC SUỐI 1 cái hôn
NƯỚC CAM 5 cái hôn
KEM

Cha mẹ phải giành được tình yêu và sự tôn trọng từ con cái

Tình yêu của chúng ta dành cho con cái đến rất tự nhiên, vì chúng ta chủ động lựa chọn việc có con, vì con cái là một phần máu thịt của chúng ta, và vì ta thấy mình trong con. Khi con chào đời, chúng ta không nhìn đứa trẻ và nói: "Mình sẽ chỉ yêu con khi nó xinh đẹp, giỏi giang, gọn gàng, lịch sự, nổi bật, xuất sắc". Tuyệt đối không. Chúng ta chỉ thấy trong lòng trào dâng niềm xúc động vô bờ bến vì sự hiện diện của con, vì con chính là món quà mà Thượng đế ban tặng, vì con là phép nhiệm màu, vì con ở đây. Chỉ vì con là con, thế thôi.

Khi lựa chọn sinh con ra trên đời, chúng ta phải có trách nhiệm với quyết định của mình: nuôi dưỡng, dạy dỗ và làm đầy đủ nghĩa vụ của cha mẹ cho đến khi con trưởng thành.

Nếu yêu thương, tôn trọng con cái và hành xử đúng mực, chúng ta sẽ được các con yêu thương và tôn trọng lại. Điều này sẽ đến một cách tự nhiên NẾU CHÚNG TA XỨNG ĐÁNG. Tình yêu và sự tôn trọng là thứ không thể ép buộc.

Tuy nhiên, trong văn hóa của chúng ta, nhiều người quan niệm rằng con cái phải có trách nhiệm yêu thương và tôn trọng cha mẹ, bất kể cha mẹ là người như thế nào. Trên thực tế, nhiều người đã không nỗ lực để giành được điều đó, họ cũng không tự hỏi liệu mình có đáng để được tôn trọng và yêu thương không.

Tôi từng nghe có người nói với con thế này, "Mày là cái loại bất hiếu. Tao dù thế nào vẫn là bố mày, mày vẫn phải yêu thương và kính trọng tao. Tao đẻ ra mày thì có quyền mắng chửi, đánh đập còn mày không được phép cãi, không được ghét, không có quyền quay lưng đi." Hay có bà mẹ nói với con mình rằng, "Biết mày như thế này thì tao thà đẻ ra quả trứng luộc ăn còn hơn." Hoặc "Tao thật bất hạnh mới đẻ ra mày", "Tao hi sinh vì mày, mày phải..." và rất nhiều lời nói cay nghiệt như những nhát dao gây tổn thương vĩnh viễn cho những đứa con.

Ô hay, vậy nếu bọn trẻ hỏi lại các vị rằng, "Ai yêu cầu bố mẹ đẻ ra con? Trước khi đẻ ra con bố mẹ có hỏi ý kiến con không? Con có đồng ý ra đời và làm con bố mẹ không?"... thì các vị sẽ trả lời thế nào?

Thật tiếc là rất ít người trong chúng ta hiểu rằng, để được con cái yêu thương và tôn trọng, cha mẹ phải nỗ lực giành được điều đó. Bản thân tôi, tự thấy mình cũng khá cởi mở và luôn cố gắng để có được tình yêu và sự tôn trọng từ con, nhưng trong hầu hết những năm tháng sống trước đây tôi cũng từng tin rằng bất luận thế nào thì con cái vẫn phải yêu và tôn trọng cha mẹ.

Khi tôi lấy anh Rob, ảnh là người mở mắt cho tôi điều này, "We

have to EARN their love and respect. It doesn't come naturally." (Chúng ta phải GIÀNH được tình yêu và sự tôn trọng từ con cái, điều này không tự nhiên đến). Trong một công trình nghiên cứu, các nhà nghiên cứu cho biết, 26% các nền văn hóa tin vào điều này. Hẳn trong số đó không có người Việt chúng ta.

Khi chúng tôi mới sống với nhau, các con tôi xem Rob chỉ như "chồng của mẹ", tức là không thân không sơ và không liên quan nhiều đến mình. Trong một thời gian rất ngắn, theo một cách rất tự nhiên, ảnh đã giành được sự tôn trọng, và sau đó là tình yêu của chúng.

Đây là những điều mà tôi quan sát được:

• Đối xử với bọn trẻ bằng sự tôn trọng. Ảnh luôn giữ cử chỉ, lời nói đúng mực, luôn sống với đúng những giá trị mình có để bọn trẻ thấy ảnh xứng đáng được tôn trọng. Cũng có lúc ảnh nổi nóng với chúng nhưng sẽ làm lành và xin lỗi ngay nếu mình sai.

• Làm mọi điều có thể để thể hiện sự quan tâm và tình yêu của mình. Ảnh nói hành động luôn có giá trị nhiều hơn lời nói.

• Khi bọn trẻ có những nỗi lo lắng, bất an, ảnh luôn lắng nghe chúng chia sẻ và giúp chúng tìm ra cách giải quyết. Những khi con không biết nên lựa chọn hướng nào, ảnh sẽ nói: "Con lựa chọn thế nào cha cũng ủng hộ con."

• Ảnh tuyệt đối không phán xét mà luôn tôn trọng con và chấp nhận con như chính con người chúng; không áp đặt, không chê bai, luôn tìm cách giúp con trở nên tốt hơn.

Từ "chồng của mẹ", ảnh đã thành "cha của các con", những đứa trẻ vị thành niên như thế. Bất kể có chuyện gì dù vui hay buồn, người đầu tiên chúng tìm đến là cha dượng, bà mẹ bỗng trở thành thứ cấp. Mỗi lần nhìn thấy những người đàn ông của mình ôm nhau và nói "I love you", tôi lại thấy xúc động và biết ơn ảnh vô cùng. Sau tất cả những nỗ lực và sự tận tâm sâu sắc, ảnh đã GIÀNH ĐƯỢC được tình yêu và sự tôn trọng của các con tôi.

Tôi tin rằng, nếu chúng ta thay đổi quan niệm con cái phải yêu thương tôn trọng cha mẹ, nếu chúng ta hiểu rằng cha mẹ phải giành được sự tôn trọng và tình yêu từ các con, chúng ta sẽ hành xử theo cách khác để có được điều mà mình mong muốn.

Làm gương cho con có khó không?

(Cherry Vũ)

Nhà tôi muốn bán chiếc ô tô cũ, nó vẫn rất tốt, chỉ cũ thôi. Anh Rob đăng quảng cáo trên mạng, có một cậu sinh viên đến xem và hỏi mua. Cậu ta hỏi liệu chúng tôi có thể giảm 300 đô-la so với giá đăng không.

Anh Rob bảo, "Ôi, chú thấy cháu chả biết gì về xe, cái xe này cũ

rồi, nếu cháu mua sẽ phải thay cái này cái kia đấy. Thôi, chú bớt cho cháu hẳn 400 đô-la so với giá cháu muốn đấy."

Cậu khách hàng ngơ ngác chẳng hiểu chuyện gì xảy ra.

Tôi nói với ảnh, "Em chưa bao giờ thấy ai như anh, người bán thường nói tốt về món đồ của mình, hoặc ít nhất cũng sẽ im không nói về những điểm bất lợi của món hàng nếu người ta không hỏi. Thêm nữa, thường họ sẽ nài nỉ để tăng giá so với giá khách mặc cả, còn anh lại tự đề nghị giá thấp hơn so với giá người ta muốn. Anh mà làm kinh doanh chắc không sống nổi á." Ảnh, "Vẫn sống tốt, chỉ là không giàu thôi. Anh rút kinh nghiệm 20 năm trước anh bán một cái xe, nó có một lỗi mà người mua không biết, anh biết nhưng không nói với họ. Anh vẫn ân hận đến tận bây giờ." Tôi, "Mất đi vài trăm đô mình cũng chẳng nghèo hơn, miễn anh ngủ ngon là được."

Có thể vì thế mà các con tôi cũng thật như đếm và rất ngay thẳng. David buôn bán giày trên mạng, rất đắt hàng và thương hiệu của ảnh cũng có chút tiếng tăm trong giới. Chúng tôi thắc mắc, "Vì sao người bán và người mua không trực tiếp gặp nhau, họ rao bán trên mạng mà?" David, "Vì họ tin con."

Hình như dạy con cũng không khó lắm đâu các bạn. Muốn con thành người như thế nào, cha mẹ cứ làm mẫu cho con làm theo thôi.

***Bố và con trai**

(David viết năm 8 tuổi)

Mẹ và tôi ngồi trong xe và nghe nhạc. Rod Stewart, một trong những ca sĩ yêu thích của mẹ, đang hát bài Father and Son (Bố và con trai). Trong khi nghe, mẹ giải thích cho tôi về nội dung bài hát. Người con trai mắc lỗi, nhưng bố anh đã không hề trách mắng. Ông chỉ nói với con trai rằng,

"Giờ không phải là lúc thay đổi, thư giãn đi con, không vấn đề gì.

Con vẫn còn trẻ, đó là lỗi của con, vẫn còn nhiều điều mà con cần biết.

…

Bố đã từng như con bây giờ, và bố biết thật chẳng dễ gì

Để bình tĩnh nhận ra điều gì đó đang xảy ra.

Nhưng hãy dành thời gian suy nghĩ thật nhiều.

Vì sao lại nghĩ về mọi điều con có.

Vì ngày mai con vẫn sẽ ở đây, nhưng có thể những giấc mơ của con thì không còn nữa."

Khi bài hát kết thúc, tôi ngẫm nghĩ một lúc rồi nói với mẹ, "Mẹ, con muốn là người con trong bài hát này". Mẹ hỏi, "Tại sao con lại

muốn là người con ấy?" Tôi suy nghĩ một lúc rồi trả lời, "Con ước bố có thể chỉ cho con biết cách đứng dậy sau khi làm sai điều gì đó. Con mong bố hiểu con như người cha trong bài hát. Con hi vọng bố có thể chỉ cho con biết cách trở thành một người đàn ông và cách để vượt qua mọi khó khăn trong cuộc sống."

Mẹ không nói gì, chỉ ôm tôi thật chặt.

(Bản gốc tiếng Anh: trang 313)

Hãy đồng hành cùng con, đừng dắt tay

Tôi tự nhận mình là một bà mẹ lười. Vì lười nên tôi rất chăm dạy con để chúng làm giúp tôi. Bọn trẻ nhà tôi cứ tuổi nào làm việc đó. Lên 9 tuổi, đứa nào cũng có thể nấu một bữa ăn hoàn chỉnh với đủ món.

Từ 9 tuổi, mỗi sáng David đều dậy sớm làm đồ ăn sáng, pha trà hoặc cà phê đặt ở đầu giường cho mẹ, tự nấu ăn sáng và chuẩn bị hộp cơm trưa cho mình, sau đó tự đi bộ đến trường.

Ai có con hẳn đều biết rằng để con làm được mọi việc và vui vẻ khi làm, bạn phải có sự kiên nhẫn vô bờ bến với con. Thế vẫn chưa đủ, bạn cần động viên và thường xuyên khen ngợi, ngay cả khi mọi thứ không như ý. Hãy nhìn vào sự tiến bộ của con và khích lệ. Tôi luôn "thổi" con như thổi bong bóng. Từ điển của tôi không có thứ ngôn ngữ tiêu cực kiểu như: "Làm thế à, sao bảo mãi vẫn không làm được?" "Có quét cái nhà cũng không nên hồn...". Mà sẽ là: "Cháu giỏi thật, sau này cháu mà mở nhà hàng mẹ sẽ đến ăn cả đời." "Úi, nhà hôm nay sạch thế, mỗi ngày cháu lại làm mẹ ngạc nhiên hơn là sao?" "Nếu cháu làm nghề rửa bát, cháu sẽ là người rửa bát giỏi nhất trong những người rửa bát đấy."

Tóm lại, hãy thay đổi ngôn ngữ và thái độ của bạn khi giao tiếp với con, hành vi của con sẽ thay đổi. Hãy là người đồng hành, đừng dắt tay, đừng chỉ huy.

Dưới đây là một bức "thư tình" mà David viết cho mẹ:

> Mẹ yêu quý,
>
> Con thật may mắn khi được là con trai của mẹ, vì mẹ luôn chăm sóc và yêu thương con.
>
> Khi con ốm, mẹ giúp con cảm thấy dễ chịu hơn. Mẹ dạy con làm thế nào để trở thành một cậu bé tốt. Mẹ dạy con cách làm việc nhà và dạy con đối xử tử tế với mọi người. Con yêu mẹ nhiều hơn khi mẹ kể cho con nghe những câu chuyện về cuộc đời mẹ, về bạn bè của mẹ và về con khi còn là một em bé.
>
> Mẹ nói con là kim cương của mẹ và mẹ sẽ không bao giờ trao viên kim cương này cho bất cứ ai. Mẹ nói con là hạnh

phúc của mẹ, là đầu bếp của mẹ. Mẹ không bao giờ nói bữa sáng con làm không ngon và mẹ luôn tặng con những nụ hôn khi con làm tốt.

Mẹ là lá chắn của con, mẹ không bao giờ để bất kỳ điều gì xấu xảy ra với con. Mẹ đối xử với con như thể con là kho báu của mẹ vậy. Con không nghĩ ai có thể thay đổi được suy nghĩ này của mẹ nhưng con biết chắc chắn rằng khi con trở thành người lớn, con sẽ làm như vậy với mẹ.

Đừng lên gân lên cốt, hãy trò chuyện cùng con

(Cherry Vũ)

Ngày bé, tôi không bị đánh mắng mỗi khi mắc lỗi (chắc tại tôi còi quá nên bố mẹ không nỡ đánh). Bố mẹ, đặc biệt là mẹ, chỉ nhỏ to tâm sự. Bà cứ thủ thỉ "dạy mà không dạy" để tôi tự hiểu ra vấn đề và muốn làm những điều như mẹ muốn. Sau này, tôi cũng dành nhiều thời gian trò chuyện với các con mình. Tôi nghiệm ra rằng, để các con hiểu những giá trị sống mà mình muốn truyền tải, biết đâu là đúng sai, hay dở, chúng ta không nên dùng những lời lẽ đao to búa lớn, giáo điều mà hãy trò chuyện thân tình, cởi mở với con từ những câu chuyện hằng ngày.

Chuyện trò với mẹ

(David ghi lại năm 8 tuổi)

Đâu là đặc điểm của một người đàn ông thực sự?

Tôi: Mẹ ơi, đặc điểm của một người đàn ông thực sự là gì? Đẹp trai có phải là quan trọng nhất?

Mẹ: Không đâu con yêu, có nhiều tố chất làm nên một người đàn ông thực sự và những phẩm chất bên trong mới là quan trọng nhất chứ không phải là ngoại hình. Đối với mẹ, một người đàn ông thực sự phải biết đối xử với phụ nữ bằng thái độ tôn trọng.

Tôi: Con hiểu rồi mẹ, vậy thì con là một người đàn ông. Còn gì nữa không mẹ?

Mẹ: Một người đàn ông thực sự cảm thấy hạnh phúc hơn khi giúp đỡ người khác, không phải giúp chính mình.

Tôi: Con làm thế mà mẹ, mỗi ngày con đều làm một việc, như giúp mẹ mang đồ này, rửa chén sau bữa ăn này, đi siêu thị, đẩy xe đẩy và giúp mẹ chọn táo này.

Mẹ: Đúng rồi, con yêu. Có một điều quan trọng khác nữa là phải luôn khiến người phụ nữ của con hạnh phúc.

Tôi: Vâng, con hiểu rồi mẹ.

Ai là người phụ nữ đẹp nhất?

Sáng nay tôi đã nói chuyện với mẹ: Mẹ ơi, con hơi lo lắng về một điều.

Mẹ: Về gì thế, con yêu?

Tôi: Tương lai con sẽ kết hôn với một cô gái, nếu cô ấy hỏi con rằng con yêu ai nhất và ai là người phụ nữ đẹp nhất thì sao?

Mẹ: Thì sao con?

Tôi: Cô ấy có thể hiểu khi con nói con yêu mẹ nhất nhưng làm sao cô ấy có thể hiểu khi con nói mẹ là người phụ nữ đẹp nhất?

Mẹ: Con hãy nói với cô ấy những gì con nghĩ trong đầu và cảm nhận trong lòng.

Tôi: Đó là lý do tại sao con nói thật khó trả lời.

Chỉ cần chúng ta thực sự đồng hành

(Cherry Vũ)

Tôi đang nấu ăn thì nghe được cuộc nói chuyện trên điện thoại giữa ông bố và con trai.

Ông bố: Con đang làm gì thế?

Eddy: Con đang nghịch Tinder[1].

[1]. Tinder: một trang hẹn hò trực tuyến (BTV).

Ông bố: Hay quá. Bố hết sức khuyến khích con tìm bạn online. Theo kinh nghiệm của bố, như thế hiệu quả hơn nhiều so với những cuộc gặp gỡ tình cờ.

Eddy: Con mới thử thôi, thấy hay hay.

Rồi ông bố rủ rỉ truyền đạt kinh nghiệm hẹn hò online với ông con cả tiếng. Con nên để ảnh profile như thế nào cho ấn tượng, tìm bạn như thế nào, hẹn hò ra sao... "Ngày xưa bố tìm bạn và hẹn hò nhiều đến mức phải lập hẳn file Excel để theo dõi vì sợ lẫn thông tin của các cô bố chat hoặc gặp gỡ cà phê. Mỗi lần ưng cô nào, bố lại gửi ảnh cho cô con xem để cô duyệt. Thành phố này nhỏ quá, thi thoảng lại gặp những người mà cả bố và cô con đều biết. Lúc bố mệt quá định tặc lưỡi thì gặp mẹ con."

Rồi bố con cười ha ha với nhau, rất thú vị.

*

Chuyện khác, là khi David khủng hoảng tình cảm với bạn gái. Đại khái ảnh đang có bạn A thì bạn B thích ảnh. Ảnh từ chối bạn B nhưng mỗi lần bạn B thân thiết với bạn nào đó ảnh lại thấy không vui.

Con dại: Con không hiểu nổi con, con từ chối nhưng con rất ghen mỗi khi bạn ấy tỏ ra thân thiết với ai đó.

Ông bố: Ở tuổi của con, hầu hết mọi người đều lạc lối, không hiểu bản thân muốn gì, không có định hướng tình cảm rõ ràng.

Con cũng như các bạn của con, vẫn đang khám phá bản thân. Con đừng thấy tệ.

*

Chuyện nữa, khi Eddy và bạn gái cũ chia tay. Ông bố biết chuyện ngồi lặng lẽ một mình hàng giờ. Lát sau, anh nói với tôi:

- Anh phải thú nhận với em là hai đứa nó chia tay khiến anh buồn quá, anh vừa khóc đấy.

- Trời đất, con thất tình nó còn không khóc, sao anh khóc chứ?

- Ừ, nhưng anh thương con. Chắc nó đau khổ lắm. Anh đã nghĩ cô bé ấy rất hợp với con mình.

Tôi kể với Eddy:

- Bố con thương con đến phát khóc kìa.

- Con ổn mà. Mẹ bảo bố đừng lo cho con.

- Mẹ cũng đang thắt ruột đây, giá mà mẹ thất tình được thay con.

- Thôi thôi, mẹ đừng thất tình nữa, thất tình một lần là đủ lắm rồi. Mẹ cứ sống yên ổn cho con nhờ.

Các con tôi chuyện gì cũng chia sẻ với cha mẹ. Khi hạnh phúc cũng như khi thất tình, khi thành công cũng như khi thất bại, người đầu tiên chúng tìm đến là bố mẹ để chia vui, để tìm lời khuyên hay để được vỗ về.

*

Đây là những lời mà cậu con trai 21 tuổi của tôi viết cho bố:

"Con chưa từng làm điều gì như vậy, nhưng post này là sự cảm kích mà con dành cho bố. Con yêu bố vô cùng, các bạn con cũng thế. Bố là người hiểu biết, thông minh và chu đáo nhất mà con biết. Người không bao giờ bảo một đứa trẻ phải làm gì mà luôn khuyến khích con hãy làm bất cứ điều gì tốt nhất trong khả năng của mình. Người gieo mầm sự quan tâm đến thế gian, mỗi ngày, trong sự diệu kỳ của cuộc sống. Chúc mừng bố vì tất cả, tối nay con đã uống vì bố."

Tôi nghĩ, việc xây dựng một mối quan hệ bền chặt và giành được sự tin tưởng của con cái thực ra khá dễ. Chỉ cần chúng ta cởi bỏ cái vỏ bọc đạo mạo, bỏ qua thứ bậc và coi con như một người bạn, chỉ cần chúng ta thành thật, chỉ cần chúng ta bớt giáo điều… Chỉ cần chúng ta THỰC SỰ đồng hành.

Khi những người đàn ông chạm được vào trái tim nhau

(Cherry Vũ)

Đây là những đoạn tin nhắn những người đàn ông của tôi nhắn cho nhau:

David: Con chưa bao giờ viết điều gì tương tự thế này trước đây. Như thể con chỉ ngồi trong phòng mình, tắt hết đèn, lắng nghe Jersey Girls và những bài hát tình yêu ủy mị khác. Trong đời mình con chưa từng cảm thấy như lúc này, tại đây. Cảm xúc của con cứ thế tuôn trào theo cái cách mà con luôn muốn nó như thế, và con yêu nó.

Ông bố: Hãy làm thế đi... nhưng hãy kiểm soát nó. Cảm xúc như con sói hoang, con cần học cách chế ngự nó một cách an toàn. Con làm bố nhớ tuổi trẻ của mình quá.

*

David: Con cảm thấy nói điều này là không đủ, nhưng cảm ơn bố vì tất cả. Con không biết năm nay sẽ ra sao nếu không có sự hỗ trợ của bố. Con biết ơn bố và con không thể đòi hỏi một người cha tốt hơn. Con yêu bố.

Ông bố: Cảm ơn, anh bạn. Bố ở đây vì con. Bố đã từng tự vượt qua những chuyện này. Bố đã giúp Jack vượt qua điều này. Vì vậy, (xin Chúa phù hộ) bố sẽ giúp con. Con là một chàng trai tuyệt vời, thông minh và có một trái tim ấm áp. Bố cũng yêu con, và bố biết ơn vì có con trong cuộc đời mình. Bây giờ đã hai giờ sáng rồi đấy, ĐI NGỦ ĐI.

David: Hehe, con ngủ đây.

*

Khi con bước vào tuổi vị thành niên, mối quan hệ của bạn với con sẽ rất lạ. Cậu bé con từng coi bố là siêu nhân có thể đánh bại cả thế giới và biết mọi thứ trên đời không còn nữa. Con bạn bắt đầu khám phá thế giới theo cách riêng. Bạn, từ chỗ là một thần tượng trong mắt con, bỗng trở thành một ông bố "chẳng biết gì". Con bắt đầu rời xa bạn và bạn thấy thật khó khăn để kết nối với con.

Nếu không muốn điều này xảy ra, bạn cần tạo một môi trường an toàn, cho con một tâm lý thoải mái để chia sẻ về mọi vấn đề. Tôi chia sẻ những tin nhắn trên với mong muốn các ông bố cũng sẽ đối xử với những chàng trai của mình như một người bạn thay vì một ông bố quyền uy. Bạn không muốn con sợ hãi trốn chạy khỏi mình hoặc tìm kiếm sự chia sẻ ở một nơi khác, đúng không?

Cha mẹ và con cái, ai dạy ai?

(Cherry Vũ)

Làm cha mẹ là một hành trình hạnh phúc nhưng cũng đầy gian nan. Không giống những công việc có trường lớp đào tạo, "nghề" làm cha mẹ rất khác, mỗi người phải tự viết giáo trình cho chính mình dựa trên kinh nghiệm, hiểu biết mà mình thu nạp được trong hành trình ấy.

Chúng ta vẫn quan niệm rằng cha mẹ là người dạy dỗ con cái, điều này nghe thuận tai và cũng chẳng mấy ai thấy không ổn. Chúng ta vẫn nghĩ mình học được rất nhiều điều từ con cái, nhưng bản thân cha mẹ vẫn mang tâm thế của người dạy. Khi đi giảng, tôi luôn yêu cầu các học viên rằng, "Đừng gọi tôi là cô giáo. Nếu các bạn thấy tôi đáng tuổi chị thì gọi chị, đáng tuổi em thì gọi em. Tôi tuyệt đối không muốn ai gọi mình là cô giáo."

Lý do mà tôi đưa ra là, "Điều tôi học được từ các bạn không ít hơn những gì các bạn học được từ tôi, chúng ta học hỏi lẫn nhau. Nếu mọi người gọi tôi là "cô", vô hình chung trong đầu chúng ta mặc định rằng thầy cô luôn đúng và tự ngăn cản chiều ngược lại, không phản biện, không phân tích đúng sai."

Quay trở lại với việc dạy con, có lẽ chúng ta cũng cần thay đổi quan niệm mình đang dạy con, vì điều này hàm ý rằng cha mẹ nói gì cũng đúng. Nếu hiểu rằng mình đang học làm cha mẹ, có lẽ chúng ta sẽ cởi mở hơn khi tiếp thu và điều chỉnh những điều chưa ổn của mình, từ con cái hay từ bất kỳ ai.

Đây là một ví dụ về việc tôi đã học được từ con như thế nào.

Hồi tôi đang làm luận án tiến sĩ, dù áp lực rất lớn và vô cùng bận rộn nhưng tôi vẫn bị phân tâm bởi những cuộc tranh cãi vô bổ trên Facebook. Có lần Eddy thấy tôi dùng Facebook qua Safari trên điện thoại bèn hỏi, "Sao mẹ phải khổ sở thế, sao không dùng Facebook app?" "À, vì mẹ muốn hạn chế dùng Facebook nên xóa app." Tôi trả lời, có chút bối rối. "Ôi giời, mẹ chẳng bao giờ làm được điều đó nếu không có mục tiêu rõ ràng. Mỗi khi quá sa đà vào việc gì đó, con lại tự vấn, liệu mình có muốn như thế này đến cuối đời không? Nếu thấy không thể là con sẽ dừng ngay.

Đó là một cú đánh thật sự làm tôi tỉnh ngộ. Sau đó, tôi đã khóa Facebook và tập trung làm việc, vì tôi không muốn luận án tiến sĩ của mình dang dở đến cuối đời.

Vậy đấy, chẳng cần tầm sư học đạo ở đâu xa xôi, đôi khi con cái cũng có thể là thầy của chúng ta.

Không kỷ luật, không trừng phạt, không đánh đòn có khó không?

Nhiều tổ chức hoạt động theo phương thức truyền thống hiện vẫn coi các biện pháp kỷ luật hà khắc là một công cụ thúc đẩy hiệu suất. Thực tế thì, tổ chức nào càng áp dụng nhiều kỷ luật hà khắc thì hiệu suất càng thấp. Khi giúp các tổ chức chuyển đổi sang

phương thức làm việc và quản lý linh hoạt, việc đầu tiên chúng tôi làm là xem lại chính sách của họ và giúp họ thay đổi cách đối xử với người lao động. Việc này thường mang lại kết quả rất nhanh chỉ sau một thời gian ngắn.

Cũng có nhiều nhà quản lý phản đối cách tiếp cận này. Khi đó, tôi thường hỏi họ rằng, "Nếu bị sếp chỉ trích, la mắng, sỉ nhục hoặc cắt lương, bạn có muốn làm theo sự dẫn dắt của ông ấy không? Hãy nghĩ về lần cuối cùng bạn cảm thấy bị sỉ nhục hoặc bị đối xử bất công. Bạn có cảm thấy muốn hợp tác hay làm tốt hơn không?" Đa số câu trả lời là không!

Tương tự, trong gia đình, các bậc cha mẹ thường cho rằng để con cái làm tốt hơn, trước tiên chúng ta phải khiến chúng cảm thấy tồi tệ hơn. Mục đích của trừng phạt là để trẻ học cách cư xử phải không? Nhưng sự thật là đánh đập, chửi mắng, trừng phạt không giúp trẻ trở thành những người có trách nhiệm và sống có kỷ luật.

Tôi tin rằng trẻ em học được qua trải nghiệm sống của bản thân. Khi bị đánh đòn, trừng phạt hoặc la mắng, trẻ sẽ học cách hành động hung hăng. Cách tốt nhất để dạy con là làm gương và đối xử với con theo cách mà chúng ta mong muốn được đối xử. Nói cách khác, bạn chính là tấm gương để con học theo. Vì thế, hãy cư xử với con bằng lòng trắc ẩn và sự thấu hiểu.

Ngay cả những hình thức kỷ luật đơn giản nhất mà các ông bố bà mẹ thường áp dụng như úp mặt vào tường, nhốt trong phòng riêng hoặc tỏ ra lạnh lùng, mặc kệ… cũng mang tới cho con thông điệp rằng chúng bị bỏ mặc vào lúc chúng cần cha mẹ nhất.

Khi con mắc lỗi, thay vì đẩy chúng ra xa, chúng tôi luôn cố gắng tạo ra sự an toàn và kết nối để giúp con xử lý vấn đề do chúng gây ra hoặc sửa chữa những hành động không ổn. Như thế không có nghĩa là chúng tôi không có trách nhiệm hướng dẫn con. Chúng tôi vẫn đặt ra các giới hạn, chẳng hạn như khi còn bé là không được đánh em bé, không được tè ngoài toilet, không được hái hoa, không xả rác nơi công cộng, không được giành đồ chơi của bạn; khi lớn lên là đủ giới hạn "không được" khác, như "luật 4 không" của Rob[1].

[1]. Xem bài Hãy đặt ra các nguyên tắc và cùng thực hiện (BTV).

Nếu đặt mình vào hoàn cảnh bị sếp trách phạt, bạn sẽ thấy việc bị phạt sẽ làm xói mòn mối quan hệ cha mẹ và con cái hệt như mối quan hệ giữa bạn và sếp. Con sẽ không muốn nghe lời bạn, vì việc bị trừng phạt khiến con thấy tức giận và trở nên phòng thủ. Não của chúng sẽ chuyển sang trạng thái chiến đấu hoặc chạy trốn, hay sẽ đóng băng và tắt mong muốn hợp tác cũng như khả năng suy nghĩ logic. Chúng sẽ nhanh chóng quên đi hành vi "xấu" dẫn đến việc bị trừng phạt mà sẽ chuyển sang thế phòng thủ. Điều

duy nhất chúng học được khi bị trừng phạt là nói dối để tránh bị phạt lần sau.

Thay vì trừng phạt để làm mất mối liên kết với con, nếu chúng ta có thể ân cần và kết nối trong khi vẫn đặt ra các giới hạn, chúng ta sẽ tạo ra ít vấn đề hơn và xây dựng được một gia đình ấm áp hơn. Con bạn sẽ chấp nhận các giới hạn được đặt ra và có trách nhiệm hơn. Khi thấy cha mẹ điều chỉnh cảm xúc, chúng cũng sẽ học được cách điều chỉnh cảm xúc, sau đó là điều chỉnh hành vi của chính mình.

Làm cách nào để có thể hướng con tới những hành vi tốt mà không cần trừng phạt? Dưới đây là một số mẹo dành cho các ông bố bà mẹ:

Đầu tiên, hãy điều tiết cảm xúc của chính bạn

Trẻ cần học cách kiểm soát cảm xúc của mình và bạn là tấm gương để con học theo. Đừng hành động nếu bạn đang buồn hay cáu giận. Hãy hít thở sâu, yên lặng và đợi cho đến khi bạn bình tĩnh lại. Chỉ khi đó bạn mới có thể giải quyết được vấn đề. Nếu không kiểm soát được cảm xúc, bạn sẽ có xu hướng trừng phạt con, và điều này luôn phản tác dụng.

Thấu hiểu cảm xúc của con

Khi con trở nên cáu kỉnh, có thái độ không ổn, có hành vi xấu, đừng mắng nhiếc hay trừng phạt con. Bởi nếu bạn làm vậy, con sẽ cảm thấy mình bị tấn công và sẽ có hành vi "chống trả" hoặc "chạy trốn" – đây là phần bản năng được dẫn dắt bởi não bò sát[1]. Chúng sẽ không học được gì trong trạng thái này, vì thế hãy ở bên con và thừa nhận cảm xúc của con.

[1]. Theo lý thuyết Ba não bộ của Paul McLean, não người được chia thành ba lớp gồm: não bò sát, não thú và não người. Trong đó, phần não bò sát điều khiển các chức năng sống còn của cơ thể và quyết định những hành động mang tính bản năng, các phản xạ không điều kiện. (BTV)

Đây là một cơ hội để bạn kết nối với con và giúp con điều chỉnh cảm xúc của mình. Chỉ cần tạo cho con cảm giác an toàn bằng sự thấu hiểu, chúng có thể bộc lộ và vượt qua những cảm xúc đang thúc đẩy hành vi xấu của mình. Con sẽ cảm thấy tốt hơn và gần gũi với bạn hơn, từ đó cởi mở lắng nghe bạn hơn.

Hãy giúp con tự giúp mình

Hãy nghĩ về những điều này: Khi con còn bé, bạn dạy con ngồi bô, tập đứng, tập đi… Ban đầu bạn cầm tay, bạn ở bên hỗ trợ con, dần dần con có thể tự làm mọi việc mà không cần sự giúp đỡ của bạn. Hãy áp dụng nguyên tắc tương tự cho việc học nói lời cảm ơn, dọn dẹp đồ đạc, làm bài tập về nhà và những việc khác. Giúp con hình thành những thói quen tốt, học những kỹ năng cơ bản cũng quan trọng như việc xây nền móng vững chắc cho một tòa

nhà. Bạn phải làm với tất cả sự tận tâm và kiên trì, không phải bằng roi vọt và la hét.

Đừng cố gắng sửa chữa gì trước khi kết nối được với con

Nếu muốn con ngoan, hãy làm cho chúng hạnh phúc. Chúng ta cần nhớ rằng trẻ cư xử sai khi chúng cảm thấy tồi tệ về bản thân và mất kết nối với cha mẹ. Vì vậy, hãy tìm cách kết nối với con và duy trì sự kết nối đó. Chỉ bằng cách đó, bạn mới có thể đánh thức ở trẻ mong muốn trở thành con người tốt nhất của chính mình.

Khi con có vấn đề, thay vì khó chịu và bực dọc, tôi thường gần gũi con hơn, ôm con vào lòng và hỏi những câu như: "Có vẻ như con đang rất khó chịu vì đã quên làm bài tập về nhà?" hay "Có vẻ con thấy bất công vì bị cô giáo phạt?" Khi con còn nhỏ, tôi thường ngồi thấp xuống ngang tầm mắt con để trò chuyện. "Hình như con đang rất tức giận, mẹ đang nghe con đây, nói mẹ nghe vì sao con giận thế?" Nếu đón con ở trường mà thấy con khó chịu, tôi sẽ hỏi: "Hôm nay có chuyện gì làm con không vui phải không? Hãy kể cho mẹ nếu con muốn."

Đặt ra các giới hạn với sự thấu cảm

Trong gia đình tôi, có một số quy tắc luôn được nhấn mạnh. Tuy nhiên, chúng tôi luôn giải thích khi đưa ra các quy tắc, trong đó một số quy tắc sẽ được đem ra bàn với con. Khi trẻ hiểu, chúng dễ dàng chấp nhận các giới hạn của chúng ta hơn. Nếu có thể, hãy đưa ra lựa chọn hoặc chuyển hướng về những gì trẻ có thể làm để đáp ứng nhu cầu của bản thân hoặc giải quyết vấn đề của mình thay vì những gì chúng *không thể*.

Ví dụ, khi bọn trẻ chơi với nhau, đứa lớn giành đồ chơi của đứa bé, bạn nên nói, "Mẹ biết con muốn cái ô tô em đang chơi, nhưng hãy nói với em 'Em có thể cho anh chơi ô tô này một lúc được không?' Đừng giật nó từ tay em." Hay "Mẹ biết con đang chơi game mà phải dừng lại để đi ngủ thì khó chịu thật đấy. Nhưng đến giờ rồi, đi ngủ thôi nào."

Dạy con sửa chữa những vấn đề mình gây ra

Ngay từ khi con bé, chúng tôi đã dạy các con bài học quan trọng đầu tiên đó là: Tất cả chúng ta đều phải tự dọn dẹp đống lộn xộn do mình gây ra. Khi con làm đổ nước ra bàn, tôi đưa khăn cho con và cùng con lau sạch mà không đổ lỗi hay mắng mỏ. Khi con lớn hơn một chút, sau mỗi lần chúng cãi cọ, tôi bảo con: "Lúc nào con bình tĩnh lại, hãy ôm em và chơi đá bóng với em nhé." Thay vì đổ lỗi hay trừng phạt, hãy giúp con vượt qua cảm giác xấu hổ và dạy con biết xin lỗi. Kể cả bạn, mỗi khi làm việc gì không đúng, đừng xấu hổ, hãy xin lỗi và thay đổi hành vi của mình sau đó. Con bạn sẽ học được điều này.

Hiểu rằng luôn có một lý do khi ai làm điều gì đó.

Bạn làm gì đó dù sai cũng đều có lý do, ngay cả khi bạn không

nghĩ đó là lý do tốt. Khi hành vi của con tồi tệ, hẳn con phải cảm thấy kinh khủng trong lòng. Liệu có phải do con mệt mỏi? Con thấy cô đơn? Con thấy thiếu sự kết nối? Không giải tỏa được những cảm xúc khó chịu? Hãy tìm cách giải quyết những nguyên nhân đó, những hành vi sai trái sẽ bị loại bỏ. Xét cho cùng, "hành vi sai trái" cũng là biểu hiện của một nhu cầu chính đáng.

Dùng ngôn ngữ tích cực

Trẻ sẽ làm hầu như mọi điều được yêu cầu nếu cha mẹ đưa ra những yêu cầu đó với một trái tim yêu thương. Hãy dùng ngôn ngữ tích cực khi giao tiếp với con, tìm cách khen ngợi, khích lệ, nói "được" với con khi có thể thay vì "không được". Con sẽ đáp lại bằng sự tích cực giống như cách bạn đang làm với con.

"*Được*, mẹ có thời gian để chơi với con. Mẹ yêu con." "*Được*, nếu con hoàn thành xong bài tập mẹ sẽ cho con mượn điện thoại 10 phút." "*Được*, mẹ sẽ kể cho con nghe thêm một câu chuyện".

Kết nối với con, mỗi ngày

Bất kỳ sự tương tác nào cũng có thể là cơ hội để chúng ta kết nối với con, hoặc là nguy cơ làm mất đi kết nối. Hãy quan sát những gì diễn ra xung quanh con để hiểu và thể hiện sự quan tâm đúng lúc, đúng chỗ. Tôi luôn cố gắng trò chuyện với con về chuyện ở trường lớp, về những người bạn của con, về sở thích... Hãy dành thời gian chơi với con mỗi ngày một lần, tắt điện thoại, đóng máy tính và nói với con: "Bây giờ bố rảnh, chúng ta chơi một tiếng nhé. Con thích chơi gì nào?"

Hãy để con dẫn dắt bất kỳ hoạt động nào mà chúng nghĩ ra, ném gấu bông, chơi bài, chơi game, vật lộn hay bất cứ trò gì, miễn là bạn dành cho con trọn vẹn sự quan tâm của mình. Vui và khỏe là yếu tố quan trọng nhất đối với sự phát triển của trẻ. Khi con vui, khỏe và hạnh phúc, chúng sẽ hợp tác với cha mẹ mà không cần bất cứ biện pháp kỷ luật nào.

Bạn có nghĩ mình làm được điều này không? Muốn biết, chỉ có cách là phải thử thôi. Và việc đầu tiên là HÃY CHẾ NGỰ CẢM XÚC CỦA BẠN.

Cha mẹ cần làm chủ cảm xúc của mình nếu muốn con hạnh phúc

(David viết năm 12 tuổi)

Kính gửi các bậc cha mẹ!

Con viết lá thư này để nói lên những điều mà bọn trẻ chúng con mong muốn từ người lớn, xuất phát từ chính trải nghiệm cuộc đời của cậu bé 12 tuổi, là con.

Tất nhiên không phải mọi đứa trẻ đều có ý nghĩ như con, nhưng con tin rằng phần đông các bạn cùng trang lứa sẽ đồng

cảm với những gì con nói.

Đầu tiên, mọi đứa trẻ đều muốn nhận được sự động viên cho những việc mà mình đang nỗ lực đạt được. Tất nhiên, ở mỗi gia đình, mỗi cha mẹ sẽ có cách riêng để khuyến khích con mình. Ví dụ, khi con khoe kết quả tốt ở trường, bố mẹ thường khích lệ con bằng lời khen, những cái ôm và những nụ hôn. Nụ cười rạng rỡ của họ khiến con tự hào về bản thân. Nhưng đôi khi họ cũng hay nói đùa và những câu đùa đó có thể làm cho con cảm thấy tổn thương. Đối với một vài bạn, câu nói đùa sẽ chỉ là đùa thôi, nhưng cũng có những đứa trẻ sẽ cảm thấy tệ vì chúng không nghĩ người lớn đang đùa. Ví dụ, năm học lớp Năm, con đã bị cả nhà cười nhạo khi khoe mình đạt 100/100 điểm cho một bài kiểm tra quá đơn giản. Bình thường, con cũng không mấy quan tâm vì biết họ chỉ đùa, nhưng hôm đó con vừa trải qua một ngày không vui, những lời nói đùa không đúng lúc đã làm con rất giận và buồn. Con mong cha mẹ có thể biết lúc nào bọn trẻ chúng con cảm thấy ổn khi họ đùa.

Thứ hai, hãy lắng nghe con mình. Con rất may mắn khi có được một người mẹ luôn lắng nghe những gì con nói và chỉ cho con biết điều gì đúng, điều gì sai. Nhưng có nhiều phụ huynh chẳng mấy khi dành thời gian lắng nghe con để hiểu chúng nghĩ gì, muốn gì. Tuy chúng con còn bé, nhưng xin cha mẹ hãy lắng nghe chúng con. Được lắng nghe sẽ giúp chúng con hiểu rằng mình được quan tâm, được yêu thương và chia sẻ.

Lắng nghe không chỉ tốt cho trẻ mà cha mẹ cũng có cơ hội học được những điều mới mẻ mà họ chưa bao giờ biết tới. Con nhớ có lần con giải thích cho mẹ hiểu về một cách giải phương trình, mẹ bảo mẹ chưa từng được học điều này khi còn ở trường. Con thường cảm thấy sung sướng và hãnh diện khi dạy được mẹ một điều gì mới. Nếu lắng nghe mang lại nhiều lợi ích như thế, tại sao các bố mẹ không thử?

Thứ ba, đừng kiểm soát con cái thái quá, nhưng cũng đừng quá nuông chiều. Nhiều cha mẹ có cách suy nghĩ rất lạ.

Họ nghĩ rằng khi cho con mình ít tự do hơn thì họ có thể kiểm soát chúng tốt hơn. Nhưng con muốn nói với những bậc cha mẹ đó rằng trẻ con cũng cần tự do. Khi không có quyền tự do riêng nhất định, chúng con sẽ thấy bức bối, gò bó và rất dễ nổi loạn. Ngược lại, nhiều cha mẹ lại quá nuông chiều con cái (hoặc đơn giả là họ chỉ muốn rảnh tay) nên đã để bọn trẻ hoàn toàn tự do với Internet, với các trò chơi trên mạng mà không để ý xem liệu những trang web con mình xem có phù hợp không, những trò chơi chúng chơi có độc hại không... Ngoài

ra, cũng do được nuông chiều mà nhiều bạn trẻ mười mấy tuổi, có khi đã là sinh viên đại học mà vẫn chưa biết nấu ăn, chưa biết làm việc nhà.

Giống như bao đứa trẻ khác, con cũng muốn được vui chơi suốt ngày và tất nhiên, con muốn được làm mọi thứ theo ý thích. Nhưng càng lớn lên con càng hiểu rằng chẳng ai có thể có được mọi điều mình muốn. Tuy vậy, mẹ con đã chọn trao cho con tất cả sự tự do con muốn mà không biến con trở thành một đứa bé được nuông chiều quá mức. Điều này gắn liền với việc mẹ cho con biết khi nào cần dừng lại. Con được tự do làm những điều mình thích như nghe nhạc, nhảy nhót, xem YouTube, chơi game, đọc truyện, chụp ảnh, đi xem phim hay đi chơi với bạn bè… như là phần thưởng cho việc con hoàn thành bài tập, làm tốt việc nhà được giao như rửa bát, hút bụi, dọn nhà, đổ rác, phơi quần áo, gấp quần áo…

Thứ tư, con mong rằng nếu vào một ngày xấu trời nào đó, nếu các bố mẹ gặp chuyện không vui bên ngoài như tắc đường, lỡ cuộc họp quan trọng, ra một quyết định sai lầm, hay đơn giản chỉ là tâm trạng không tốt, thì làm ơn xin đừng trút những bực dọc đó lên đầu chúng con. Ai mà chẳng từng mắc lỗi, kể cả cha mẹ. Vậy nên hãy nhẹ lòng tha thứ cho mình hoặc sửa lỗi thay vì vô cớ mắng mỏ quát nạt con cái. Chúng con sẽ rất khó hiểu khi vô cớ bị trách mắng, xin đừng đặt gánh nặng lên vai bọn trẻ.

Một vài lời con muốn chia sẻ, mong các bố mẹ sẽ đọc và hiểu hơn những mong muốn của bọn trẻ chúng con.

Kính mến!

Để con không phải nói dối

(Cherry Vũ)

Có nhiều người thích dùng các kỹ thuật tâm lý thao túng hành vi của con cái, đôi khi công khai, như đánh đập hoặc dọa nạt, đôi khi ngấm ngầm, như lập trình thần kinh học. Tôi luôn phản đối những quan niệm cho rằng đánh đập, chửi mắng con cái là cách đúng đắn để điều chỉnh hành vi của con.

Xin nhắc lại, con cái chúng ta là con người, chúng đa dạng, phi lý, bất đoán, nhưng cũng thú vị và đáng yêu. Nỗ lực chuẩn hóa hoặc định hình con cái nghĩa là chúng ta đang không đối xử với chúng theo cách dành cho con người. Con người, giống như mọi loài động vật, đều có lớp "não bò sát" điều khiển các bản năng sinh tồn như đói, thở, chiến đấu, chống trả và trốn tránh nguy hiểm…

Nhu cầu bản năng quan trọng nhất của con người là tâm lý an

toàn. Trong một tổ chức, nếu mọi người không cảm thấy an toàn, họ không thể làm tốt công việc. Quản lý bằng nỗi sợ hãi sẽ phá hủy sự an toàn, do đó sẽ ảnh hưởng đến năng suất khi mọi người liên tục ở chế độ chiến đấu hoặc căng thẳng cao độ. Một thử nghiệm đơn giản giúp xác định cảm giác an toàn là việc nhân viên dễ dàng và sẵn sàng cung cấp tin xấu ở mức độ nào. Gia đình cũng là một tổ chức, nếu bất kỳ ai trong tổ chức đó phải nói dối, phải có những hành vi lén lút, giấu giếm việc mình làm có nghĩa là họ không cảm thấy ai toàn khi nói thật.

Thay vì đánh đập hay trừng phạt, chúng ta cần tìm ra nguyên nhân khiến con nói dối. Đừng đổ lỗi cho con người, hãy tìm ra nguyên nhân dẫn đến hành vi xấu đó từ hệ thống của bạn.

Xin kể với các bạn một số ví dụ liên quan đến điều này.

Năm David 12 tuổi, con bảo:

- Mẹ có biết năm ngoái con có một business[1] riêng và có ba người làm cho con không?

[1]. Việc kinh doanh (BTV).

- Ối, sao con không cho mẹ biết? Con làm gì thế?

- Con buôn vũ khí và trang phục trong *game* trên mạng.

- Con lấy tiền ở đâu ra?

- Các bạn con có tiền nhưng không biết buôn bán, con bảo các bạn gom mua những món có thể bán được để con bán, lãi được mấy trăm đô, chia nhau.

- Sao *business* hay thế mà con không bảo mẹ? Cho mẹ đầu tư nhé.

Tôi đã cho con vay 500 đô-la, có viết hợp đồng cho vay, sáu tháng sau con trả tôi 550 đô-la. Từ đó đến nay, bất kể làm gì con cũng chia sẻ với mẹ và khi cần tôi vẫn cho con vay tiền. Thử tưởng tượng nếu hôm đó tôi mắng con thì kết quả sẽ như thế nào?

Ví dụ khác, Jack và David đều có bạn gái từ rất sớm. Theo luật New Zealand, trẻ 16 tuổi trở lên mới được phép quan hệ tình dục. Chồng tôi đã mua bao cao su cho con và dặn, "Bố mua cho con không phải để khuyến khích con have sex khi chưa đến tuổi mà để đề phòng tai nạn. Nếu có chuyện đó xảy ra, bố muốn các con thực hiện ở nhà mình, tuyệt đối không bờ bụi, trong xe hay bất cứ đâu ngoài nhà."

Con gái tôi có bạn trai hồi đại học và tôi cũng nói với con như vậy. Thế nên các con thường tự kể cho chúng tôi nghe những chuyện tế nhị đó mà không giấu giếm.

Trong gia đình, chúng tôi đặt ra nguyên tắc là không nói dối, không lấy cái gì không thuộc về mình. Vậy mà có lần tôi thấy mất một số tiền nhỏ, hồi đó con tôi đang học lớp Ba. Tôi hỏi con:

- Con lấy tiền trong túi mẹ hả?

Chưa cần con trả lời, chỉ cần nhìn thái độ lúng túng của con là

tôi biết mình đoán đúng. Tôi vội ôm lấy con và nói:

- Ôi mẹ sai rồi, mẹ xin lỗi, mẹ đã không hỏi con cần tiêu gì để con phải tự lấy mà không hỏi mẹ. Con kể cho mẹ nghe xem con đã tiêu những gì nào?

- Con mua kem cho mấy bạn và mua mấy thứ đồ lặt vặt.

- Không sao đâu. Mẹ chỉ lo con mua những thứ không an toàn. Từ giờ, nếu con muốn gì mà không có, con nhắc mẹ để mẹ mua nhé. Ngoài ra, mẹ sẽ cho con tiền tiêu vặt hằng tuần. Nếu con cần gì mà không đủ tiền mua cũng nhớ nói với mẹ ngay nhé.

Rồi từ đó, cứ cuối tuần tôi lại dẫn đám con đi siêu thị cùng, mua những gì chúng muốn ăn và đồ chơi, mỗi tuần một món. Sau lần đó, con không bao giờ lấy tiền nữa. Giả sử lúc đó tôi quát mắng um xùm hoặc phạt con thì chắc hẳn con sẽ vẫn tiếp tục ăn cắp và còn phát sinh thêm cả chuyện nói dối nữa. Thay vì đánh đập, trừng phạt hành vi ăn cắp, tôi đã sửa lại hệ thống để con không cần và không muốn ăn cắp nữa.

Trong gia đình tôi, bất kể có chuyện gì xảy ra thì người đầu tiên các con gọi là cha mẹ. Chúng biết rằng dù sự việc có tồi tệ đến đâu, cha mẹ cũng sẽ luôn ở bên chúng. Các con chúng tôi không có lý do để phải nói dối.

Tóm lại, như tất cả mọi người trên đời, con cái chúng ta không hoàn hảo theo nhiều cách, chúng có những ngày tốt và cả ngày xấu, chúng không vui, cáu bẳn, chúng có những sự phát triển tâm lý phức tạp vào mỗi giai đoạn... Cha mẹ phải thích ứng với tính đặc thù, tính độc đáo của mỗi đứa con trong từng giai đoạn khác nhau để có cách giáo dục đúng đắn. Và trên hết, *hãy cho con một tâm lý an toàn.* Có như vậy, chúng ta mới mang lại cho con một môi trường nơi con có thể là chính mình và hạnh phúc.

Đừng sốt ruột thế, hãy thả lỏng nào...

(Cherry Vũ)

Từ khi viết về chủ đề nuôi dạy con, mỗi ngày tôi nhận được không biết bao nhiêu câu hỏi từ các bà mẹ. Có nhiều câu hỏi thực sự khiến tôi phải dừng lại, suy ngẫm và đưa ra lời khuyên thấu đáo trong phạm vi hiểu biết của mình.

Có người hỏi, "Sao chị làm mẹ cứ nhẹ nhàng như không vậy?" Câu trả lời đơn giản lắm, vì tôi siêu lười. Ngoài ra, tôi nghĩ khả năng của mình có hạn, mình không phải là siêu nhân để có thể chăm sóc con mọi nơi mọi lúc, vì vậy tôi phải dạy các con tự chăm sóc chúng. Bí quyết của tôi chỉ đơn giản là thả lỏng. Nghe tới đó, nhiều bà mẹ sẽ giãy nảy, "Khó lắm chị ơi, quản chặt còn không ổn nữa là thả lỏng." Vậy ra, vì đó là báu vật mà các bạn được lập trình để chăm sóc và bảo vệ nên các bạn không muốn thả lỏng ư?

Thực ra thả lỏng cũng là một kỹ năng phải học. Chúng ta không thả lỏng tùy tiện, cảm tính, mà thả lỏng một cách thông thái. Thả lỏng không có nghĩa là không quan tâm đến kết quả của con, cũng không có nghĩa là tách rời khỏi con. Thả lỏng thông thái nghĩa là tách mình khỏi các phản ứng mang tính cảm xúc để tiếp cận các tình huống một cách có tư duy, có lý trí và có chủ đích.

Tôi hiểu vì sao các bậc cha mẹ thấy khó, vì ngay từ khi con chào đời, bạn đã gửi gắm vào con biết bao niềm tin và hi vọng. Trong những năm đầu đời của con, bạn là người quyết định mọi khía cạnh trong cuộc sống của chúng: ăn gì, chơi với ai, đi ngủ lúc nào, đi học ở đâu... Khi con bước vào tuổi dậy thì, bạn đã quá quen với việc kiểm soát và ra mọi quyết định, vì thế bạn thấy khó thích nghi với việc thả lỏng. Khi trẻ bước vào tuổi vị thành niên, điều quan trọng là cha mẹ phải cho con có không gian phát triển, để khẳng định mình, để trở nên độc lập. Nếu không, con bạn sẽ không có khả năng ra quyết định, không biết ứng phó và phán đoán kém.

Nếu thấy khó, hãy thử làm những điều tôi đã áp dụng với các con mình xem sao:

Dạy con tin vào năng lực của bản thân

Là cha mẹ, việc của bạn là nuôi dạy những đứa con có khả năng thích nghi tốt và có thể quản lý cuộc sống bên ngoài phạm vi gia đình. Hãy dạy con tin vào năng lực của bản thân. Tôi thường nói với con rằng "Con sẽ làm được thôi" và để con khám phá năng lực của chính mình. Khả năng thích nghi và quản lý cuộc sống sẽ đảm bảo cho con có một cuộc sống trọn vẹn và nhiều ý nghĩa.

Giúp con tự lực

Thay vì làm hộ con, hãy giúp con *tự giúp mình*. Khi con nhờ tôi giải hộ một bài toán, tôi nói, "Ủi, con không làm được thì sao mẹ làm được, mẹ có đi học đâu. Để xem nào...". Rồi tôi bắt đầu đặt ra các câu hỏi để con tự tìm ra cách giải.

Bắt đầu từng bước nhỏ

Hãy đặt ra những ranh giới và kỳ vọng trong gia đình. Đây là cơ hội để bạn dạy con cách giải quyết vấn đề, cách sửa chữa mối quan hệ và trách nhiệm giải trình. Những kỹ năng này vô cùng quan trọng khi con trưởng thành.

Đây là một ví dụ về việc thiết lập các ranh giới: Nếu con không đi ngủ đúng giờ, ngày mai con sẽ mệt mỏi, cha mẹ sẽ không đưa con đi chơi công viên như chúng ta đã định đâu.

Khi cho con lựa chọn tức là bạn đã ngầm đưa ra thông điệp rằng bạn tin con có năng lực đưa ra các quyết định đúng đắn. Hãy ở đó để hỗ trợ nếu con mắc sai lầm.

Quản lý cảm xúc của bạn

Nhiều người sợ rằng con sẽ không lựa chọn đúng và không giữ được giới hạn. Họ không tin con có thể xử lý mọi việc hay có thể đưa ra quyết định dựa trên các giá trị đúng đắn. Nhiều cha mẹ sống trong nỗi sợ hãi về những việc *có thể xảy ra* và quyết định dựa trên các nguy cơ *tiềm ẩn trong tương lai*.

Để thả lỏng, bạn cần thay đổi cách tiếp cận. Ví dụ, các ông bố bà mẹ thường phàn nàn con không chịu làm việc nhà hay không chịu học bài nếu không được nhắc nhở. Khi con không hoàn thành việc được giao, chúng bị cho là "lười nhác, vô ý thức". Suy nghĩ đó khiến bạn lập tức cáu giận và không kiểm soát được cảm xúc. Nhưng nếu bạn tiếp cận sự việc theo cách khác, rằng "hẳn là con không ưu tiên những việc chúng không muốn làm", có thể bạn sẽ tương tác với con bằng một cảm xúc khác, thực tế hơn, nhờ vậy bạn sẽ kiểm soát cảm xúc của mình tốt hơn.

Sống với hiện tại

Thay vì luôn nghĩ về những tình huống xấu nhất *có thể xảy ra*, hãy sống với hiện tại. Con bạn đang ổn, đang phát triển tốt mỗi ngày, đừng đẩy những suy nghĩ tiêu cực leo thang: nếu con ngủ quên nó sẽ đi học muộn, nếu đi học muộn con sẽ bị kỷ luật, con sẽ chán nản, sẽ bỏ học, sẽ rơi vào tay bọn giang hồ, sẽ hư hỏng, rồi sẽ không có tương lai…

Khi thả lỏng, thực ra bạn chẳng hề buông bỏ bất cứ điều gì liên quan đến con cái. Điều duy nhất bạn buông bỏ là những nỗi sợ hãi và bất an trong đầu. Nếu có thể thả lỏng, bạn sẽ có mối quan hệ thân thiết hơn với con cái dựa trên sự thấu hiểu, chấp nhận và tin tưởng…

Đến một ngày, con sẽ nói với bạn rằng, "Cha mẹ thân yêu, cuối cùng con cũng phải trưởng thành và cha mẹ phải buông con ra". Bạn đã sẵn sàng thả lỏng chưa? Tôi đã làm điều này, từ khi các con tôi còn rất nhỏ.

Thay đổi góc nhìn, thế giới của bạn sẽ thay đổi

(Cherry Vũ)

Tôi có một chị bạn làm công việc liên quan đến nghệ thuật. Các con chị đang ở tuổi teen, chúng đều giỏi giang, sáng tạo và rất cá tính. Thật bất ngờ, chị nói với tôi rằng chị không hài lòng về con. Chị nói chị không thích con nhuộm tóc màu mè với giọng điệu như thể việc để những kiểu tóc phá cách hay màu mè là điều gì đó rất tệ và liên quan đến đạo đức.

Tôi thực sự rất ngạc nhiên, "Trời ơi, chị nhìn thấy con em chưa?" Hồi Eddy chưa để tóc dài, cứ hai tháng một lần ảnh lại tự cắt tóc, mỗi lần một kiểu chẳng lần nào giống lần nào. Thiệt tình, trước khi ảnh cắt tóc tôi hồi hộp lắm, vì không đoán được tóc con

sẽ trông như thế nào.

Có lần tôi bảo con, "Mẹ không thể chịu đựng nổi vì quá dị." Con nói với tôi, nguyên văn thế này, "Tóc nằm trên cơ thể con, thuộc về con, con muốn làm gì với nó thì làm, phải không ạ? Kiểu tóc không làm thay đổi con người con, con vẫn là con, hay dở thế nào vẫn nguyên như thế." Tôi cố vớt vát, "Nhưng mà xét về thẩm mỹ..." Con nói, "Con thấy đẹp mà, vấn đề chỉ khác nhau ở cách nhìn thôi, giống như việc ông ngoại không chịu nổi khi nhìn thấy mẹ mặc quần jeans rách ống ấy." Vậy là bà mẹ hết lý.

David thì bảo, "Nhuộm tóc màu mè và có hình xăm không liên quan gì đến bản chất của một ai đó. Mọi người đều có quan điểm riêng về vẻ đẹp và nhuộm tóc xanh đỏ hay xăm trên người chỉ là các cách làm đẹp. Đó cũng là cách để người ta bộc lộ cá tính và thu hút sự chú ý mà thôi."

Có lần David nhuộm tóc, chồng tôi nhìn thấy chỉ hỏi, "Bao giờ nó phai màu con ơi?" Lần khác thì, "Cái đầu con trông như đèn xe cứu hỏa ấy nhỉ?" Rồi cha con đều cười.

Tôi thấy các con nói đúng, thẩm mỹ thay đổi theo thời gian và ở mỗi nơi, mỗi thời, mỗi thế hệ quan niệm về cái đẹp và thẩm mỹ cũng khác nhau. Đó chỉ là góc nhìn. Một trăm năm trước đây, thế hệ ông bà chúng ta coi răng đen là đẹp. Thử tưởng tượng ai đó trong số chúng ta bỗng có một hàm răng đen nhánh hạt na, chắc hẳn mọi người sẽ nghĩ, "Người này chắc bị điên!"

Từ khi hiểu điều này, tôi chọn cách thay đổi góc nhìn, thay đổi quan niệm và vui vẻ với những lựa chọn của con. Bạn không thích con xăm mình, để những kiểu tóc dị, hay nhuộm tóc xanh đỏ tím vàng phải không? Bạn có hai lựa chọn: tự đập đầu vào tường hoặc cười với con và mọi người đều vui vẻ.

Sau những lần sốc đầu tiên, tôi luôn là người nhuộm và cắt tóc cho các con, bất kể yêu cầu của chúng kỳ dị ra sao. Rất vui ạ.

Hãy thay đổi lăng kính, thế giới của bạn sẽ thay đổi.

Làm thế nào để không "Nổi điên" với con?

Khi tham gia các buổi chia sẻ của tôi về chủ đề "Quản lý linh hoạt trong gia đình và nuôi dạy con cái", nhiều người thường nhận ra rằng hóa ra phần lớn vấn đề không phải ở con mà là ở mình. Có nhiều người nghẹn ngào khi soi mình vào những đặc điểm mà tôi mô tả về các màu sắc (hay còn gọi là các cấp độ văn hóa gia đình) và nhận thấy mình đang ở cấp độ thấp nhất. Có người tâm sự, "Tôi biết nổi nóng, quát mắng hay đánh đập con là không tốt, nhưng tôi vẫn không thể kiềm chế bản thân mỗi khi nổi điên. Sau mỗi lần cáu gắt và trút giận lên con, tôi lại ân hận, lại tự dày vò, nhưng tôi vẫn luôn lặp lại hành vi đó."

Làm cha mẹ là việc không dễ dàng, làm cha mẹ tốt lại càng khó hơn. Hầu hết chúng ta đều cảm thấy mình có thể làm tốt hơn, giải quyết các vấn đề một cách kiên nhẫn hơn, nhưng lại hiếm khi làm được. Tôi nhận thấy, thực ra thì bước đầu tiên để trở thành cha mẹ tốt hơn chính là học cách đối xử tốt với chính mình. Chúng ta chỉ có thể cho đi những gì mình có. Nếu không hạnh phúc, làm sao chúng ta có thể khiến con hạnh phúc? Nếu không thể quản lý cảm xúc của chính mình, làm sao chúng ta có thể mong đợi con cái học được cách kiểm soát cảm xúc của chúng?

Tôi từng là một người rất nóng nảy. Nhưng từ khi có con, tôi phải học chế ngự cảm xúc của bản thân. Tôi tin bạn cũng có thể làm được nếu muốn trở thành bậc cha mẹ tốt hơn và hạnh phúc hơn.

Đây là những gì tôi đã làm:

Cam kết với chính mình: Mình sẽ là một bà mẹ/ông bố tốt

Khi giữ được cam kết này, bạn sẽ vui vẻ hơn, con cái sẽ gần gũi bạn hơn, chúng hợp tác hơn và cũng hạnh phúc hơn. Mỗi khi bạn phá vỡ cam kết (sẽ có lúc, bạn là con người mà!), hãy xin lỗi con và cố gắng cải thiện hành vi sau đó. Mỗi ngày, hãy thực hiện một thay đổi tích cực nho nhỏ, tìm kiếm sự hỗ trợ từ những người khác và tự động viên bản thân. Dần dần, những thay đổi nhỏ sẽ trở thành thay đổi lớn.

Cam kết chăm sóc bản thân để trở thành cha mẹ hạnh phúc, kiên nhẫn, ôn tồn mà con bạn xứng đáng có

Điều này có nghĩa là bạn cần chăm sóc mình thật tốt, nghỉ ngơi hợp lý, ăn uống lành mạnh, biến mọi tiếng nói tiêu cực bên trong thành những lời khích lệ, sống chậm lại để có thể tận hưởng cuộc sống. Quan trọng nhất là bạn phải cam kết quản lý chính mình. Khi cảm xúc không ổn, bạn dễ trút giận lên con. Những lúc đó, hãy bình tĩnh lại trước khi tiếp xúc với con.

Cam kết duy trì sự kết nối

Một trong những lý do khiến các con tôi gần gũi mẹ là tôi luôn duy trì sự kết nối. Tôi ôm hôn con mỗi sáng khi nói lời tạm biệt và lặp lại việc đó khi trở về nhà. Mỗi ngày, chúng tôi đều dành thời gian lắng nghe, chia sẻ, ôm hôn, cười đùa và ăn tối cùng nhau... Trước giờ đi ngủ, hãy nằm bên con, kể chuyện và thủ thỉ với các con (tôi duy trì việc này cho đến khi bị chúng đuổi!).

Cam kết tôn trọng con

Khi con ở tuổi vị thành niên, điều này càng trở nên quan trọng. Chúng ta đều muốn nuôi dạy những đứa trẻ ân cần và biết tôn trọng mọi người, phải không nào? Hãy hít thở thật sâu và nói với con bằng thái độ tôn trọng. Điều này thật không dễ khi bạn đang giận dữ, nhưng hãy nhớ, bạn là tấm gương để con nhìn vào. Việc bạn chế ngự được cảm xúc của bản thân sẽ giúp con học được cách

chế ngự cảm xúc tiêu cực của chúng. Tin tôi đi, không có chuyện gì "chết người cháy nhà" cả, mọi chuyện rồi sẽ qua thôi.

Hãy tìm hiểu lý do đằng sau những hành vi của con

Luôn có lý do để một người làm một việc gì đó, cho dù họ thấy lý do đó có chính đáng hay không. Hãy tìm hiểu nguyên nhân thúc đẩy hành vi của con để giải quyết gốc rễ của vấn đề. Đánh mắng, trừng phạt hay nổi khùng sẽ không giúp thay đổi hành vi của một người. Nếu việc đó giải quyết được vấn đề, bạn đã không cần phải đọc những cuốn sách như thế này đúng không?

Điều cuối cùng, không có cái gọi là gia đình hoàn hảo, những đứa con hoàn hảo, cha mẹ hoàn hảo; chúng ta vẫn và sẽ tiếp tục sai lầm, con chúng ta cũng vậy... Nhưng được sống trong vòng tay yêu thương của gia đình luôn giúp mọi người ngày càng tốt đẹp hơn.

Nếu bạn muốn mình và con cái được sống trong gia đình như vậy, hãy từng bước từ bỏ những thói quen xấu, học cách quản lý chính mình. Chúng ta cần nhận thức và hiểu rõ rằng những điều tốt đẹp đều cần nhiều thời gian, sự bền bỉ và lòng quyết tâm để bắt đầu, để duy trì và phát triển nó.

"Hành trình vạn dặm bắt đầu từ một bước chân."

- Lão Tử

Nên làm gì khi mối quan hệ với con cái bị đổ vỡ?

(Cherry Vũ)

Đây là những lời than vãn mà tôi được nghe hằng ngày từ các ông bố bà mẹ, "Tôi muốn gần con nhưng nó không cần tôi nữa." "Con tôi chỉ biết đòi hỏi, mọi thứ phải theo ý nó còn nó lại chẳng hề quan tâm đến những người khác." "Mỗi khi bố con tôi nói chuyện là lại cãi vã." "Con tôi không bao giờ lắng nghe. Nó sẽ không động tay chân làm gì trừ khi tôi quát lên." "Ngày còn nhỏ, con tôi là một đứa trẻ rất đáng yêu và tình cảm. Thế rồi mọi thứ cứ trượt đi, giờ con đã 25 tuổi và tôi hoàn toàn mất kết nối với con." "Tôi chẳng biết chuyện gì đã xảy ra. Tôi hoàn toàn bất lực với con mình. Nó đã biến thành một người khác."

Bạn không chắc mọi thứ bắt đầu đổ vỡ từ khi nào, nhưng mối quan hệ của bạn và con chắc chắn đã thay đổi. Cũng như những mối quan hệ tình cảm khác, sự đổ vỡ diễn ra từ từ. Bạn dường như không nhận ra điều đó cho tới một ngày bạn giật mình thấy khoảng cách giữa mình và con đã trở nên quá lớn. Bạn sốc, bạn buồn, bạn chán nản, bạn bực dọc, và bạn thấy cô đơn...

Làm thế nào để sửa chữa mối quan hệ đã rạn nứt này? Đừng

tuyệt vọng, bạn vẫn có thể thay đổi tình hình ngay cả khi điều đó có vẻ như không thể.

Hãy thử những cách dưới đây:

Nói với con về sự rạn nứt. Hãy thật bình tĩnh và nói với con về cảm nhận của mình: "Mẹ thấy gần đây mối quan hệ giữa chúng ta khá căng thẳng, điều đó làm mẹ không vui. Mẹ muốn chúng ta cùng giải tỏa sự căng thẳng đó". Con bạn có thể đồng ý hoặc không, thờ ơ, khó chịu hoặc tức giận. Dù con phản ứng thế nào, hãy tập trung vào suy nghĩ và cảm xúc của bạn, đừng ép con phải đồng cảm với bạn.

Sửa mình trước. Thay vì tập trung vào hành vi hoặc thái độ của con, hãy chịu trách nhiệm về phần sai sót của bạn. Nếu bạn quá bận rộn, thiếu kiên nhẫn, bực bội, không kiểm soát được cảm xúc, hãy xin lỗi con và sửa mình. Tuyệt đối đừng nói "Vì con... nên mẹ...". Thay vào đó, hãy nói, "Mẹ xin lỗi con, mẹ đi làm về hơi mệt, tâm trạng không tốt nên đã gắt gỏng con. Mẹ sẽ cố gắng không lặp lại điều này."

Chơi cùng con. Thay vì để khoảng cách ngày càng rộng hơn, hãy cố gắng tìm hoạt động gì đó để làm cùng con như chơi bài, chơi game, đi dạo, đi mua sắm, xem phim, nghe nhạc, hoặc ở bên nhau trong im lặng, đừng ép con nói chuyện. Nếu con từ chối, hãy tiếp tục tìm cách khác.

Thay đổi cách giao tiếp từ tiêu cực sang tích cực. Thay vì phủ định con, gạt phắt, không lắng nghe, lờ đi, chế giễu hay điều khiển con, hãy lắng nghe và cố gắng đồng cảm (ngay cả khi bạn không đồng ý). Đồng cảm để hiểu con nghĩ gì, vì sao con làm việc đó. Sẽ mất một thời gian để bạn làm quen với sự thay đổi này, nhưng hành động lặp đi lặp lại sẽ trở thành thói quen. Khi đó, bạn sẽ làm mà không phải suy nghĩ hay cố gắng nữa.

Hãy kiên nhẫn với con và kiên trì với việc mình làm. Khó khăn nhất của việc sửa chữa mối quan hệ là không kiểm soát đối phương. Nếu muốn đạt được kết quả thì đừng gượng ép. Hãy cứ làm những việc cần làm, ngay cả khi bạn cảm thấy nỗ lực của mình không tạo ra sự khác biệt. Con bạn có thể không hợp tác ngay vì chúng nghi ngờ ý định của bạn hoặc không biết liệu bạn có kiên định hay không. Điều quan trọng là con biết rằng bạn yêu chúng và coi trọng mối quan hệ này. Việc này có thể mất thời gian nhưng nếu kiên trì, bạn sẽ nhận được kết quả mong muốn.

Frederick Douglass nói rằng, "Tạo ra những đứa trẻ mạnh mẽ dễ hơn là sửa chữa những người lớn hư hỏng". Đó là sự thật. Vì vậy, hãy làm mọi thứ trong khả năng của mình để mang lại cho con khởi đầu tốt đẹp và tương lai mà chúng xứng đáng có được.

Hãy hít thở thật sâu và bắt đầu hành trình "sửa chữa" nào:

• Thay vì mong sự hoàn hảo, hãy nhìn vào những điều tốt đẹp.

• Hãy mỉm cười mỗi khi thấy con.
• Tìm điều gì đó tích cực mỗi ngày.

Dần dần, bạn sẽ nhận thấy sự thay đổi trong suy nghĩ của mình, rồi bạn sẽ ngạc nhiên khi thấy con gần gũi mình hơn, mối quan hệ của bạn với con trở nên tốt đẹp hơn.

Và quan trọng nhất là hãy duy trì sự kết nối với con, đừng chờ đến khi đổ vỡ mới xây dựng hoặc sửa chữa. Nếu bạn yêu con, hãy giúp con cảm nhận được điều đó, mỗi giờ, mỗi ngày.

*Có ai biết bao lâu là quá lâu?

(David viết năm 11 tuổi)

Mẹ yêu quý,

Như con đã nói với mẹ, một số người nghĩ con viết thư cho mẹ và nói con yêu mẹ chỉ là diễn. Nhưng mẹ biết điều đó không đúng, phải không mẹ? Con chỉ muốn mẹ biết rằng con yêu mẹ từ tận đáy lòng và con biết mẹ cũng yêu con nhiều như con yêu mẹ.

Cuối tuần này con chơi tennis rất lâu. Tim con đập thình thịch khi chơi. Con nghe tiếng thì thầm của gió trong khi con đập bóng và ước nó bay qua lưới. Con cứ chơi mãi, chơi mãi mà không biết khi nào nên dừng lại. Khi khoảnh khắc đó đến, con cảm nhận thời khắc cuối cùng của ngày. Ngày đã trôi qua. Bóng tối phủ đầy mặt con. Đến giờ rồi, đến giờ phải về nhà.

Mẹ ơi, mẹ đã bao giờ tưởng tượng mẹ ở một mình trong bóng tối chưa?

Có thứ gì đó chạm vào mẹ và mẹ không biết đó là gì. Mẹ sợ hãi và mẹ muốn hét lên. Mẹ ước có ai ở đó vì mẹ và giúp mẹ vượt qua nó. Thậm chí mẹ sợ hãi đến mức không dám đi vệ sinh dù mẹ biết làm gì có ma. Có thể mẹ còn trùm kín mình để đảm bảo không ai thấy mẹ đang sợ hãi. Mẹ chỉ ao ước có mẹ của mình ở bên, vì mẹ biết bà có thể giúp. Nhưng bà đang ở đâu, mẹ đâu có biết.

Có ai biết bao lâu là quá lâu? Có giới hạn nào cho những giọt nước mắt khi chúng ta nhớ một ai đó không? Giá mà con biết được. Con cá là mẹ không biết, và Chúa cũng chẳng biết đâu. Con không nghĩ rằng mẹ có thể tìm ra câu trả lời dù con tin mẹ biết mọi điều.

Thời gian cứ bay như những con chim trên bầu trời. Chúng bay và quên mất những gì mình từng có, bao gồm cả hạnh phúc, nỗi buồn và những điều không thể nào quên. Cuộc sống là như vậy, phải không ạ? Một vòng đời, con đoán thế.

Con mong là mẹ đọc hết thư của con và mẹ thích nó. Con cũng mong mẹ hiểu nó.

Yêu mẹ nhiều.

(Bản gốc tiếng Anh: trang 314)

Mẹ yêu,

Đã hơn một tháng kể từ khi mẹ xa con. Thời gian trôi qua, tóc con đã mọc dài hết mức. Mẹ là thợ cắt tóc tốt nhất của con, nhưng bây giờ mẹ lại đi vắng mất rồi.

Trái tim con đang chờ đợi chậm chạp trong từng nhịp đập. Con đếm từng nhịp một. Với con, mỗi nhịp là một từ nói rằng mẹ nhớ con cũng nhiều như con nhớ mẹ. Con phải nói với mẹ rằng khi mẹ để chúng con ở nhà, con đã cảm thấy rất lo lắng. Con lo sẽ không có ai tới dự buổi phỏng vấn của con với thầy Tom. Ai là người chỉ cho con cách viết một câu chuyện hay? Ai sẽ nằm cạnh con và nói về bất cứ điều gì con thích? Ai sẽ là người đó? Mẹ không thể cho con biết, phải không? Đừng nói rằng đó sẽ là ba hay anh con. Mẹ biết là họ không có thời gian làm những việc đó với con mà.

Nếu bất cứ ai nói rằng con nghĩ vậy là sai và bảo con ngừng suy nghĩ về mẹ, con sẽ bỏ qua lời họ và giữ nguyên tâm trí của mình. Không ai có thể thay đổi được điều này, ngay cả bạn thân nhất của con.

Hôm nay con đã nói chuyện với Tom. Thầy nói thầy muốn có người đến dự cuộc phỏng vấn với con, nhưng con nói không ai đến được. Con cảm thấy thất vọng y như thầy vậy. Con biết đó không phải là lỗi của mẹ.

Mỗi lần con nhắm mắt và nghĩ về năm ngoái khi mẹ có mặt ở cuộc phỏng vấn của con. Mẹ mỉm cười với con và nói con đã làm rất tốt. Con muốn nhìn thấy nụ cười đó một lần nữa. Con thực sự muốn điều đó mẹ ơi. Hi vọng mẹ hiểu cảm giác của con lúc này. Con chúc mẹ mọi điều tốt lành nhất. Con yêu mẹ và nhớ những nụ hôn của mẹ. Hôn mẹ từ xa.

(Bản gốc tiếng Anh: trang 315)

Làm thế nào để thấy khó khăn, gian nan mà không bỏ cuộc?

Trên hành trình làm cha mẹ, hầu hết chúng ta đều có lúc chán nản và muốn buông xuôi. Những lúc đó, chúng ta nghi ngờ bản thân rằng có vẻ những nỗ lực của mình không đi tới đâu, dường như mọi thứ đang đi chệch hướng, có phải chúng ta làm cha mẹ không tốt? Làm cha mẹ là một hành trình cần sự kiên trì, và không giống như những công việc khác trên đời, chúng ta không được phép bỏ cuộc. Chúng ta cần rèn luyện bản thân để đồng hành cùng con.

Đây là một số kinh nghiệm tôi đã gặp phải và đã vượt qua:

Trong thời gian làm luận án tiến sĩ, không biết bao nhiêu lần tôi đi vào ngõ cụt, tôi chán nản, nghi ngờ khả năng của mình, hình như mình không đủ kiến thức, không có khả năng, không đủ kiên nhẫn để hoàn thành. Tôi bị rơi vào cảm giác bất lực, cảm giác bị cầm tù vô thời hạn, hơn một lần tôi đã muốn bỏ cuộc, muốn thoát khỏi "nhà tù" đó.

Hơn hai năm qua, hành trình mang tư duy linh hoạt cùng các phương thức làm việc và quản lý tiên tiến về Việt Nam cũng là một thách thức lớn đối với tôi. Cuộc sống của tôi là những chuyến bay thường xuyên về Việt Nam, những lo lắng về mẹ già, về trạng thái tâm lý không ổn định của con trai ở tuổi vị thành niên cùng nhiều vấn đề trong công việc như hệ thống miễn dịch trong các doanh nghiệp khách hàng chống lại sự thay đổi, cản trở từ những người bảo thủ trong cộng đồng doanh nghiệp Việt, những người ra sức chống lại tư duy mới... Bao nhiêu thách thức đó dường như hội tụ cùng một lúc để thử thách sự kiên cường và khả năng tự phục hồi của tôi.

Có nhiều người cũng phải trải nghiệm những chuyện tương tự, đôi khi còn tồi tệ hơn nhiều. Tôi biết mình không hoàn toàn cô độc, nhưng nó đã đảo lộn cuộc sống của tôi, nhiều lúc tôi muốn từ bỏ. Vì sao tôi chọn con đường khó để đi? Tôi hoàn toàn có thể chọn con đường êm ái ở New Zealand, đất nước bốn mùa hoa thơm trái ngọt, tại sao tôi phải trăn trở với những vấn đề của các doanh nghiệp Việt?

Vào thời điểm phải đối diện với nghịch cảnh trong đời sống cá nhân hay trong sự nghiệp, tất cả chúng ta đều cảm thấy bất an và sẽ có một lúc nào đó nghi ngờ chính mình và muốn bỏ cuộc. Để trả lời câu hỏi "Làm thế nào để thấy khó khăn, gian nan mà không bỏ cuộc", tôi muốn chia sẻ một vài nguyên tắc mà tôi đã áp dụng trong những tình huống này.

Nguyên tắc thứ nhất: Hãy đặt câu hỏi vì sao ta bắt đầu việc mình đang làm.

Đôi khi bạn bị mất đà, bạn cảm thấy thất vọng và bất lực trong việc dạy đứa con vị thành niên của mình, hay thậm chí đi lạc khỏi định hướng ban đầu. Đó là lúc bạn thấy con không những không tiến bộ mà khoảng cách giữa bạn và con ngày càng lớn. Nếu điều đó xảy ra, hãy dừng lại và dành thời gian tự hỏi xem lý do nào khiến bạn bắt đầu công việc này. Hãy xem xét:

- Những gì bạn đã làm và kết quả đạt được có như mong đợi không.
- Những gì bạn không hài lòng và kết quả ngoài ý muốn.
- Những gì cần điều chỉnh hoặc thay đổi để có thể tiến bộ hơn.

Trên hết, hãy suy ngẫm xem bạn đã đạt được những gì. Hãy

chắc chắn rằng các kết quả có thể được nhìn thấy. Chúng ta thường không nhìn thấy gỗ bên trong lớp vỏ cây và có xu hướng níu lấy những tiêu cực. Chúng ta thường không so sánh con hôm nay với con hôm qua để nhìn thấy sự tiến bộ của chúng mà thường so sánh con với sự hoàn hảo theo mong muốn của mình để rồi luôn thất vọng. Do vậy, điều quan trọng là ghi nhận sự tiến bộ và làm nổi bật sự tích cực.

Nguyên tắc thứ hai: Điều chỉnh suy nghĩ về sự tiến bộ của bản thân và của con.

Bạn lớn lên, trưởng thành hơn nhờ học hỏi và phát triển liên tục. Trong hành trình sống và làm việc, chúng ta liên tục trải nghiệm, học hỏi, thích nghi, tiến bộ và lặp lại. Hãy nhớ rằng sự tiến bộ và sự thoải mái không cùng tồn tại. Điều khiến chúng ta không thoải mái có thể giúp chúng ta phát triển, nhưng chúng ta cần được trang bị những suy nghĩ đúng đắn để nắm bắt những điều không như ý và học hỏi từ nó.

Nguyên tắc thứ ba (và cũng khó nhất): Trau dồi khả năng tự phục hồi

Khi rơi vào thời điểm cực kỳ khó khăn, cảm thấy như mình đang "chạm đáy", bạn phải gắng gượng để tìm lại năng lượng tích cực cho mình và công việc, gắn kết với con cái và những người khác trong gia đình. Chắc hẳn bạn đã nghe nhiều người nói rằng họ đã trải qua nhiều thất bại mới có được thành công hôm nay. Tuy nhiên, nếu không có khả năng tự phục hồi, thứ cho phép họ bật lại và thấy tự tin vào khả năng của mình để vượt qua thất bại, thì nhiều người sẽ chẳng bao chạm được tới thành công.

Nguyên tắc thứ tư: Sự tham gia và hòa nhập

Bạn cần củng cố niềm tin rằng "Tôi thuộc về và tôi quan trọng", rằng mọi người đều có giá trị. Hãy nuôi dưỡng niềm tin vào bản thân và những người khác, rằng bạn thuộc về một nơi nào đó và những đóng góp của bạn cho phép bạn tự hào rằng đây là phiên bản tốt nhất của chính mình. Bạn cũng cần giúp con có niềm tin như vậy vào bản thân.

Nguyên tắc thứ năm: Sự linh hoạt - thích ứng và thay đổi nhanh với những thay đổi của hoàn cảnh - cộng với sự tôn trọng, cởi mở, đồng cảm và can đảm.

Đây là những thuộc tính cá nhân mà chúng ta ngưỡng mộ ở người khác, đặc biệt là khi những cá nhân đó đã vươn lên và chiến thắng nghịch cảnh. Trong quá trình đồng hành cùng con, nguyên tắc này tối quan trọng. Hãy thích ứng và thay đổi nhanh với những thay đổi của con và luôn duy trì sự tôn trọng, cởi mở, đồng cảm và can đảm.

Nguyên tắc thứ sáu: Sự minh bạch và tin tưởng

Đây là nền tảng để xây dựng tất cả các mối quan hệ lâu dài và

bền vững. Để làm được điều này, bạn cần tạo ra sự an toàn về tâm lý, khuyến khích con cởi mở và trung thực, hãy đặt niềm tin vào con. Khi bạn đối mặt với một tình huống khó khăn, niềm tin là thứ duy nhất khiến bạn cảm thấy không đơn độc. Sự tin tưởng đó sẽ truyền cảm hứng cho con để con tiến bộ hơn mỗi ngày.

Những nguyên tắc trên đã giúp tôi kiểm soát và vượt qua những thách thức trong công việc, cuộc sống và đồng hành cùng con. Tuy nhiên, cải thiện bản thân không phải là việc chỉ cần làm một lần và đó cũng là công việc không bao giờ dừng lại. Tất cả chúng ta đều phải không ngừng học hỏi và phát triển mỗi ngày. Hi vọng những nguyên tắc trên sẽ không chỉ giúp bạn trở thành người đồng hành tốt nhất của con mà còn giúp bạn đối phó với những thách thức mà cuộc sống ném vào bạn.

"Điểm yếu lớn nhất của chúng ta nằm ở việc từ bỏ. Cách chắc chắn nhất để thành công là luôn cố gắng thêm một lần nữa."

- Thomas Edison

Phần hai

DẠY CON CÓ ĐỘNG LỰC VÀ THÓI QUEN HỌC

Nếu muốn có nhiều hoa, con phải trồng thật nhiều cây

Tôi sinh ra ở thời cả nước đều đói, vừa hết chiến tranh, hết viện trợ, rồi những năm dài bị cấm vận không giao thương với quốc tế, khó khăn chồng chất khó khăn. Thế hệ 8x khá hơn một chút, có thể đã hết đói nhưng hầu hết mọi người lớn lên trong thiếu thốn, đời sống vật chất nghèo nàn.

Có thể vì lý do đó mà chúng ta muốn con cái mình không phải trải qua khó khăn, muốn con có điều kiện tốt nhất. Nhiều cha mẹ quá bao bọc và muốn trải thảm hoa cho con vào đời. Họ vẽ ra lộ trình cho con, rằng sau này con sẽ học gì, làm nghề gì, trở thành ai... Họ mơ ước thay con, hoặc muốn con thực hiện những ước mơ mà mình không thể. Nhưng họ không hiểu rằng khi làm vậy, họ đã vô tình triệt tiêu khả năng, mong muốn và khát vọng của con.

Tôi từng xem *Peyton Place*, một bộ phim truyền hình dài tập cũ của Mỹ với rất nhiều nội dung hay mang tính giáo dục liên quan đến tuổi teen. Đây là đoạn tôi nhớ nhất: Một cô giáo già rất được tôn trọng ở một trường cấp ba, cô được kỳ vọng sẽ lên chức hiệu trưởng thay hiệu trưởng cũ. Tuy nhiên, hội đồng trường lại bổ nhiệm một ông giáo lạ hoắc từ nơi khác về. Đám học trò lấy làm tiếc, một trò hỏi cô:

- Sao lại thế, cô xứng đáng trở thành hiệu trưởng mà?

Cô giáo từ tốn trả lời:

- Nếu em muốn có bất kỳ thứ gì, hãy hành động để có được nó. Đừng chờ đợi ai trao nó cho em.

Tôi cũng thường nói với các con rằng nếu con muốn bất kỳ điều gì, hãy nỗ lực để có được nó. Muốn chơi đàn giỏi phải luyện tập nhiều, muốn viết hay phải đọc và viết nhiều. Nếu con muốn sống một cuộc đời mình mong muốn và làm công việc mình yêu thích thì ngay từ bây giờ phải nỗ lực học, trau dồi kiến thức, phải tích lũy nhiều trải nghiệm. Tôi không nói suông mà chỉ cho con thấy qua những gì mình làm.

Nếu bạn muốn con trưởng thành, tự tin và độc lập, đừng cố gắng trải thảm hoa dưới chân con, hãy để con tự đưa ra quyết

định, khích lệ và hỗ trợ để con thực hiện được điều con muốn. Hãy nói nếu muốn có nhiều hoa, con phải trồng thật nhiều cây.

Kiến thức là tài sản duy nhất thuộc về con

Cho đến tận bây giờ tôi vẫn hối tiếc vì có những tháng năm đã không chú trọng học hành. Tôi nghĩ, giá như mình hiểu đúng về sự học từ khi còn rất trẻ, hẳn mọi thứ đã tốt hơn rất nhiều.

Tôi luôn nói với các con về những gì mình đã trải qua, rằng tôi ước có ai đó nói với tôi những điều tôi nói với các con bây giờ, rằng các con đừng bao giờ để mình phải hối tiếc về những năm tháng tuổi trẻ lãng phí không có sự trau dồi kiến thức.

Như tôi đã viết về những năm tháng đại học của mình. Tôi đã không chú ý quá nhiều đến mọi thứ trên đời, kể cả việc học. Tôi chỉ học để thi, để qua môn, để có bằng, thậm chí cũng không biết sẽ làm gì với cái bằng ấy. Lúc đó, tôi chỉ thấy trường đại học không dạy cho tôi nhiều kiến thức, ngoài mấy cuốn giáo trình cũ kỹ, những kiến thức giáo điều sao đi chép lại chán ngắt.

Cho đến ngày tôi đọc được ở đâu đó một câu rằng, "Kiến thức là thứ duy nhất thuộc về bạn, đó là thứ tài sản không ai có thể lấy đi của bạn." Câu nói này như một cú đánh khiến tôi tỉnh ngộ. Từ đó, tôi nhìn việc học bằng con mắt khác, tôi học bằng mọi cách, tìm mọi cơ hội để hiểu biết hơn, để tiến bộ hơn chính mình mỗi ngày.

Sau này, tôi bị ảnh hưởng rất lớn bởi tư tưởng của John Henry Newman rằng, "Phát triển là bằng chứng duy nhất của sự sống." Tôi đề cao sự phát triển và có niềm tin sâu sắc rằng phát triển chính là lý do để chúng ta có mặt ở đây.

Khi đã đi qua nhiều chặng đường đời, tôi nhận ra rằng chỉ khi ta phát triển, làm được những gì ta muốn, quản lý và dẫn dắt được cuộc đời mình (chứ không chỉ đơn thuần là sống), tôi mới thấy thật sự hạnh phúc từ sâu thẳm và nhận ra nơi mình có thể phát huy đầy đủ khả năng và là con người thật nhất của mình.

Phát triển là một hành trình nhọc nhằn. Bạn đã bao giờ quan sát con sâu bướm cố thoát ra khỏi cái vỏ kén, hay khoảnh khắc con gà dùng hết sức để chui ra khỏi chiếc vỏ trứng? Phần lớn sự phát triển đều nhọc nhằn như vậy, không có con đường tắt, không có con đường dễ và cũng không ai có thể làm việc này thay bạn.

Tôi biết ơn sâu sắc những người đã có ảnh hưởng đến hành trình sống của tôi. Tôi cũng rất biết ơn những bài học, những vấp ngã mình đã trải qua vì chúng chính là những người thầy của tôi. Chúng không chỉ dạy cho tôi những bài học sâu sắc nhất mà còn khơi nguồn cảm hứng để tôi phát triển bản thân.

Sau này, tôi may mắn gặp được anh Rob, chồng tôi, một người không bao giờ ngừng học. Người ấy không nói thứ ngôn ngữ giáo điều rỗng tuếch, cũng chấp nhận hiểu biết nửa vời về điều mà

mình quan tâm. Mỗi ngày ở bên người ấy, tôi vẫn đang không ngừng học hỏi. Càng học tôi càng thấy những gì mình biết quá nhỏ bé so với đại dương kiến thức ngoài kia, và tôi luôn thấy mình cần nỗ lực nhiều hơn nữa để tốt hơn mỗi ngày.

Áp lực học hành thi cử, cộng thêm thái độ sốt sắng của cha mẹ đối với việc học đã khiến con cái chúng ta nghĩ rằng chúng đang học vì bố mẹ. Hãy nói với con những điều này, để con hiểu con học là vì con, cho cuộc sống của chính con chứ không vì ai khác.

Hãy nói rằng khi có kiến thức con sẽ không hoang mang và sợ hãi bất kỳ điều gì trên đời. Khi hiểu luật, ra đường con sẽ không sợ cảnh sát; khi hiểu về khoa học, con sẽ không tin vào những điều nhảm nhí phản khoa học và cũng sẽ biết sống và sắp xếp cuộc sống của mình một cách khoa học. Có kiến thức, con sẽ vững vàng và tự tin. Kiến thức là thứ tài sản duy nhất không ai có thể lấy đi của con. Con sẽ nhận được sự tôn trọng của mọi người khi con biết áp dụng kiến thức một cách đúng đắn vào công việc và cuộc sống.

Và tất cả chúng ta, những người lớn trưởng thành, những người làm cha mẹ, cũng đừng quên trau dồi kiến thức để trở thành phiên bản tốt hơn của chính mình ngày hôm qua.

Tôi học tiếng Anh như thế nào?

(David viết năm 9 tuổi)

Làm thế nào để khiến con ham học luôn là trăn trở của các ông bố bà mẹ. Tôi chẳng có bí quyết gì để làm tốt việc này ngoài việc nói cho con hiểu ý nghĩa của việc học và luôn động viên khích lệ con. Và nếu có thể gọi là "bí quyết" thì đây chính là công thức mà tôi đã áp dụng: Kiên trì với việc mình làm + Kiên nhẫn với con.

*

Tôi bắt đầu học tiếng Anh khi lên 7. Mẹ dạy tôi một vài từ, sau đó tôi học ở trường. Tôi cũng đến một lớp tiếng Anh cho trẻ em vào Chủ nhật để rèn kỹ năng phát âm và nghe. Giống như mọi đứa trẻ, tôi ghét trường học và các lớp học thêm vào Chủ nhật. Nhưng bây giờ, tôi thấy mình thật may mắn.

Tôi may mắn vì khi đến New Zealand, tôi thậm chí không phải lo lắng về tiếng Anh của mình ở trường. Tuy vậy, khi mới đến đây, tôi cũng gặp chút khó khăn trong việc hiểu mọi người nói gì.

Mẹ cảm thấy tiếng Anh của tôi không đủ tốt và tôi cần phải theo kịp một số môn ở trường như Viết và Đọc. Vì vậy, mẹ bảo tôi nên viết một câu chuyện hoặc một đoạn văn mỗi ngày, điều này sẽ giúp tôi cải thiện khả năng viết. Ban đầu, tôi vẫn hay thắc mắc là tại sao tôi cần phải làm điều này điều kia. Dù vậy, tôi vẫn làm vì

tôi tin nó sẽ có ích cho tôi chứ không phải mẹ. Bây giờ thì tôi đã nhận ra điều đó thật tốt. Nó giúp ích rất nhiều cho việc học của tôi ở trường, năm ngoái tôi đã bắt kịp các bạn trong lớp. Mẹ hướng dẫn tôi từng bước, giúp tôi khắc phục những lỗi sai trong bài viết của mình. Mẹ tin tưởng và khuyến khích tôi viết mỗi ngày. Đó là lý do tại sao đến giờ tôi vẫn viết hằng ngày.

Tôi cũng học tiếng Anh bằng cách đọc sách và báo. Tôi không nghĩ trẻ em ở Việt Nam có nhiều bạn thích đọc sách báo. Tôi từng là một người như thế, nhưng từ khi đến New Zealand, tôi bắt đầu thích đọc. Sau đó, tôi yêu sách hơn và mỗi ngày tôi đều đọc ít nhất bốn chương của một cuốn sách. Nếu bạn muốn học cách viết một câu chuyện hay bằng tiếng Anh, hãy đọc sách. Nếu bạn chưa đọc tốt cũng không sao, cứ đọc chậm rãi, rồi bạn sẽ làm được thôi.

Một điều tôi muốn nói nữa là đừng nghĩ rằng bạn giỏi tiếng Anh chỉ vì bạn đã hoàn thành tốt bài kiểm tra ở trường. Hãy thử những cách mà tôi gợi ý. Hãy dũng cảm và tin rằng bạn có thể làm gì đó để tiếng Anh của mình tốt hơn. Tiếng Anh không hề dễ và bạn cần thời gian. Đừng vội buồn khi bạn không đọc hoặc phát âm đúng, nếu bạn cố gắng hết sức thì sẽ đến lúc không ai có thể bình phẩm về tiếng Anh của bạn, kể cả đó là một anh chàng người Mỹ.

Hãy tin vào chính mình. Đó là điều quan trọng nhất mà bạn cần biết.

Dạy con có động lực và thói quen học

Không phải ai sinh ra đã có năng lực học tốt. Cá tính đóng một vai trò quan trọng trong việc trẻ có mong muốn và có khả năng học tốt hay không. Tuy nhiên, bất kỳ đứa trẻ nào nếu có một số năng khiếu cơ bản và có động lực đúng đắn đều có thể trở thành người học tốt.

Sai lầm lớn nhất mà các phụ huynh thường mắc là chỉ hạn chế việc học trong khuôn khổ trường học. Nếu bạn mong con thực sự ham học và có khả năng học, hãy mở rộng giới hạn ngoài trường lớp và sách giáo khoa. Dưới đây là một số lời khuyên để tạo động lực học tập cho con cũng như giúp chúng khám phá niềm vui học tập mà tôi đã áp dụng thành công với các con của mình.

Phát triển môi trường đọc trong gia đình

Đọc sách không chỉ giúp trẻ phát triển vốn từ mà còn giúp não trẻ xử lý các khái niệm, học hỏi các kỹ năng sử dụng ngôn ngữ. Những đứa trẻ yêu đọc sách sẽ phát triển tình yêu học tập. Tôi lấp đầy thế giới của con bằng việc đọc từ khi con còn bé: trước khi đi ngủ, những lúc rảnh rỗi; đọc cho con nghe, khuyến khích con đọc cho mình nghe…

Để con ham đọc, bạn phải biến việc đọc thành niềm vui không gượng ép. Nếu thấy việc đọc nhàm chán hoặc bị cưỡng ép, trẻ sẽ

không hứng thú, vì thế sẽ giảm khả năng học hỏi. Tôi làm việc này bằng cách để con tự chọn sách, để con kể lại những câu chuyện đã đọc, đặt câu hỏi về nội dung sách…

Khuyến khích con cởi mở và thành thật

Hãy khuyến khích con nói ra suy nghĩ của mình về thế giới xung quanh, những gì con thích hoặc không quan tâm. Hãy đặt câu hỏi vì sao con thích, vì sao con ghét, vì sao con không quan tâm. Khi con chia sẻ, tôi luôn cho thấy mình quan tâm đến ý kiến của con, ngay cả khi tôi không đồng ý với con.

Tôi nhận ra rằng nếu trẻ cảm thấy ý kiến của mình không quan trọng, chúng sẽ không có động lực tiếp tục cởi mở. Càng có động lực chia sẻ, con càng mong muốn tìm hiểu kiến thức và ham hiểu biết hơn. Tôi tuyệt đối không phán xét, không coi nhẹ, không lờ những gì con nói. Tôi tin đó là lý do khiến David có những bài viết thể hiện chính kiến của mình mạnh mẽ đến vậy.

Tập trung vào sở thích của con

Không có ai toàn tài để có thể giỏi tất cả mọi thứ. Muốn thu hút con, bạn cần tập trung vào lĩnh vực và môn học mà con yêu thích, như vậy việc học sẽ trở nên thú vị. Nếu bạn thực sự muốn giúp con ham học, hãy khuyến khích con khám phá các chủ đề và môn học hấp dẫn chúng.

Hồi nhỏ, Eddy và David đều thích thần thoại Hy Lạp. Tôi khuyến khích con đọc và tìm hiểu về các vị thần, hỏi chúng về thế mạnh của mỗi vị thần, mối quan hệ giữa họ với nhau… Nếu con bạn thích khủng long, hãy mua những cuốn sách và câu chuyện hấp dẫn về khủng long, hãy hỏi xem con thích những loại khủng long nào nhất và vì sao, so sánh các loại đó với nhau…

Tập trung vào điểm mạnh

Sai lầm của bố mẹ là thường tập trung vào những gì con chưa làm tốt. Thay vì nói, "Ôi con đã rất tiến bộ trong môn văn rồi đó, cha mẹ rất tự hào về con", nhiều phụ huynh sẽ nói, "Tại sao bài kiểm tra toán chỉ được có 7 điểm hả con?"

Nếu chỉ tập trung vào điểm yếu, bạn sẽ chẳng giúp con tốt lên mà chỉ khiến con nản lòng, cảm thấy tệ hại về bản thân và càng giảm ham muốn học tập.

Tập trung vào điểm mạnh của con có thể không dễ khi con bạn vẫn đang phải vật lộn với việc học, nhưng đó là việc bạn cần làm nếu muốn giúp con có động lực học. Đây là một hình thức cổ vũ tích cực để thúc đẩy con tiếp tục học tốt hơn.

Làm gương

Các con tôi biết chắc rằng mẹ chúng không bao giờ học thứ gì đó nửa vời. Chúng chứng kiến mẹ thức khuya dậy sớm miệt mài luyện thi IELTS ròng rã nhiều tháng trời để xin được học bổng tiến sĩ. Chúng cũng chứng kiến mẹ trải qua quá trình học tiến sĩ như

thế nào. Hằng ngày, ngoài những lúc làm việc, vợ chồng tôi dành thời gian đọc sách, liên tục cập nhật những kiến thức mới. Những việc đó tác động rất lớn đến các con.

Nếu con bạn thấy bạn chăm chỉ học tập, thì nhiều khả năng chúng cũng sẽ nhiệt tình với việc học. Cho dù đó là việc đọc, viết hay môn Toán, môn Lịch sử, hãy tận dụng mọi cơ hội. Đừng áp đặt hay hống hách, hãy giúp con thấy học tập là một hành trình khám phá những điều mới mẻ và thú vị. Khi con nhìn thấy niềm vui và hứng thú học tập mang lại ý nghĩa như thế nào cho cuộc sống của bạn, chúng sẽ muốn được như bạn.

Hãy hỏi con đã học được gì, đừng hỏi con làm bài có tốt không

Tôi hay hỏi con hôm nay con học được điều gì mới ở trường, có gì vui không, thay vì hỏi con làm bài có tốt không. Dù làm bài kiểm tra tốt cũng quan trọng, nhưng việc tập trung vào trải nghiệm học tập sẽ gửi tới con những thông điệp sau:

- Việc học quan trọng hơn kiểm tra.
- Việc con học được gì quan trọng hơn là điểm số.
- Bố mẹ quan tâm đến con hơn thành tích của con.

Ngoài ra, khi chúng ta tập trung vào trải nghiệm học tập của con, con sẽ có cơ hội nói về bài học theo cách hiểu của mình. Đây cũng là một cách học hiệu quả giúp con hiểu thêm những gì đã học.

Ghi nhận và cổ vũ

Trong tháp nhu cầu của Maslow, điều con người cần nhất là được công nhận, được cảm thấy mình có giá trị. Cho dù con còn nhỏ thế nào đi nữa thì mỗi khi con làm gì tốt, có tiến bộ, bạn nên ghi nhận và chúc mừng thành tích của con. Trẻ càng bé càng cần được cổ vũ liên tục để có động lực và muốn làm tốt hơn.

Ghi nhận cũng có nhiều hình thức: lời khen cho việc đọc xong một cuốn sách, tặng một món quà mà con mong đợi hoặc đi chơi, đi ăn khi con hoàn thành tốt kỳ thi… Đây là một cách rất tốt để khích lệ con mà tôi thường xuyên áp dụng.

Những điều tốt đẹp không đến qua một đêm, hãy kiên trì mỗi ngày

Biến mỗi ngày thành một ngày học nghe có vẻ khó, nhưng việc này thực sự không khó nếu bạn đi đúng hướng. Bất cứ khi nào có thể, tôi đều khuyến khích con khám phá thế giới xung quanh, đặt câu hỏi và suy nghĩ về sự liên quan giữa các sự vật hiện tượng chúng thấy và trải nghiệm.

Nếu làm được những điều này, bạn đã có thể biến mỗi ngày thành một ngày học tập, con sẽ phát triển động lực để học trong lớp, ở nhà hoặc bất cứ nơi nào có thể.

Tôi dạy con học viết như thế nào?

(Cherry Vũ)

Có một thực tế là, bất kể chúng ta yêu con đến đâu và mong những điều tốt đẹp đến với chúng nhường nào thì những điều này cũng không tự nhiên xuất hiện. Mọi thứ tốt đẹp cần có thời gian. Đừng nên mong đợi những điều tốt đẹp xảy ra qua đêm như một phép màu. Sẽ không bao giờ có chuyện đó.

Những bài viết của David trong cuốn sách này là kết quả của một hành trình khổ luyện trường kỳ của cả mẹ và con. Từ lúc ảnh gần 9 tuổi cho đến năm 13 tuổi, chỉ trừ Chủ nhật, ngày nào ảnh cũng viết một bài tiếng Anh dài 300 từ. Mỗi tuần ảnh đọc trung bình một đến hai cuốn sách. Đây quả thực là quá trình "thép đã tôi thế đấy". Với tôi, bí quyết chính là đồng hành cùng con mỗi ngày để gần gũi và hiểu con. Tôi hướng dẫn con quan sát và viết ra những suy nghĩ của mình về cuộc sống xung quanh. Việc này nên bắt đầu trước khi con có những mối bận tâm sâu khác, từ 7-8 tuổi là lý tưởng. Hãy khích lệ con cố gắng mỗi ngày một chút, luôn đưa ra những nhận xét tích cực để con thấy mình đang tiến bộ. Tuyệt đối đừng chê bai dù bài viết của con thế nào. Thời gian đầu, mục tiêu chính chỉ là tạo được thói quen viết hằng ngày. Sau khi con đã có thói quen, bạn hãy giúp con hoàn thiện cách dùng từ, cách lập luận cho khúc chiết. Chỉ sau một thời gian ngắn, chắc chắn bạn sẽ rất ngạc nhiên với kết quả thu được.

Khi gia đình tôi chuyển sang New Zealand sinh sống, Eddy vào lớp Mười một còn David vào lớp Năm. Lúc đó, tiếng Anh của David chỉ đủ để giao tiếp thông thường. Khi đi học, con gặp nhiều khó khăn, không hiểu hết những gì cô và các bạn nói.

Biết con gặp khó khăn, tôi bảo, "Mẹ nghĩ chúng ta cần giúp con học tiếng Anh để nghe hiểu được mọi chuyện ở trường. Con nghĩ sao nếu mỗi ngày con sẽ viết một chút để kể cho mẹ nghe về những gì diễn ra trong ngày, về cảm giác của con, về những điều làm con vui hay buồn?"

Hai mẹ con đã bắt đầu như thế, từ chỗ viết hai câu, sau đó tăng dần lên năm câu, mười câu. Ngày nào con cũng viết và mẹ cũng sửa từng câu. Lúc đầu, mục tiêu chỉ là tạo cho con thói quen viết một thứ gì đó. Vài tháng sau, khi con viết tốt hơn, tôi bắt đầu hướng con viết theo chủ đề con thích, bất kể là gì. Hồi đó ảnh thích một bạn, ngày nào cũng viết về bạn ấy, rất vui.

Một thời gian sau, khi đã viết tốt hơn và không phải đánh vật với câu chữ nữa, con bắt đầu thấy cần mở rộng vốn từ. Tôi gợi ý, "Sở dĩ con đọc truyện thấy các nhà văn họ viết hay như thế là do họ đọc nhiều. Nếu muốn viết được như họ, con cũng cần đọc nhiều." Vậy là con bắt đầu đọc nhiều sách hơn. Thật may, hồi đó

nhà trường cử riêng một cô giáo giúp con đọc sách và giải thích những từ con không hiểu. Ngoài ra, cô còn giúp con hiểu về văn hóa, lối sống của người bản xứ.

Tôi nói với con, "Mẹ cũng muốn đọc những cuốn sách mà con đọc nhưng mẹ không có thời gian. Con có thể giúp mẹ biết nội dung sách không?" Và tôi hướng dẫn con viết về một cuốn sách bằng cách trả lời những câu hỏi sau:

1. Cuốn sách nói về cái gì?
2. Nhân vật chính là ai, họ là người thế nào?
3. Điều gì xảy ra với nhân vật chính?
4. Con đã bao giờ gặp phải điều đó chưa?
5. Nếu gặp, con sẽ làm gì?
6. Nếu là tác giả, con sẽ thay đổi điều gì trong cuốn sách?

Khi trả lời những câu hỏi trên, con sẽ không chỉ học được cách

viết mà còn biết cách tư duy, liên hệ với thực tiễn và phát triển ý tưởng. Vì mỗi ngày đều phải viết một bài nên đây là giai đoạn con đọc rất nhiều sách để có thể "kể chuyện" cho mẹ nghe. Con cảm thấy rất tự hào vì mình đang "dạy" mẹ.

Giai đoạn tiếp theo, khi con đã viết tốt hơn, tôi hướng con viết về những gì con đã trải nghiệm. Tôi nói, "Không phải ai trên đời cũng có những trải nghiệm và hiểu biết giống con về các nền giáo dục khác nhau. Nếu con có thể viết về những gì con biết và cảm nhận về sự khác nhau giữa trường học ở New Zealand và Việt Nam, con sẽ giúp được nhiều người. Hãy giúp các thầy cô và những người làm giáo dục hiểu tốt trông như thế nào." Kết quả của gợi ý này chính là những bài viết mà các bạn sẽ được đọc trong phần tiếp theo.

Mỗi ngày con một tiến bộ, tôi bắt đầu đưa ra những yêu cầu khó hơn: viết các bài biện luận theo chủ đề (kiểu như đề thi IELTS) như hôn nhân đồng giới, tự do ngôn luận, tệ nạn cờ bạc, văn hóa, tín ngưỡng...

Tóm lại, khi dạy con viết, tôi áp dụng những nguyên tắc sau:

• Ưu tiên. Tôi phải dành thời gian cho con mỗi ngày, kể cả khi đi công tác hay rất bận rộn.

• Khuyến khích chứ không ép buộc. Hãy nói cho con biết ý nghĩa của việc con làm, khích lệ để tự con muốn làm việc đó. Bạn không thể bắt ai học, đọc hoặc viết nếu họ không muốn.

• Duy trì đều đặn để hình thành thói quen. Kỹ năng được hình thành khi con làm việc gì đó kiên trì và đều đặn.

Vâng, những điều tốt đẹp không tự nhiên xuất hiện. Để con viết tốt và yêu thích việc viết, mẹ con tôi mất bốn năm ròng, con đã viết tổng cộng hơn 1300 bài. Đến giờ, David vẫn tiếp tục duy trì thói quen viết về những điều ảnh quan tâm.

Dù vậy, tôi vẫn phải nói với các bạn một điều: Đừng bao giờ áp dụng máy móc kinh nghiệm của bất kỳ ai trong việc nuôi dạy con hay trong cuộc sống. Có một câu rằng, "Mọi mô hình đều sai, chỉ có một số mô hình là hữu ích". Điều này có nghĩa là mọi thứ chỉ mang tính chất tham khảo, việc của bạn là lựa chọn cách phù hợp với hoàn cảnh sống và với từng đứa con của bạn. Việc áp dụng máy móc có thể dễ gây tác dụng ngược.

Những điều tốt đẹp không tự nhiên đến

(David Nguyễn)

Mẹ yêu quý,

Mỗi ngày con viết cho mẹ một lá thư, con nghĩ đó là điều tốt nhất mà một đứa trẻ như con có thể làm. Con viết chỉ để trò chuyện với mẹ và để mẹ thấy con yêu mẹ như thế nào. Con

biết thật khó để giải thích tại sao nhưng con nghĩ mình đã làm không đủ.

Con phải thành thật với mẹ rằng mỗi lần nghe các bạn đọc bài viết của họ, con đều thấy mình thật kém cỏi. Con cảm thấy mình bị bỏ lại thật xa về kỹ năng viết, dù mỗi ngày con đều viết 300 từ. Con thường đọc lại các bài viết của mình và thấy chúng chỉ là những câu kể chứ không diễn tả được nhiều. Con biết mình có thể viết tốt hơn thế, nhưng con không biết phải làm thế nào. Có lẽ chỉ là con không giỏi viết lách.

Con cũng biết thầy Tom rất tốt, vì vậy thầy sẽ không bao giờ chỉ trích hay nói bài viết của con không hay. Thỉnh thoảng thầy chỉ cho con những chỗ cần cải thiện, vậy mà sau đó con vẫn mắc phải những sai lầm tương tự. Con không biết làm thế nào để vượt qua chuyện này nếu không được giúp đỡ.

Con nghĩ đây là lúc để mình trưởng thành và bắt đầu nhìn những câu chuyện của mình từ cả hai mặt. Con sẽ tự tìm ra những điều mà con cần cải thiện. Con hứa với mẹ là con sẽ đạt được mục tiêu, vì con tin mình có thể làm được. Con hi vọng mẹ sẽ giúp con như mẹ vẫn luôn làm vậy. Con sẽ không làm mẹ thất vọng đâu.

Bây giờ, con sẽ suy nghĩ về việc lên dàn ý trước khi viết một điều gì đó giống như con làm ở trường. Nhờ thế, con sẽ hiểu hơn về những gì mình sắp viết. Con cũng sẽ đọc nhiều sách hơn để có thể học phong cách viết của các nhà văn cũng như những câu văn rất hay của họ.

Con hi vọng mẹ sẽ luôn ở bên và ủng hộ con. Con tin mẹ giống như mẹ tin vào con vậy. Mẹ ở nhà với chị vui vẻ nhé. Con nhớ mẹ rất nhiều!

Yêu mẹ!

Đừng dạy con ghi nhớ, hãy dạy con tư duy

Có nhiều người hỏi tôi làm thế nào để dạy con cách viết khúc chiết, có chính kiến, có lập luận và biết phân tích thấu đáo các vấn đề như vậy? Tôi nghĩ điều quan trọng nhất là chúng ta cần dạy con cách tư duy thay vì học thuộc và làm theo mẫu.

Hệ thống giáo dục của chúng ta thiên về việc dạy trẻ học thuộc lòng, ghi nhớ công thức, ghi nhớ sự kiện hơn là dạy cách tư duy. Ở những nền giáo dục tiên tiến, trường học không làm như vậy. Hầu hết học sinh ở New Zealand không biết tính nhẩm, không học bảng cửu chương, cũng không cần nhớ những công thức phức tạp. Xem bài thi của các con, tôi rất ngạc nhiên khi thấy trong đề thi đã có sẵn công thức và người ta chỉ kiểm tra khả năng tư duy của trẻ khi giải quyết vấn đề.

Ví dụ với môn Lịch sử, học sinh không phải nhớ ngày tháng và

chi tiết các sự kiện (nếu nhớ được thì tốt) mà cần tìm hiểu ý nghĩa của những sự kiện lịch sử đó, biết phân tích chúng theo nhiều khía cạnh, điều này đương nhiên cũng không có công thức.

Hồi David học lớp Năm, khi học về văn hóa của các quốc gia, mỗi học sinh được chọn một nước mà mình yêu thích và tìm kiếm tranh ảnh, tem, tiền... hoặc bất kỳ thứ gì liên quan đến nước đó để mang đến lớp. Mỗi trò sẽ thuyết trình về những điều mình tìm hiểu được theo những khía cạnh mà trò đó thấy thú vị. Cách học như vậy thực sự tạo hứng thú, khiến trẻ ham tìm hiểu, khám phá và phát huy được khả năng tư duy.

Khi dạy con, tôi không bảo con phải làm gì mà luôn đặt câu hỏi để con động não. Tôi nói cho con biết mình muốn kết quả ra sao và để con tự tìm cách tạo ra kết quả đó. Ví dụ, khi dạy con viết, tôi nói với con rằng một bài viết tốt cần những yếu tố gì rồi để con tự phát triển các ý tưởng, sau đó cùng con xem lại bài viết, chỉ ra những điểm tốt, điểm chưa tốt để giúp con cải thiện cách tư duy.

Tương tự, khi cố vấn cho các tổ chức, tôi ít nói đến các công thức, mô hình, công cụ mà giúp họ thay đổi tư duy về quản lý, về công việc. Suy cho cùng, nếu không có tư duy tốt và đúng đắn, sẽ chẳng có công cụ nào giúp chúng ta quản lý tốt cả.

Những phụ huynh hay bị áp lực về việc con không học thuộc bài nên nghĩ lại. Không ai trong chúng ta muốn con mình trở thành những chiếc máy photocopy để thi xem máy nào photo nét hơn, hay muốn con thành những chú vẹt để thi xem ai nhại lại giỏi hơn. Rất nhiều người được điểm cao trong các cuộc thi và được xem là "học giỏi" nhưng không phải ai trong số đó cũng có tư duy tốt và thành công trong cuộc sống.

Tôi nhớ trong bộ phim Peyton Place có đoạn trao đổi giữa ông hiệu trưởng mới của một trường trung học và một cô giáo lớn tuổi như thế này:

Cô giáo: Tôi đoán là ông có rất nhiều ý tưởng mới cấp tiến?

Hiệu trưởng: Không, thực ra tôi tư duy khá truyền thống. Tôi chỉ có hai quy tắc: Đầu tiên, tôi muốn ngôi trường này dạy sự thật, tôi không muốn bất kỳ giáo viên nào vẽ ra một cuộc sống xa vời, ảo tưởng cho học sinh. Thứ hai, tôi muốn chúng ta dạy tối thiểu các sự kiện (facts) và tối đa các ý tưởng. Công việc chính của chúng ta là dạy trẻ cách suy nghĩ chứ không phải ghi nhớ.

Nói chung, mọi công thức chúng ta cần trên đời đều có thể tìm kiếm trên Internet trong nửa phút, vì vậy hãy dạy con dành não để tư duy chứ không phải để học thuộc lòng.

***Con người không phải là máy móc**

(David Nguyễn)

Máy móc được chế tạo ra để giúp con người làm nhiều việc, chẳng hạn như đánh máy, mang vác, giặt giũ. Nhưng máy móc sẽ chẳng thể làm gì nếu như không được con người lập trình. Chúng cũng không có khả năng khám phá những điều mới mẻ vì chúng không phải là con người. Nhưng theo một cách nào đó, học sinh Việt Nam đang dần biến thành những cỗ máy. Và những người làm quản lý giáo dục ở Việt Nam cần làm gì đó để ngăn chặn việc này. Trước khi nói về cách học sinh Việt Nam đang dần bị biến thành những cỗ máy, tôi muốn nói về những điều tôi được trải nghiệm ở New Zealand. Trường ở New Zealand dạy rất khác. Bình thường ở Việt Nam, Toán là môn rất khó, nhưng ở New Zealand, thầy cô không coi đó là môn học quan trọng hơn các môn khác. Thầy cô dạy chúng tôi những thứ cơ bản nhất như cộng trừ nhân chia và một số kiến thức toán không quá khó. Trong khi học sinh Việt Nam phải làm những đề thi rất đau đầu thì các bài thi ở New Zealand chỉ mang tính chất giúp học sinh nhớ lại những gì mình đã được học. Ví dụ, đề thi toán hồi lớp Năm của tôi có rất nhiều câu rất dễ như là "12+8=?".

Trường học ở New Zealand dạy học sinh những điều cơ bản như phải nghĩ thật sâu về một vấn đề trước khi đưa ra bất kỳ tuyên bố nào. Sau đó, thầy cô sẽ để học sinh tự xác định đâu là đúng, đâu là sai và đưa ra phản biện. Vai trò của giáo viên là dẫn dắt học sinh suy nghĩ đúng hướng trước khi để các em tự do suy nghĩ và tìm tòi. Ví dụ, khi trên lớp có một cuộc tranh biện, thầy cô sẽ để chúng tôi tự chọn phe ủng hộ mà không nói về những điểm tốt và xấu liên quan đến chủ đề đang bàn đến. Cách này giúp học sinh vận dụng hết mức tư duy của mình để bảo vệ điều mình cho là đúng.

Như đã nói ở trên, học sinh Việt Nam đang dần bị biến thành các cỗ máy. Thay vì để học sinh suy nghĩ và tự tìm hiểu về một vấn đề nào đó, thầy cô lại thích chọn cách nghĩ cho họ. Ví dụ, khi học về một bài thơ, thầy cô luôn cho học sinh biết bài thơ viết về điều gì trước khi để các em tự suy nghĩ về nội dung bài thơ đó.

Cách dạy đó không khác gì việc tạo ra một phần mềm rồi "cài đặt" vào đầu học sinh. Khi đó, học sinh sẽ nghĩ theo cách mà thầy cô bắt họ phải suy nghĩ, giống như một cỗ máy chỉ làm những gì được người kỹ sư lập trình. Nếu cách dạy này còn tiếp diễn, tôi tin chắc chúng ta chỉ tạo ra những con robot thay vì những con người có chính kiến, có suy nghĩ độc lập.

(Bản gốc tiếng Anh: trang 316)

Muốn con phát triển tốt, hãy dạy con tự quản

Đối với các nhà quản lý linh hoạt, khái niệm chính đằng sau các mạng lưới là thoát khỏi hệ thống phân cấp chỉ huy và kiểm soát truyền thống. Cấu trúc đó cần được phá vỡ. Một trong những nguyên tắc của quản lý linh hoạt là các đội tự tổ chức, tự quản lý. Nói cách khác là để những người làm việc tự thiết kế công việc của mình.

Làm cha mẹ cũng vậy, cha mẹ truyền thống sẽ chỉ huy, ra lệnh và kiểm soát, trong khi cha mẹ linh hoạt sẽ để con tự tổ chức, tự quản lý và ở bên cạnh hỗ trợ con phát triển đúng hướng. Bài viết dưới đây của David nói về cách thức tự quản ở trường học của con trong so sánh với những trải nghiệm con gặp ở trường học Việt Nam. Mời các bạn đọc và tự rút ra kết luận cho mình. (Cherry Vũ)

Có lớp trưởng để làm gì?

Tôi từng học tại một trường dân lập ở Hà Nội. Lớp tôi có 30 bạn và được chia ra làm 4 tổ. Trong lớp có một lớp trưởng, một lớp phó, một quản ca, mỗi tổ có một tổ trưởng, một tổ phó, rồi mỗi bàn lại có một bàn trưởng, những bạn đó được gọi là cán bộ lớp. Viết đến đây, tự nhiên tôi nghĩ sao lớp mình hồi ấy giống một trại lính với nhiều cấp bậc sĩ quan thế chứ? Cô giáo đặt ra rất nhiều quy tắc trong lớp và "cán bộ lớp" là những người được phân công giữ gìn nề nếp trong mọi việc như học tập, văn nghệ, thể thao, vệ sinh, xếp hàng, giữ trật tự… Cán bộ lớp rất oai, họ như những người gác ngục còn các học sinh bình thường như tôi là tù nhân, họ luôn bảo chúng tôi phải làm việc này, không được làm việc kia, nếu không sẽ bị mách cô và bị trừng phạt.

Tôi nhớ mình thường xuyên bị cán bộ lớp nhắc nhở, bị mách thầy cô, bị ghi tên vào sổ đầu bài vì rất nhiều lỗi linh tinh. Có lần, tôi phải viết bản kiểm điểm chỉ vì trong giờ tập viết đã ra khỏi chỗ ngồi để nhặt chiếc bút rơi dưới gầm bàn giúp bạn, vụ này khiến tôi ức phát khóc. Ở lớp, lúc nào tôi cũng nơm nớp, vừa nể, vừa sợ, vừa ghét các bạn đó. Đã có lúc tôi ước cô cho mình làm lớp trưởng để bắt nạt lại những người đã bắt nạt mình.

Tuy có nhiều cán bộ như thế nhưng lớp chúng tôi lúc nào cũng như một tổ ong, nhộn nhạo ồn ào bất cứ khi nào có thể. Chẳng mấy bạn có ý thức tự giác làm những việc mình cần làm, cứ như thể chúng tôi chẳng phải chịu trách nhiệm gì về hành vi của mình vậy. Lớp tôi chẳng khác nào giao thông trên đường phố Hà Nội, nếu có cảnh sát thì mọi người dừng lại trước đèn đỏ, còn nếu không thì mạnh ai nấy đi.

Khi chuyển sang New Zealand, tôi thực sự bất ngờ khi thấy trường học hoàn toàn không có lớp trưởng, cũng chẳng chia tổ, chia bàn. Tất cả học sinh trong trường đều bình đẳng như nhau. Chúng tôi không ai phải chịu trách nhiệm về hành vi của bất kỳ ai ngoài chính mình. Điều này làm tôi ngạc nhiên lắm. Ở lớp, thầy cô

là người chịu trách nhiệm duy nhất về việc học và các hoạt động khác trên trường của chúng tôi. Họ hiếm khi nói to, thực ra tôi chưa từng nghe thầy cô nào lớn giọng quát nạt học trò. Họ thường dành thời gian nói chuyện riêng nếu chúng tôi mắc lỗi, đặc biệt là khi chúng tôi có mâu thuẫn với nhau. Họ thường phân tích, giảng giải để chúng tôi tự nhận ra đúng sai và tự mình điều chỉnh, tự làm lành với nhau. Các thầy cô không bao giờ đóng vai trọng tài, cũng không phán xử học sinh nào trước mặt các bạn khác.

Khi vào giờ học, chúng tôi hầu như không nói chuyện riêng hay làm gì ảnh hưởng tới người khác. Chúng tôi được dạy cách nói đủ để người khác nghe được và lắng nghe khi người khác nói, vì vậy mà ngay cả trong những giờ học cần tranh luận, lớp vẫn không ồn ào. Dù không ai nhắc nhở nhưng cứ sau giờ học, chúng tôi lại cùng nhau thu dọn bàn ghế, dụng cụ học tập, giúp thầy cô tắt máy tính và sắp xếp mọi thứ ngăn nắp trước khi ra về.

Chắc các bạn sẽ tò mò muốn biết vậy chúng tôi có biết cách tự quản không? Thực ra là có. Chẳng hạn, tôi rất đam mê hip hop và muốn lập đội nhảy để luyện tập cùng các bạn có chung sở thích. Tôi nói với thầy giáo rằng tôi muốn làm việc đó và trình bày cụ thể kế hoạch của mình: sẽ có bao nhiêu bạn tham gia, tập vào những giờ nào, ở đâu, chọn nhạc gì, sử dụng loa đài ra sao… Thầy đồng ý và tôi trở thành người phụ trách nhóm nhảy của trường.

Có một nhóm khác tự nguyện tham gia điều khiển giao thông hằng ngày vào trước và sau giờ học ở đoạn đường trước cổng trường để học sinh đi bộ sang đường an toàn. Các bạn ấy thường phải đến sớm và về muộn hơn những học sinh khác, họ tự phân công công việc với nhau sao cho nhịp nhàng. Thầy cô và nhà trường hầu như không phải tham gia vào việc điều phối này. Tương tự, các bạn khác có thể đề xuất ý tưởng và phụ trách việc thực hiện nó. Chúng tôi thường tự tìm cách giải quyết những vấn đề của nhóm mình, khi nào thực sự cần giúp đỡ thì người phụ trách nhóm mới gặp thầy cô để trao đổi. Đó là cách chúng tôi tự quản ở trường học.

Qua những gì tôi vừa kể ở trên, liệu các bạn có đang tự hỏi vì sao lớp học cũ của tôi ở Việt Nam cần nhiều người giám sát kỷ luật tới vậy mà lớp vẫn không có kỷ luật, và vì sao trường học ở New Zealand không có lớp trưởng mà lớp vẫn được tổ chức tốt? Theo các bạn thì có lớp trưởng để làm gì?

Cần thay đổi tư duy "Con ngoan, trò giỏi" hiện nay

Có những tư duy thâm căn cố đế mà có lẽ chúng ta cần thay đổi để có thể tạo ra những "sản phẩm con người" tốt hơn cả trong gia đình, trường học và nơi làm việc. Khi cố vấn cho các tổ chức, chúng tôi thường phải dành rất nhiều thời gian để giúp họ thay đổi cách đánh

giá người lao động. Những tiêu chí đánh giá, các quy tắc, luật lệ dường như chẳng liên quan gì đến hiệu quả của toàn bộ tổ chức. Nhiều nơi có tới 50% công nhân viên đạt danh hiệu lao động giỏi mỗi năm nhưng hiệu suất của toàn bộ tổ chức lại rất thấp.

Hệ thống đánh giá vô lý vẫn tồn tại ở rất nhiều tổ chức, trường học và các gia đình. Chỉ cần con đạt hạnh kiểm tốt là cha mẹ yên tâm. Tôi cho rằng chúng ta cần thay đổi tư duy "con ngoan, trò giỏi" hiện nay. Đây là một lối tư duy "đồng phục" đáng sợ cản trở sự phát triển toàn diện của con người. Tôi xin chia sẻ hai bài viết của David với hi vọng có thể cung cấp cho các bạn một góc nhìn khác về nền giáo dục vì sự phát triển của con người trong so sánh với nền giáo dục "con ngoan, trò giỏi" của chúng ta. (Cherry Vũ)

Trường học không phải là tòa án

Những ai từng trải qua thời học sinh ở Việt Nam chắc đều không quên được cảm giác khó tả mỗi khi nhận được "phán quyết" từ thầy cô về hạnh kiểm của bản thân vào cuối năm học. Em A xếp loại hạnh kiểm khá, em B xếp loại hạnh kiểm trung bình, v.v. Thậm chí thông tin về hạnh kiểm này đôi khi còn bị đọc công khai trước lớp, lúc đó những người có hạnh kiểm trung bình hoặc kém chắc đều rất xấu hổ.

Dù tôi tin rằng trẻ em cần được dạy cách cư xử đúng đắn, biết việc đúng nên làm và việc sai nên tránh, nhưng tôi không ủng hộ việc xếp loại hạnh kiểm học sinh. Khi tôi còn ở Việt Nam, cô giáo thường kiểm tra bàn của từng bạn và chấm điểm bàn ai sạch, bàn ai bẩn, ai nói chuyện trong lớp, ai đi học muộn, ai không làm đủ bài tập… Những điểm số cỏn con ấy đã được dùng làm thước đo đánh giá đạo đức của chúng tôi.

Ở New Zealand thì khác, chẳng có hệ thống nào chấm điểm đạo đức của học sinh cả. Trái lại, phụ huynh và giáo viên thường xuyên có những buổi trao đổi riêng về tình hình học tập của chúng tôi ở trường. Thầy cô cho cha mẹ biết về việc học tập của con và đưa ra các nhận xét.

Khi tôi mới chuyển đến đây, mọi thứ đều lạ lẫm, từ văn hóa, ngôn ngữ đến cách thức học tập… Tôi cảm thấy lạc lõng, thấy mình rơi vào một thế giới hoàn toàn xa lạ và cách cư xử của tôi với bạn bè cùng lớp khi đó chắc cũng kỳ dị lắm. Để giúp tôi hòa nhập với môi trường mới, mẹ đã nhiều lần nói chuyện với cô giáo về tôi. Sau những lần trao đổi đó, mẹ và cô đã nói chuyện với tôi, giúp tôi hiểu những gì mình cần làm và cần sửa đổi. Ở đây, nhà trường và cha mẹ học sinh liên kết với nhau gần như mọi lúc. Khi học sinh làm gì đó ảnh hưởng đến người khác, thầy cô sẽ gọi cha mẹ đến trường để cùng giải quyết mọi việc. Ở trường, khi một học sinh có hành vi ứng xử không đúng mực, thầy cô sẽ giúp bạn đó điều

chỉnh, biết mình sai ở đâu và cần sửa như thế nào. Trong báo cáo kết quả học tập gửi cho cha mẹ vào cuối mỗi kỳ học hoặc cuối năm, thầy cô thường nhận xét cụ thể từng trò rằng con đã tiến bộ ở điểm nào, cần khắc phục những mặt nào chứ không đánh giá hay xếp loại hạnh kiểm tốt, khá, trung bình, yếu.

Trở lại câu chuyện xếp loại hạnh kiểm ở Việt Nam, có thể ai đó sẽ nói trường học ở Việt Nam cần xếp loại hạnh kiểm vì dân số Việt Nam quá đông. Nhưng mục đích của việc xếp loại hạnh kiểm học sinh là gì và liệu đánh giá theo tiêu chí "học kém thì không thể có đạo đức tốt" có đúng không? Theo tôi, đây là một tư duy không thể chấp nhận. Một học sinh học kém không có nghĩa là học sinh đó có đạo đức không tốt. Tôi cho rằng thầy cô không nên chấm điểm hay xếp hạng hạnh kiểm của học sinh. Thử tưởng tượng xem, một người tốt nghiệp trung học phổ thông loại trung bình cộng thêm hạnh kiểm trung bình hay khá sẽ bị xã hội và các nhà tuyển dụng nhìn bằng con mắt như thế nào? Chỉ một dòng chữ nhỏ xếp loại hạnh kiểm cũng đủ khiến người đó khó có một tương lai tươi sáng, bất kể đạo đức của họ ra sao.

Vậy, nên chăng chúng ta hãy bỏ việc đánh giá đạo đức và xếp loại hạnh kiểm của học sinh? Trường học không phải là tòa án và thầy cô cũng không phải là quan tòa để phán xử đạo đức của bất kỳ ai.

Lỗi tại Facebook hay tại nền giáo dục?

Hằng ngày, trên báo chí và các trang mạng xã hội đầy rẫy những thông tin không hay khiến chúng ta có cảm giác xã hội càng ngày càng trở nên hỗn loạn. Những hình ảnh không đẹp giữa học trò với học trò, giữa học trò với thầy cô cùng những clip học trò đánh nhau, thầy cô đánh chửi học sinh, học sinh hỗn láo với thầy cô… xuất hiện ngày càng nhiều và làm đau lòng tất cả những ai có lương tri. Một câu hỏi lớn được đặt ra: vì sao trong môi trường giáo dục lại xảy ra những chuyện phản giáo dục như vậy?

Mới đây, một học sinh đã bị đình chỉ học vì nói xấu cô giáo trên Facebook. Tất nhiên, không ai có quyền được xúc phạm người khác, đặc biệt chuyện học sinh xúc phạm thầy cô lại càng không thể chấp nhận. Học sinh này đã hành xử không đúng và đáng bị lên án, nhưng liệu có ai đặt câu hỏi ngược lại rằng giáo viên đó đã làm gì khiến học sinh không tôn trọng mình đến thế?

Khi còn học ở Việt Nam, tôi đã nhiều lần chứng kiến giáo viên, thậm chí cả thầy cô ở trong ban giám hiệu, xúc phạm, sỉ nhục học sinh, nêu tên công khai những bạn mắc lỗi trước toàn trường. Nhiều trường hợp giáo viên còn nhục mạ, đánh đập học sinh trong lớp, nhưng tôi chưa bao giờ thấy nhà trường nhúng tay can thiệp để chấm dứt những chuyện này.

Thầy cô cũng là con người, họ cũng có những lúc nổi nóng

trước mặt học sinh, và thậm chí còn dùng những lời lẽ không đúng mực để giải tỏa cơn giận của mình. Chính tôi đã vài lần phải đối mặt với tình huống như vậy. Chỉ vì một vài lỗi sai trong bài tập toán mà tôi đã bị cô giáo mắng trước cả lớp. Một lần khác, tôi để mực dây bẩn ra sách vở và bị cô dùng thước quật thẳng vào tay. Lúc đó, tôi thấy đau, tức giận và uất ức nhưng không biết phải làm gì, phải nói với ai về việc đó, vì cô giáo là kết nối duy nhất giữa tôi với nhà trường.

Có lẽ vì thế mà giáo viên ở Việt Nam có thể chối bay tất cả những việc mình đã làm với học sinh trong lớp và rất ít khi phải đối mặt với kỷ luật của nhà trường. Vậy công bằng ở đâu? Tôi cho rằng hình phạt đình chỉ học đối với bạn học sinh đã chỉ trích cô giáo trong ví dụ trên thể hiện sự thất bại và bất lực trong phương pháp giáo dục của nhà trường. Đó cũng là một trong những cách tồi tệ nhất mà trường học có thể áp dụng để kỷ luật học sinh.

Ở New Zealand, học sinh chỉ bị đình chỉ hay bị đuổi học khi làm trọng thương hoặc sát hại ai đó trong hay ngoài trường học, hoặc khi họ sử dụng chất cấm. Còn nếu chỉ trích người khác trong trường bằng những lời lẽ thiếu tôn trọng, học sinh đó sẽ bị gọi lên nói chuyện với hiệu trưởng. Phụ huynh sẽ nhận được thư của hiệu trưởng thông báo về hành vi sai trái của con mình. Cha mẹ và nhà trường sẽ cùng thảo luận về cách thức dạy dỗ uốn nắn học sinh đó. Những việc này chỉ có gia đình, thầy cô liên quan và hiệu trưởng biết, học sinh trong trường tuyệt đối không biết nhà trường đã xử lý sự việc như thế nào. Người phạm lỗi cũng không bị nêu tên hay bêu xấu trước mặt bạn bè, điều này khiến học sinh cảm thấy mình được tôn trọng và cần phải tự điều chỉnh hành vi của mình.

Mạng xã hội như Facebook vừa là một chốn riêng tư lại vừa giống một nơi công cộng. Nó riêng tư vì thuộc về bạn, bạn có thể tùy ý đưa thông tin lên đó và để chế độ cho phép ai có thể xem hay bình luận. Tuy nhiên, Facebook cũng là nơi công cộng, mọi người đều có thể đọc được những gì bạn viết nếu chúng được để ở chế độ công khai. Vì thế, chúng ta nên cân nhắc thật kỹ trước khi đăng tải thông tin trên trang của mình.

Trong trường hợp bạn học sinh trên, gia đình và nhà trường nên tìm biện pháp giáo dục khác để học sinh đó tự nhận thức và chấm dứt việc làm sai trái của mình thay vì dùng biện pháp kỷ luật cứng nhắc như đình chỉ học.

Nhưng sâu xa hơn, nhà trường nên tìm hiểu nguyên nhân dẫn đến hành vi học trò không tôn trọng thầy cô. Có phải tại thầy cô không phải là tấm gương tốt? Hay tại phương pháp giáo dục của nhà trường và gia đình không đúng? Chúng ta cần tìm ra câu trả lời cho những câu hỏi đó để tìm ra gốc rễ của vấn đề. Xin đừng đổ

oan cho Facebook!

Trường học hay trường đua?

(David Nguyễn)

Cứ đến cuối năm học, Facebook lại rộn ràng với màn khoe điểm số và giấy khen của con từ các ông bố bà mẹ. Họ có lý do để tự hào, đó thành tích học tập của con trong suốt một năm cơ mà. Tuy nhiên, sự tự hào của nhiều người vô tình tiếp tay và cổ xúy cho một nền giáo dục chạy theo thành tích. Con cái của chúng ta vì thế cũng vô tình trở thành những chú ngựa đua, con nào cũng được kỳ vọng phải về nhất. Áp lực cùng sự phát triển méo mó cũng từ đó mà ra.

Với kinh nghiệm nuôi dạy con ở Việt Nam, tôi luôn nghĩ, nếu muốn con có một tuổi thơ hạnh phúc cha mẹ phải hết sức dũng cảm. Dũng cảm để dám đi ngược chiều đám đông, dám bảo vệ con khỏi nền giáo dục thành tích, dám vui vẻ khi con bị điểm xấu vì không học thuộc bài, dám dành thời gian chơi cùng con nhiều hơn, tham gia các hoạt động ngoài trời với con thay vì chăm chỉ đưa con đi học thêm ngày mấy bận.

Có một thực tế là một nền giáo dục vì sự phát triển của con người rất khác so với nền giáo dục chỉ chạy theo thành tích. Mời các bạn đọc các bài viết sau của David để hiểu phần nào về sự khác biệt này. (Cherry Vũ)

Trường học hay trường đua?

Hồi tôi còn học ở Việt Nam, mỗi năm có rất nhiều các cuộc thi học sinh giỏi. Tuy năm nào tôi cũng được giấy khen học sinh giỏi, như hầu hết bạn bè cùng lớp, nhưng tôi nghĩ lực học của mình chỉ ở mức trung bình khá vì tôi chưa bao giờ được tham gia bất kỳ cuộc thi học sinh giỏi nào. Nhưng do có chút năng khiếu thể thao, tôi có cơ hội tham gia một số cuộc thi như cờ tướng, bóng bàn và cầu lông. Mỗi khi đoạt giải trong một cuộc thi nào đó, tôi luôn thấy rất tự hào mà không biết mình lại rơi vào thế giới của sự ghen ghét và hiềm tị.

Các trường ở Việt Nam rất chú trọng vào việc đào tạo học sinh giỏi và có năng khiếu để đi thi lấy thành tích. Việc có nhiều học sinh đoạt giải thưởng trong các kỳ thi không chỉ là niềm tự hào của trường mà còn được xem là thành tích mà nhà trường đã đạt được. Hồi lớp Ba, tôi từng đoạt giải vô địch bóng bàn và cầu lông cấp quận. Sau chiến thắng, tôi bỗng trở thành "người hùng" trong mắt thầy cô và bạn bè ở trường. Tôi nhận được rất nhiều phần thưởng từ ban tổ chức cuộc thi, của lớp, của trường, thậm chí từ

cả cơ quan ba mẹ tôi nữa. "Hào quang" từ những tấm huy chương, phần thưởng, giấy khen đó khiến tôi nghĩ rằng chiến thắng là điều quan trọng nhất trong các cuộc thi. Trong quá trình diễn gia giải đấu, chúng tôi luôn phải ngồi với đội của mình và cổ vũ cho đội nhà. Chúng tôi rất ít khi cổ vũ cho đội khác, trừ khi đó là người quen của đội. Các đội khác đều là đối thủ, mà đã là đối thủ thì hầu như không kết bạn với nhau. Tôi vốn là một người cởi mở, thích làm quen kết bạn, vì vậy tôi thấy những cuộc thi trở nên nặng nề, chỉ thấy việc cần làm là chiến đấu và chiến thắng.

Khi tôi sang New Zealand, câu chuyện hoàn toàn khác hẳn. Ở đây, các cuộc thi là cơ hội để học sinh các trường kết bạn với nhau. Mặc dù chiến thắng cũng rất quan trọng, nhưng được làm quen và kết bạn với học sinh từ các trường khác đối với chúng tôi còn quan trọng hơn. Khi mới vào trường, tôi có tham gia câu lạc bộ bóng bàn và dự một giải đấu. Như thói quen từng có ở Việt Nam, tôi khao khát trở thành người chiến thắng và tỏ thái độ hiếu chiến đến mức đã cãi nhau với trọng tài vì tôi nghĩ trọng tài bắt lỗi sai. Cô giáo đề nghị dừng trận đấu và buộc tôi rời khỏi giải. Sau đó, cô giải thích với tôi rằng mục đích chính của cuộc thi này là mang lại sự vui vẻ, để các trò hiểu nhau hơn và xây dựng tình bạn tốt đẹp hơn. Nó không phải là nơi để các trò ganh đua giành chiến thắng bằng mọi giá. Những lời cô nói đã mở mắt cho tôi rất nhiều. Tôi nghĩ mình cần thay đổi sau khi nhận thấy sự hiếu thắng không giúp tôi xây dựng được mối quan hệ tốt với những người xung quanh.

Ở New Zealand, tôi cũng từng đoạt một số giải thưởng như: giải khuyến khích tennis, giải vô địch bóng bàn, giải vô địch đồng đội cờ vua của thành phố. Tôi thấy có một sự khác biệt vô cùng lớn so với ở Việt Nam là nhà trường không coi đó là một sự kiện to tát cần biểu dương ồn ào, cũng không có khen thưởng bằng vật chất như tiền hay quà tặng. Vào giờ tập trung cuối tuần, thầy hiệu trưởng phát biểu chúc mừng những người giành giải và chúng tôi nhận được một tràng vỗ tay khen tặng.

Nói về các cuộc thi, ở New Zealand, nếu một đơn vị hay tổ chức phi chính phủ nào đó tổ chức một cuộc thi tìm kiếm tài năng, mọi học sinh đều có thể tự đăng ký, tự nộp lệ phí và đi thi, nhà trường sẽ không cử ai đại diện đi thi cả. Tất cả tùy thuộc vào bạn, bạn sẽ phải tự tìm cách ôn luyện hoặc tìm người hướng dẫn vì nhà trường sẽ không sắp xếp người huấn luyện riêng cho bạn. Điều này có thể là do mục tiêu của giáo dục phổ thông ở New Zealand là trang bị đủ những kiến thức và kỹ năng sống cần thiết cho học sinh chứ không phải là lò luyện những tài năng kiệt xuất.

Ở Việt Nam, mọi cuộc thi, từ thi học sinh giỏi đến thi năng khiếu, đến cách xếp thứ hạng trong trường lớp, đều có thể khiến

nhiều học sinh trở nên hiếu thắng ngay từ khi còn nhỏ. Tất nhiên, sự hiếu thắng ở độ tuổi này không tác động nhiều đến xã hội, nhưng khi họ thành người lớn, thử tưởng tượng xem điều này có thể tạo ra một môi trường xã hội như thế nào... Tôi xin phép không bình luận gì thêm. Các bạn nghĩ sao về vấn đề này?

***Đừng biến học sinh thành những kẻ dối trá**

Học hành thi cử ở Việt Nam đối với tôi vừa dễ lại vừa khó. Dễ vì tất cả những gì học sinh cần là một trí nhớ tốt để nhớ hết những câu trả lời mà thầy cô đã cho ôn luyện trước khi thi. Nhưng khó ở chỗ là đôi khi bạn phải học thuộc lòng những gì bạn thực sự không hiểu. Khi phải tiếp thu một cách bị động thì sẽ có nhiều thứ bạn viết ra mà không hiểu dù có thuộc làu làu.

Nếu không học thuộc những gì được dạy, học sinh sẽ phải tìm cách chép lời giải từ vở hoặc sách giáo khoa. Kết quả là, rất ít học sinh có những bài văn hay hoặc cách giải toán độc đáo, sáng tạo. Và nguy hiểm hơn là ngay từ khi còn nhỏ, học sinh đã quen với việc chép bài từ người khác mà không hề nghĩ đó là việc làm sai trái, là đạo văn.

Tôi thường tự hỏi, điều gì sẽ xảy ra khi những học sinh này lớn lên? Thực tế là, việc học của họ khi còn nhỏ chỉ là học như những con vẹt và chép bài của người khác. Học được một điều gì đó có nghĩa là bạn phải thực sự hiểu và có thời gian để hấp thụ kiến thức ấy, từ đó phát triển những ý tưởng theo cách của riêng bạn. Chắc hẳn Albert Einstein đã không thể tìm ra công thức nổi tiếng $E=mc^2$ nếu ông chỉ học vẹt, chỉ nghe thụ động và chép lại. Steve Jobs chắc cũng không thể tạo ra công ty Apple nếu ông học theo cách đó.

Tôi nhớ thời còn học ở Việt Nam, cô giáo bắt chúng tôi nghe và chép lại lời cô giảng kể cả với môn tập làm văn. Viết văn là một trong những cách để rèn luyện trí óc, nó đòi hỏi những suy nghĩ và trí tưởng tượng phong phú của người viết. Nhưng việc chép lại lời thầy cô đã giết chết sự sáng tạo và trí tưởng tượng của học sinh. Thật buồn cười là sau mỗi kỳ thi, bài viết của cả lớp gần như giống hệt nhau. Đến bây giờ tôi mới biết là thầy cô đã đọc sách giáo khoa môn văn cho chúng tôi chép. Vậy chúng tôi đến trường để làm gì khi có thể ở nhà đọc sách giáo khoa và tự học thuộc?

Với cách giáo dục như vậy nên chẳng có gì đáng ngạc nhiên khi các công ty nước ngoài đến đầu tư tại Việt Nam luôn gặp khó khăn trong việc tuyển dụng những công nhân lành nghề hay lao động có trình độ cao. Cũng hoàn toàn có thể hiểu được vì sao không có nhiều phát minh của người Việt được cấp bằng sáng chế quốc tế.

Không giống như ở Việt Nam, ở trường học tại các nước phát triển như New Zealand, giáo viên luôn cho học sinh tự lựa chọn những gì mình thấy phù hợp. Đây là lý do tại sao học sinh của họ

rất tự lập và sáng tạo. Xin được lấy anh trai tôi làm ví dụ. Khi tốt nghiệp trung học, anh ấy chọn ngành Tin học và tiếng Tây Ban Nha tại đại học. Anh chọn những ngành học đó vì anh biết mình thích làm gì và muốn trở thành người như thế nào chứ không phải nghe theo sự lựa chọn của gia đình hay thầy cô. Cha mẹ và thầy cô chỉ đưa ra những lời khuyên hay góp ý và để anh tự quyết định. Ở đây, tôi nhấn mạnh rằng, thay vì buộc học sinh phải lắng nghe và làm theo lời thầy cô để rồi biến họ thành những kẻ dối trá, gian lận, thầy cô nên hướng dẫn và gợi mở để học sinh phát huy tính chủ động và sáng tạo trong lớp học, để họ tự lựa chọn tương lai của chính mình.

Dù thế nào đi nữa, tôi vẫn tin rằng việc dạy học sinh học thuộc những bài văn mẫu rồi chép lại khi đi thi là dạy họ trở thành những kẻ ăn cắp và dối trá. Sau này, khi phải đối mặt với đời sống thật, họ có thể trở thành những kẻ vô dụng, là gánh nặng cho xã hội. Vậy nên, nếu thực sự muốn đất nước phát triển, nền giáo dục Việt Nam cần thay đổi cách thức giảng dạy theo hướng đề cao sự sáng tạo, thay đổi cách đánh giá năng lực học sinh sao cho các em không còn phải dối trá và gian lận trong học hành thi cử nữa.

(Bản gốc tiếng Anh: trang 317)

Đừng lấy mất tuổi thơ của con

Tuổi thơ của trẻ không màu hồng như chúng ta tưởng. Suốt những năm học ở Việt Nam, David luôn bị coi là một học sinh không chăm học, không tập trung, không học giỏi, không có ý thức... Thầy cô thường dùng những từ như thế để nói về ảnh, và ảnh cũng tưởng mình tệ thế thật. Khi chuyển sang học ở New Zealand, David đã thay đổi suy nghĩ đó. Không thầy cô nào mắng mỏ học sinh, trước mặt những trò khác lại càng không. Họ thực sự không quan tâm trò nào giỏi hơn trò nào mà chỉ quan tâm xem các con có tiến bộ hơn so với bản thân hay không.

Hi vọng sau khi đọc những bài viết dưới đây của David, các bố mẹ sẽ nhìn nhận việc học ở trường của con theo một khía cạnh khác và biết nên đặt nặng việc gì nên coi nhẹ việc gì để con không bị áp lực cả ở trường lẫn ở nhà. (Cherry Vũ)

Xin hãy trả lại tuổi thơ cho chúng tôi

Cũng đã mấy năm không còn đi học ở Việt Nam nhưng ký ức về những ngày tháng tới trường vẫn luôn ám ảnh tôi. Tôi nhớ hằng ngày tôi phải thức dậy lúc 6 giờ 30, tới trường lúc 7 giờ 30, và trở về nhà lúc 5-6 giờ chiều. Mỗi khi ba mẹ hỏi, "Ở trường vui không con?" câu trả lời của tôi luôn là "Con muốn đi ngủ." Quả

vậy, tôi thấy kiệt sức mỗi khi trở về nhà sau một ngày dài học hành ở trường. Hầu như tối nào tôi cũng ngủ gục trên bàn giữa một đống bài tập về nhà còn dang dở. Tôi đã cố gắng lắm đấy chứ, nhưng sự cố gắng của tôi cũng chỉ đủ để không bị la mắng hay bị nêu gương xấu ở trường. Với tôi, đó đúng là một cơn ác mộng tồi tệ.

Tôi nhớ mình đã háo hức thế nào vào những ngày đầu tiên đi học, nhưng sau chuỗi ngày ngồi gò mình vài giờ để tập viết chữ cho thật đẹp, tôi đã không còn muốn đến trường. Cho đến tận bây giờ, tôi vẫn không hiểu vì sao thầy cô lại bắt chúng tôi phải viết chữ đẹp. Ngoài ra, tôi còn phải học bao nhiêu thứ khác nữa, việc này khiến tôi luôn cảm thấy chán nản và quá sức.

Sau này, gia đình tôi chuyển sang sinh sống ở New Zealand, một đất nước xanh mướt với toàn cây và nước. Ở đây, tôi đã hoàn toàn thoát khỏi những cơn ác mộng học hành và mỉm cười tự hỏi có phải mình đã may mắn quá không? Khác với Việt Nam, trường học ở New Zealand luôn cho chúng tôi cơ hội áp dụng những kiến thức được học vào thực tế. Thầy cô chỉ dạy những thứ cần thiết và luôn giúp đỡ khi chúng tôi cần. Thực ra mà nói, cách giáo dục của họ mang tính chỉ dẫn nhiều hơn là dạy học. Ví dụ, ở môn Khoa học, giáo viên sẽ để chúng tôi tự nghĩ xem điều gì sẽ xảy ra trước khi cho chúng tôi biết. Trong khi đó, thầy cô ở Việt Nam sẽ bắt chúng tôi chép lại bài từ sách giáo khoa hay từ trên bảng, sau đó học thuộc lòng. Chúng tôi không được thực hành, vì vậy thường hiểu bài khá lơ mơ.

Ở đây, thời gian học cũng không quá căng thẳng. Giờ học bắt đầu từ 9 giờ sáng đến 3 giờ chiều, trong đó chúng tôi có nhiều thời gian học mỹ thuật, chơi thể thao và chơi nhạc. Thông thường, từ lớp Một đến lớp Tám, học sinh không phải làm bài tập về nhà. Tôi thường dành thời gian làm những việc mình thích như đọc sách, nghe nhạc, xem phim hay chụp ảnh... Tôi từng rất ghét đi học, nhưng ở đây thì hoàn toàn khác. Mỗi ngày đến trường với tôi và đám bạn là một trải nghiệm hạnh phúc. Thế nên, mỗi khi nghĩ đến bạn bè ở Việt Nam, tôi lại thấy thương. Tôi luôn muốn họ có cơ hội được học tập trong môi trường như chúng tôi, dù tôi biết đó là điều không thể.

Là một đứa trẻ từng trải nghiệm những môi trường giáo dục khác nhau, tôi có một vài câu hỏi dành cho những người đã tạo ra hệ thống giáo dục hiện nay ở Việt Nam và những người đang điều hành nó, rằng "Với các vị, mục đích của giáo dục là gì? Các vị muốn biến tất cả chúng tôi thành thần đồng ư? Nếu không, tại sao lại lấy mất tuổi thơ của chúng tôi?"

Làm ơn hãy trả lại tuổi thơ cho chúng tôi!

Bài tập về nhà, cơn ác mộng của tôi

Tôi luôn tự nhận mình là một trong những học sinh lười biếng của lớp. Chỉ cần nghĩ đến việc phải làm bài tập mỗi ngày là tôi đã không muốn tưởng tượng thêm chút nào. Nhưng ở Việt Nam, học sinh từ cấp trung học cơ sở trở lên vẫn đang phải làm bài tập về nhà mỗi ngày với thời gian có thể lên tới ba đến bốn tiếng. Ngay cả khi còn là học sinh tiểu học, tôi từng phải làm rất nhiều bài tập về nhà và thường ngủ quên trên bàn giữa một đống bài tập chưa hoàn thành. Câu hỏi tôi muốn đặt ra là học sinh có cần làm bài tập về nhà mỗi ngày không?

Việc phải làm nhiều bài tập khiến trẻ không còn thời gian để hòa nhập với xã hội. Ở Việt Nam, các trường tiểu học thường bắt đầu từ 8 giờ sáng và kết thúc lúc 5 giờ chiều. Sau đó, trẻ lại phải dành nhiều giờ để làm bài tập về nhà, chưa kể thời gian giải lao và ăn uống. Sự thật là cách giáo dục này khiến tất cả mọi người, chứ không chỉ mình tôi, thấy phát ngán. Ngay cả một đứa trẻ thông minh không gặp quá nhiều khó khăn với bài tập về nhà cũng vẫn không có đủ thời gian thư giãn sau một ngày dài ở trường. Và đó mới chỉ là bậc tiểu học, bạn có thể tưởng tượng các sinh viên đại học và cao đẳng sẽ phải trải qua những gì rồi đấy!

Rất nhiều học sinh ở Việt Nam đang bị giảm thị lực. Khi bước vào một lớp học ở Việt Nam, bạn sẽ thấy có tới 3/4 học sinh trong lớp đeo kính. Một số người cho rằng đó là do di truyền, nhưng theo tôi đó phần lớn là do học sinh có quá ít thời gian thư giãn và vận động ngoài trời. Ngoài giờ học trên lớp và cả đống bài tập về nhà, họ không có mấy thời gian cho mắt được nghỉ ngơi. Chính điều này đã khiến thị lực của học sinh mỗi ngày một kém. Khi tôi còn ở Việt Nam, thị lực của tôi rất tệ, nhất là năm lớp Ba và lớp Bốn. Anh trai tôi cũng vậy, thậm chí thị lực của anh ấy còn kém hơn tôi rất nhiều. Nhưng khi chuyển đến New Zealand, chúng tôi không còn phải làm nhiều bài tập về nhà nữa, nhờ vậy thị lực của chúng tôi dần được cải thiện.

Tóm lại, tôi tin rằng việc giao bài tập về nhà cho học sinh làm hằng ngày không phải là cách dạy đúng đắn. Họ chỉ đang đẩy học sinh vào tình trạng căng thẳng, khiến thị lực và sức khỏe của họ trở nên tồi tệ mà thôi. Vậy tại sao giáo viên không làm cho cuộc sống của chính mình trở nên dễ dàng hơn bằng cách giảm bớt lượng bài tập về nhà, nhờ thế họ cũng sẽ bớt việc khi không phải kiểm tra và chấm bài cho học sinh.

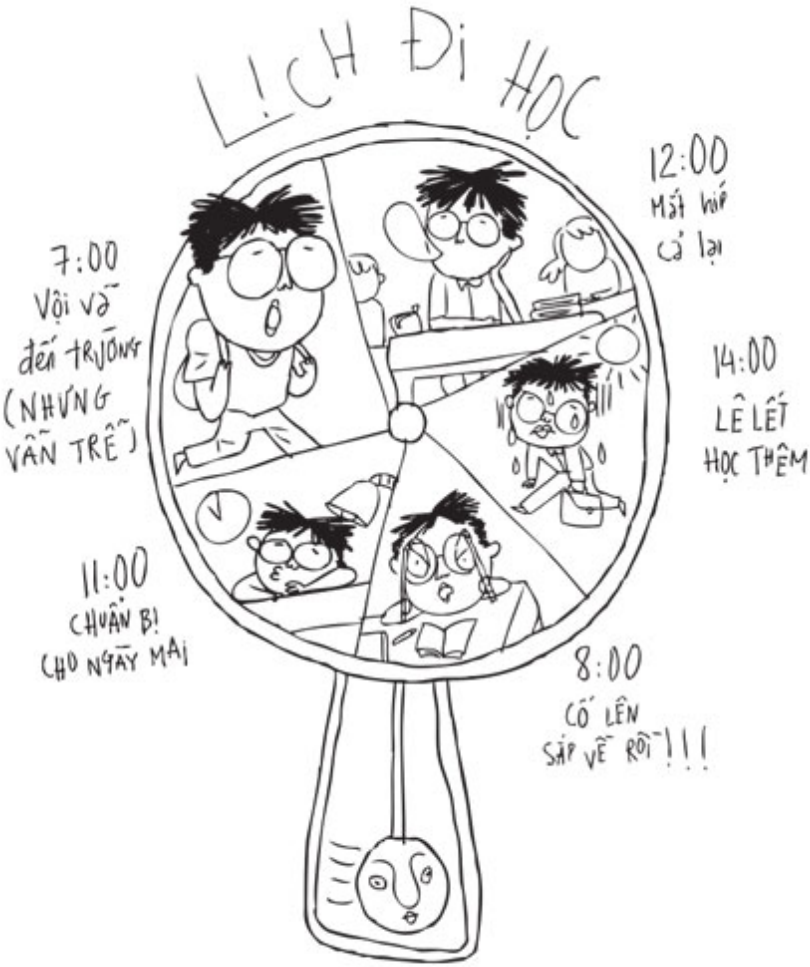

Chỉ khác nhau ở mục đích

Ở New Zealand, ngành giáo dục đặt ra chuẩn quốc gia cho các bậc học, từ lớp Một đến lớp Tám, với mục tiêu rất rõ ràng là những kỹ năng mà học sinh cần đạt được. Ở đây, học sinh không phải làm bất cứ bài kiểm tra nào cho đến năm lớp Bốn. Bắt đầu từ lớp Bốn, mỗi năm học sinh sẽ có hai kỳ kiểm tra. Kỳ kiểm tra đầu tiên được thực hiện vào đầu năm với mục đích giúp giáo viên nắm được điểm mạnh, điểm yếu của từng học sinh, biết mình cần phải dạy những gì để các em cải thiện được những kỹ năng còn yếu. Sau khi có kết quả kiểm tra, giáo viên sẽ yêu cầu mỗi trò tự đặt ra mục tiêu năm học cho bản thân và tự lên kế hoạch để đạt được mục tiêu đó. Kỳ kiểm tra còn lại sẽ được diễn ra vào cuối năm. Bài kiểm tra này sẽ giúp phụ huynh và thầy cô thấy từng em đã tiến bộ như thế nào chứ hoàn toàn không nhằm mục đích tạo ra sự

cạnh tranh giữa các học sinh, càng không phải để đánh giá xem ai thông minh nhất, ai kém cỏi nhất lớp. Thực tế thì chẳng ai biết được kết quả học tập của bạn khác trong lớp. Thế nên, điều mà mỗi trò cần làm là nỗ lực để vượt lên chính mình, không phải để cạnh tranh với các bạn. Ở trường, mỗi học sinh có một hồ sơ riêng đựng các bài kiểm tra, qua đó chúng tôi có thể biết mình đã tiến bộ như thế nào.

Khác với New Zealand, học sinh Việt Nam ở mọi bậc học đều phải làm quá nhiều bài kiểm tra và bài thi. Hầu như ngày nào họ cũng có một bài kiểm tra, từ 15 phút, 30 phút đến một tiết. Bên cạnh đó, họ còn phải làm bài thi hết kỳ, hết năm. Những bài kiểm tra và bài thi liên miên này không chỉ làm cho đám học trò chúng tôi khổ sở mà còn bị cuốn vào một cuộc đua vớ vẩn hết sức. Trong cuộc đua đó, chúng tôi nhất định phải đứng đầu. Đó là điều mà tôi đã học được khi còn ở Việt Nam.

Một câu hỏi được đặt ra là: Học sinh tới trường mỗi ngày để học, nhưng họ học để làm gì? Học để thi ư? Vậy thi để làm gì? Những bài thi kiểu này có giúp học sinh biết họ cần cố gắng ở đâu không? Hay chúng chỉ được dùng để xếp hạng và thôi thúc đám học sinh ganh đua với nhau?

Thật mừng vì cuối cùng hình như Bộ Giáo dục và Đào tạo cũng nhận ra rằng các bài kiểm tra như vậy không phải là cách lý tưởng để giúp học sinh phát triển năng lực.

Họ đã quyết định rằng đối với bậc tiểu học, thay vì chấm điểm, giáo viên sẽ nhận xét, đánh giá học sinh. Cách đánh giá này sẽ giúp giảm nhiệt cuộc đua thành tích giữa các học sinh, giảm sức ép thi đua giữa các trường, các lớp, vì rốt cuộc mục đích của giáo dục là giúp mỗi cá nhân phát triển tốt nhất năng lực của mình chứ không phải là buộc học sinh phải giỏi tất cả mọi thứ. Albert Einstein từng nói, “Ai cũng là thiên tài, nhưng nếu bạn đánh giá con cá bằng khả năng trèo cây của nó, nó sẽ sống cả cuộc đời với niềm tin rằng mình thật ngu dốt”.

Để đồng hành cùng con, cần chữa căn bệnh nói dài

Căn bệnh phổ biến ở khắp nơi trong xã hội ta là nói nhiều, nói dài. Từ nhà ra phố, từ công sở đến trường học đâu đâu cũng xuất hiện căn bệnh này. Ai trong chúng ta chắc chắn cũng hơn một lần phải ngồi nghe những bài thuyết trình lê thê không đầu không cuối. Cha mẹ và thầy cô dường như đã quá quen với điều này nên họ lại tiếp tục bắt con cái và học trò phải chịu đựng căn bệnh ấy.

Để đồng hành cùng con, chúng ta cần tập thói quen nói ngắn gọn, đủ ý. Hãy nhớ mình đã ngán ngẩm thế nào khi phải nghe đi nghe lại một điều gì đó và đừng lặp lại điều này với con mình. (Cherry Vũ)

Xin quý vị hãy thôi đọc diễn văn dài dòng

Thật ngạc nhiên khi người Việt có thói quen biến những thứ đơn giản nhất trở nên vô cùng quan trọng, từ việc chào hỏi cho đến việc ăn chơi. Chỉ trải qua mấy năm đầu đời ít ỏi sinh sống và học tập ở Việt Nam nhưng tôi đã gặp khá nhiều người thích quan trọng hóa vấn đề. Tôi xin lấy ví dụ từ một việc nhỏ ở trường học, lễ chào cờ sáng thứ Hai hằng tuần luôn kéo dài lê thê hàng tiếng đồng hồ. Chúng tôi thường phải ngồi ngoài trời hàng giờ bất kể thời tiết thế nào, nắng nóng hay rét mướt, chỉ để nghe những bài phát biểu dài thật dài.

Vì lý do nào đó, thầy cô thường thích biến mình thành người quan trọng bằng cách khoe thành tích của bản thân. Họ kể về quá khứ của mình rồi khuyên răn học sinh cần phải làm gì để có tương lai tốt đẹp... Những lời huấn thị đó không chỉ được nói một lần mà còn được nhắc đi nhắc lại trong những buổi chào cờ khác.

Cũng có khi lễ chào cờ bị biến thành một buổi phê bình toàn trường nhắm tới một vài học sinh hay một lớp nào đó. Bạn đã bao giờ phải nghe thầy hiệu trưởng phê bình học sinh đến cả tiếng chưa? Tôi đã chứng kiến chuyện này rất nhiều lần. Tôi thường nghĩ, cách nêu gương xấu ồn ào như vậy liệu có làm cho người mắc khuyết điểm trở nên tốt hơn không hay chỉ khiến họ xấu hổ, mặc cảm và tự ti hơn. Trong khi đó, những học sinh khác bất đắc dĩ phải ngồi nghe những lời phê bình nặng nề ấy, tôi cho rằng việc này không những phản giáo dục mà còn làm lãng phí thời gian của nhiều người.

Khi chứng kiến hoặc tham dự những sự kiện ở New Zealand, tôi càng nhận ra sự khác biệt trong cách thức tổ chức sự kiện của người New Zealand và người Việt Nam. Ở New Zealand, những sự kiện không quá quan trọng thường diễn ra rất nhanh. Ví dụ ở trường học, vào đầu tuần thầy cô sẽ phát biểu trong tối đa 5-10 phút về những việc cần làm trong tuần đó để học sinh biết và bắt tay vào việc. Theo cách đó, học sinh không phải ngồi đợi quá lâu mà vẫn biết việc mà mình cần làm.

Trường tôi không có "lễ chào cờ" hay cái gì tương tự như thế, nhưng cuối mỗi học kỳ nhà trường thường tổ chức lễ kết thúc học kỳ và mời phụ huynh đến dự. Những sự kiện này không có các bài diễn văn dài lê thê như tôi thường thấy ở Việt Nam, mà ở đó chúng tôi luôn là tâm điểm. Chúng tôi dẫn dắt chương trình từ đầu đến cuối, giới thiệu các tiết mục văn nghệ của các lớp trong khi thầy cô và bố mẹ chỉ đóng vai trò khán giả. Đến cuối buổi lễ, thầy hiệu trưởng mới đứng lên hoan nghênh các bạn đã được giải trong các cuộc thi (thể thao, mỹ thuật, âm nhạc...) và thay mặt nhà trường cảm ơn mọi người đến dự, cảm ơn chúng tôi vì đã thực hiện buổi lễ đó. Thường thì thầy chỉ nói trong khoảng 2

phút.

Những sự kiện lớn của thành phố mà tôi từng tham gia còn đáng ngạc nhiên hơn nữa. Ví dụ, đại hội nghệ thuật dành cho thanh thiếu niên do hội đồng thành phố Wellington tổ chức năm 2013 có rất nhiều quan chức chính phủ và thành phố đến dự. Vậy mà lúc khai mạc không hề có một lời "kính thưa, kính gửi", cũng không có tên một vị lãnh đạo nào được xướng lên. Người dẫn chương trình mở đầu bằng những lời giản dị, "Thưa các vị, chúng ta có mặt ở đây đêm nay để chứng kiến niềm đam mê ca nhạc của những đứa trẻ đáng yêu của thành phố này. Chúc các vị một buổi tối vui vẻ!" Có lẽ những người tổ chức cho rằng đám trẻ con chúng tôi mới là tâm điểm của sự kiện, âm nhạc mới là điểm nhấn chứ không phải là các quan chức, vì suy cho cùng họ cũng chỉ là khán giả.

Tôi cho rằng đã đến lúc người Việt Nam cần bỏ đi một thói quen xấu, hãy thay những bài diễn văn dài dòng bằng những lời ngắn gọn, đúng mục tiêu. Bỏ bớt đi những "kính thưa, kính gửi" cũng là cách để tiết kiệm thời gian và tiền bạc cho toàn xã hội.

Cần dạy học sinh kỹ thuật công nghệ để chuẩn bị cho sự trưởng thành

Thử tưởng tượng mà xem, sẽ thú vị thế nào khi bạn được tự tay làm những món ăn mình yêu thích, những món đồ chơi chạy bằng điện, tự may chiếc ba lô ngộ nghĩnh để đeo đến trường, hay tạo một chiếc đồng hồ treo tường theo phong cách riêng? Đó là những gì mà học sinh tiểu học ở New Zealand được học trong giờ Kỹ thuật công nghệ. Trong bài viết này, tôi sẽ kể cho các bạn nghe những gì tôi học được từ môn học này.

Môn Kỹ thuật công nghệ được dạy ở một trường khác, giống như trường dạy nghề, nơi có đầy đủ các thiết bị và phương tiện để chúng tôi thực hành. Chúng tôi được chia thành 5 nhóm với các tên từ T1 đến T5. T1 học cách tạo ra các đồ dùng hay đồ chơi bằng gỗ có gắn thiết bị điện, ví dụ như tranh có đèn nháy. T2 học nấu các món ăn. T3 học cách sử dụng máy khâu. T4 học cách làm những chiếc đồng hồ của riêng mình. Và cuối cùng, T5 học làm con rối, các đồ dùng, đồ chơi bằng nhựa.

Ở T1, chúng tôi được học cách sử dụng các dụng cụ như: cưa, ốc vít, kìm, kéo, búa, và nhiều dụng cụ khác nữa. Chúng tôi được dạy các kỹ thuật cơ bản như cách cưa một thứ gì đó bằng máy. Tôi cũng được biết các kỹ sư đã tạo ra những chiếc kệ vững chãi, thiết kế rô bốt bằng cách nào. Mỗi học sinh được tự tay làm những đồ vật bằng gỗ yêu thích. Tôi làm một chiếc kệ nhỏ để đựng những miếng gỗ mà tôi đã khắc lên. Đầu tiên, tôi đo đạc rồi dùng máy cắt tấm gỗ thành những mảnh nhỏ. Sau đó, tôi dùng đinh cố định

chúng lại. Cuối cùng, tôi phủ sơn bóng cho chiếc kệ. Tôi nghĩ khi lớn lên, tôi sẽ có thể tự tay làm bàn ghế cho mình mà không cần đi mua vì tôi đã khá thành thạo việc này.

T2 là lớp học mà tất cả học sinh đều thích. Lý do là ở đây học sinh được học làm các món ăn sao cho vừa ngon vừa bổ dưỡng. Tôi bắt đầu học lớp này cách đây ba tháng, bây giờ tôi đã có thể làm thành thạo những món như bánh mì, pizza, bánh quy, bánh gato và khoai tây chiên. Phải nói rằng đây là lớp mà chúng tôi thích nhất, không chỉ vì chúng tôi được học cách sử dụng các dụng cụ làm bếp và thiết bị nấu ăn mà còn vì được thưởng thức những món ăn do chính tay mình nấu.

Thú thật thì T3 là lớp mà tôi e ngại nhất, vì tôi không khéo tay và thỉnh thoảng lại bị kim đâm vào tay chảy máu. Dù học hơi chậm nhưng bây giờ tôi đã có thể sử dụng máy khâu thành thạo và ít bị kim đâm hơn. Tôi cũng đã may được những chiếc túi đựng bút và đồ dùng học tập, mấy chiếc ví cầm tay xinh xinh có hình các con vật để làm quà tặng cho người thân. Tôi vẫn chưa được trải nghiệm học ở T4 nên không biết nhiều về nó, nhưng tôi đoán nó cũng sẽ rất vui và bổ ích.

Susan là cô giáo dạy chúng tôi ở T5. Tôi thấy thoải mái nhất khi học lớp này vì Susan luôn tận tình chỉ dạy chúng tôi làm mọi thứ. Ở đây, tôi đã làm được vài thứ cho gia đình như kệ điện thoại, kệ sách nhỏ, những món đồ trang trí nhà… Tất cả đều được làm bằng nhựa, tôi đặt biệt thích chúng.

Hầu như học sinh ai cũng thích môn học này vì chúng tôi có thể áp dụng những ý tưởng và khả năng sáng tạo vô hạn của mình. Những sản phẩm chúng tôi làm ra không phải để chấm điểm hay thi đua. Chúng tôi thường thích thú khoe nhau những sản phẩm của mình và không ngần ngại tặng bạn nếu bạn thích. Những giờ học Kỹ thuật công nghệ không chỉ giúp chúng tôi học được nhiều thứ cần thiết cho cuộc sống mà còn thực sự là những giờ học luôn đầy ắp tiếng cười.

Một ngày bình thường ở trường học New Zealand

Sau vài năm học ở Việt Nam, tôi cùng gia đình chuyển sang New Zealand sinh sống. Ở đây, tôi được học ở một trường tiểu học và hiện tôi đang học lớp Tám. Ở New Zealand, trường tiểu học dạy từ lớp Một đến lớp Tám, sau đó học sinh sẽ chuyển lên bậc trung học (college) để học từ lớp Chín đến lớp Mười ba.

Trường học ở New Zealand bắt đầu lúc 9 giờ sáng và kết thúc lúc 3 giờ chiều. Tiết học đầu tiên thường là môn Toán. Ở cùng một lứa tuổi, lớp toán được chia ra ba lớp để dạy theo ba trình độ khác nhau. Tôi được học ở lớp khó nhất trong độ tuổi của mình. Tất cả học sinh có khả năng toán học như tôi sẽ học chung một lớp và

được giáo viên toán giỏi nhất trường dạy. Những học sinh còn lại sẽ chia thành hai nhóm căn cứ theo trình độ của họ. Giờ toán thường kéo dài trong một tiếng ba mươi phút.

Sau khi học xong môn Toán, chúng tôi ra chơi trong hai mươi phút để ăn nhẹ. Mỗi học sinh mang theo từ nhà một hộp đồ ăn, hoa quả, sữa… để ăn ở trường. Sau đó, chúng tôi học môn Đọc và Viết.

Với môn Viết, mỗi thầy cô có một cách dạy riêng. Thầy giáo của tôi thì cho rằng ghi lại điểm quan trọng là điều học sinh cần biết khi muốn nắm được thông tin. Thầy hay dạy chúng tôi cách ghi chép những điểm quan trọng của một nội dung nào đó. Thầy còn dạy chúng tôi cách xác định thông tin cần thiết và không cần thiết. Ví dụ, tuần trước thầy cho chúng tôi xem một đoạn video ngắn về chim cánh cụt. Trước khi xem, thầy bảo chúng tôi hãy viết ra giấy những gì chúng tôi đã biết về chim cánh cụt. Thầy yêu cầu trong lúc xem, chúng tôi cần ghi lại những thông tin hay hoặc thú vị mà trước đó mình chưa biết. Thầy nói, "Thông tin quan trọng là thông tin mà bản thân người viết thấy thú vị". Sau khi xem xong đoạn phim đó, chúng tôi viết về loài chim cánh cụt theo cách hiểu của mình. Kết quả là chúng tôi có những bài viết hoàn toàn khác nhau dù được nghe, được xem cùng một thông tin. Đó là do những gì làm chúng tôi ngạc nhiên, quan tâm, thích thú và cách chúng tôi lựa chọn những thông tin quan trọng về chim cánh cụt rất khác nhau.

Trong tiết Đọc, thầy giáo phát cho chúng tôi một vài cuốn sách, mỗi người được chọn đọc một cuốn, những người chọn sách giống nhau được ghép thành một nhóm. Tôi chọn cuốn sách tên là*Hope in the Ballet shoes* (tạm dịch: *Niềm hi vọng trong đôi giày ballet*). Mỗi tuần, nhóm chúng tôi sẽ gặp nhau một lần để thảo luận về nội dung đoạn truyện mà mình cần đọc. Đôi khi, tôi và các bạn có những suy nghĩ rất khác nhau, những cuộc thảo luận khi đó thường khá ồn ào.

Sau hai tiết Đọc và Viết là thời gian nghỉ trưa. Chúng tôi thường chơi các môn thể thao như đá bóng hoặc chơi trò chơi ở sân trường. Buổi chiều đối với chúng tôi thường rất nhẹ nhàng vì không cần tập trung cao độ như các tiết học buổi sáng. Chúng tôi thường học Mỹ thuật, Thể dục, hoặc có khi chỉ ngồi đọc sách.

Từ lớp Bảy, học sinh bắt đầu học môn Khoa học và Công nghệ. Chúng tôi được dạy cách làm một nghiên cứu khoa học, từ thu thập dữ liệu đến làm thí nghiệm… Mỗi học sinh sẽ làm một đề tài nghiên cứu để tham gia cuộc thi "Science Fair" do Đại học Victoria, Wellington tổ chức hằng năm. Chúng tôi luôn rất hào hứng khi thực hiện những nghiên cứu mà mình quan tâm, bởi qua đó chúng tôi sẽ học được thêm rất nhiều điều mới.

Không giống như Việt Nam, ở New Zealand các môn như Lịch sử, Địa lý, Vật lý, Hóa học, Sinh học không được dạy riêng thành từng môn cho đến năm lớp Tám. Với môn Lịch sử, mỗi khi đến một ngày liên quan đến sự kiện lịch sử nào đó, học sinh sẽ được học về ngày đó, nhưng chủ yếu thầy cô cho chúng tôi tự đọc và tự tìm hiểu bằng nhiều cách như vẽ tranh, làm thơ, viết văn, sưu tầm tranh ảnh… Phương pháp này khiến chúng tôi thấy hứng thú với lịch sử và dễ dàng ghi nhớ mà không hề thấy khiên cưỡng.

Một điểm khác biệt rất lớn nữa là suốt thời gian học tiểu học, học sinh New Zealand hầu như không có bài tập về nhà, không có các cuộc thi học sinh giỏi, không xếp thứ hạng, không có sự ganh đua thành tích giữa các học sinh, giữa lớp này với lớp khác, trường này với trường khác. Thực lòng mà nói, tôi thích trường học ở New Zealand hơn vì ở đây tôi không phải chịu bất cứ áp lực nào, mỗi ngày đến trường đều là một ngày vui.

***Mối quan hệ với thầy cô giáo**

(David Nguyễn)

Trong những bài văn miêu tả cô giáo của các bạn học sinh Việt Nam, chúng ta thường xuyên bắt gặp những cụm từ như "xinh đẹp, vui vẻ và hiền từ". Nhưng đã bao nhiêu lần bạn thấy thầy cô ngồi chấm điểm kiểm tra hay chuẩn bị cho bài học ngày hôm sau với khuôn mặt kém vui? Tôi bắt gặp điều này rất nhiều lần với các thầy cô của tôi ở Việt Nam. Vì thế, tôi luôn có cảm giác xa cách và e ngại đối với thầy cô. Tôi không thể nhớ lần cuối cùng thấy một giáo viên và một học sinh trò chuyện ở trường là khi nào. Họ luôn bận rộn và hình như không muốn bị làm phiền.

Giáo viên ở New Zealand không như vậy. Ở trường, tôi và thầy Tom rất thân thiết. Tôi có thể nói đùa về thầy mọi lúc và thầy không coi chuyện đó là nghiêm trọng. Giáo viên ở đây rất năng động, họ di chuyển quanh lớp cả ngày và giúp đỡ học sinh mỗi khi chúng tôi cần giúp đỡ. Một cuộc trò chuyện giữa học sinh và giáo viên bắt đầu rất đơn giản. Mỗi khi tôi đến gặp Tom và hỏi liệu thầy có muốn chơi bài không, thầy đều vui vẻ đồng ý. Trong khi chơi bài, chúng tôi nói về rất nhiều chuyện, như những chuyện đang xảy ra ở trường chẳng hạn.

Trở lại câu chuyện trường học ở Việt Nam, các thầy cô luôn bận rộn. Họ phải làm rất nhiều việc để chuẩn bị cho lớp học. Họ đi dạy cả ngày, đến tối lại phải chấm bài kiểm tra và bài tập về nhà của học sinh. Vì vậy, nếu có cách nào đó để làm cho cuộc sống của giáo viên tốt hơn, tôi nghĩ chúng ta nên bắt đầu thay đổi từ những điều nhỏ nhặt như hạn chế số lượng bài kiểm tra hơn để giáo viên không phải dành quá nhiều thời gian chấm điểm.

(Bản gốc tiếng Anh: trang 319)

Phần ba

RÈN CON THÁI ĐỘ SỐNG ĐÚNG

Về hạnh phúc

Khi bạn có đứa con ở tuổi vị thành niên trong một thế giới mà mọi nơi, mọi lúc luôn đầy rẫy bất ổn, làm thế nào để bạn có thể giúp con được an toàn, làm thế nào để nuôi dưỡng trong con những giá trị đúng đắn, làm thế nào để chúng không sa đà nghiện ngập trước những thứ quyến rũ chết người đối với teen như thuốc lá, rượu, ma túy? Hãy nói với con về HẠNH PHÚC. Rob England đã viết cho con những dòng này, vẫn theo phong cách riêng của ảnh, dạy mà không dạy. (Cherry Vũ)

*

Cha cược là con không còn nhớ những gì chúng ta đã nói vài năm trước về hạnh phúc, rằng con không thể lúc nào cũng hạnh phúc. Cách bộ não đo lường hạnh phúc liên quan đến cách mà mọi thứ đã xảy ra trước đây, đặc biệt là những thứ mới xảy ra không lâu.

Nếu mọi thứ trở nên tốt hơn, con sẽ cảm thấy hạnh phúc. Nhưng nếu tất cả vẫn như cũ trong một thời gian, thì cho dù chúng tốt đến đâu, cuối cùng con cũng bắt đầu cảm thấy ít hạnh phúc hơn. Và nếu điều kiện của con giảm xuống, con sẽ cảm thấy buồn, bất kể điểm rơi bắt đầu từ mức nào. Chắc chắn rằng nếu mọi thứ tốt đẹp, nhiều khả năng con sẽ hạnh phúc, nhưng không phải lúc nào cũng vậy.

Vì con giỏi toán, nên một ngày nào đó (nếu chưa phải là bây giờ) con sẽ hiểu công thức toán học cho điều cha vừa nói: hạnh phúc tỷ lệ thuận với tốc độ thay đổi hoàn cảnh của con, hơn là giá trị tuyệt đối của chúng.

Ưu điểm là điều này cho phép những người có hoàn cảnh khó khăn đôi khi vẫn cảm thấy hạnh phúc. Còn nhược điểm là con không thể hạnh phúc mãi mãi.

Có nhiều cách chúng ta có thể làm để tăng hạnh phúc:

• **Tiền bạc.** "Tiền không thể mua được hạnh phúc nhưng nó giúp bạn ở một đẳng cấp đau khổ dễ chịu hơn". "Tôi từng giàu và tôi cũng từng nghèo. Dù sao giàu vẫn tốt hơn". Chẳng có gì phải

nghi ngờ rằng có đủ tiền để không phải lo nghĩ về nó mỗi phút sẽ khiến con hạnh phúc hơn. Có đủ tiền giúp con có thể tự do làm những điều mình muốn, như đi du lịch, nghỉ ngơi, chơi xe lửa, hoặc làm cho mọi thứ tốt hơn. Tuy nhiên, nếu con nặng về theo đuổi tiền bạc, con sẽ tự làm khổ mình. Và nếu con làm hỏng các khía cạnh khác trong cuộc sống thì tất cả tiền bạc trên thế gian cũng không thể giúp con sửa chữa được cuộc đời mình.

Điều này đưa chúng ta đến...

• **Gia đình.** Gia đình đôi khi có thể làm con phát điên. Nhưng nhìn chung, có gia đình ở bên sẽ khiến con hạnh phúc hơn. Vì vậy, đừng đi lang thang quá lâu và quá xa cha mẹ. Hi vọng một ngày nào đó con sẽ tìm thấy một người tri kỷ và có những đứa con. Con cái thường giúp chúng ta cân bằng mọi thứ một cách tích cực.

• **Bạn đời.** Cha đã đề cập đến người tri kỷ ở trên, nhưng yếu tố này xứng đáng được nói thêm, không có gì mãn nguyện bằng có một mối quan hệ ổn định lành mạnh với ai đó. Nhưng cha cần nói trước với con rằng đạt được hạnh phúc là một việc khó khăn. Con phải làm tốt nhất để duy trì các mối quan hệ quan trọng và để nó trở thành mối quan hệ mĩ mãn. Cũng giống như một cái cây, niềm tin là thứ con phải mất rất lâu để trồng nhưng có thể chặt đứt trong vài phút. Dẫu vậy, tình yêu không giống như cây, nó thường không mọc lại.

• **Đạt được thành tích, hoặc có thể gọi là cảm giác tự tôn.** Hãy là một người chiến thắng, đạt đỉnh cao trong cuộc chơi của con, tiến bộ, thành công và chỉ làm những điều đúng. Những điều này có thể khiến con cảm thấy thực sự dễ chịu. Một lần nữa, đây lại là một việc khó khăn...

• **Bạn bè.** Bạn bè mang lại cho con niềm vui. Hãy xây dựng tình bạn và gìn giữ nó. Trong thế giới di động hiện nay, điều quan trọng là giữ liên lạc và không để chúng trôi đi. Điều này nghe có vẻ cổ điển nhưng không gì tốt hơn việc gửi một tấm thiệp cho những người bạn mỗi dịp Giáng sinh – hãy giữ liên lạc với họ ít nhất một lần mỗi năm – con không bao giờ biết một ngày nào đó những người bạn đó sẽ quay trở lại với con. Cha đã để quá nhiều mối quan hệ bạn bè phai nhạt.

• **Tách bạch.** Những người theo đạo Phật và nhiều người khác hiểu rằng càng tách mình ra khỏi vật chất chúng ta càng hài lòng nhiều hơn. Nhưng đây thực sự là một công việc khó khăn.

Cha chắc chắn có một vài điều nữa sẽ giúp con hạnh phúc hơn, NHƯNG hóa chất không phải là một trong số đó: thuốc kích thích làm giảm bất hạnh tạm thời nhưng nó không làm con hạnh phúc. Chúng tạo ra cảm giác hạnh phúc giả tạo trong một thời gian ngắn nhưng sau đó tâm trạng của con sẽ đi xuống, thậm chí còn khiến con khổ sở hơn. Điều này đúng với tất cả mọi thứ, từ thuốc

lá, rượu đến chất cấm. Chẳng có gì sai nếu thi thoảng tìm kiếm một chút hưng phấn nhờ hóa chất, nhưng không phải khi con không hạnh phúc: Cách đó dẫn đến sự phụ thuộc. Và tên gọi chính xác cho sự phụ thuộc vào bất kỳ thứ hóa chất nào chính là "nghiện ngập". Đừng biến mình thành kẻ nghiện ngập nếu con muốn hạnh phúc hơn.

Điều quan trọng không phải con làm gì và làm như thế nào mà là tại sao

Tôi luôn nói với các con, "Con là ai, con làm gì cũng được, nhưng con phải có những giá trị sống và sống đúng với những giá trị của mình."

*

Con trai, cha thực sự không quan tâm đến những gì con làm trong cuộc sống hay cách con thực hiện chúng, miễn là cha có thể hiểu và đồng cảm với những lý do khiến con làm việc đó.

Con không thể dự đoán điều gì sẽ xảy ra với mình, cơ hội nào sẽ đến với con và điều gì sẽ thu hút sự quan tâm của con. Hiện tại, con không thể dự đoán thế giới sẽ như thế nào, vì vậy việc lên kế hoạch cho những gì con sẽ làm trong tương lai chẳng có ý nghĩa gì. Tương tự, con chỉ có thể có những kế hoạch "mềm" về cách để đạt được bất cứ điều gì, vì cuộc sống chắc chắn sẽ làm các kế hoạch của con rối tung lên. Các tướng lĩnh trong quân đội thường nói, "Không có kế hoạch nào tồn tại sau cuộc chạm trán đầu tiên với kẻ thù".

Thế nên, điều quan trọng là con phải biết tại sao mình làm một việc nào đó. Có ba điều con cần làm rõ:

- Một số nguyên tắc sống cơ bản
- Những ưu tiên trong cuộc sống của con
- Một số mục tiêu lớn

Khi còn trẻ, cha có một số nguyên tắc chính, dù vậy, tới tận bây giờ cha mới có thể trình bày chúng một cách rõ ràng:

- Chúng ta chỉ sống một cuộc đời duy nhất
- Hãy cho mọi người cơ hội
- Mọi thứ đều thú vị nếu con thực sự nhìn sâu vào nó

Càng nhìn nhận chi tiết, con càng có nhiều khả năng đạt được điều con muốn. Khi cha khoảng 7 hoặc 8 tuổi, cha đã đọc cuốn *The Last of the Mohicans*[1] và quyết định rằng cha muốn rèn luyện bản thân để trở nên tinh tường và giỏi quan sát như một người thợ săn da đỏ. Ồ, và cha tin rằng mình có thể làm bất cứ điều gì nếu tập trung vào nó. Cha mẹ cha cho cha điều này nhưng cha không rõ họ đã làm thế nào.

[1]. Cuốn sách đã được dịch ra tiếng Việt với tiêu đề Người cuối cùng của bộ tộc Mohican (BTV).

Những nguyên tắc của cha không phải là một bộ nguyên tắc hoàn hảo. Ước gì khi còn trẻ cha đã ngồi xuống và ngẫm nghĩ kỹ hơn về chúng. Nhưng giờ đây, cha có một số gợi ý dành cho con:

• Với những nguyên tắc được xác định sẵn trong tâm trí, con có thể sắp xếp các ưu tiên trong cuộc sống của mình. Chỉ cần các ưu tiên được sắp xếp rõ ràng thì việc ra quyết định sẽ dễ dàng hơn nhiều, ngay cả đối với những vấn đề khó khăn.

• Dành thời gian để xác định các ưu tiên của con và xem xét lại chúng vài năm một lần hoặc khi có một sự kiện nào đó làm thay đổi cuộc sống của con. Hãy viết chúng ra và xếp thứ tự từ trên xuống. Hãy dành thời gian và nỗ lực thích hợp để làm điều đó thật nghiêm túc và trung thực. Đừng đặt các ưu tiên ngang bằng nhau. Hãy thực tế, trung thực và đôi khi phải quyết liệt. Đừng viết những gì con nghĩ rằng "nên là" mà hãy viết những gì "thực sự là".

• Hãy viết tối thiểu 5-6 ưu tiên rõ ràng và ổn định - phần còn lại không quan trọng lắm, mặc dù biết rõ những ưu tiên phía dưới là gì cũng tốt. Nếu con gặp khó khăn, hãy thử dành một buổi tối cùng những người con tin cậy để giúp nhau xây dựng những ưu tiên của mình.

Cha chưa bao giờ thực sự làm điều này khi còn trẻ. Cha có những ưu tiên mâu thuẫn với nhau và không có ý tưởng rõ ràng về việc đâu là các ưu tiên của mình. Bây giờ, khi đã già hơn, cha biết cách sắp xếp tốt hơn. Và đây là những ưu tiên của cha:

1. An toàn và hạnh phúc của gia đình nhỏ bé của ta: vợ, con cái, mẹ và em gái.
2. Sự trưởng thành, phát triển và giáo dục của con cái.
3. Nhà của chúng ta.
4. Du lịch và những trải nghiệm mới lạ khác.
5. Sự tự thể hiện, ví dụ thông qua viết lách hoặc sở thích sáng tạo.

Con có thể thấy tiền không ở đó, mặc dù nó có mặt trong một số những điều trên.

Cuối cùng, với các nguyên tắc và việc hiểu về những ưu tiên, con có thể đặt ra cho mình một số mục tiêu. Một lần nữa, cha đã trôi nổi trong tuổi trẻ của mình mà không có mục tiêu rõ ràng để hướng tới. Cha đã có một mục tiêu là tiến gần tới sự thông thái nhất có thể, là cố gắng trở nên khôn ngoan. Để đạt được điều đó, cha biết mình cần tạo dựng vốn kiến thức tổng quát và một bộ kinh nghiệm phong phú. Nhưng ngoài điều đó ra, cha đã chịu tổn thương và không gặt hái được nhiều vì cha thiếu một số mục tiêu để thực hiện và một số ưu tiên để dẫn lối. Cha ước mình đã có một bộ nguyên tắc rõ ràng hơn để áp dụng và theo đó mà sống.

Đừng cảm thấy áp lực khi mọi người hỏi con, "Bạn sẽ trở thành ai khi lớn lên?" Con có thể nói với họ rằng con chưa biết, điều này

phụ thuộc vào những chuyện sẽ xảy ra, sau đó hãy giải thích với họ một số nguyên tắc, ưu tiên và mục tiêu của con. Nguyên tắc, ưu tiên và mục tiêu là những gì con cần để có được cảm giác tốt về cuộc sống của mình. Hãy luôn tiến bộ và có được kết quả khiến con hài lòng.

Nếu con có những thứ đó và sống theo chúng, cha sẽ luôn tự hào về con, bất kể con chọn làm gì.

Hãy yêu bản thân

Hãy học cách tôn trọng bản thân, yêu bản thân, thoải mái với chính con người con, chỉ như vậy con mới cảm thấy bình an. Cha ngờ rằng hầu hết mọi người không bao giờ hài lòng tuyệt đối với chính mình, và đó là một điều tốt. Một chút tự phê bình sẽ thúc đẩy chúng ta đi xa hơn. Nhưng nói chung, hãy tử tế với bản thân, tự hào về bản thân, hãy dễ chịu khi con là con, vì con sẽ trú ngụ trong đó lâu dài (cha hi vọng thế). Cha nghĩ con là một chàng trai tuyệt vời, cha thường xuyên nói với con như vậy. Hãy tin điều đó.

Hãy nhìn xung quanh con. Những người…

- cư xử tệ
- tự làm đau bản thân bằng những mảnh kim loại sắc nhọn
- mặc toàn màu đen
- xác định bản thân bằng một "thương hiệu" nào đó như *punk*[1] hoặc *goth*[2], hoặc bất cứ thứ gì vào thời điểm con đọc bài này

[1]. Punk đại diện cho một lối sống tràn đầy năng lượng và tinh thần nổi loạn, muốn thay đổi thế giới. (BTV)

[2]. Goth là lối sống hoài nghi và tuyệt vọng. (BTV)

- lên gân quá mức để thể hiện sự nam tính của mình (lái xe như điên, mặc quần áo hầm hố, cạo trọc đầu, bạo lực…)
- mất kiểm soát mọi lúc
- ném mình vào những nguồn cơn gây bạo động chỉ để cuộc sống của họ có ý nghĩa

Con có nghĩ rằng họ hạnh phúc khi là chính mình? Không. Họ đang cố gắng trở thành một ai khác, để chứng minh điều gì đó, để giấu mình sau một đặc tính họ đang cố tạo ra.

Một chàng trai điềm tĩnh, lạnh lùng, gọn gàng, khiêm tốn và mạnh mẽ là người có hành động và nội tâm nhất quán với nhau. Anh ta biết mình là ai và thoải mái với nó. Anh ta có thể làm cho bản thân tốt hơn hoặc thậm chí thay đổi bản thân theo một số cách, nhưng chỉ để tiến về phía trước, không phải vì anh ta không thích con người mình ở hiện tại.

Người đó không phải là cha trong ba thập kỷ đầu tiên của cuộc đời. Cha đã không thích bản thân và không kiểm soát được cuộc sống của mình (chúng ta sẽ thảo luận về việc kiểm soát vào lúc khác). Cha bây giờ vẫn không yêu mình cuồng nhiệt nhưng đã

chấp nhận bản thân. Và chỉ từ khi làm hòa với chính mình, cha mới biết đến sự bình yên nội tại.

Cuộc sống của cha khá tốt, nhưng sẽ tốt hơn rất nhiều nếu cha biết yêu mình sớm hơn hai mươi năm. Nói với con điều này, cha hi vọng có thể tiết kiệm cho con một chặng đi vòng thật dài.

Hãy yêu bản thân.

Không ai tuyệt vời như họ tỏ ra cả

Trong xã hội loài người, có nhiều hiện tượng thực sự không dễ gọi thành tên. Nhưng để đồng hành cùng con, để giúp con vượt qua những chuyển biến tâm lý, giúp con hiểu mình hơn và có những suy nghĩ sâu sắc hơn về những gì đang diễn ra trong nội tâm mình, có một người cha đã "phơi bày" một sự thật rằng: Không ai tuyệt vời như họ tỏ ra cả.

Hãy nói với cậu con trai đang bối rối của bạn rằng, có nhiều người con gặp, đôi khi nhìn vậy mà không phải vậy. Những người tỏ ra mạnh mẽ nhất có khi lại là người yếu đuối nhất. Những kẻ hung hăng bắt nạt con ở ngoài kia có thể chỉ để che giấu con người yếu đuối sợ bị bắt nạt của mình... Hãy tự tin khi con là con và đeo càng ít mặt nạ càng tốt. (Cherry Vũ)

*

Mọi người đều giả vờ, không chỉ riêng con. Một ngày nào đó con sẽ thấy mình giống như một kẻ giả tạo. Con sẽ cảm thấy rằng nếu mọi người biết con người thật của con, họ sẽ bị sốc, hoặc có thể sẽ rất thích con, hoặc như thế nào đó...

Con trai, mọi người đều "đóng kịch". Hay nói cách khác, họ đeo mặt na khi bước ra thế giới. Mọi người xây dựng nhân cách mà họ muốn thế giới bên ngoài nhìn thấy, trong đó có nhiều mặt nạ dành cho những người mà họ cho phép gần gũi. Bên trong những chiếc mặt nạ ấy, chỉ mình họ nhìn thấy, bởi đa số mọi người thậm chí không thường xuyên đối mặt với chính con người thật của mình.

Có một cách tốt nhất để khám phá điều này ở mức độ bản chất là tham gia một vài khóa đào tạo về mặt nạ. Hãy đến các lớp kịch nghiệp dư và xem hiệu ứng đáng ngại mà mặt nạ có thể mang lại cho con và cho sự tương tác của con với người khác.

Đáng buồn thay, theo thời gian, các lớp mặt nạ trong một mối quan hệ dần vỡ vụn và mọi người có thể thấy các phiên bản thực sự bên trong nhau. Nó hiếm khi đẹp, hay ho hoặc cao quý như hình ảnh ban đầu họ trưng ra. Cũng như bây giờ con hiểu cha và mẹ hơn là con người mà con từng thích. Cha hi vọng những gì con thấy không quá gây thất vọng, nhưng nó không bao giờ tốt bằng

chiếc mặt nạ bên ngoài được đánh bóng.

Đi thẳng vào vấn đề, khi con còn là một thiếu niên, cha muốn con hiểu rằng không ai tuyệt vời như họ tỏ ra cả. Ngay cả những nhân vật đĩnh đạc, điềm tĩnh, tự tin, dễ thương nhất ở trường thì bên trong cũng lạc lối, bối rối và chấp chới như con. Chỉ là một số người giả tạo tốt hơn những người khác.

Thỉnh thoảng, con nhìn được thoáng qua khuôn mặt thực sự của một người mà con nghĩ là siêu ngầu. Con thấy họ lúc họ tưởng đang ở một mình, đang say mèm, đang trải qua tổn thương tình cảm, khi họ bày tỏ gan ruột với con trong một đêm lửa trại nào đó. Bỗng nhiên con sẽ thấy tất cả cũng đều lạc lối và bối rối như con. Họ đã giả tạo suốt trên chặng đường họ đi.

Kiến thức này, một khi con tin vào nó, sẽ không giúp con tốt hơn trong việc giả vờ cool ngầu, nhưng nó sẽ khiến con cảm thấy tốt hơn, tự tin vào mình hơn và sẽ không còn sợ hãi nếu một ngày ai đó nhìn thấu được con người thật của con.

Hãy nói với con tiền bạc quan trọng

Tôi hay nhận được những câu hỏi như: Vì sao người phương Tây thường rất độc lập và tự chủ? Vì sao các thanh niên mới 18 tuổi đã có thể khoác ba lô ra khỏi nhà và sống cuộc sống hoàn toàn độc lập với cha mẹ? Phải chăng phụ huynh phương Tây nhẫn tâm và không yêu thương lo lắng cho con mình như cha mẹ Việt? Tại sao các ông bố bà mẹ Tây không có những nỗi lo giống chúng ta?

Ở New Zealand, bất kể là con nhà ai, nhà nghèo hay nhà tỷ phú, con quan chức hay con thường dân, đa số bọn trẻ từ nhỏ đã có ý thức tự lập. Nhỏ tuổi chưa được làm những công việc chính thức thì chúng đi đưa báo, phát tờ quảng cáo, chăm sóc chó mèo hay đưa chó đi dạo theo giờ... Tiền kiếm được không nhiều nhưng cũng đủ để tiêu vặt, mua quà sinh nhật cho bạn bè, người thân... Đến 15-16 tuổi, đủ tuổi đi làm, bọn trẻ thường xin làm việc bán thời gian ở các nhà hàng, siêu thị, làm lao công trong trường học, cắt cỏ, làm vườn, trông trẻ... Khi tự mình kiếm tiền từ nhỏ, trẻ sẽ rèn được ý thức trân trọng nó, không tiêu pha lãng phí và không ỷ lại vào cha mẹ.

Các con chúng tôi cũng vậy. Eddy đi làm từ 15 tuổi với đủ loại công việc, từ đưa báo đến nhân viên xếp hàng trong siêu thị, trông trẻ, làm gia sư, sau này vào đại học thì đi hái quả, làm phụ bếp, bồi bàn, rồi làm giáo viên hợp đồng cho trường đại học... đến tận khi ra trường và đi làm. Jack thì đi làm ở một hãng sửa ô tô năm 17 tuổi, mua nhà riêng năm 19 tuổi. David từ 9 tuổi đã cùng anh đi giao báo, viết bài cho báo, chụp ảnh, nấu ăn ở Mc Donald's, giờ 17 tuổi thì ảnh vừa buôn giày vừa phục vụ bàn cho một nhà hàng.

Nói chung, đứa nào cũng tự lập và có tiền trong tài khoản tiết kiệm từ rất nhỏ.

Có rất nhiều điều dẫn đến sự khác biệt giữa thanh thiếu niên phương Tây với trẻ vị thành niên Việt Nam, và tôi tin rằng sự khác biệt về giáo dục nhận thức cho trẻ có ảnh hưởng lớn nhất.

Người phương Tây không bao bọc, không có tư tưởng "hi sinh đời bố củng cố đời con", không làm tất cả vì con, cũng không sống khổ sở để tiết kiệm cho con. Bố mẹ chỉ có trách nhiệm nuôi dạy con đến năm 18 tuổi. Họ dạy con ngay từ nhỏ rằng phải tự đứng trên đôi chân mình, không dựa dẫm vào cha mẹ. Thêm vào đó, cha mẹ cũng luôn tôn trọng các quyết định nghề nghiệp và không can thiệp vào định hướng tương lai của con. Vì thế, các bạn trẻ đều biết rằng họ phải tự kiếm tiền để sống nếu không muốn chết đói.

Về tình yêu và tiền bạc

(Rob England)

Có hai điều thực sự quan trọng, con của cha. Đó là Tình yêu và Tiền bạc. Cái nào quan trọng hơn, cánh tay của con hay đôi chân con? Cả hai đều quan trọng. Tương tự, đừng để ai nói với con tình yêu là tất cả và tiền bạc không quan trọng.

Nếu không có sự độc lập về tài chính, con không thể tự do tận hưởng tình yêu, con cũng không thể mang đến cho những người thân yêu của mình những gì con mong muốn.

Tuy nhiên, việc theo đuổi tiền bạc vì lợi ích của chính nó là bệnh hoạn. Điều đó dẫn đến chuyện người ta đo lường sự giàu có bằng việc nhiều tiền hơn những người khác. Con nên biết mình cần bao nhiêu tiền và con kiếm tiền vì những gì nó mang lại cho con và những người thân yêu của con, không phải vì lợi ích của chính nó. Nhưng hãy kiếm tiền. Tự do không có nghĩa là không có gì để mất. Tự do là có thể mất mà vẫn còn đủ.

Khi con 20 tuổi, con có thể sống bằng tình yêu, nhưng khi con 30 hay 40 tuổi với những đứa con thì không. Hãy kiếm tiền trước chứ đừng chờ đến lúc đó. Ở tuổi thiếu niên và đôi mươi, con có năng lượng vô hạn, có sự nhiệt tình cuồng nhiệt, sự tự tin, không sợ hãi và có đủ thời gian để thất bại một vài lần.

Hãy bắt đầu với tiền. Rồi tình yêu sẽ đến.

Hãy nói rằng con có thể làm mọi điều con muốn

Nhiều người sợ con kiêu ngạo, chủ quan nên không hay khích lệ con, cho dù con đã tiến bộ hay thể hiện tốt đến đâu. Nhiều người lại kỳ vọng quá mức vào khả năng của con nên luôn thất

vọng, không hài lòng với mọi việc con làm. Nhiều người lại thường xuyên mắng nhiếc, miệt thị con... Tất cả những điều đó sẽ chỉ khiến trẻ cảm thấy mình kém cỏi.

Trên thực tế, nếu được khích lệ, trẻ sẽ tin rằng mình có thể làm được bất kỳ điều gì và trở nên tự tin hơn. Còn nếu thấy mình không đủ tốt, không được cha mẹ đánh giá cao, không được tôn trọng, chúng sẽ tự ti và nghi ngờ khả năng của chính mình.

Tôi có niềm tin rằng con người ta có thể làm được nhiều điều kỳ diệu nếu họ tin vào khả năng của mình. Ngay từ khi con còn bé, tôi đã luôn nói với các con rằng con là đứa trẻ đặc biệt, con là quà tặng của Tạo hóa, con có thể làm được, con mẹ giỏi mà... Bất kể việc gì con muốn làm, muốn thử, tôi đều khích lệ và tạo điều kiện hết sức có thể. Ngày cả khi con làm chưa tốt, tôi cũng vẫn luôn khen ngợi, "Mẹ tin con sẽ còn làm tốt hơn nữa."

Nếu ai từng đọc *Nhật ký Anne Frank* hẳn sẽ biết câu, "Trong mỗi người đều có một tin tốt lành. Tin tốt lành đó là bạn không biết mình có thể tuyệt vời đến đâu, bạn có thể yêu nhiều đến mức nào, bạn có thể đạt được những gì, và tiềm năng của bạn là gì!"

Dưới đây là bài viết của David. Ảnh nhảy hiphop, nhóm của ảnh từng tham gia giải vô địch quốc gia New Zealand. Tuy không đạt huy chương vàng nhưng cũng làm mẹ ảnh rất nể phục.

Artist Life

(David viết năm 12 tuổi)

If you feel happy when you dance
Keep dancing and don't stop
Make the music your allies
Make your dance floor your kingdom.
If you feel free when you play an instrument
Show the whole world the power of it
Make the music notes flying high
Make your audience smile and cry.
If you love seeing the world in a different way
Look at it the way you think it is
You will see real you come out
Be confident and change the way you see everything.
If you like to draw things that aren't supposed to be real
Draw as much creative as you want
Using all of your pencil 's power
Make the pencil scream as loud as they can.
If you like to be an artist
You don't need to ask to become one
Everything that can inspire people to do amazing things

Can be definite art to me.

Đời người nghệ sĩ

Nếu thấy hạnh phúc mỗi khi nhảy múa
Hãy cứ nhảy đi, đừng dừng lại làm gì
Biến âm nhạc thành đồng minh của bạn
Và sàn nhảy thành vương quốc của riêng ta.

Nếu chơi nhạc khiến bạn thấy tự do
Hãy cho thế giới này thấy quyền năng của nó
Để những nốt nhạc vút bay
Và người nghe cùng cười cùng khóc.

Nếu muốn nhìn thế giới này theo một cách rất riêng
Hãy quan sát nó theo cách mà bạn nghĩ
Con người bên trong bạn sẽ bước ra từ đó
Tự tin lên và thay đổi cách bạn nhìn.

Nếu thích vẽ những điều không có thật
Vẽ đi thôi, cứ sáng tạo thật nhiều
Gom sức mạnh từ cây bút chì trong tay bạn
Để nó cất lên vang vọng thành lời.

Nếu bạn muốn trở thành người nghệ sĩ
Thì đâu cần phải xin phép một ai
Bất cứ thứ gì truyền cảm hứng để ta làm những điều kỳ diệu
Mãi mãi là nghệ thuật đối với tôi.

Hãy khích lệ sự sáng tạo của con

(Cherry Vũ)

Có nhiều cha mẹ mong con mình có đam mê với các môn nghệ thuật nhưng không biết làm thế nào để con yêu thích, theo đuổi và duy trì đam mê của mình. Chúng ta đều biết nghệ thuật làm cuộc sống của con người trở nên phong phú, nó giúp ta khám phá văn hóa, phát triển tư duy, ý tưởng và cảm xúc của bản thân. Nghe thì có vẻ cao siêu, nhưng nếu bạn từng chứng kiến một đám trẻ mẫu giáo hạnh phúc như thế nào khi được nhúng cả bàn tay vào khay sơn rực rỡ rồi tạo ra những kiệt tác của riêng mình trên giấy, hay một nhóc con lẫm chẫm thích thú ra sao khi lần đầu chạm vào phím đàn piano và nghe âm thanh thánh thót vang lên, bạn sẽ đồng ý với tôi về điều này.

Về mặt tâm lý học, hoạt động nghệ thuật giúp trẻ giải thích và tư duy về thế giới xung quanh cũng như thể hiện bản thân một cách tự nhiên nhất. Việc tham gia vào hoạt động nghệ thuật sáng tạo giúp trẻ phát triển cả ngôn ngữ và trí tuệ. Nếu không được khích lệ, trẻ sẽ không đủ tự tin vào khả năng nghệ thuật của mình và có thể bỏ lỡ nhiều trải nghiệm và cơ hội phát triển.

Đây là một số kinh nghiệm mà tôi đã áp dụng để khích lệ con sáng tạo:

• **Thể hiện sự quan tâm đến những biểu hiện sáng tạo của con.** Tôi không buộc con phải ngồi học piano hay guitar, cũng không kéo con đến các triển lãm nghệ thuật, mà khuyến khích con vẽ tranh rồi dán những tác phẩm vụng về ấy khắp phòng, trên cánh cửa, trên tủ lạnh... Nếu con bạn thích thời trang hay nghệ thuật biểu diễn, hãy giúp con bằng cách làm trang phục hoặc cung cấp bất kỳ thiết bị nào mà bạn có thể. Nói tóm lại, khi con thể hiện sở thích sáng tạo trong bất cứ lĩnh vực nào, hãy quan tâm theo cách thật tích cực.

• **Để con thử nhiều thứ khác nhau.** Đôi khi, bọn trẻ hứng thú với một thứ gì đó nhưng lại mất hứng rất nhanh do hoạt động ấy quá khó hoặc không hợp với tính cách của chúng. Khi con hết hứng, tôi thường hỏi, "Con rút ra bài học gì qua việc này, liệu con có muốn tiếp tục thử không?" Trẻ cần học được rằng để có thể giỏi trong một lĩnh vực nào đó, chúng cần kiên trì luyện tập và cần một thời gian để đạt được kỹ năng như ý. Hồi Eddy 13 tuổi, David 8 tuổi, hai đứa muốn đi học hiphop, hằng tuần tôi đưa các con đến học với nhóm nhảy Big Toe. Eddy luyện tập rất chăm chỉ còn David thì cụt hứng ngay từ buổi tập đầu vì thấy khó quá. Điều ngạc nhiên là sau đó Eddy không tiếp tục theo đuổi bộ môn này còn David thì duy trì đến tận bây giờ. Tóm lại, trưởng thành là một quá trình thử nghiệm và khám phá bản thân. Khi trẻ thay đổi sở thích và sự hứng thú, cha mẹ đừng nản và càng không nên chỉ trích nếu không muốn con thui chột sự sáng tạo.

• **Luôn vui vẻ.** Sáng tạo không phải lúc nào cũng liên quan trực tiếp đến một loại hình nghệ thuật hay thủ công nào đó. Có rất nhiều hoạt động vui chơi cũng khuyến khích sự sáng tạo của trẻ. Từ khi con còn nhỏ, tôi thường ôm chúng nhảy và hát theo bất kỳ giai điệu nào. Nhảy múa và ca hát giúp trẻ phát triển cảm giác về nhịp điệu, giai điệu và hòa âm. Tôi cũng hay gợi sự chú ý của các con đến những chi tiết như hoa văn, màu sắc, hình dạng, đường nét... bằng cách trò chuyện với chúng về những hình ảnh, về vẻ đẹp tự nhiên xuất hiện trong cuộc sống như sắc màu của hoàng hôn, cầu vồng, nhuỵ hoa, màu sắc của cánh bướm...

• **Đưa con đến những nơi diễn ra các hoạt động nghệ thuật.** Tôi thường lang thang cùng con trên phố đi bộ, xem các nghệ sĩ

đường phố biểu diễn, đưa con đi nghe hòa nhạc, dự các cuộc triển lãm, các sự kiện trong công viên.... Khi đi cùng nhau, tôi hay nói về những cảm nhận của mình và hỏi con nghĩ sao về những gì con thấy.

• **Khen ngợi con.** Chẳng có gì khiến trẻ mất hứng hơn việc khi chúng đang hào hứng khoe một bức tranh vừa vẽ mà bạn lại buông một câu, "Con vẽ cái quái quỷ gì thế? Nhìn chẳng ra hình thù gì cả." Khi con sáng tạo ra bất cứ "tác phẩm" nào, một điệu nhảy, một bài rap, bài thơ, dạo một bản guitar..., tôi luôn dừng việc đang làm để khen ngợi những nỗ lực của con, để con biết rằng mình quan tâm đến những gì con làm được. Đó là lý do tôi dán những bức tranh con vẽ lên tường, chia sẻ những bài con viết, những video con nhảy... Không phải vì chúng mang tính thẩm mĩ cao mà vì đó là cách tôi nói với con rằng mình coi trọng những nỗ lực sáng tạo của con. Khi đưa ra nhận xét, tôi luôn tránh những bình luận tiêu cực và khuyến khích con tiếp tục thực hành.

Các bậc cha mẹ hãy nhớ rằng nghệ thuật và sáng tạo là điều tự nhiên và nó quan trọng đối với sự phát triển của trẻ cũng giống như các hoạt động thể chất giúp phát triển khả năng phối hợp và sức mạnh cơ bắp. Chúng ta không bao giờ biết được con có những khả năng gì nếu không để chúng khám phá và thử. Hãy khuyến khích và tạo điều kiện để con phát triển sở thích sáng tạo của chúng thay vì tạo áp lực. Bạn không thể ép buộc hay ra lệnh cho ai đó sáng tạo.

Xây dựng tính kỷ luật trong gia đình

Khi tư vấn cho các doanh nghiệp và tổ chức về quản lý linh hoạt, chúng tôi luôn yêu cầu các lãnh đạo và nhà quản lý thực hiện những nguyên tắc chính là TRAO QUYỀN và TIN TƯỞNG. Chúng tôi cũng áp dụng những nguyên tắc này trong gia đình. Những người chưa hiểu rõ thường có quan niệm sai lầm rằng tự do và trao quyền với ít kiểm soát và báo cáo hơn sẽ dẫn đến kỷ luật kém. Điều đó hoàn toàn không đúng.

Ở gia đình hay trong tổ chức, để có được môi trường chất lượng hơn, chúng ta cần mức độ kỷ luật cao hơn. Mọi người cần tuân thủ những quy định chung để đảm bảo mọi thứ diễn ra như mong muốn. Điều quan trọng là bạn cần đối xử với con cái bằng sự tôn trọng và tin tưởng, khi đó hầu như chúng sẽ không làm bạn thất vọng.

Trong tiếng Nhật, thuật ngữ *shitsuke* có nghĩa là "duy trì" hoặc "kỷ luật bền vững". Từ này hàm chứa rất nhiều ý nghĩa, không chỉ trong quản lý mà trong cả đời sống, rằng chúng ta đều cần có kỷ luật và giáo dục mọi người về tính kỷ luật. Ví dụ, nếu trẻ được cha mẹ dạy đánh răng sau mỗi bữa ăn thì khi lớn lên, chúng sẽ có thói

quen đánh răng sau mỗi bữa ăn. Khi các con tôi tầm 2 tuổi, chúng thường đổ hết các thùng đồ chơi ra khắp nhà và để nguyên như vậy sau khi đã chơi chán. Tôi đặt ra quy định, "Con có thể chơi bất kỳ đồ chơi nào con muốn, nhưng sau khi chơi xong con phải cất gọn vào chỗ cũ. Nếu không, mẹ sẽ coi như con không cần chúng nữa và bỏ vào thùng rác." Sau đó, tôi thực hiện đúng như vậy. Vài lần như thế, các con biết rằng mẹ không nói chơi. Chúng không còn đổ tất cả thùng đồ chơi ra nữa mà chỉ lấy những gì mình cần, vì nếu không chúng sẽ phải mất nhiều thời gian hơn để dọn.

Muốn con có kỷ luật, chúng ta cần đặt ra các quy định hợp lý và thực hiện nghiêm túc. Tuy nhiên, kỷ luật cá nhân không phải là thứ có thể hình thành được ngay mà cần liên tục thực hành và cải thiện.

Đây là cách mà tôi đã rèn tính kỷ luật cho các con:

• Cùng đặt ra các quy định và thảo luận với con để thống nhất với nhau về cách thực hiện.

• Cho phép con được mắc lỗi đến lần thứ ba. Ví dụ với việc dọn đồ chơi, lần đầu mẹ sẽ nhắc nhở và cùng con dọn dẹp, lần thứ hai sẽ để con tự dọn dẹp xong mới được làm việc khác hoặc chơi thứ khác, lần thứ ba sẽ thu hết mọi thứ bỏ vào thùng rác.

Tóm lại, cha mẹ cần cực kỳ kiên nhẫn và kiên định, biết mềm khi cần mềm và nghiêm khắc khi cần nghiêm khắc. Và quan trọng là cha mẹ phải sống có kỷ luật để làm gương cho con. Thực hiện được những điều này bạn sẽ thấy cuộc sống sao mà nhẹ nhàng và vui vẻ đến thế.

Hãy cùng đặt ra các nguyên tắc và thực hiện

(Cherry Vũ)

Trong các tổ chức cũng như gia đình và xã hội, nếu muốn mọi thứ diễn ra tốt đẹp, chúng ta cần có những nguyên tắc đúng đắn để mọi người cùng tuân thủ.

Từ khi các con còn bé, tôi đã đặt ra ba nguyên tắc:

1. Không nói dối. Trong mọi tình huống đều không được phép nói dối, vì nếu con nói dối, chúng ta sẽ không biết chuyện gì xảy ra để có thể giúp con. (Điều này đồng nghĩa với việc cha mẹ sẽ không trừng phạt khi con nói thật, dù việc xảy ra có tệ hại tới mức nào.)

2. Không ăn cắp. Con muốn gì hãy hỏi, không được lấy bất cứ thứ gì không thuộc về mình.

3. Tử tế với mọi người xung quanh. Hãy giúp đỡ, đối xử tốt với mọi người, tuyệt đối không cố tình gây hại cho người khác.

Ngoài ra, chồng tôi cũng đặt ra bốn quy tắc cho ba cậu con trai như sau: Trước năm 20 tuổi…

1. Không làm chết người

2. Không làm chết mình.
3. Không vi phạm luật hình sự.
4. Không làm ai có bầu.

Tôi hay đùa rằng cái hàng rào của anh thấp quá, ảnh bảo, "Bất kỳ điều gì đạt được đều đáng ăn mừng". Khi con 20 tuổi, ảnh reo lên, "Yeah! Con mình đã sống sót khi tròn 20 tuổi, mình là ông bố thành công!"

Hãy luôn đặt ra các nguyên tắc và cùng thống nhất với những người có liên quan trước khi áp dụng. Như vậy, chúng ta sẽ tránh được những chuyện không mong muốn xảy ra. Thầy Dave, người được nhắc tới trong bức thư dưới đây cũng làm như vậy. Đây là

một trong những bức thư David viết cho tôi khi tôi đi công tác dài ngày.

Mẹ yêu quý,

Con vô cùng xin lỗi vì đã làm mẹ buồn, con đã dành quá nhiều thời gian chơi laptop và Ipod. Thành thật mà nói, từ thứ Sáu tuần trước, con chưa đọc thêm được trang sách nào trong cuốn sách đang đọc dở. Con hứa với mẹ từ giờ con sẽ nghe lời mẹ và dành ít thời gian hơn cho mấy đồ công nghệ kia. Con sẽ không bao giờ dám làm mẹ buồn nữa. Thậm chí anh con cũng sẽ không phải phàn nàn về việc con dành nhiều thời gian cho những thứ khác ngoài việc đọc.

Hôm nay thầy Tom không đến trường. Chúng con có một giáo viên già đến dạy thay. Lần đầu tiên nhìn thấy thầy, con đã nghĩ thầy là một người nóng tính. Trước đây con chưa từng thấy thầy ở trường. Lúc thầy đang nói chuyện với một người ở lớp bên cạnh, con đến chỗ Adam và hỏi liệu con có thể đọc cuốn truyện của cậu ấy không. Adam đang bận sửa đồng hồ nên cho con mượn ngay. Con thích cuốn truyện đó vì nó cho con mấy ý tưởng để viết trong bài viết tiếp theo của mình.

Thầy bước vào lớp và bắt đầu, "Các trò, tên thầy là Dave và ta sẽ là thầy giáo của các con hôm nay. Thầy không khó tính, nhưng có một số quy tắc mà các con cần biết trước khi thầy bắt đầu dạy." Thầy đưa ra một bảng quy tắc và chúng con đều đồng ý với những gì được nêu trong đó. Nếu ai làm gì trái với quy tắc, người đó sẽ phải đọc to quy tắc mà họ đã vi phạm lên. Hơi buồn cười một chút khi mọi người đều bỏ phiếu thuận cho các quy tắc đó. Thật may, con đã không phạm lỗi nào và không phải đọc bất kỳ quy tắc nào cả.

Con nghĩ con đã có một ngày dễ chịu cùng thầy Dave. Thầy đã dạy chúng con thế nào là một phép so sánh. Con cũng học được rất nhiều từ thầy. Bọn con đã nói về Việt Nam vào giờ ăn trưa vì trước đây Dave từng đến thăm Việt Nam. Thầy nói phở rất ngon và thầy muốn nếm thử lần nữa.

Đó là những chuyện xảy ra ở trường hôm nay. Con còn chơi bóng bầu dục với các bạn trong giờ nghỉ buổi sáng. Con đã ăn hai chiếc bánh quy sô-cô-la, chúng rất ngon.

Bố, anh và con đang mệt mỏi vì chờ đợi, nhưng mọi người vẫn mạnh mẽ và kiên nhẫn chờ mẹ. Con yêu mẹ, con chỉ muốn hôn mẹ ngay lúc này. Từ khi mẹ đi, đã rất nhiều lần con mơ được ôm và hôn mẹ. Bố không cho con hôn bố nhiều như thế, còn anh con thì…

Yêu mẹ nhiều!

Con trai David của mẹ

Hãy cho con cơ hội thất bại, đừng bao bọc và chịu trách nhiệm thay con

Để con trưởng thành, chúng ta cần để con tự do trong một phạm vi an toàn. Hãy cho con quyền tự do, tự chủ và tự đưa ra những quyết định cần thiết. Khi tự ra quyết định, con sẽ phải tự chịu trách nhiệm về những quyết định đó nếu thất bại, ngược lại, con sẽ thấy hạnh phúc, tự hào và cảm nhận thành tựu khi đạt được thành công.

Trong nhiều câu chuyện mà mọi người chia sẻ, tôi thường nghe thấy nhiều lời than phiền liên quan đến việc con thụ động, lười nhác... Hai câu chuyện dưới đây tôi thấy khá phổ biến trong xã hội chúng ta ngày nay:

> "Em vợ em 11 tuổi, học lớp Năm rồi mà không biết sang đường. Nhà chỉ cách trường 1 kilômét nhưng hôm nào bố mẹ cũng phải đưa đón vì em không được tự đi. Em ấy hỏi em, 'Tại sao các bạn có thể tự đi học mà đến giờ em vẫn không sang đường được?'"
>
> "Con em lúc nào cũng phải nhắc mới học, không nhắc là mặc kệ, như thể việc học không phải việc của con vậy. Kể cả có bị cô giáo phạt hay kỷ luật thì con cũng quên ngay. Em phải làm thế nào?"

Con chúng ta là con người, có trí tuệ, có suy nghĩ, có cảm xúc, chứ đâu phải con trâu. Nếu chúng là con trâu, bạn cần có dây thừng và cái roi cùng các câu lệnh điều khiển để chúng làm theo ý mình. Bạn đang đối xử với con như trâu hay người? Nếu đối xử như chúng là trâu, đáp lại sẽ là hành vi của con trâu, nếu đối xử với con như người, bạn sẽ được đáp lại bằng hành vi mà bạn mong muốn.

Tôi không bao giờ ngồi kèm các con học. Học là việc của con, không phải của mẹ. Con học được gì vào đầu đều là cho con, không phải cho mẹ, thế nên con tự chịu trách nhiệm về kết quả học tập của mình. Tôi chỉ trả lời khi con hỏi và gợi ý khi cần. Mỗi chúng ta đều có việc để làm, học là việc của con, còn kiếm tiền là việc của cha mẹ. Cha mẹ không bắt con kiếm tiền thay mình, vậy tại sao cha mẹ lại phải chịu trách nhiệm về việc học của con?

Về việc nhà thì như tôi từng chia sẻ, các con chúng tôi tuổi nào việc đó, tự chăm sóc bản thân, lớn một chút thì chăm sóc em, chăm sóc mẹ, làm mọi việc trong nhà. Từ khi chúng biết nấu ăn, nhiệm vụ nấu ăn, rửa bát và dọn dẹp là của con. Mỗi khi mẹ nấu cơm cho con ăn là do mẹ thích, không phải trách nhiệm của mẹ. Các con tôi không ai nghĩ mẹ có nhiệm vụ này. Đối với chúng, mẹ là người yếu đuối cần được chăm sóc chứ không phải những đứa con sức dài vai rộng. Thế nên mỗi khi tôi nấu cho con ăn, chúng

luôn bày tỏ sự biết ơn bằng những lời cảm ơn, khen ngợi và ôm hôn nồng nhiệt.

Về tiền bạc, nhiều người không muốn con phải bận tâm đến tiền, con chỉ cần học tốt còn mọi thứ đã có cha mẹ lo. Tôi không làm thế, con được chu cấp những thứ cần thiết tối thiểu, nhưng nếu muốn gì hơn thế (mua vé xem ca nhạc, đổi điện thoại, thay laptop...), con sẽ phải tự kiếm tiền Vì vậy mà đứa nào cũng tự tìm việc làm, tự kiếm tiền từ khi còn nhỏ. Vào đại học, chúng đã có thể tự nuôi mình đi học và không muốn dựa dẫm vào bố mẹ. Con bảo, "Con phải tự nuôi được bản thân thì con mới tự hào về mình."

Chúng ta cứ bao bọc con thật kỹ, muốn tránh cho con khỏi thất bại nhưng lại mong con biết yêu thương, thấu cảm, tự chủ, tự lập. Điều đó là không thể, vì càng được bao bọc con sẽ càng vô cảm và thấy việc mình được chăm lo là chuyện đương nhiên, là những gì mình đáng được hưởng.

Lời khuyên mà tôi luôn dành cho các ông bố bà mẹ là: Nếu bạn thực sự mong con lớn lên biết yêu thương, thấu cảm, tự chủ, tự lập và sống có trách nhiệm, hãy cho con cơ hội học những điều đó ngay từ khi còn bé. Đừng bao bọc và đừng chịu trách nhiệm thay con.

Ai cũng phải chịu trách nhiệm với công việc của mình và với việc mình làm

(Cherry Vũ)

Cha mẹ hay nhận lỗi về mình khi con cái gặp vấn đề. Đây là một yếu tố gây ảnh hưởng tiêu cực đến việc nuôi dạy con cái vì nó khiến chúng ta phản ứng sai với con. Mặc cảm có lỗi khiến chúng ta tránh bắt con phải chịu trách nhiệm với việc chúng làm và thường bào chữa để hợp lý hóa hành vi của chúng. "Vợ tôi đã quá khắt khe với nó từ nhỏ, đó là lý do mà nó phản ứng như thế", "Vì hoàn cảnh bố mẹ ly hôn từ khi con còn nhỏ nên bây giờ đứa con gái 14 tuổi của tôi thường nổi loạn và cư xử không đúng mực. Đây không phải là lỗi của nó."

Cần hiểu rằng những lời bào chữa như vậy không có ích gì đối với cả chúng ta và các con. Càng bào chữa, chúng ta càng khuyến khích con đổ lỗi cho người khác. Nếu bạn cảm thấy có lỗi hoặc xấu hổ về những điều mình đã làm với tư cách là cha mẹ, hãy nhận trách nhiệm và tiến về phía trước. Bằng cách này, bạn đang xây dựng cho con văn hóa chịu trách nhiệm. Thực tế là, nếu con luôn đổ lỗi được cho người khác thì chúng sẽ không bao giờ thấy mình cần thay đổi.

Trong gia đình chúng tôi, khi xảy ra bất kỳ chuyện gì, chúng tôi sẽ tự hỏi bản thân, "Ai là người chịu trách nhiệm cuối cùng về

lựa chọn của con trong tình huống này?"

Có thể bạn phải nỗ lực nhiều hơn để làm mẫu cho con trong một số hành vi nhất định. Hãy nhận trách nhiệm về những gì bạn làm và để con nhận trách nhiệm với công việc của chúng. Trẻ cần học điều đó ngay từ khi còn nhỏ để chuẩn bị cho tuổi trưởng thành. Mục tiêu cuối cùng của bạn là nuôi dạy một đứa trẻ sống có trách nhiệm sau này. Vì vậy, hãy dạy con chịu trách nhiệm và ngưng đổ lỗi.

Chuyển từ việc hoàn toàn chịu trách nhiệm về con sang việc cho phép con phạm sai lầm để có thể học hỏi và trưởng thành từ những sai lầm đó là một quá trình khó khăn. Chúng tôi mong đôi khi con cái mình sẽ phạm một số sai lầm. Những lúc đó, chúng tôi nói với con rằng, "Đó chính là cuộc sống, không ai tránh khỏi điều này cả."

Đây là một trong những hoạt cảnh của một gia đình hạnh phúc:

David (sụt sịt mũi): Ôi, con ốm quá, chắc bị cảm rồi.

Ông bố: Không thông cảm được. Ai bảo con thức khuya lại hút thuốc, ăn uống không điều độ. Không ốm mới lạ, kêu ca gì?

Bà mẹ: Mẹ đẻ ra con hoàn hảo đấy nhé, để ốm chết là mẹ bắt đền đấy, không đùa đâu.

Bà mẹ (nói với ông bố sau đó một lúc): Chúng mình đúng là ác như thú. Con kêu một tiếng mà cả bố cả mẹ đã không thông cảm lại còn vùi dập.

Ông bố: Ai cũng phải chịu trách nhiệm với bản thân.

Vụ tai nạn đầu đời của con tôi

(Cherry Vũ)

Một buổi tối nọ, David gây tai nạn. Ảnh lái xe chở ba người bạn qua một ngã tư, và lẽ ra phải nhường đường nhưng ảnh đã không nhường nên bị một xe khác trên đường ưu tiên đâm vào. Chiếc xe đâm vào xe ảnh có hai người phụ nữ, người ngồi ở ghế phụ chân va vào thành xe bị thương ở đầu gối. David và các bạn không ai bị thương nhưng cả hai ô tô thì hỏng nặng. Đây là vụ tai nạn đầu đời của ảnh kể từ khi có bằng lái.

Sau khi xảy ra tai nạn, ảnh gọi điện cho bố:

- Con vừa gây tai nạn ở... Bố đến giúp con nhé.

- Con có làm sao không? Có ai làm sao không?

- Con làm bị thương một người, bà ấy bị đau một chút ở đầu gối. Con sợ quá.

- Bố mẹ đến ngay đây, con bình tĩnh nhé.

Khi chúng tôi đến nơi, David đang đứng với ba cảnh sát, người bị thương đã được xe cấp cứu đưa đi. Khi đến gần, chúng tôi nghe

thấy cảnh sát đang hỏi David, “Em đã ăn gì chưa? Em có đói không?” Sau khi ôm David để trấn an con, tôi nói chuyện với mấy cảnh sát.

- Tôi nghe nói có bà trên xe kia bị thương, có nghiêm trọng lắm không?

- Không, bả chỉ bị sưng chân chút thôi, không sao đâu.

- Con tôi có thể bị xử lý ra sao?

- Chúng tôi sẽ xem xét sau khi có kết quả từ bệnh viện. Có khả năng cậu ấy sẽ bị tịch thu bằng lái một thời gian. Không quá nghiêm trọng nhưng cũng đủ dạy cho cậu ấy một bài học. Tuy nhiên, tai nạn mà, nó có thể xảy ra với bất kỳ ai, đúng không? Chúng tôi sẽ gửi kết quả đến cho ông bà.

Rồi họ quay sang nói với David, “Có bố mẹ đưa em về rồi, bọn tôi đi nhé!”

Sau khi cảnh sát đi David vào xe, đập tay lên vô lăng:

- Con đã làm chuyện khủng khiếp rồi, con làm bị thương người ta, con làm hỏng hai cái xe liền...

- Con bình tĩnh nào, chuyện có thể đã tồi tệ hơn, tất cả mọi người đều sống cả. Đó chẳng phải là quá may mắn sao? Khi nghe con bị tai nạn, điều duy nhất mẹ cần biết là con có làm sao không, có ai bị thương không, những chuyện khác là chuyện nhỏ.

- Nhưng mà con sẽ phải đền bù rất nhiều tiền, xe này không có bảo hiểm (xe con đi mượn).

- Con có cha mẹ, có gia đình, phải không nào? Chúng ta sẽ cùng nhau giải quyết việc này.

Suốt dọc đường về tôi ngồi im bên cạnh David, nắm tay con thật chặt, còn ông bố thì kể cho con nghe những vụ tai nạn mình đã gây ra khi mới lái xe và những chuyện điên rồ mình từng làm khi ở tuổi con... Sau đó ảnh kết luận, “Vấn đề không phải là con sẽ không mắc sai lầm mà là con học được gì và con đứng lên như thế nào sau đó.”

Thứ Bảy, David đi làm cả ngày. Khi về ảnh nói, “Cảm ơn mọi người đã đối tốt với con. Đầu tiên là bố mẹ, con biết ơn bố mẹ đã ở bên con những lúc như thế này. Người thứ hai là sếp của con, cả ngày hôm nay anh ấy đã cố gắng làm đủ trò để cho con cười, ảnh bảo, “Này cu, mày khá lắm, mới 17 tuổi đã có dấu ấn lịch sử rồi.” Con nghĩ con sẽ đi làm toàn thời gian để trả tiền đền bù xe cho người ta, con không muốn mắc nợ.” Chồng tôi nói, “Con đừng có ngớ ngẩn thế, con thấy buồn khổ vì đã gây tai nạn, điều đó bố hiểu. Nhưng không phải tỏ ra bi lụy thế. Không nên vì một sai lầm mà bỏ đi tương lai của mình. Bố mẹ sẽ cho con nợ, khi nào bố mẹ về hưu, con trả là được. Anh Jack cũng đang nợ bố mấy chục ngàn đấy. Cha mẹ ở đó để chống lưng cho con, nếu không con cần cha mẹ làm gì, hả?” Tôi nói thêm, “Mất tiền nghĩa là không mất gì con

ạ. Chẳng có chuyện gì chết người cháy nhà bằng chết người cháy nhà thật. Con đừng quá nặng nề."

Trong khi David nghĩ về sự biết ơn thì tôi nghĩ về sự tử tế.

- Khi tai nạn xảy ra, trong lúc David hoảng sợ thì hai nạn nhân của con tôi đã tìm mọi cách vỗ về nó. Người bị thương nói với thằng bé rằng, "Ôi chân bác chỉ bị sưng một chút thôi, mai ta lại có thể nhảy múa cho mà xem."

- Những cảnh sát đã ở bên cạnh con tôi, trấn an nó, họ đã không bỏ David lại một mình sau khi xong nhiệm vụ mà chờ chúng tôi đến mới rời đi. Họ cũng không chỉ trích hay mắng mỏ mà còn tỏ ra cảm thông với sai lầm của con.

- Sếp của David, một thanh niên mới 20 tuổi, đã tận tình đưa con về khi hết giờ làm và cố gắng làm con vui.

- Chồng tôi, anh chỉ nói những điều cần nói, làm những điều cần làm để nâng con lên thay vì vùi con xuống.

- David từ đầu đến cuối vẫn luôn nghĩ đó là trách nhiệm của mình, mình gây hậu quả và phải trả nợ, không một giây phút nào con nghĩ sẽ dựa dẫm vào cha mẹ hay mặc kệ hậu quả.

Sau tất cả, bài học tôi rút ra là: Tình yêu và sự tử tế có ảnh hưởng rất tích cực tới sự hình thành tính cách của một con người, hơn rất nhiều so với sự trừng phạt.

Đừng dạy con cái ngoan, hãy dạy con kiên cường

Nhiều độc giả đọc những bài chia sẻ về kinh nghiệm làm cha mẹ của tôi có hỏi, "Chị đã lớn lên như thế nào để có cái nhìn rất khác người Việt nói chung về cách nuôi dạy con cái như vậy?"

Tôi lớn lên trong một môi trường gia trưởng truyền thống, nơi phụ nữ vẫn được kỳ vọng phải tuân thủ tam tòng tứ đức. Tuổi thơ của tôi là những ngày tháng chứng kiến hàng xóm đánh đập, chửi bới nhau mỗi ngày. Người ta xem chuyện đánh đập, chửi bới vợ con là bình thường và khuyên các bà các chị là "một điều nhịn chín điều lành", cứ nín nhịn đi cho yên cửa yên nhà. Không ai phản đối chuyện đàn ông đánh vợ, cũng không ai ôm đứa con gái bị chồng ngược đãi vào lòng và bảo con hãy về đây với cha mẹ. Ngay cả nếu người con trở về nhà, cha mẹ cũng sẽ đuổi họ đi vì sợ người đời sẽ cười chê khi có con gái bỏ chồng.

Trong gia đình tôi tuyệt nhiên không có chuyện bố đánh chửi mẹ. Một mặt, bố luôn yêu và tôn trọng mẹ. Nhưng mặt khác, mẹ là một phụ nữ vô cùng mạnh mẽ, không dễ để ai bắt nạt, cho dù là chồng hay cái xã hội gia trưởng mà mẹ đang sống. Tôi học được sự mạnh mẽ ấy từ mẹ và lớn lên như thế, tuyệt nhiên không thấy mình thuộc về môi trường đó.

Sau này lớn lên tôi hiểu rằng không chỉ ở Việt Nam mà phụ nữ ở nhiều nơi trên thế giới vẫn bị xem là đồ trang sức của đàn ông,

nghĩa vụ của họ là phục tùng và tuân thủ. Ngay cả trong nhiều môi trường làm việc ở các nước phương Tây, phụ nữ vẫn bị yếu thế hơn các đồng nghiệp nam của họ.

Khi có con, tôi làm ngược lại với những quy tắc xã hội: Tôi dạy con gái phải kiên cường, sống độc lập và tự chủ và dạy con trai dịu dàng, biết chăm sóc và thương yêu những người phụ nữ quanh mình. Tôi nói với con trai, "Nếu con không làm cho những người phụ nữ của mình hạnh phúc thì cuộc đời con sẽ không thể hạnh phúc."

Hẳn mọi người đều biết công nương Diana, người được xem là "sinh ra với chiếc thìa bạc" với cuộc đời trải đầy hoa hồng, được bao bọc yêu thương trong một gia đình vương giả. 20 tuổi, bà lấy thái tử Charles và trở thành công nương nước Anh. Có lẽ mọi phụ nữ trên đời đều mong được như bà. Một người tài sắc vẹn toàn như thế, ở trong điều kiện đó hẳn phải là người hạnh phúc nhất thế giới. Nhưng không, Diana đã sống một đời không hề hạnh phúc.

Tôi nhớ có một đoạn video phỏng vấn bà như thế này:

- Bà có nghĩ một ngày nào đó mình sẽ trở thành hoàng hậu?

- Không, tôi muốn trở thành hoàng hậu trong trái tim mọi người, không phải hoàng hậu của đất nước này. Tôi không nghĩ có nhiều người muốn tôi trở thành hoàng hậu. Khi nói "nhiều người" ý tôi muốn nói đến thiết chế mà tôi ở trong đó, bởi họ cho rằng tôi là người không có triển vọng.

- Tại sao bà nghĩ họ quyết định như vậy?

- Vì tôi nghĩ khác, vì tôi không tuân theo các quy tắc, vì tôi được dẫn dắt bởi con tim chứ không phải lý trí, dù điều đó khiến tôi gặp rắc rối trong công việc. Tôi hiểu điều đó nhưng ai đó phải đứng ra làm việc này, yêu thương và thể hiện tình yêu thương với mọi người.

- Bà có nghĩ thái độ đó đã ngăn cản bà trở thành hoàng hậu một cách thuận lợi không?

- Có. À, tôi không nên nói nó ngăn cản tôi, tôi chỉ nghĩ mình không được nhiều người ủng hộ trong môi trường đó. Họ xem tôi như một mối đe dọa nào đó, tôi ở đó để làm việc tốt, tôi không phải là một kẻ phá hoại.

- Tại sao họ lại xem bà như một mối đe dọa?

- Tôi nghĩ mọi phụ nữ mạnh mẽ trong lịch sử đều từng phải bước đi trên cùng một con đường và tôi cho rằng đây là sức mạnh gây ra nỗi lo âu và sự sợ hãi. Tại sao cô ấy lại mạnh mẽ? Sự mạnh mẽ ấy đến từ đâu? Cô ấy sẽ dùng nó vào việc gì? Tại sao công chúng vẫn ủng hộ cô ấy?

Dài dòng như vậy để nói với các bạn rằng, hãy yêu thương con gái mình nhiều hơn. Đừng dạy con ngoan ngoãn, biết vâng lời,

bảo gì nghe nấy. Hãy dạy con biết giá trị của bản thân và dạy con yêu chính mình. Khi đó, con sẽ không cho phép ai coi thường, rẻ rúng hay chà đạp mình. Hãy nói rằng con là con, là đặc biệt và duy nhất, con chỉ cần là con, như thế là đủ, không ai cao quý hơn con trên đời cả. Hãy để con gái hiểu rằng họ đối xử với con như thế nào là do con cho phép hay không.

Tôi đã dạy con gái kiên cường như thế nào?

(Cherry Vũ)

Khi con gái tôi học hết cấp ba, cả gia đình cùng đi du lịch nước ngoài một tuần. Cậu bạn trai hồi đó, là bạn học cùng lớp, cũng đi du lịch đâu đó cùng nhóm bạn. Trở về, con nghe thấy các tin đồn cùng những lời chòng ghẹo gán ghép bạn ấy với một cô bé trong nhóm cùng đi chơi. Con hỏi thì cậu ta chỉ ậm ừ, không công nhận cũng không phản đối. Đặc biệt, cậu ấy không hề tỏ ra có lỗi với con tôi.

Tất nhiên, con gái tôi rất buồn và khổ sở. Con khóc rất nhiều, hỏi đi hỏi lại trong một tâm trạng đầy bối rối, "Mẹ ơi, con phải làm gì bây giờ? Nếu bạn ấy công nhận đó là sự thật thì sao? Nếu bạn ấy nói chia tay thì con biết làm sao?" Ở đây có cha mẹ nào từng chứng kiến đứa con mình yêu thương đến đứt ruột thất tình bao giờ chưa? Có lẽ trong trường hợp này, người làm mẹ còn đau đớn hơn cả con. Và đây là những gì tôi đã nói với con, "Bạn ấy đối xử với con như vậy sau mấy năm yêu nhau chứng tỏ bạn ấy không yêu con nhiều như con tưởng. Điều đó cũng có nghĩa là bạn ấy không trân trọng tình cảm của con. Vậy con có muốn níu kéo một người như thế không? Thật may là người ta đã sớm bộc lộ, thử tưởng tượng nếu con tiếp tục mối quan hệ này, lấy nhau về rồi bạn ấy mới bộc lộ thì có khủng khiếp không?"

Hồi đó tôi ở xa con nhưng đã thức cùng con vài đêm, chỉ để nghe con trút nỗi lòng. Cậu bạn kia cũng chưa dứt hẳn, thỉnh thoảng lại nhắn tin xoa dịu, nửa muốn làm lành nửa không, và vẫn tiếp tục thân thiết với bạn gái kia (sau này họ thành một cặp). Con gái tôi vì thế cũng khó xử, tình cảm đầu đời kéo dài vài năm đâu dễ một ngày dứt bỏ. Tôi nói với con gái, "Nếu con cho phép họ chà đạp tình cảm của mình và tha thứ cho họ lần này, thì lần sau họ sẽ tiếp tục coi thường con và lặp lại chuyện đó. Nếu họ phản bội được một lần, nếu họ giơ tay đánh con được một lần, nếu họ nhục mạ con một lần... và con tha thứ thì sẽ còn những lần sau nữa, tần suất và mức độ sẽ tăng lên theo thời gian. Mọi thứ chỉ khó khăn lần đầu. Đừng bao giờ cho phép ai làm điều đó với con. Hãy nhớ, họ đối xử với con như thế nào là do con cho phép hay không. Thế nên, dù có đau đớn thế nào, con cũng không được

quay đầu lại, không cho phép họ làm điều đó với con lần nữa. Sau này con sẽ gặp người khác, con sẽ lại yêu như lần đầu. Con sẽ thấy chuyện đổ vỡ này thực ra là điều tốt đẹp, và con sẽ biết ơn người bạn kia đã không đủ tốt để con có cơ hội khác tốt hơn. Hãy nhớ câu này: Khi chàng hoàng tử của lòng mình ra đi, chàng hoàng tử đích thực sẽ tới."

Mà rồi đúng thế thật, vài tháng sau đó con gặp một người bạn trai cùng lớp đại học, rất tử tế và yêu thương con. Cô gái ngày đó giờ đã là một người mẹ trẻ hạnh phúc. Tôi tin rằng, chắc chắn con gái tôi sẽ dạy con gái của mình trở thành một cô gái kiên cường.

Nếu gia đình và xã hội không cho phép con gái kiên cường?

(Cherry Vũ)

Có một lý do mà tôi cho rằng rất quan trọng khi dạy con gái kiên cường. Vì con gái sau này có thể sẽ là vợ, là mẹ của ai đó. Sống trong một xã hội gia trưởng nặng nề như Việt Nam, trọng trách làm vợ, làm mẹ thật không hề đơn giản. Nếu con bạn gặp được người phù hợp, đối xử tử tế và yêu thương mình thì đó là một may mắn, cô ấy không cần quá kiên cường. Nhưng nếu ngược lại thì sao? Đó chỉ là xét trên khía cạnh gia đình. Còn xét trong xã hội, trước những khó khăn trong cuộc sống mà con bạn ít nhiều sẽ phải trải qua, sự kiên cường sẽ giúp con gái bảo vệ được bản thân, có nghị lực để sống và tìm được hạnh phúc mà con xứng đáng được hưởng.

Để con hạnh phúc, cha mẹ cần thay đổi tư duy con gái phải ngoan hiền, phải hi sinh chịu đựng, mà hãy nghĩ lại và thay đổi cách mình đang dạy con.

Có một "thế lực" luôn kìm hãm sự phát triển và tự do của người phụ nữ, đó là định kiến. Người Việt vốn đã khổ, là phụ nữ còn khổ hơn. Đời sống của người Việt chịu ảnh hưởng nặng nề bởi vòng kim cô Khổng giáo, nó trói buộc họ, khiến họ không thoát ra được. Đến thế kỷ 21 mà phụ nữ vẫn bị kìm kẹp đủ đường trong các khuôn phép được đặt ra từ thời phong kiến, ở đó các cô gái được dạy và đánh giá theo tiêu chuẩn "ngoan hiền".

Con gái đa phần thụ động chờ đợi được ngỏ lời yêu, được hỏi cưới, nhẫn nhục chịu đựng dù bị chồng đối xử tệ đến thế nào. Họ không được dạy phải chủ động làm chủ cuộc đời mình. Các cô gái nếu may mắn lấy được người đàn ông tốt, phù hợp với mình thì không có gì đáng nói, nhưng nếu không may lấy phải người không phù hợp thì quả là bi kịch.

Nếu muốn thoát khỏi cuộc hôn nhân như ngục tù, đàn ông không phải chịu quá nhiều áp lực nhưng phụ nữ phải vượt qua biết bao thị phi. Bất hạnh ở chỗ phụ nữ không chỉ chịu những

giềm pha từ miệng lưỡi người đời mà còn bị chính gia đình và những người thân yêu nhất của mình kịch liệt phản đối. Xã hội thường gán cho họ cái mác "gái bỏ chồng không chứng nọ thì tật kia" ngay cả khi họ chỉ giải phóng cho mình khỏi những gã chồng cờ bạc, rượu chè, trai gái, cộng thêm tính gia trưởng, cục cằn, thô lỗ, vũ phu.

Nhưng áp lực từ gia đình còn lớn hơn nhiều. Dù cha mẹ, anh chị em ruột là những người hiểu họ nhất, biết những gì mà người thân của mình phải chịu đựng, nhưng vì sợ mất sĩ diện, sợ thiên hạ chê cười nên họ vừa khuyên nhủ vừa ép buộc con em mình cố giữ cái gọi là "gia đình" cho "trọn vẹn". Hiếm có ông bố bà mẹ nào nói với con mình rằng, "Nếu không hạnh phúc với chồng, con còn có bố mẹ, bố mẹ luôn ở bên con" và cho con biết rằng vẫn luôn có một chốn bình yên để con trở về. Vậy là trong lúc đau khổ nhất, cần được động viên an ủi nhất thì ngoài việc phải đương đầu với người mà mình đã lấy làm chồng, với xã hội, họ còn phải đối mặt và với chính gia đình mình.

Các ông bố bà mẹ kia không xót thương con gái họ ư? Có thể họ vẫn yêu thương, vẫn xót xa, nhưng họ yêu cái tôi của mình hơn, họ không muốn mất hình ảnh trong mắt người đời, họ yêu cái khuôn "gia đình trọn vẹn" hơn là hạnh phúc thực sự của con cái. Nhưng họ có biết con mình đã tổn thương đến thế nào khi phải đơn độc vượt qua khủng hoảng? Lúc cần một chỗ dựa nhất thì những người phụ nữ bất hạnh ấy lại không được ai ôm vào lòng để có thêm sức mạnh mà đứng lên. Vậy ra đối với họ gia đình chỉ là nơi chia vui chứ không thể sẻ buồn, chỉ được phép hạnh phúc đủ đầy chứ không chấp nhận bất hạnh hay khuyết thiếu?

Một số người đủ mạnh mẽ để đương đầu với sóng gió và tự giải phóng mình khỏi cuộc hôn nhân bất hạnh, một vài người may mắn gặp được người yêu thương và sống hạnh phúc. Nhưng thật lạ, thay vì vui khi con hạnh phúc với cuộc sống mới, nhiều ông bố bà mẹ vẫn cho rằng con gái mình đã phạm sai lầm lớn. Họ vẫn tiếp tục đau khổ dằn vặt vì cô con gái đó vẫn luôn là một "vết nhơ", là sự "điếm nhục" của gia đình, dòng tộc, bất kể người đó thành công hay đáng tự hào đến đâu. Thậm chí, có người còn đay nghiến "cuộc đời dài lắm con ạ, để xem hạnh phúc được bao lâu" như thể họ mong con mình lại bất hạnh trong mối quan hệ mới để được hả hê, "Thấy chưa, cá không ăn muối cá ươn mà!"

Trong xã hội chúng ta, những ông bố bà mẹ có lối suy nghĩ như vậy không ít. Họ bị mắc kẹt trong những thứ gọi là "giá trị truyền thống". Ai đã gắn cho họ chiếc vòng kim cô kia ngoài chính họ? Vậy hạnh phúc thực sự của con gái quan trọng hơn hay bức tranh về "hạnh phúc" trong suy nghĩ của họ quan trọng hơn? Tình yêu họ dành cho con lớn hơn hay sự ích kỷ lớn hơn? Họ đang vì con

hay vì muốn giữ hình ảnh cho chính mình? Đó là những câu hỏi không dễ trả lời bởi ai cũng nghĩ mình đang làm điều tốt cho con nhưng không biết rằng cái sự "nhân danh tình yêu" đó đã khiến con gái họ khốn khổ biết chừng nào. Rốt cục thì, nói lời yêu thương rất dễ, nhưng thể hiện nó ra bằng sự bao bọc, chở che, dám vượt qua chính mình và những định kiến xã hội vì con lại không dễ chút nào.

Mỗi người chỉ sống có một cuộc đời, vậy nên bất cứ ai nếu đi sai đường hãy dũng cảm quay lại để bước tiếp. Lựa chọn sai người cũng vậy, bạn không có lý do gì để bắt mình sống bất hạnh cả đời. Cái vòng kim cô kia không có sẵn từ khi bạn sinh ra, chỉ là bạn có cho phép nó được đặt lên đầu mình hay không mà thôi.

Hãy nói với con gái của bạn rằng: Con là người duy nhất chịu trách nhiệm với cuộc đời mình, không ai sống thay con được, kể cả cha mẹ. Hạnh phúc là cảm nhận của riêng con chứ không phải cách nhìn của người khác về con, thế nên chỉ con mới biết mình muốn gì và điều gì làm con hạnh phúc. Bởi vậy, con cứ an nhiên mà sống và làm những gì con cho là đúng, đừng để cuộc đời mình trôi đi trong đau khổ và vô vị để đến một ngày phải tự hỏi, "Ta đã làm gì với cuộc đời mình?"

Đó cũng chính là những lời mẹ tôi đã nói với tôi khi tôi chấm dứt cuộc hôn nhân cũ. Chỉ chừng đó thôi cũng đủ khiến tôi cảm thấy ấm áp, thấy được chở che và vững tâm bước tiếp.

Và tất nhiên, nếu muốn con gái kiên cường, bản thân bạn nhất định cũng phải kiên cường, như ai đó từng nói, "Hãy là một người phụ nữ mạnh mẽ để con gái bạn có một hình mẫu và con trai bạn biết mình cần tìm những gì ở một người phụ nữ."

Nói với con thế nào khi bạn muốn ly hôn?

Trước khi kết hôn, tôi đặt ra ba nguyên tắc:

• Không bạo lực: chỉ cần anh giơ tay ra chứ chưa cần chạm vào người là tôi đã có đủ lý do để chấm dứt hôn nhân.

• Không được xúc phạm bố mẹ nhau: cho dù có chuyện gì xảy ra thì họ cũng không có lỗi.

• Không bao giờ cãi nhau trước mặt con: không ai được phép làm tổn thương con, kể cả mình.

Vì có nguyên tắc thứ ba như trên nên các con tôi có một tuổi thơ rất êm đềm, chúng chẳng bao giờ nghe thấy cha mẹ to tiếng trong nhà. Khi tôi muốn chia tay với chồng cũ, điều khó nhất là phải nói chuyện đó với con, đặc biệt là với David.

Và tôi vô cùng bất ngờ khi nhận được bức thư này:

Mẹ yêu của con,

Con biết sự căng thẳng đang giết chết mẹ, và đó không phải là điều mà anh và con muốn mẹ trải qua. Con cũng biết rằng

có rất nhiều điều làm mẹ thất vọng trong cuộc đời mình. Nhưng đó là cuộc sống mẹ à, đôi khi có thể mẹ cảm thấy mình là người hạnh phúc nhất thế giới, và có những lúc mẹ lại thấy mình cô đơn, thấy như cả thế giới đang chống lại mình. Cho dù mẹ là ai, dù da đen hay da trắng, giàu hay nghèo, mẹ vẫn sẽ có cảm giác đó. Điều duy nhất quan trọng là mẹ cần vượt qua cảm giác buồn bã và tận hưởng những khoảnh khắc hạnh phúc.

Mẹ ơi, mẹ có biết mình là một poker[1] tuyệt vời không? Khuôn mặt poker của mẹ khiến con tin mẹ rất hạnh phúc mà không biết rằng trái tim mẹ đang tan vỡ bên trong. Khi mẹ nói với con về cảm xúc thật của mẹ trong ba năm qua, con đã rất buồn và bất ngờ. Con buồn vì những điều mọi người đã làm và nói với mẹ. Nhưng con ngạc nhiên vì con không bao giờ nghĩ người phụ nữ có khuôn mặt tươi như mẹ lại có thể có những ký ức buồn như vậy. Con nhận ra cuộc sống không đơn giản như con thấy.

[1]. Đây là từ thường được sử dụng trong trò chơi bài poker, người chơi cố giữ một khuôn mặt bình thản để đối phương không biết họ đang nghĩ gì hoặc cảm thấy gì. (BTV)

Thời gian trôi qua, giờ con đã có thêm một chút kiến thức về thế giới. Con bắt đầu có quan điểm của riêng mình về những thứ xung quanh như hệ thống giáo dục, lối sống và văn hóa… Đó là lúc con muốn đứng lên chống lại những điều mà con nghĩ là sai trái. Mẹ đã cho con sức mạnh.

Không ai tin con có thể làm điều đó ngoại trừ mẹ. Mẹ đã luôn đặt niềm tin vào con.

Bây giờ, đến lượt con mang lại cho mẹ sức mạnh. Mẹ đã cho con nhiều điều mà con chỉ dám nghĩ tới trong mơ, như được học tập ở New Zealand, có thể viết như một nhà văn, hay có những bài viết được xuất bản. Nhưng điều quan trọng là mẹ đã dạy con cách sống hạnh phúc. Con sẵn sàng đánh đổi bất cứ thứ gì trên đời chỉ để mang người mẹ hạnh phúc của con trở lại. Mẹ, đừng để bất cứ điều gì ngăn mẹ hạnh phúc. Con yêu mẹ!

Từ tình yêu của mẹ và nỗi buồn của mẹ,

Tuti[1]

[1]. Tôi hay gọi con là "tình yêu của tôi, nỗi buồn của tôi". Tuti là tên ở nhà của con. (TG)

Và đây là thư tôi viết lại cho con:

Tình yêu của mẹ,

Cảm ơn con rất nhiều vì đã rất thấu hiểu cho mẹ. Những lời con nói làm mẹ vô cùng cảm động. Mẹ khóc nhưng mẹ rất

hạnh phúc và tự hào về con. Cảm xúc, hiểu biết và sự khôn ngoan của con đã vượt xa lứa tuổi của mình.

Mẹ đã trải qua rất nhiều khó khăn trong cuộc sống, nhưng mẹ luôn cố gắng hết sức để làm những việc mà mẹ nghĩ là quan trọng đối với gia đình chúng ta, đặc biệt là với các con. Đối với mẹ, điều khó khăn nhất trong đời là nói với các con rằng mẹ không hạnh phúc khi sống với cha các con và mẹ nghĩ mình không được đối xử như mẹ xứng đáng. Con sẽ cảm thấy đau đớn nếu con biết rằng mẹ không vui, và đó là lý do mẹ không dám cho con biết. Mẹ chỉ muốn bảo vệ con khỏi nỗi buồn, bất kể đó là điều gì.

Mẹ luôn tin rằng mình xứng đáng được sống một cuộc đời hạnh phúc vì những gì mẹ đã làm cho mọi người, cho cuộc sống. Nhưng thực tế là mẹ đang không hạnh phúc. Mẹ tổn thương rất nhiều từ cuộc hôn nhân không hạnh phúc trong suốt một thời gian dài. Ở đây không có gì là đúng hay sai, chỉ là cha con và mẹ khác nhau quá nhiều. Cha mẹ coi trọng những điều khác nhau và cha không đánh giá cao những gì mẹ đã làm. Và tình yêu của mẹ dành cho cha con đã hoàn toàn biến mất.

Dù mẹ không bao giờ hối tiếc vì đã kết hôn với cha con, bởi cuộc hôn nhân đó đã cho mẹ hai đứa con trai tuyệt vời, nhưng đã đến lúc mẹ cần bước tiếp. Mẹ đã đủ đau đớn, khổ sở và nước mắt. Mẹ thường nói với bản thân rằng mình phải mạnh mẽ, khỏe mạnh và hạnh phúc để nuôi dạy những đứa con hạnh phúc. Nếu có điều gì đó xảy ra với mẹ, sẽ không có ai trên thế giới này có thể yêu con như cách mẹ yêu, cũng không ai có thể chăm sóc tương lai của các con như cách mẹ chăm sóc. Đó là lý do mẹ phải rời xa cha con.

Mẹ hi vọng con hiểu rằng ly hôn không phải là điều gì đó kinh khủng như ngày tận thế. Cha mẹ vẫn là cha mẹ và vẫn có chung mối quan tâm lớn là các con. Và quan trọng nhất, tình yêu của cha mẹ dành cho các con sẽ không bao giờ thay đổi. Mẹ hi vọng con nhìn mọi thứ theo hướng tích cực và con sẽ cảm thấy tốt hơn. Đôi khi chúng ta cần phải làm quen với hoàn cảnh mới, nhưng mẹ tin mọi thứ sẽ ổn.

Con là người duy nhất mà mẹ lo lắng. Hãy hứa với mẹ rằng con sẽ luôn tuyệt vời như con vẫn thế. Nếu con có kết cục tồi tệ vì cha và mẹ chia tay, mẹ sẽ không bao giờ tha thứ cho bản thân trong suốt cuộc đời này.

Con yêu của mẹ, cảm ơn con rất nhiều vì đã cho mẹ sức mạnh, sự khích lệ và tình yêu. Mẹ chắc con biết rằng con là cả thế giới của mẹ trong cuộc sống này.

Mẹ yêu con rất nhiều,

Nếu chúng ta thấu hiểu và đồng cảm với con, rất tự nhiên, con cái cũng sẽ thấu hiểu và đồng cảm với chúng ta. Bạn sẽ không phải đơn độc đối mặt với những khó khăn trong cuộc sống, và con bạn cũng vậy. Cuối cùng, nếu ta gieo trồng và chăm sóc tốt, cuộc đời rồi sẽ cho ta thật nhiều hoa hồng.

Làm thế nào để con có lòng trắc ẩn

Tôi nhận thấy cả ngàn lời dạy dỗ giáo điều cũng không bằng một hành động bạn làm gương cho các con. Hành vi của bạn chính là tấm gương phản chiếu rõ nhất để con soi vào. Nếu muốn con mình trở thành người thế nào, bạn phải là người như thế.

Cha mẹ lười biếng không thể có những đứa con chăm chỉ. Cha mẹ không đọc sách và không ham học khó có thể có những đứa con ham hiểu biết. Tương tự, nếu muốn con có lòng trắc ẩn, biết yêu thương trân quý con người, loài vật và thiên nhiên, bạn cũng phải thực sự biết thương yêu và trân quý.

Tôi không dạy con bằng những lời đao to búa lớn mà làm mọi việc một cách rất tự nhiên, và nếu có thể tôi sẽ giải thích với con lý do mình làm điều đó. Chẳng hạn, hồi còn sống ở Việt Nam, đêm giao thừa nào tôi cũng chuẩn bị sẵn một phong bao lì xì thường có giá trị lớn một chút để đem tặng người công nhân thu gom rác. Eddy lúc đó mới ba tuổi hỏi tôi, "Sao mẹ lì xì rồi vẫn còn phải viết lời cảm ơn?" Tôi trả lời, "Con nghĩ xem, trong khi chúng ta được ăn tết vui vẻ với gia đình thì các cô bác công nhân vẫn phải làm việc vất vả để đường phố sạch đẹp. Mẹ mừng tuổi họ và viết trong đó rằng mẹ biết ơn họ. Con nghĩ họ sẽ vui chứ?" Đến giờ, tôi vẫn duy trì việc này, cứ đến Noel là tôi lại mua quà, gói thật đẹp để tặng những người gom rác.

Khi các con còn nhỏ, tôi thường lôi kéo con cùng tham gia những việc thiện như gây quỹ mua sách lập thư viện cho các trường học, quyên góp cho quỹ "Cơm có thịt"...

Nếu bạn muốn con mình có lòng trắc ẩn, hãy là người có lòng trắc ẩn, hãy quan tâm, săn sóc và giúp đỡ những người cần giúp đỡ, bởi một việc làm có sức nặng hơn ngàn lời nói.

Dưới đây là bức thư David viết cho tôi kể về những gì con học được khi tham gia làm bánh cho người vô gia cư.

*Mẹ yêu quý,

Hôm nay không phải là một ngày thứ Ba bình thường đối với con. Mẹ có biết tại sao không? Con đã đến nhóm Thanh thiếu niên trẻ và làm một ít bánh quy và bánh mì. Con và các bạn cùng nhóm đã lên kế hoạch vài tuần trước về việc chúng con sẽ làm bánh cho ai. Mọi người bắt đầu nghĩ về những

người vô gia cư. Chúng con đã thảo luận về việc tại sao và khi nào nên làm điều đó. Khi cả nhóm thảo luận, con ngồi đó và lắng nghe ý kiến của mọi người. Không phải vì con không biết họ đang nói gì mà con đã rất kinh ngạc với việc các bạn biết nhiều về người vô gia cư đến thế. Mỗi người đều đưa ra những ý tưởng rất tuyệt và chúng con viết nó ra một mảnh giấy. Mọi người lần lượt đọc to lên và chúng con bắt đầu thống nhất về những việc mình sẽ làm.

Hôm nay, chúng con đã làm tất cả những công việc cần thực hiện.

Sau khi nướng bánh quy và bánh quy bơ, một nửa nhóm đi xe buýt và nửa còn lại đi ô tô. Chúng con gặp nhau tại một nơi để gặp một đầu bếp và nói về những gì chúng con làm cho người vô gia cư, cách chúng con muốn giúp đỡ mọi người và mục đích của nhóm. Sau đó, trưởng nhóm (người giám sát) đã đưa con về nhà. Anh ấy đã nói với con về việc phụng sự. Con lắng nghe từng từ một dù anh ấy nói rất nhanh.

Khi về nhà, con đã ngồi và suy nghĩ một chút. Con nhớ lại những gì mình đã thấy khi nhìn những người vô gia cư. Con không biết tại sao nhưng con từng nghĩ người vô gia cư là người xấu. Con biết một số người trong bọn họ thực sự cần tiền để giải quyết những vấn đề của mình, nhưng con từng nghĩ cho họ tiền thật không công bằng. Bởi thế, từ giờ, con cần nhìn một bức tranh lớn hơn. Một cậu bạn trong nhóm của con nói, "Chính phủ cần giúp đỡ những người vô gia cư vì họ ở đó để hỗ trợ công dân chứ không chỉ ngồi và nói trong khi những người vô gia cư chẳng có gì để ăn".

Hôm nay là ngày con được mở mang tầm mắt để thấy một thế giới rộng lớn hơn. Con yêu mẹ và mong mọi điều tốt đẹp nhất đến với mẹ và cả những người vô gia cư nữa.

(Bản gốc tiếng Anh: trang 321)

Sự hài hước cứu rỗi gia đình

Tôi nhận thấy sự hài hước có thể làm tươi sáng cuộc sống gia đình. Cười cùng nhau là một cách để kết nối và làm giảm bớt căng thẳng, nhờ đó bạn sẽ nhìn mọi vấn đề nhẹ nhàng hơn. Đối với trẻ, sự hài hước có thể khiến trẻ thông minh hơn, khỏe mạnh hơn và có khả năng đương đầu với thử thách tốt hơn.

Nhiều người nói với tôi rằng không nghiêm khắc dễ làm cho con hư hỗn với cha mẹ, hay nếu coi con là bạn, thả lỏng và dân chủ quá có thể khiến con "cá mè một lứa"? Tôi thấy trong các gia đình mà mọi người có sự bình đẳng, được sống là mình, được thể hiện bản thân thì các thành viên thường vui vẻ và hạnh phúc.

Bình đẳng, dân chủ, làm bạn với con không phải là nguyên nhân dẫn đến "cá mè một lứa". Điều quan trọng là cha mẹ phải giành được sự tôn trọng của các con qua những lời mình nói, những việc mình làm. Thay vì gồng mình tỏ ra oai phong và có quyền lực để buộc con tuân theo, các bạn hãy thử làm bạn với con xem sao.

Hãy mang tiếng cười vào ngôi nhà của bạn bằng cách hài hước hóa mọi chuyện. Hi vọng những mẩu chuyện dưới đây sẽ giúp các bạn có cái nhìn thoải mái hơn về việc này.

*

Ở nhà tôi mọi người xưng hô với nhau rất lạ. Nếu nói chuyện trực tiếp thì hai đứa con chồng sẽ gọi tôi là Cherry, các con tôi gọi chồng tôi là Rob. Nếu giới thiệu chúng tôi với những người khác, cả bốn đứa đều nói, "Đây là bố mẹ mình." Khi nói với tôi, các con tôi sẽ gọi bố dượng là "anh giai", kiểu "Mẹ ơi anh giai đang làm gì?" "Anh giai có nói gì không ạ?" Nhưng không vì thế mà sự tôn trọng chúng dành cho ảnh kém đi. Có những dòng tin nhắn con viết cho ảnh khiến tôi xúc động rớt nước mắt, "Bố là người cha tuyệt vời mà con chẳng dám ước là mình có được, con không biết phải trải qua thời gian vừa rồi như thế nào nếu không có bố" hay "Cảm ơn bố đã chăm sóc, yêu thương mẹ và anh em con".

Ở nhà, tôi hay đóng vai "ngẫn", các con tôi thường bảo, "Không sao, mẹ vẫn là mẹ con." Ý là dù "ngẫn" thế nhưng chúng vẫn nhận tôi là mẹ.

*

Ông bố đặt chế độ chuyển khoản tự động để chuyển tiền tiêu vặt hằng tuần cho David. Cứ 10 giờ 45 sáng thứ Hai là tiền sẽ được chuyển. Có hôm, hơn 11 giờ vẫn chưa thấy có tiền vào tài khoản, ảnh nhắn tin thắc mắc. Ông bố nhắn lại, "Ông Nguyễn thân mến, chúng tôi xin lỗi ông vì lỗi dịch vụ hôm nay đã khiến khoản phụ cấp của ông bị chậm một tiếng. Chúng tôi đảm bảo sẽ tiến hành một cuộc điều tra đầy đủ với ngân hàng để chắc chắn sau này sẽ không có bất kỳ sự bất tiện nào xảy ra với ông nữa." David nhắn lại, "Cảm ơn ngài. Không sao, tôi chỉ định đi mua ít thức ăn trong căng tin cho bữa trưa thôi. Nhưng, thế thì được rồi."

*

Khi 17 tuổi, ngoài việc học ở trường, David còn làm thêm sau giờ học và các ngày cuối tuần, vì vậy cu cậu rất ít khi ăn ở nhà. Những lúc ở nhà, ảnh ăn vặt nhiều hơn cả ăn chính. Biết vậy nên mỗi lần đi siêu thị, chồng tôi thường mua rất nhiều đồ ăn vặt cho

con và để đầy các ngăn tủ. Thấy thế tôi phàn nàn, “Sao anh hay mua đồ vặt cho con thế? Con cứ ăn mấy thứ này rồi lại chẳng chịu ăn uống cho tử tế.” “Vì con không ăn tử tế nên con thích ăn gì là anh mua thôi. Nếu con mà ăn shit (cứt) anh cũng sẽ mua cho nó.” “Anh chiều con thế nhỡ con suy dinh dưỡng anh chịu trách nhiệm nhé!” “Ôi dào, nếu ăn như thế mà vẫn sống thì nó là siêu nhân, còn nếu chết thì anh được thừa kế cái iPhone. Đôi bên cùng có lợi nhé.” Thằng con nghe thấy bố mẹ vặc nhau thế chỉ cười.

*

David nói với bố:

- Bố có biết sau này khi con chuyển ra ngoài con sẽ nhớ điều gì nhất không?

- Không, con nói xem.

- Con sẽ nhớ nhất các ngăn tủ đầy đồ ăn vặt bố mua cho con, hoàn toàn miễn phí.

- Không miễn phí đâu, chẳng qua là bố muốn thừa kế cái iPhone của con thôi.

*

Eddy có tính sạch sẽ quá mức, ảnh gần như bị ám ảnh bởi vi trùng vi khuẩn. Từ hồi bé tí ảnh đã không bao giờ dùng chung thìa muỗng với người khác, không uống chung cốc nước và cắn chung bánh với ai, kể cả với mẹ. Có lần cả nhà đi leo núi, ông bố nhìn thấy con ăn bim bim bằng thìa liền cúi xuống chân nhặt một hòn đá lên liếm. Rồi ảnh bảo, “Nếu bố nhìn thấy cứt thỏ, bố sẽ ăn cho con xem.” Eddy, “Eo ôi, kinh khủng quá!”

*

Mỗi mùa hè, gia đình tôi thường lên nhà nghỉ ở đảo Nam. Khu này nằm trên núi cao lại ở sâu trong thung lũng nên buổi sáng thường rất lạnh. Hằng ngày, ảnh dậy sớm nhóm bếp lò để sưởi và pha cà phê, nấu ăn sáng cho mấy mẹ con. Nấu xong xuôi, ảnh gọi mãi mà mấy mẹ con vẫn không chịu chui đầu ra khỏi chăn. Thế là ảnh bắt đầu hát. Ảnh tuyên bố chừng nào mọi người chưa dậy, ảnh còn hát. Eddy quay sang mẹ trách móc, giọng nghe đến thảm, “Mẹ, mẹ bảo mẹ yêu con lắm mà, sao mẹ lại trừng phạt con bằng cách này?”

*

Gia đình tôi chuẩn bị đi dự đám cưới, cứ gọi là rộn hết cả ràng. Cha con ảnh đi ra đi vô thử quần thử áo, mặc vào cởi ra hết bộ nọ

đến bộ kia, xôn xao ồn ào.

Ông bố nói với con, giọng gióng giả, "Đừng có mặc cái áo Winnie the Pooh đó, con có còn là em bé nữa đâu." "Con thấy đẹp mà." "Còn cái quần nữa, giống quần của người làm vườn quá." "Con có mỗi cái quần này." Ông bố thở dài, "Mong sau này con lớn con biết cách ăn mặc thời trang giống ta." Tiếng ông con, "Xời..."

Sau một tiếng mặc ra thử vào, cuối cùng họ lại tiếp tục, "Nếu con mặc bộ *suit* thì bố có tự hào về con không?" "Ta rất tự hào." "Con mặc *suit* và đi *sneakers* đấy." "Ối giời ơi!"

Cả nhà lên xe, đi đến nơi, bà mẹ hỏi, "Sao anh không bảo con anh đi đôi giày da mà lại đi *sneakers* thế kia?" Ông bố, "Đi giày đen là tốt lắm rồi đó, lúc đầu ổng định đi đôi màu đỏ cơ."

Một hôm, David bảo, “Con ngủ nhà bạn đêm nay nhé.” Bình thường con sẽ nói ngủ nhà bạn nào nhưng lần này chúng tôi gặng hỏi mãi ảnh vẫn không chịu nói. Ông bố, “Ok, nếu con không nói con đến nhà ai ngủ, chúng ta sẽ mặc định rằng con vừa có bạn trai mới và nó tên là Eric.” David, “Yeah yeah!”

Lát sau tôi bảo ông bố, “Bố gì mà ác thế không biết, toàn trêu con.” Ảnh, “Ơ hay, nhiệm vụ chính của một ông bố là làm cho bọn chúng phát rồ mà.”

*

Tôi: Con anh đâu?

Ảnh: Lúc nào con ở nhà mới là con anh, không ở nhà là con em. Mà này, đừng bao giờ lo lắng khi đám teen không ở nhà, chúng đều đi đến một chỗ có tên là "RA NGOÀI" và làm một thứ gọi là "CÓ VIỆC".

Tôi: Anh có biết vì sao David lại làm việc đó không?

Ảnh: Em đừng cố gắng hiểu, nó sẽ làm em nổ tung đầu đấy. Một lát sau con về, "Con vừa kiếm được 400 đô-la tiền bán giày đấy." Bố mẹ đồng thanh ồ lên, "Giỏi quá con ơi."

Tôi: Con em đấy, tự hào không?

Ảnh: Sao lúc tự hào thì là con em, còn lúc ấm ớ thì là con anh thế?

Tôi: Sao lúc con hay ho thì anh "David ơi, David à", lúc con ấm ớ thì "*Tên là gì ấy nhỉ* ăn gì chưa? *Tên là gì ấy nhỉ* cần gì? *Tên là gì ấy nhỉ* lại đi đâu rồi?"

Con: Con ra ngoài đây. Con sẽ ở nhà bạn tối nay.

Ông bố (gọi với theo): Không làm chết mình, không làm chết người, không làm ai có bầu, không phạm tội hình sự. Đơn giản thế thôi, nhớ chưa con?

Con: Vâng, gặp lại bố mẹ sau.

*

Một buổi tối, tôi gọi điện cho thằng con lớn, than:

- Em con dạo này đi vắng suốt, ngày nào cũng thấy tin nhắn trường gửi đến nói David không có mặt ở trường.

Mẹ hỏi thì em bảo, “Con vẫn đi học đều mà, chỉ muộn hơn 15 phút nên các thầy không ghi con có mặt thôi”.

Rồi tôi than thở tiếp:

- Hôm nọ bố mẹ đi họp phụ huynh, các thầy cô kêu là bọn lớp Mười ba biết mức độ tối thiểu cần phải đáp ứng đối với các yêu cầu của trường nên chúng tìm cách “chơi” với hệ thống chứ bọn chúng không “thuần” như các lớp dưới. Bố con nói với cô phụ trách khối (là người khá hiểu và thân với David) là David đang khéo léo căn sao cho không gặp rắc rối ở trường như làm đủ số bài, đi học đủ số tiết, đạt đủ số điểm, với một nỗ lực tối thiểu. Nó đang sử dụng trí thông minh đấy. Lúc về nhà, bố mẹ có nhắc nhở em hãy cẩn thận với “trò chơi thăng bằng” đó, vì nếu căn sát quá con sẽ không đủ các chỉ tiêu là không ổn đâu. Em con bảo, “Bố mẹ yên tâm, con biết việc gì cần làm, có người thông minh nào mà chăm chỉ đâu.” Nó vừa nói thế vừa gõ gõ ngón tay vào đầu, bố mẹ chẳng nói lại được câu nào.

Nghe đến đó, Eddy cười phá lên:

- Biết làm thế nào bây giờ, con mình chẳng lẽ lại vứt?

Đó là câu mà tôi hay nói mỗi khi lũ con của mình ấm ớ.

Để không phải nói "Giá như": Hãy tận hưởng từng giây phút bên con khi còn có thể

Cuộc sống của những người làm cha mẹ không hề dễ dàng. Chúng ta phải cân bằng giữa gia đình và sự nghiệp. Chúng ta có những thách thức phải vượt qua, những cơ hội cần nắm bắt; chúng ta muốn phát triển bản thân nhưng cũng muốn có nhiều thời gian dành cho các con. Tôi luôn cố gắng để những lúc ở bên con là quãng thời gian chất lượng nhất, nhưng cũng có những lúc tôi buộc phải xa con khi con đang rất cần mình.

Có lẽ do được sinh ra trong gia đình đông con (mẹ tôi sinh 5 đứa con trong 7 năm) nên tôi không được mẹ dành nhiều thời gian cho mình. Tôi không có nhiều ký ức về một tuổi thơ được ôm ấp vỗ về ngoài một ký ức duy nhất mà tôi nhớ mãi. Đó là hồi tôi khoảng 6 hay 7 tuổi, một sáng tôi thức giấc và thấy mẹ ôm mình. Tôi nhớ mình đã nằm thật im để tận hưởng niềm hạnh phúc đó, trong đầu thầm nghĩ chắc mẹ nhầm mình với em gái, nếu mình lên tiếng thì mẹ sẽ buông mình ra.

Sau này, tôi có kể cho mẹ nghe chuyện ấy. Mẹ bảo mẹ thương con lắm mà ngày đó phải quay cuồng với mọi thứ, riêng việc lo cho 5 đứa con đủ ăn và thuốc thang bệnh tật là mẹ đã đủ mệt nhoài.

Có lẽ vì thế mà tôi luôn ôm ấp vỗ về các con mọi nơi mọi lúc có thể, ngay cả khi bọn chúng đã lớn. Tôi muốn nói với những người mẹ đang có con thơ điều này: Khi các con bạn trưởng thành thì

bạn cũng sẽ trở thành một bà mẹ lẩm cẩm. Bạn sẽ tiếc nuối những tháng ngày con còn thơ dại, khi chúng còn quấn lấy bạn không rời. Nhưng những năm tháng đó, bạn luôn quay cuồng bận bịu với đủ thứ trách nhiệm, cố giữ thăng bằng giữa việc kiếm tiền, xây dựng sự nghiệp và việc chăm lo con cái. Bạn hầu như chẳng mấy khi có thời gian sống chậm lại để hưởng thụ từng giây từng phút bên con khi chúng đang cần bạn nhất. Vậy mà khi con trưởng thành, khi chúng sải cánh bay ra bầu trời rộng lớn và bạn chỉ còn là một phần nhỏ trong thế giới của chúng thì bạn lại khát khao một cách tuyệt vọng được trở lại cái thuở mình là cả thế giới trong mắt chúng, dù chỉ một giờ.

Khi các con còn nhỏ, tôi từng hỏi mẹ, "Thời điểm hạnh phúc nhất trong cuộc đời một con người là khi nào hả mẹ?" "Như con bây giờ", mẹ trả lời. Tôi vô cùng ngạc nhiên, "Thật á, sao con chỉ mong chúng lớn thật nhanh để thoát khỏi những bận rộn này?" Đến bây giờ tôi mới thấm điều mẹ nói, quả thật nó đúng hơn bao giờ hết. Dù đã dành bao nhiêu thời gian ở bên con đi nữa, bạn cũng vẫn sẽ có những ngậm ngùi tiếc nuối "giá như...".

Mọi người đọc các bài viết của tôi thường nói, "Ôi Cherry làm mẹ hay quá, tuyệt quá!" Thực ra tôi cũng có nhiều sai lầm, có những điều làm tôi day dứt đến tận giờ (dù các con tôi không nhớ và chúng không bao giờ trách mẹ). Có những điều nếu được làm lại tôi sẽ làm khác đi để tốt hơn cho các con và cho mình.

Đây là một trong nhiều bức thư David viết cho tôi trong suốt bốn tháng tôi đi công tác xa nhà. Giờ đọc lại những dòng thư con viết tôi còn thấy thương con, thương mình ghê gớm. Hôm nay Wellington cũng lạnh cóng, tôi đang ở nhà với con mà muốn ôm muốn hôn cũng đâu có dễ, vì con đã lớn... Nếu bạn làm mẹ, nếu con bạn còn nhỏ và bạn đang là cả thế giới của con, hãy tận hưởng điều đó. Khi các con đã lớn, mọi thứ đều sẽ khác, kể cả cách chúng thể hiện tình yêu. Bởi vậy, hãy để mỗi ngày ở bên con là một ngày thật ý nghĩa.

*Mẹ yêu quý,

Như mẹ đã biết, Wellington đang chết dần dưới mùa đông lạnh giá này. Con cảm thấy như có băng trong người vậy. Nó chạm vào trái tim con và bắt đầu đông cứng lại dù cho trái tim con đang cháy. Mọi người có thể thấy điều đó khi nhìn vào cách con nhìn, cách con đi hay cách con lắc đầu. Con đoán mẹ có thể tưởng tượng trời lạnh như thế nào.

Mặt trời chiếu qua cửa sổ nhưng hơi nóng bay đi nơi khác. Con tự hỏi tại sao Chúa làm cho mặt trời đứng đó nhưng không làm nó hoạt động. Con tự hỏi sao mọi người có thể sống sót trong mùa đông lạnh giá này? Con tự hỏi liệu Chúa có lắng nghe những lời cầu nguyện? Mẹ có nghĩ như con không?

Lại một tuần nữa không có mẹ. Thời gian trôi nhanh như chim bay, không cánh.Tại sao mọi người lại bảo thời gian trôi nhanh? Với con đó chỉ là một lời nói dối. Mẹ nói với con rằng mẹ làm việc chăm chỉ để sớm quay lại và ở nhà với con, vì vậy mà con đã chờ đợi và chờ đợi. Con biết công việc mẹ làm rất khó, nhưng ở đây mà không có mẹ thậm chí còn khó hơn.

Có một khoảnh khắc duy nhất mà con cảm thấy hạnh phúc, đó là khi con gặp mẹ trong giấc mơ, con thấy mẹ cười với con, như mẹ vẫn luôn cười như vậy. Mẹ thường kể cho con nghe những câu chuyện về thời mẹ còn trẻ trước khi chúng con đi ngủ. Con mơ mẹ đón con từ trường vào một ngày mưa và hỏi con đã làm gì ở trường. Khi về nhà, con pha cho mẹ một tách trà và con nhận được phần thưởng là vô số những nụ hôn. Con cảm thấy như mình đang ở thế giới thật, thế là con dang tay ra để ôm mẹ trong mơ. Rồi con làm lật chăn và tỉnh giấc.

Đó là những gì xảy ra với con hằng đêm, nhưng bằng cách nào đó con biết rằng ở Việt Nam mẹ đã ngủ ngon. Chị con ôm mẹ như con vẫn ôm. Một người nào đó cũng sẽ nấu cho mẹ ăn. Có thể người đó còn nấu ngon hơn con. Mẹ đang tận hưởng những ngày hạnh phúc, và đó là những gì con luôn muốn mẹ có được. Con chỉ muốn mẹ nhớ rằng con sẽ luôn ở bên mẹ, như trong giấc mơ của con.

Lúc này con đang ở một mình trong căn phòng yên tĩnh. Anh con đi chạy, còn bố thì đi làm. Chỉ có con, nghe nhạc và đọc sách, nửa đọc, nửa mơ. Chẳng bao giờ con muốn như thế này cả, và con cũng chẳng bao giờ nghĩ rằng mình sẽ phải ở một thời khắc như bây giờ, con có thể thấy nó buồn đến thế nào. Con ước mẹ có thể hoàn thành việc thu thập dữ liệu để có thể luôn ở nhà và mẹ sẽ không phải đi đâu mà không có con.

Có thể chị con sẽ nói con thật ích kỷ vì luôn muốn mẹ ở bên mình, vì vậy mẹ đừng để chị đọc được điều này nhé, nếu không chị sẽ giận con mất. Có lẽ con cần học một ngôn ngữ khác để chị ấy không hiểu những gì con đang nói với mẹ. Đó là một ý tưởng tuyệt vời, phải không mẹ? Khi đó, mẹ cũng cần học ngôn ngữ mới đó cùng con, hoặc con sẽ học tiếng Trung để mẹ không phải học thêm gì nữa.

Mẹ, con chỉ muốn nói với mẹ rằng con yêu mẹ, nhớ mẹ và con thực sự muốn mẹ trả lời thư con. Đừng để chị con đọc thư này mẹ nhé.

David

(Bản gốc tiếng Anh: trang 322)

Phần bốn

CÁC VẤN ĐỀ CỦA TUỔI VỊ THÀNH NIÊN

Con sẽ ổn thôi

Bạn có nghĩ là mình có một kế hoạch cho cuộc đời? Không hả? Vậy thì cuộc sống của bạn tự sắp xếp như thế nào? Celia Lashlie, nhà nghiên cứu và nhà bình luận xã hội, tác giả của cuốn sách bán chạy *Journey to prison: Who goes and why (tạm dịch: Hành trình đến nhà tù: Ai đi và tại sao)* sẽ giúp bạn trả lời câu hỏi này. Bà là nữ sĩ quan đầu tiên làm việc trong một nhà tù nam, trở thành quản lý của nhà tù nữ vào năm 1997, từ đó làm việc trong một số lĩnh vực liên quan đến trẻ em có nguy cơ. Tôi khuyên các phụ huynh nên đọc cuốn sách này để được nghe Celia trấn an và tìm ra câu trả lời cho hành trình làm cha mẹ của mình.

Celia, có bằng cử nhân khoa học xã hội về nhân chủng học và Maori, là mẹ của hai đứa con đã trưởng thành. Bà đã đi khắp các trường học ở New Zealand để trò chuyện với các bậc phụ huynh, những người gặp bà với mong muốn nuôi dạy con trai mình trở thành người đàn ông tốt. Chồng tôi nói ảnh đã tham gia một cuộc nói chuyện của bà. Trong lúc các phụ huynh háo hức chờ nghe bà chia sẻ cách nuôi dạy con tốt thì bà đã mở đầu như thế này:

"Tôi không đến đây để nói cho các vị biết cách sửa chữa các vấn đề của con mình, mà tôi muốn giúp các vị sửa chính bản thân trong cách nuôi dạy con cái, đặc biệt là các bà mẹ. Hầu hết những người ngồi trong tù kia không đến từ các gia đình bình thường, họ đến từ những gia đình cực kỳ rối loạn chức năng. Nếu các vị ngồi ở đây, lắng nghe tôi nói về những vấn đề nuôi dạy con, có nghĩa là con cái các vị sẽ không kết thúc trong tù."

[Con cái của những ai đang đọc cuốn sách này cũng sẽ như vậy, vì cha mẹ họ chịu học, chịu tìm hiểu để làm cha mẹ tốt hơn – *Lời anh Rob*].

Liệu những đứa trẻ vị thành niên, những kẻ dường như đang biến mất vào một thế giới khác, nơi chúng hầu như sống khép kín và bị cám dỗ bởi những chiếc xe tốc độ cao, game, thuốc lá, rượu và ma túy, có sống sót và trở thành những người đàn ông tốt? Làm thế nào để phụ huynh và nhà trường có thể hiểu chúng và

giúp chúng vượt qua giai đoạn khó khăn và nguy hiểm này?

Sau nhiều năm làm việc trong nhà tù, Celia biết điều gì có thể xảy ra khi con trai chọn sai. Trong dự án "Người đàn ông tốt" (Good Man Project), bà đã nói chuyện với 180 lớp học gồm toàn học sinh nam trên khắp New Zealand, và những gì bà phát hiện ra thật đáng ngạc nhiên. Trong cuốn sách vừa hài hước vừa trần trụi đến đáng sợ này, Celia tiết lộ những gì diễn ra bên trong thế giới của các chàng trai, đó là một thế giới hoàn toàn khác với thế giới của các cô gái.

Với hiểu biết cực kỳ sâu sắc, bà cung cấp cho các bậc cha mẹ, đặc biệt là các bà mẹ, những lời khuyên thiết thực trong việc nuôi dạy con trai trở thành những người đàn ông tốt, đáng yêu, biết ăn nói. Celia Lashlie tin rằng "Sự bình an trong tâm hồn của chúng ta nằm ở khả năng tin tưởng vào quá trình."

Qua việc nuôi dạy các con mình đi qua tuổi dậy thì với đủ mọi cung bậc, tôi rút ra điều này: Đôi khi điều tốt nhất mà chúng ta có thể làm là không làm gì cả, không băn khoăn, không nghĩ ngợi, không tưởng tượng, không ám ảnh. Chỉ thở, các vấn đề sẽ nhạt dần và rồi mọi thứ sẽ diễn ra một cách tốt nhất.

Thế giới không công bằng

Khi con bạn ở vào giai đoạn quá độ từ trẻ thơ sang thiếu niên, chúng sẽ bắt đầu có những suy nghĩ sâu sắc hơn về cuộc sống, về sự bất công, về sự bình đẳng... Thế giới xung quanh có thể làm chúng thất vọng và mất phương hướng: hóa ra thế giới không tốt đẹp như trong truyện cổ tích, không chỉ có người tốt mà còn đầy rẫy kẻ xấu. Bạn sẽ làm gì khi con mình ở trong tâm trạng bối rối như vậy?

Đây là những lời khuyên của một ông bố dành cho đứa con tuổi teen của mình. Ở đây, bạn sẽ thấy không có sự đúng đắn theo quan điểm chính trị, không có tinh thần kỷ nguyên mới, cũng không có ngôn từ khéo léo huyễn hoặc. Nó chỉ là những lời lẽ giản dị, giống như thứ công cụ để đào mà người ta gọi là "thuổng" vậy. Tất cả nhằm trang bị cho một cậu bé trở thành một người đàn ông trong một thế giới khắc nghiệt và tàn nhẫn, cái thế giới có thể sẽ trở nên xấu hơn rất nhiều khi nó trưởng thành. (Cherry Vũ)

Con trai, khi con còn nhỏ, con luôn dùng từ "công bằng" để nói về điều mình muốn, như khi con nói, "Điều đó thật không công bằng". Khi lớn lên, con sẽ bắt đầu hiểu ý nghĩa thực sự của việc phân phối lợi ích một cách công bằng. Lúc này, con có thêm một điều cần học, đó là *thế giới không công bằng.*

Nếu thế giới công bằng thì những người thông minh, chăm chỉ và tốt bụng ở Philippines cũng sẽ có cơ hội được hạnh phúc giống như con. Nếu thế giới công bằng thì những điều tệ hại sẽ xảy ra với bọn người xấu, và may mắn sẽ đến với những người cần nó

nhất.

Hoặc có thể cha đã sai trong ý sau, rằng thực ra công bằng và bất công đều trải rộng nên một số người nghĩ như thế là công bằng. Nhưng cha không nghĩ vậy. Cha không cho là công bằng khi ai đó làm mọi điều đúng đắn trong cuộc đời nhưng sau đó con họ chết hoặc nhà của họ bị thiêu rụi.

Khi đến tuổi thiếu niên, con sẽ bắt đầu hiểu được sự phức tạp thực sự của thế giới. Con bắt đầu thấy những sự bất bình đẳng và con hiểu rằng thế giới này không công bằng. Nhưng vẫn có nhiều thanh thiếu niên, thậm chí cả người lớn, muốn khắc phục sự bất bình đẳng này, họ muốn làm cho thế giới trở nên công bằng. Đó là do họ chưa học được rằng thế giới thực ra không công bằng.

Nếu cứ dấn thân vào con đường cố gắng sửa chữa thế giới, con sẽ đặt mình vào thế chống lại những bức tường bất công cho đến khi con đẫm máu và gục ngã. Con sẽ không để lại dấu ấn nào trên bức tường đó ngoài vết thất bại của chính con.

Đừng làm điều đó. Đừng chống lại gió, đừng đổ nước vào đại dương, đừng cưỡng lại thủy triều. Đừng hủy hoại cuộc sống của chính con khi cố gắng sửa chữa cuộc sống của tám tỉ người khác. Ngay sau khi con giúp một người, hàng ngàn người nữa vẫn sẽ rơi vào cảnh khốn cùng bất công.

Hãy sống một cuộc sống tốt, làm điều đúng đắn cho những người xung quanh con, giúp đỡ người lạ khi con có thể. Nhưng đừng hủy hoại chính mình và hủy hoại cuộc sống của gia đình mình khi làm điều đó.

Tôi là ai?

(David viết năm 13 tuổi)

Tôi là ai? Đó là câu hỏi mà rất nhiều người thường tự hỏi khi họ bị mất phương hướng. Và tôi phải nói rằng tôi là một người trong số đó. Đó là sự bối rối mà tất cả chúng ta gặp phải khi không biết mình đang làm gì với cuộc sống của mình. Tôi biết ngoài kia có hàng tỉ người mỗi ngày cũng tự hỏi mình câu hỏi này: Tôi là ai?

Khi còn trẻ, mọi người luôn muốn trở thành một nhân vật nào đó thật quan trọng, lớn lao, chẳng hạn như một nhà khoa học, một bác sĩ hay thậm chí là một siêu anh hùng. Ai cũng có những giấc mơ lớn và chúng ta đều nghĩ trở thành ai đó là việc thật đơn giản, chỉ cần chúng ta muốn. Nhưng khi lớn lên, chúng ta trở nên nghiêm túc hơn và suy nghĩ nhiều hơn về những tuyên bố của mình. Rồi những tiêu cực ập đến phá hủy những giấc mơ thời thơ ấu. Tôi biết điều đó xảy ra với tất cả mọi người. Bản thân tôi cũng thích nghĩ rằng mình là một ai đó ngoài kia có thể thay đổi thế giới. Nhưng sau đó tôi nhận ra tôi thật nhỏ bé trong thế giới này,

là lúc tôi thấy mình bất lực khi ai đó bị đẩy ngã một cách tàn bạo trước mắt mà không giúp được gì. Lúc đó tôi cảm thấy mình chẳng là ai cả.

Tôi là ai? Quay lại câu hỏi luôn thường trực trong đầu, tôi tin mình chẳng là gì khác ngoài một người chỉ muốn sự yên bình. Ý tôi là mọi người đều muốn một cuộc sống bình an. Nhưng thế giới sẽ không kết thúc nếu tôi không có được sự yên bình. Thế giới sẽ không ngừng vận động nếu ai đó bị mắc kẹt trong một câu hỏi về cuộc sống của họ. Nó vẫn sẽ tiếp tục, cuối cùng thì làm gì có ai quan tâm đến chuyện một người nào đó tự hỏi một câu hỏi đến cả tỉ lần trong đời. Sẽ không ai quan tâm đâu. Vậy nên bạn chỉ cần tự hỏi câu hỏi đó "Tôi là ai?" trước khi phạm sai lầm, đó là lời khuyên duy nhất dành cho bạn.

Với trẻ vị thành niên, hãy dùng phương pháp dạy mà không dạy

Ở tuổi vị thành niên, hầu hết trẻ đều muốn thể hiện bản thân một cách mạnh mẽ. Ở phương Tây, trẻ được tự do khá sớm, cha mẹ gần như không có quyền kiểm soát đối với con cái. Điều duy nhất chúng tôi có thể làm là dạy các con những giá trị đúng đắn, chia sẻ về những bài học rút ra từ những gì mình đã trải qua thay vì dạy dỗ.

Một trong những lý do khiến các con luôn tin tưởng chúng tôi và coi cha mẹ như những người bạn là do chúng tôi *thành thật*, tức là không giáo điều, không tô vẽ bản thân như một mẫu người lý tưởng không tì vết. Hầu hết những điều chia sẻ với các con chúng tôi đều liên hệ với bản thân, "Giá như mẹ biết điều này sớm hơn", "Nếu hồi đó có ai dạy cho cha như cha nói với con bây giờ, hẳn cha đã không gặp sai lầm đó..."

Dám nói thật với con về những điểm yếu, những điều chưa tốt ở mình cũng là một sự dũng cảm. Bố mẹ của đám trẻ vị thành niên thường bối rối khi thấy con mỗi ngày dần xa mình hơn. Họ hoang mang với biết bao câu hỏi. Làm sao để chúng an toàn khi thế giới ngoài kia bao nhiêu cám dỗ nguy hiểm? Làm sao để chúng chọn được đúng bạn mà chơi khi bố mẹ không còn nhiều vai trò trong thế giới của con nữa? Làm sao để chúng có những hoạt động lành mạnh và trở thành người lớn lành mạnh?

Các bậc cha mẹ thường phát hoảng khi thấy con mình chat sex, xem phim người lớn, đeo khuyên khắp người hoặc hành xử kỳ quặc... Chúng tôi cũng gặp những vấn đề tương tự, nhưng chúng tôi không phát hoảng và không cố sửa chữa hành vi của con mà tìm cách giúp con tự nhận thức hành vi của mình.

Trong phần tiếp theo, xin giới thiệu với các bạn một số bài mà anh Rob England đã viết cho con. Hi vọng chúng có thể giúp ích đôi chút cho các bạn trong quá trình đồng hành với đứa con tuổi

teen của mình.

Các cậu bé tuổi Teen nên được nghe ba điều này thường xuyên

Trong bảy năm đầu đời, cha mẹ dạy con mọi thứ mà họ có thể. Bảy năm thứ hai, con bắt đầu nghe bạn bè cùng trang lứa nhiều hơn, đôi khi là giáo viên. Đến bảy năm thứ ba, việc dạy dỗ cần thật đơn giản để khiến một cậu bé để tâm, tất cả chỉ xoay quanh ba điều thôi.

Vậy nên, con trai, đây là ba điều cha muốn nói với con.

Con không biết tất cả mọi thứ

Con nghĩ mình biết mọi thứ. Khi bộ não tự sắp đặt lại tất cả lần cuối vào khoảng 14 hoặc 15 tuổi, con khám phá ra sức mạnh ngựa vía mà mình có và nhầm nó với sự khôn ngoan. Bây giờ, con có thể suy nghĩ như một người trưởng thành, nhưng con lại không có kinh nghiệm của một người trưởng thành để giúp con có một chút khiêm tốn và một chút khôn ngoan. Con vẫn đang trong quá trình thu thập trí tuệ của loài người.

Điều giúp chúng ta khác biệt so với các loài động vật khác là ngôn ngữ. Ngôn ngữ thực sự không phải chỉ là chuỗi âm thanh gầm gừ hay tiếng càu nhàu để ra dấu "thức ăn", "nguy hiểm" hay "lùi lại". Với ngôn ngữ, chúng ta có thể truyền lại văn hóa. Văn hóa chỉ là một tên gọi khác cho trí tuệ được kết tinh. Mười tỉ người (có thể ít hoặc nhiều hơn) đã sống và chết đi, để lại dấu ấn của họ trong quả núi trí tuệ của nhân loại, chỉ để có thể truyền nó cho con trong vài thập kỷ. Vì Chúa, hãy có sự khiêm tốn để tin rằng khối lượng kiến thức khổng lồ này có gì đó để dạy cho con ngoài những thứ con có thể tự tìm ra.

Con đang hành xử ngốc nghếch

Bạn bè con sẽ không nói với con điều này nhưng thực ra trong đầu họ nghĩ như vậy. Hãy đeo khuyên trên mí mắt. Hãy ngồi trên nắp ca-pô. Hãy ăn mặc như những nhân vật phụ trong một bộ phim kinh dị rẻ tiền. Hãy hút cái này để xem điều gì sẽ xảy ra…

Vui lòng mở rộng khung tham chiếu của con ra ngoài vài đứa đầu têu mà con thường giao du, mấy cậu nhãi con được sùng bái như anh hùng chỉ vì chúng có thể đóng phim, chơi ghi-ta hoặc viết thứ gì đó đi ngược lại các nguyên tắc xã hội.

Nếu phần lớn nhân loại nghĩ một ý tưởng nào đó là tệ, có lẽ con cần cân nhắc, dù chỉ trong một khoảnh khắc, rằng có thể nó tệ thật.

Ngừng suy nghĩ bằng cái đầu nhỏ của con

Sự phát triển quá mức về tình dục ở tuổi thiếu niên – thứ sào huyệt vĩnh cửu – sẽ rút cạn máu trong não của con.

Vì lợi ích của phần còn lại của cuộc đời, khi (nếu) thủy triều nội tiết thoái trào, hãy cố gắng giữ lại một chút lý trí, con sẽ làm thế

chứ?

Hãy chọn bạn bè, sở thích, các khóa học, quần áo và những thứ khác trong cuộc sống của con vì nhiều lý do, chứ đừng chỉ để được ngủ với ai đó. Thi thoảng, hãy cố gắng suy nghĩ và nói về một điều gì đó khác đi được không?

Không phải chỉ vì cô ấy sẵn sàng hôn con hoặc có cảm xúc với con có nghĩa là con sẽ muốn gặp cô ấy vào mỗi bữa sáng trong suốt mười năm, chứ đừng nói đến bốn mươi năm. Hãy tách biệt dục vọng khỏi tình yêu, và đừng để cô ấy mang thai (đứa trẻ xứng đáng hơn thế nhiều).

Đó là tất cả những gì mà con cần nghe thường xuyên. Chúc con may mắn!

Một bà mẹ sau khi đọc bài viết trên đã viết cho anh Rob:

"Đêm qua, tôi và con trai đã cãi nhau một trận kinh khủng. Chuyện này xảy ra vì con đã không làm những gì nó phải làm – những việc con nói sẽ làm. Và vì thất vọng về bản thân, con đã quay sang trách móc tôi.

Như thể có một cái gì đó đổ vỡ giữa chúng tôi. Có lẽ một số "đổ vỡ" cần phải xảy ra khi con lùi lại và cảm nhận con đường của mình để hướng tới sự trưởng thành – một phần trong đó bao gồm việc phán xét tôi. Nhưng việc này cũng khiến tôi nghi ngờ *mọi thứ* mình làm với tư cách người mẹ.

Tôi đã cố gắng tìm kiếm một câu trả lời trên mạng để tìm hiểu xem những việc mình đã làm là đúng hay sai. Các chuyên gia và các bậc cha mẹ không tìm được tiếng nói chung trong chủ đề làm thế nào để nuôi dạy con trai tuổi thiếu niên. Tôi tình cờ đọc được blog của anh và bị lôi cuốn bởi tiêu đề "Các cậu bé tuổi teen nên được nghe ba điều này thường xuyên". Tôi đã đọc nó, và dù có một số chi tiết khác nhau, vì chúng ta khác nhau, nhưng nó quá đúng. Đó là ba điều mà các cậu con trai nên nghe từ chúng ta, ba điều đó cũng áp dụng cho mọi thứ.

Con trai tôi đã không về nhà tối qua vì cuộc cãi vã, và có vẻ nó sẽ không sớm trở về. Tôi đã gửi bài viết của anh qua e-mail cho con, vài phút sau tôi nhận được tin nhắn từ con, chỉ vỏn vẹn mấy chữ, "Con yêu mẹ". Tôi vẫn còn giận con, nhưng tôi biết một việc quan trọng hơn đối với mình là làm mẹ, vì vậy tôi kìm lại cơn giận và sự tổn thương để trả lời, "Mẹ cũng yêu con." Và con nhắn lại, "Mẹ có thể đến đón con về nhà không?" Giờ tôi đang trên đường đi đón nó.

Cảm ơn anh vì những lời khuyên này. Bố của con tôi đã mất năm 2003. Những lời anh nói là những điều tôi không thể nói với con mình, theo cách mà con có thể tiếp thu tốt nhất. Tôi đánh giá cao nỗ lực của anh dành cho con trai và cũng đánh

giá cao tác động của những lời nói đó đến tôi.

Mỗi cậu bé xứng đáng có những người đàn ông tốt ở bên

Ở đâu đó quanh tuổi thiếu niên, hầu hết các cậu bé đều chuyển từ "Bố tao có thể đánh bố mày" sang "Bố là một kẻ ngốc, bố chẳng biết gì" (nếu bố chúng vẫn còn). Thất vọng khi phát hiện ra bố không phải là siêu nhân, chúng phủ nhận bố mình, đặc biệt là những lời khuyên của bố. Đây là thời gian khủng hoảng trong quá trình trưởng thành của một cậu bé: phải có người đàn ông khác thay thế để cậu ấy học hỏi và xem như một hình mẫu.

Nếu không có những người đàn ông lớn tuổi hơn, các cậu bé sẽ tìm đến bạn đồng trang lứa để thiết lập giá trị, hình mẫu, lời khuyên và sự học hỏi. Kết quả là chúng sẽ thuộc về một cộng đồng giống như trong *Chúa ruồi*[1]. Nó có thể là đường xoắn ốc đi xuống với đáy là heroin, là chiến tranh băng đảng, là thứ âm nhạc như một giáo phái hoặc chủ nghĩa hư vô. Đó là lời giải thích đơn giản cho một loạt các tai ương xã hội. Trong xã hội phương Tây, nó giải thích cho sự phạm pháp. Ở các gia đình hạt nhân không có ông nội, chú bác và anh em họ lớn tuổi, trẻ trong độ tuổi đến trường bỏ học nhiều hơn. Cùng với đó là sự sụp đổ của hướng đạo sinh, thể thao và huấn luyện quân sự bắt buộc. Điều này đồng nghĩa với việc các cậu bé bị bỏ lại cùng các thiết bị điện tử cá nhân. Khi đó, chúng thường đón nhận các khung tham chiếu từ nhau.

[1]. Chúa ruồi là tác phẩm đoạt giải Nobel văn chương năm 1983 của nhà văn Anh William Golding. Truyện kể về một đám trẻ con bị kẹt lại trên hoang đảo sau một vụ tai nạn máy bay. Chúng cùng chia sẻ gánh nặng và đặt niềm tin vào thủ lĩnh. Nhưng cái đói và sự khắc nghiệt của tự nhiên từng bước vắt kiệt bọn trẻ, bản năng sinh tồn trỗi dậy dần bóp nghẹt sự ngây thơ của chúng. Những đứa trẻ đã sa ngã trong cuộc gặp gỡ với cái ác của chính mình. (BTV)

Đôi khi chúng cũng tiếp nhận khung tham chiếu lệch lạc từ những người lớn không chuẩn mực: những nhà quảng cáo, nhà làm phim, nhà thiết kế trò chơi, ngôi sao nhạc rock, kẻ biến thái... Trong thế giới Hồi giáo, những kẻ cực đoan bệnh hoạn dưới vỏ bọc của giáo lý tôn giáo đã đầu độc đám trẻ non nớt để biến chúng thành phần tử khủng bố. Trên khắp thế giới, các băng đảng tội phạm tuyển mộ những cậu bé lang thang.

Đó là điều mà cha không bao giờ mong muốn xảy ra với những cậu bé đang trong tuổi trưởng thành. Cha là người tin theo các ý tưởng của Steve Biddulph, một tác giả đồng thời cũng là nhà giáo dục nổi tiếng thường xuyên viết về chủ đề nuôi dạy con trai. Cha nghĩ ông ấy đã giải quyết một trong những vấn đề lớn của xã hội hiện đại (và những lời dạy của ông đã không nhận được một nửa sự chú ý mà chúng xứng đáng được nhận).

Hãy đọc *Raising a boy* (tạm dịch: *Nuôi dạy con trai*) nó có trong tủ sách. Mẹ con từng thức dậy lúc 2 giờ sáng và thấy cha ngồi trên giường khóc khi đọc cuốn sách ấy. Nó đã trả lời cho cha rất nhiều câu hỏi về tuổi trẻ của mình, nó có thể cứu con khỏi việc đặt ra những câu hỏi cho mình. Và nếu có thể, hãy đọc cả cuốn *Manhood* (tạm dịch: *Tuổi trưởng thành*) của ông ấy nữa.

Và vì Chúa, hãy tìm cho mình một vài người đàn ông tốt để kết giao. Hãy đảm bảo rằng dù trong bối cảnh nào, câu cá, đi dạo, đua xe, tạo mô hình, nghe nhạc..., họ luôn là người có hành xử hợp lý. Nếu họ trải qua tuổi niên thiếu vắng bóng người đàn ông, có thể họ không tốt hơn so với đám bạn đồng lứa của con. Vì vậy, nếu họ là một kẻ cô độc, kỳ quặc, điên khùng, tự ngược đãi bản thân, bạo lực, không thể duy trì mối quan hệ với một người phụ nữ..., con hãy tự hỏi liệu đây có phải là hình mẫu giúp con trở thành con người mà con mong muốn không.

Tìm một người đàn ông tốt để kết giao trong thế giới hiện đại khó hơn. Nạn ấu dâm tràn lan ngày nay khiến nhiều người e ngại để con ở gần. (Như vậy cũng có nghĩa là con cần phải để ý nhiều hơn một chút, vì có khả năng một số người muốn quen biết con vì những lý do đen tối). Thế giới thực sự là một nơi khó hiểu, phải không? Phương tiện truyền thông điên cuồng nói về vấn đề này và điều đó thực sự làm cho khả năng nó xảy ra tăng lên vì những người đàn ông tốt phải thận trọng tránh xa những đứa trẻ (còn đàn ông xấu sẽ tìm cách đến gần chúng). Nhưng chuyện này có thể giải quyết được. Dưới đây là một số gợi ý về các hoạt động con có thể tham gia:

• **Khóa huấn luyện sơ cứu**. Con sẽ làm việc với xe cứu thương, sẽ thấy máu và băng. Trong bộ đồng phục, con thực hành làm nhiệm vụ sơ cứu tại các sự kiện thể thao, làm một vài điều tốt cho thế giới này.

• **Hướng đạo sinh**

• **Tham gia câu lạc bộ đi bộ đường dài và câu lạc bộ trượt tuyết.**

• **Tham gia lực lượng không quân, hải quân hoặc quân đội khi con lớn hơn.**

• **Thể thao.** Tất nhiên thể thao sẽ mang đến cho con một con đường tuyệt vời, nhưng thể thao và lạm dụng rượu cũng có xu hướng song hành với nhau. Vì vậy, hãy cố để không nghiện rượu nhé.

• **Sở thích.** Có sở thích cũng rất tốt. Sở thích của cha là mô hình đường sắt – sở thích này tuy hơi "tự kỷ" một chút nhưng lành mạnh, nó hữu ích với cha. Sau đó là xe cộ, máy bay mô hình và tàu thủy...

Cha không coi âm nhạc hay nghệ thuật như một kênh hữu ích

dẫn con kết nối được với những người đàn ông tốt. Âm nhạc và ma túy có xu hướng đi cùng nhau, như thể thao và rượu vậy. Và cha tin rằng những người bị thôi thúc thể hiện bản thân thường do họ có một số tổn thương bên trong, nỗi ám ảnh hoặc sự cưỡng bách. Nhưng này, nếu con có chung sở thích âm nhạc với một ai đó và con có thể giữ mình thì cha nghĩ là con cứ làm thôi.

Ý cha là hãy kết giao với những người đàn ông tốt ngoài đời thực, những người mà con có thể nhìn thẳng vào mắt họ, thụi họ hoặc ôm họ một cái. Họ không có trên mạng con ạ.

Đừng phát hoảng khi con yêu

(Cherry Vũ)

Vào tuổi dậy thì, thậm chí sớm hơn, con bạn sẽ có cảm xúc với những người bạn khác giới. Làm thế nào để nhận ra điều này và giúp biến niềm say mê đầu đời của con thành những trải nghiệm đẹp? Đây là một số kinh nghiệm tôi đã trải qua với con mình, hi vọng chúng có ích cho ai đó đang phát hoảng khi thấy đứa con tuổi vị thành niên của mình bắt đầu biết yêu.

Phát hiện các dấu hiệu

Có nhiều biểu hiện khác nhau khi trẻ thích một ai đó. Ví dụ như con thường cười khúc khích khi nói về một người bạn khác giới hoặc bắt đầu hứng thú với những câu chuyện lãng mạn. Có trẻ sẽ thu mình và nhút nhát hơn, nhưng cũng có trẻ rất muốn chia sẻ điều này với người gần gũi mình, đặc biệt là mẹ.

Hồi David học lớp Năm, ảnh rất thích một bạn. Thời gian đó, ảnh đang trong quá trình luyện viết, mỗi ngày con đều viết một bài và con thường viết về người bạn ấy. Con thích bạn nhưng không dám bày tỏ, cũng không dám làm thân. Dù vậy, mỗi ngày đến trường con đều rất vui, con hào hứng khi tả bạn nói cười, bạn duyên dáng, bạn có giọng nói quyến rũ... Đó là những biểu hiện thực sự rất dễ thương.

Đánh giá mức độ

Các bà mẹ chắc chắn sẽ rất tò mò muốn biết mức độ tình cảm của con để khuyên nhủ hoặc để ngăn chặn. Đừng làm vậy, đừng quá quan tâm đến chi tiết và đừng thúc ép con nói. Tôi thường bắt đầu với những câu hỏi chung chung và để con trải lòng thật tự nhiên. Chẳng hạn, nếu con gái bạn nói rằng con có bạn trai, hãy hỏi điều đó có ý nghĩa gì với con. Câu trả lời có thể chỉ đơn giản là "Con rất thích chơi với bạn ấy" hoặc "Sau này con sẽ cưới bạn ấy". Nhưng nếu con không nói thì làm thế nào để biết? Hãy hỏi, "Dạo này mẹ thấy con rất hay chơi với bạn A, khi chơi với bạn con cảm thấy thế nào?"

Khi con tâm sự, tôi luôn cố gắng không cười và tuyệt đối tôn

trọng cảm xúc của con. Tôi không bao giờ nói gạt đi kiểu, "Ôi dào, trẻ con trẻ cái, bạn trai bạn gái gì bây giờ!" Vì vậy mà con tôi luôn thoải mái khi nói với mẹ về những người con thích.

Sau hai tháng nghỉ hè, ngày đầu tiên con từ trường về, tôi hỏi, "Hôm nay đi học sao con? Gặp lại bạn Z chắc con vui lắm nhỉ?" Và câu trả lời thật bất ngờ, "Không ạ, con thích người khác rồi." Tôi ngơ ngác, "Ơ sao vậy? Con phải chung thủy chứ." "Đã yêu đơn phương lại còn đòi chung thủy", con dài giọng.

Nếu con yêu đơn phương thì sao?

Lên lớp Tám, con thích một bạn khác. Tôi hỏi, "Bạn ấy có biết con thích bạn không?" Con bảo con đã bày tỏ vài lần rồi nhưng bạn nói chỉ muốn làm bạn với con thôi. Tôi nói với con, "Tình cảm là thứ tự nhiên. Con yêu quý bạn và con muốn bạn vui, đúng không? Để giữ được tình bạn, điều quan trọng là phải tôn trọng cảm xúc của bạn ấy, con không nên cố gắng khiến bạn thích con, vì bạn có thể sẽ cảm thấy không thoải mái. Đó không phải là cách những người bạn thực sự đối xử với nhau." Hai đứa là bạn thân thiết của nhau cho đến một ngày bạn gái kia hỏi, "Cậu có muốn làm bạn trai của tớ không?"

Có sợ con đi quá giới hạn?

Tình yêu ở lứa tuổi này thường khá trong sáng, chúng thích đi chơi cùng nhau, chát chít, viết thư cho nhau, một số trẻ có thể muốn nắm tay hoặc hôn lên má. Các chuyên gia tâm lý cũng nói rằng những hành vi tiếp xúc thể chất ở độ tuổi này thường không liên quan đến tình dục. Tôi biết con mình đã được giáo dục đầy đủ về giới tính nhưng vẫn nói với con về ranh giới, "Các con có thể đi chơi với nhau, hôn nhau nhưng tuyệt đối không được sex. Đó là vi phạm pháp luật, con có thể bị bỏ tù nếu làm chuyện này."

Khi con thất tình thì sao?

Sự say đắm ở lứa tuổi này thường không kéo dài, hầu hết trẻ sẽ đều nhanh chóng vượt qua cảm xúc khi bị thất tình. David đã rất buồn khi bạn gái đầu tiên bỗng nhiên trở nên "nhạt" sau ba tháng quen nhau. Tôi nói với con, "Mẹ biết con buồn lắm, nhưng tình cảm là thứ không thể gượng ép, đúng không nào? Đừng trách bạn ấy đã thay đổi, cũng đừng nghĩ vì con không đủ tốt với bạn." Tôi kể cho con nghe những kinh nghiệm yêu đương của mình, cách mình vượt qua những chuyện tương tự để con nhận ra những gì con trải qua là hoàn toàn bình thường.

Con là người chủ động nói lời chia tay với bạn ấy, sau đó kể với tôi rằng, "Con bảo chúng mình không ai có lỗi, con luôn biết ơn bạn vì đã chia sẻ những kỷ niệm vui cùng con. Con đã có những ngày tháng hạnh phúc và thế là đủ. Con muốn chúng con vẫn là bạn tốt của nhau. Bạn ấy nói nếu sau này phải chia tay với ai đó, bạn sẽ nhờ con tư vấn để có thể chấm dứt tốt đẹp như thế này."

Tôi nghe mà phục lăn, thầm nghĩ phải chi những người đàn ông trưởng thành cũng học được cách chia tay văn minh như thế.

Tóm lại, các phụ huynh thân mến, nếu con bạn yêu, dù ở tuổi nào, cũng đừng nghiêm trọng hóa vấn đề, đừng tạo ra sự căng thẳng không đáng có. Hãy ở bên con, đừng để con một mình. Hãy tôn trọng tình cảm của con, tuyệt đối không gạt bỏ, không cấm đoán, không lên gân lên cốt. Bạn chỉ cần thở nhẹ và dõi theo con, rồi mọi sự sẽ diễn ra tốt đẹp thôi. Đôi khi sự can thiệp quá sâu của bạn sẽ chỉ làm mọi thứ trở nên tồi tệ hơn. Nếu cảm thấy khó quá, hãy nhớ lại xem mình đã lớn lên như thế nào.

Nói với con về tình yêu

(Cherry Vũ)

Tôi từng nghe nhiều, đọc nhiều, cũng thấy những người xung quanh và tự mình trải nghiệm các mối quan hệ yêu đương... ít khi tôi thấy ai hoàn toàn hạnh phúc. Có thời gian tôi từng nghĩ có lẽ con người được sinh ra là để buồn khổ và cô đơn thật.

Đến giờ, sau khi đi qua biết bao nhiêu thăng trầm, tôi mới nghiệm ra rằng hóa ra con người được sinh ra không phải để bất hạnh, họ được sinh ra để định đoạt số phận của chính mình. Hạnh phúc hay bất hạnh đều là do mình lựa chọn.

Khi các con biết yêu, tôi đã nói với chúng rằng, "Một mối quan hệ đúng đắn và lành mạnh là mối quan hệ mà những người trong cuộc đều trở nên tốt hơn. Nếu một ngày nào đó con thấy con tệ đi có nghĩa là mối quan hệ đó đang không ổn. Hoặc con phải điều chỉnh lại mối quan hệ đó, hoặc đó không phải là người dành cho con." (Thực ra, điều này đúng cho bất kỳ mối quan hệ nào, bạn bè, đối tác, đồng nghiệp...)

Một đứa con của chúng tôi yêu bạn thân của mình rồi chia tay. Tôi xúi, "Nếu con thật sự coi ai đó là tri kỷ thì đừng cố trở thành bạn trai của người đó, vì nhiều khả năng con sẽ mất đi một người bạn quý. Nếu mối quan hệ ấy tan vỡ, hãy cố gắng làm đối phương tổn thương ít nhất, tránh được thì tốt, biết đâu sau này các con có thể trở thành bạn của nhau. Suy cho cùng thì làm gì có ai hiểu ta bằng người yêu cũ, phải không?" Nghe thế chồng tôi bảo, "Anh không nghĩ thế, đàn ông nào cũng muốn tri kỷ trở thành bạn gái của mình. Mà chia tay rồi sẽ khó làm bạn vì quá đau đớn."

Không có câu trả lời duy nhất đúng cũng như không có chuẩn mực nào áp dụng cho tất cả các mối quan hệ tình cảm, nhưng nói với con về tình yêu là một chủ đề vô cùng thú vị. Ít nhất thì khi trò chuyện, bạn có cơ hội giúp con có những mối quan hệ lành mạnh. Thế nên, đừng để con một mình trong các mối quan hệ tình cảm đầu tiên của mình.

***Tôi biết gì về cảm xúc và tình yêu?**

(David viết năm 13 tuổi)

Cảm xúc là thứ cho biết tình cảm của con người. Khi một người hạnh phúc, họ mỉm cười. Đôi khi, bày tỏ cảm xúc là một điều tốt nên làm. Ví dụ, khi bạn yêu ai đó, bạn nên cho người ấy biết bằng cách nói ra hoặc thể hiện tình cảm của bạn dành cho họ. Nếu bạn không nói ra hay thể hiện, làm sao người ấy biết bạn yêu họ?

Tuy nhiên, cũng có lúc việc kiềm chế cảm xúc cũng rất quan trọng. Hung hăng là một cảm xúc mà mọi người cần phải học cách chế ngự. Điều đó thật không dễ vì khi bạn nén cơn giận của mình lại, nó sẽ giống như bạn đang ngăn bản thân giải phóng khỏi căng thẳng. Tuy nhiên, việc này sẽ giúp bạn tránh làm tổn thương người khác. Tôi từng quăng vợt của mình đi sau khi thua một trận tennis. Bây giờ tôi đã hiểu đó là một hành vi xấu, nó cho người khác thấy tôi không thể kiểm soát bản thân. Tất nhiên, có thể mọi người cũng nghĩ tôi không thể là một tay vợt giỏi nếu tôi thể hiện thái độ như thế.

Bạn là người duy nhất biết cảm xúc của mình, nếu bạn không nói ra hay thể hiện nó với người khác. Vì lý do đó, cảm xúc không thể là giả, đặc biệt là trong tình yêu. Tôi tin tình yêu đến và đi rất tự nhiên và bạn chẳng bao giờ có thể làm gì để thay đổi nó. Không một ai từng có lý do để yêu một người. Bạn không yêu ai đó vì họ giàu có hay ưa nhìn. Bạn có thể bị thu hút bởi những người xinh đẹp nhưng bạn không thể yêu họ.

Giống như một số người, tôi không tin vào tình yêu vĩnh cửu. Đối với tôi, tình yêu nhiều khi giống như thời tiết vậy, nó có thể thay đổi thật khó lường. Ở một giai đoạn nào đó, tình yêu bạn dành cho một người có thể rất cuồng si nhưng có thể sau này bạn lại chẳng cảm thấy gì. Đó là tình yêu. Thật thú vị, tình yêu là một trong những thứ bạn không thể ép buộc. Đôi khi bạn khao khát ai đó thuộc về mình, nhưng thật tiếc, điều đó không xảy ra. Tình yêu chỉ phát triển dần dần và không gì có thể hối thúc nó.

Nhưng đợi đã, tôi biết gì về tình yêu và cảm xúc nhỉ? Không nhiều lắm - tôi chỉ mới 13 tuổi mà thôi.

(Bản gốc tiếng Anh: trang 323)

Không phán xét các mối quan hệ của con

Hồi trước, con trai lớn của tôi có cô bạn gái người Hà Nội. Cả nhà về Việt Nam gặp cô ấy, ông bố bảo, "Bố không biết con làm gì, nhưng cứ làm những điều con đang làm nhé." Lúc hai đứa chia tay, con không khóc mà ông bố lại ngồi ngậm ngùi lau nước mắt.

Ngày đầu tiên tôi gặp con gái chồng, lúc chia tay nó quay lại nói với bố, "Bố, con không biết bố làm gì để cô ấy yêu bố, nhưng cứ làm những gì bố đang làm nhé."

Khi vợ chồng tôi lấy nhau, cả họ nội ngoại nhà ảnh ai gặp tôi cũng nói, "Cảm ơn Cherry đã đến với Rob, chúng tôi rất biết ơn." Mẹ chồng tôi năm nay đã 95 tuổi, mỗi lần gặp bà, anh Rob lại hỏi, "Mẹ, Cherry rất tuyệt phải không?" Và lần nào bà cũng trả lời, "Không những tuyệt mà còn rất xinh đẹp nữa."

Nhưng nếu mối quan hệ đó không ổn thì sao? Mỗi lần các con có bạn trai bạn gái, nếu không ưng chúng tôi cũng không bao giờ chê bai hay phán xét. Đó là việc riêng của các con và bố mẹ cần tôn trọng. Chỉ khi được hỏi ý kiến, chúng tôi mới nói cho con biết suy nghĩ của mình.

Một buổi tối, tôi nghe thấy ông bố nói với David khi ảnh đang "tạm thời" chưa có bạn gái, "Con có biết điều gì làm bố mẹ thấy không ổn không? Đó là việc lựa chọn bạn gái của con. Chưa có cô nào con chọn mà bố mẹ thấy "wow" cả. Con nhớ điều này nhé, những cô gái hay ho sẽ tìm đến những chàng trai điềm tĩnh, phong độ, bản lĩnh và biết tiết chế cảm xúc. Con đừng vội vàng đi từ mối quan hệ này sang mối quan hệ khác. Không có điều gì tốt mà không cần có thời gian cả. Tìm được một người tốt, xây dựng một mối quan hệ tốt... đều cần thời gian. Hãy nghĩ bằng cái đầu lớn của con, đừng nghĩ bằng cái đầu nhỏ."

Có thể các bạn đã thấy sự khác biệt giữa những câu chuyện trên với những gì quen gặp trong cuộc sống quanh mình. Trong xã hội Việt Nam, chúng ta đã quá quen với việc một cô gái hay chàng trai khi ra mắt nhà người yêu thường bị săm soi, xét nét và bình phẩm bằng những tính từ như "béo, xấu, lùn, giàu, nghèo, không xứng với người nhà mình..." Tôi có một lời khuyên dành cho các ông bố bà mẹ trong trường hợp đó là: nếu bạn không thể nói được điều gì tốt đẹp thì nên im lặng, đừng phán xét.

Khi con vị thành niên yêu người lớn tuổi

(Cherry Vũ)

Khi tôi đặt câu hỏi, "Nếu đứa con vị thành niên của bạn mời bạn trai/bạn gái về nhà và giới thiệu với bạn rằng cô ấy/ anh ấy hơn con 10 tuổi, bạn sẽ phản ứng ra sao?" Hầu hết thành viên tham gia bình chọn trong nhóm *Đồng hành cùng con tuổi dậy* thì đã chọn "Đón tiếp người bạn đó như những người bạn khác của

con." Tuy vậy, cũng có người cho rằng cần tìm cách giải quyết vấn đề.

Đây là tình huống thật đã xảy ra ở nhà tôi hồi một trong ba con trai của chúng tôi 17 tuổi.

Con trai: Con có thể mời một bạn gái về ngủ nhà tối nay không?

Ông bố: Ai vậy? Chúng ta có biết cô ấy không?

Con trai: Không ạ, bố yên tâm là sẽ không phiền toái gì đâu. Nhưng con nói trước là cô ấy lớn hơn con nhiều.

Ông bố: Là sao?

Con trai: Cô ấy hơn con 10 tuổi, làm gần chỗ con.

Ông bố: Hả? Con nói rõ hơn xem nào?

Thế là con tôi kể lể sự tình rằng hai đứa gặp nhau ở đâu, quen nhau như thế nào, thích nhau ra sao, và rón rén đề nghị, "Bố lựa lời nói với mẹ giúp con nhé." Lát sau, chồng tôi khẽ khàng nói với tôi, "Em này, con bảo nó sẽ mời bạn... về nhà ngủ đêm nay. Em có thấy ổn không?" Tôi, "Hả? Sao buồn cười thế. Anh hỏi em có ổn không á? Em có thể làm được gì nếu không ok?" "Phải rồi, chúng ta chẳng thể làm gì. Anh nghĩ một cô gái lớn tuổi có thể có ảnh hưởng tốt tới con mình. Biết đâu cổ lại giúp thằng con dại đi qua cái tuổi dở hơi này một cách tốt đẹp."

Lát sau, con trai tôi về, đi ra đi vào rất căng thẳng, rồi ảnh hỏi tôi, "Mẹ, mẹ nghĩ sao?" "Ôi mẹ chả dám cười cũng chả dám phán xét con. Mẹ lấy người hơn mình mười mấy tuổi kìa. Tự sờ tay lên gáy thấy nếu cao giọng dạy dỗ con thì ngại quá." Con trai lúc này mới bớt căng thẳng, "Ha ha, con cũng bảo cô ấy thế. Cô ấy lo mẹ sẽ phản đối, con bảo nếu mẹ phản đối thì con sẽ bảo con học điều này từ mẹ." "Ơ..." Trước khi cô gái kia đến, gã trai 17 tuổi lúc lúc lại hành xử kỳ quặc, rồi rên rỉ, "Con căng thẳng quá, bố mẹ làm ơn cư xử bình thường cho con nhờ. Cô ấy sẽ nói chuyện với bố mẹ đấy, đừng làm cô ấy sợ." Ông bố, "Ơ cái thằng này, bố mẹ đã bảo là sẽ bình thường mà sao nói lắm thế." "Tại con sợ bố phán xét con." Ông bố, "Con đang phán xét bố đấy." Lát sau, cô gái kia đến, chúng tôi trò chuyện với cô ấy một lúc về Astro (con chó nhà tôi), về con chó của cô ấy, về ngôn ngữ và đủ thứ linh tinh khác. Con trai chúng tôi đã có một mối quan hệ đẹp trong một thời gian. Đại khái thế. Chúng tôi đã không coi mối quan hệ chênh lệch tuổi tác của con là một vấn đề, cũng không đẩy thành cao trào để mọi chuyện diễn ra một cách bình thường. Bài học rút ra là, các ông bố bà mẹ không nên căng thẳng với những tình huống như thế này. Nếu chúng ta coi đó là vấn đề cần giải quyết thì nó sẽ thành vấn đề thật. Hãy để mọi thứ diễn ra một cách tự nhiên, rồi đâu sẽ vào đó.

Nếu con bạn đồng tính, lưỡng tính?

Trước khi đọc bài này, các bạn nên bỏ ra khỏi đầu những từ như "ủng hộ" hay "cổ vũ" khi nói về chuyện đồng tính, lưỡng tính mà hãy xác định thái độ *chấp nhận thực tế như nó vốn là.*

Hồi David 13 tuổi, một ngày đi chơi về ảnh kêu, "Mẹ, con không chấp nhận được, con không chấp nhận được. M nói với con rằng bạn ấy lưỡng tính." M là cô bé mà David thích từ rất lâu, cu cậu đau khổ ghê lắm. Từ lúc đó, tôi mới dành thời gian để tìm hiểu sâu về vấn đề này để nói chuyện với con. Sau khi đọc một cơ số nghiên cứu khoa học được công bố trên những tạp chí khoa học hàng đầu về *lesbian, gay, biosexual và transgender* (LGBT)[1], tôi đã có cái nhìn sâu sắc hơn về LGBT để nói với con.

[1]. LGBT là viết tắt của Lesbian (đồng tính nữ), Gay (đồng tính nam), Biosexual (lưỡng tính) và Transgender (người chuyển giới). (BTV)

Cũng như việc chúng ta có người béo, người gầy, người da đen, da trắng, da màu… thế giới còn có những người dị tính, đồng tính, song tính. Xu hướng tình dục của mỗi người là tự nhiên, dù chúng ta có muốn, có tin, có chấp nhận hay không thì nó vẫn là sự thực và không thể thay đổi. Nhiều giả thiết đã được đưa ra nhưng chưa có một công trình nghiên cứu nào được cộng đồng khoa học chấp nhận giúp giải thích về cơ chế hình thành và phát triển của các xu hướng tình dục khác nhau đó.

Quan niệm cho rằng trở thành người đồng tính, lưỡng tính là do lựa chọn hoặc bắt chước, là trào lưu xã hội... là một sai lầm. Nó là tự nhiên, không thể lây nhiễm và không do lựa chọn. Đồng tính và lưỡng tính không phải là vấn đề tâm lý, không phải là bệnh mà là sự phát triển hoàn toàn bình thường, giống như dị tính vậy. Tuy nhiên, tỉ lệ người có xu hướng tình dục đồng tính và lưỡng tính ít hơn nhiều những người có xu hướng tình dục dị tính. Chính sự khác biệt này đã gây ra thái độ kỳ thị.

Ở giai đoạn vị thành niên, trẻ bắt đầu khám phá thế giới cảm xúc của mình, chúng có thể thích người đồng giới, người khác giới hoặc thích cả hai giới... Việc của cha mẹ lúc này là ở bên con, yêu thương và chăm sóc, tôn trọng những cảm xúc cá nhân của con. Đây là giai đoạn vô cùng quan trọng đối với sự trưởng thành và phát triển nhân cách của con bạn. Đừng cố gắng cản trở sự phát triển tự nhiên, cũng đừng bắt con trở thành một người khác mà không phải chính mình.

Trở lại câu chuyện của David và M. Khoảng 2 năm sau, chúng trở thành bạn trai bạn gái của nhau. David hỏi tôi:

- Mẹ có tán thành mối quan hệ này không?

- Mẹ không nghĩ mẹ có quyền tán thành hay không tán thành bất kỳ mối quan hệ nào của con. Con tự quyết định và mẹ biết ơn người đã làm con mẹ hạnh phúc, cho dù họ đồng tính, dị tính hay lưỡng tính. Nhưng mẹ chỉ thương con mẹ thôi.

- Sao thương ạ?

- À, nếu con yêu một người dị tính, con chỉ phải ghen với một nửa thế giới. Nhưng vì bạn ấy lưỡng tính nên con sẽ phải ghen với cả thế giới.

Hồi Eddy chưa có bạn gái, David hay trêu, "Anh gay à?" rồi hỏi tôi, "Nếu con mẹ gay thì mẹ cảm thấy thế nào?" Tôi trả lời con, "Mẹ sẽ yêu thương con nhiều hơn vì thế giới ngoài kia không phải ai cũng đủ hiểu biết để coi đó là bình thường."

Một ví dụ khác, tôi có một chị bạn thân là mẹ đơn thân có đứa con trai duy nhất. Lớn lên, cậu bé nhận ra mình là phụ nữ trong cơ thể một người đàn ông. Cậu ấy không dám nói với mẹ vì biết chuyện gì sẽ xảy ra. Cậu sang Mỹ học và ở lại luôn bên đó, sống cuộc sống của một người phụ nữ. Chị bạn không hề biết chuyện cho đến khi có người nói họ thấy con chị trang điểm và mặc đầm.

Bạn tôi sốc lên sốc xuống, đau khổ, dằn vặt ghê lắm. Mối quan hệ của hai mẹ con vô cùng căng thẳng. Tôi đã về Sài Gòn ngủ với chị ấy ba đêm. Tôi nói với chị những điều này:

• Con chị không có lỗi, nếu muốn truy xét lỗi thì người có lỗi duy nhất ở đây là chị, vì chị đã sinh ra con như vậy. Nó đâu có lựa chọn là một đứa con gái trong cơ thể một người đàn ông.

• Chị luôn muốn con hạnh phúc, nhưng liệu nó có thể hạnh

phúc khi không được sống là chính mình? Chị đang lo không có người nối dõi, đó là nỗi lo cho chị, không phải cho con. Vậy chị yêu con hay chị yêu mình hơn?

• Chị bảo chị yêu con vô điều kiện, nhưng thực ra vẫn có một điều kiện, đó là nó phải là con trai như chị muốn. Lúc này chị đang không yêu con vì nó không đáp ứng được điều kiện của chị.

• Ai cũng sống một cuộc đời, chị không thể sống hộ cuộc đời của con. Nếu tiếp tục căng thẳng, con sẽ tiếp tục lẩn tránh chị. Chị có muốn đóng vai nạn nhân đau khổ để dằn vặt con suốt đời không? Nếu không muốn mất con, chị cần chấp nhận và kéo con lại, cho con thấy chị yêu con vô điều kiện, bất kể nó là trai hay gái.

Kết quả là, chị bạn tôi đã hỗ trợ tiền để con phẫu thuật chuyển giới. Chị bảo chị hiểu và thương con nhiều hơn thay vì oán giận. Giờ mẹ con tình cảm hơn bao giờ hết, có thể chia sẻ về thời trang, mỹ phẩm, về "trai đẹp"... rất vui. Chị nói với tôi. "Chị biết ơn em đã làm chị thay đổi. Khi nghĩ khác đi và chấp nhận thực tế, tự nhiên chị nhìn mọi thứ nhẹ nhàng, lại yêu được con và cả hai mẹ con đều hạnh phúc."

Nếu người đồng tính cai trị thế giới này

(David Nguyễn)

Mới đây, chính phủ Hoa Kỳ đã hợp pháp hóa hôn nhân đồng tính nữ, đồng tính nam, hôn nhân song tính và chuyển giới (LGBT). Đây chắc hẳn là một trong những khoảnh khắc đáng nhớ nhất trong lịch sử Hoa Kỳ. Mặc dù tôi rất vui mừng với quyết định này nhưng cũng rất ngạc nhiên khi hôn nhân đồng tính vẫn bị coi là bất hợp pháp ở nhiều quốc gia trên thế giới. Trong bài viết này tôi muốn nói ba điều quan trọng mà tôi nghĩ chắc chắn sẽ làm nhiều người thay đổi quan điểm về hôn nhân đồng tính.

Điều thứ nhất, có một sự thật không thể chối cãi là không ai được quyền chọn giới tính của mình khi sinh ra. Khi một người được sinh ra, họ thường được xác định ngay là con gái hay con trai, nhưng điều đó không phải lúc nào cũng đúng. Khi trẻ lớn lên, chúng bắt đầu khám phá giới tính theo cách khác nhau, một số người nhận ra mình khác người bình thường. Kết quả là có những người đàn ông yêu đàn ông, những người này được gọi là "đồng tính nam" (còn được gọi gay) và có những người phụ nữ yêu phụ nữ, họ được gọi là "đồng tính nữ" (lesbian). Không ai có quyền ngăn cấm hai người đàn ông cưới nhau hay hai người phụ nữ cưới nhau bởi đó là quyền cơ bản của con người, người ta kết hôn để được hạnh phúc.

Điều thứ hai, hai người yêu nhau có thể lấy nhau khi họ đủ 18 tuổi. Trong khi điều đó được áp dụng với hai người không cùng giới tính thì những cặp gay và les lại không được kết hôn dù họ yêu nhau. Điều này thực sự rất bất công, là sự kỳ thị không thể chấp nhận được đối với những người đồng tính.

Điều thứ ba, chúng ta thử cùng tưởng tượng xem giả sử mình đang sống trong một thế giới được cai trị bởi những người đồng tính và họ quy định rằng hôn nhân giữa các cặp đôi nam nữ (dị tính) là bất hợp pháp. Khi đó, các cặp đôi dị tính sẽ phản ứng ra sao? Tôi chắc chắn họ sẽ thấy bất bình và vô cùng đau khổ vì điều luật vô lý này. Đó chính là những gì mà người đồng tính ở nhiều nơi trên thế giới đang phải chịu đựng khi bị đối xử phân biệt trong xã hội loài người. Điểm mấu chốt tôi muốn nhấn mạnh ở đây là: Hãy đối xử với người khác theo cách bạn muốn được đối xử.

Tôi cho rằng với công dân thuộc bất kỳ giới tính nào, các cuộc hôn nhân phải được coi là hợp pháp miễn là hai người yêu nhau và họ đủ tuổi kết hôn theo quy định của luật pháp. Tôi hi vọng một ngày nào đó cả thế giới sẽ có cùng suy nghĩ này và hôn nhân đồng tính được hợp pháp hóa như chính phủ Mỹ và nhiều quốc gia khác đã làm. Đó chính là sự tôn trọng giá trị NGƯỜI của mỗi cá nhân trong xã hội.

Ứng xử thế nào với những vấn đề nhạy cảm khi con yêu?

Đây là một vấn đề mà tôi tin rằng ông bố bà mẹ nào cũng từng trải qua và cũng bối rối không biết nên ứng xử ra sao. Một người mẹ đã nhắn cho tôi như thế này:

Em chào chị! Em biết chị qua trang Đồng hành cùng con tuổi dậy thì. Những bài chia sẻ của chị thật sự rất hữu ích với em. Em biết chị bận và có thể không đọc được tin nhắn này, nhưng em vẫn hi vọng có thể nhận được lời khuyên từ chị.

Con gái lớn của em năm nay 13 tuổi và đã dậy thì. Con là cô bé ngoan, tình cảm, biết vâng lời, sống hòa đồng... Con là tình yêu và niềm tự hào của em. Nhưng sau đợt Covid vừa rồi, con có thời gian dùng điện thoại thông minh và máy tính để học online. Do đó, ngoài việc học ra em thấy con còn chat với bạn và chơi game. Điều đó cũng rất bình thường. Nhưng gần đây nhất, em phát hiện con và một bạn nam cùng lớp thích nhau. Chúng nói chuyện và có những ngôn từ rất nhạy cảm mà ở lứa tuổi con em chưa từng nói. Em bị sốc thực sự chị ạ. Em không biết mình phải làm gì, nói gì với con. Em cũng không biết ở thời đại bây giờ như thế có bình thường không (vì em nghĩ có thể mình cổ hủ chăng). Xưa nay em cứ nghĩ làm cha mẹ là bản năng. Nhưng hiện giờ em đang rất bối rối không biết phải làm

sao để có thể nói cho con hiểu, để con không giấu diếm mình những chuyện sau này. Chị giúp em với. Em cảm ơn chị ạ!

Đây là lời khuyên của tôi:

Chị nghĩ em không cần quá lo lắng về việc này. Thế giới của bọn trẻ khác nhiều với thế giới của chúng ta ngày xưa. Hồi con chị đi học lớp Một, mấy bạn thích nhau đã gọi nhau là vợ chồng rồi. Càng đi sâu vào thế giới của bọn chúng, em sẽ càng sốc với ngôn ngữ mà chúng dùng.

Hãy gác chuyện ngôn từ sang một bên. Điều quan trọng là em đừng làm gì để con có cảm giác em không hiểu thế giới của chúng, con sẽ loại em ra ngoài, lúc đó khó có thể cứu vãn được mối quan hệ của hai mẹ con. Việc em cần làm là dạy con về giới tính, về những điều nên làm và không nên làm, về giới hạn... Hãy dạy con đầy đủ nhưng theo một cách tự nhiên nhất, chia sẻ với con như bạn bè. Em hãy kể cho con nghe chuyện mình như thế nào thời mới lớn, ngớ ngẩn vụng dại ra sao... Bên cạnh đó, hãy coi mọi vấn đề nhẹ đi, đừng trầm trọng hóa.

Để kéo con thật gần, em phải coi con như bạn. Hãy đặt câu hỏi, "Nếu đây là chuyện xảy ra với bạn mình, mình sẽ nói như thế nào để giúp bạn?" Hãy nói với con bằng ngôn ngữ em dùng để nói với bạn thân của mình. Không đánh giá, không phán xét, không chụp mũ. "A mother is a daughter's best friend." - Mẹ chính là người bạn tốt nhất của con gái.

Sex có gì sai mà cấm cản

Một người mẹ chia sẻ rằng cậu con trai 16 tuổi của cô ấy chat sex với một bạn cũng trên 16, chúng hẹn hò sẽ làm chuyện đó cùng nhau. Hầu hết lời khuyên dành cho bà mẹ đó là: tìm cách can ngăn, chuyển trường cho con, nói chuyện với bố mẹ cô gái, liên lạc với nhà trường để buộc các bạn trẻ chấm dứt mối quan hệ. Tôi cho rằng đó cũng là suy nghĩ phổ biến của các bậc phụ huynh ở Việt Nam hiện nay. Về chuyện này, tôi có một số chia sẻ như sau:

Sex là một nhu cầu bản năng của con người, cũng giống các nhu cầu khác như ăn, ngủ, thở, bài tiết... Sex chẳng có gì sai, chỉ có điều cách người Việt chúng ta bị giáo dục sai về sex đã dẫn đến việc đa số mọi người coi nó là thứ gì đó xấu xa. Con gái sex trước hôn nhân bị coi là "mất phẩm giá" và bị coi thường. Thậm chí đến thế kỷ 21 rồi mà vẫn còn những người đàn ông đòi hỏi vợ mình phải trinh tiết, thật chẳng khác gì thời phong kiến.

Việc hiểu không đúng đó đã dẫn đến chuyện hầu hết chúng ta, thời trước Internet và băng đĩa khiêu dâm, đều không được giáo dục về giới tính, hiểu biết về sex lại càng không, vì mọi người vẫn coi đây là đề tài cấm kỵ.

Có nhiều người không sex trước hôn nhân, sau khi cưới xong

thì lập tức vỡ mộng vì cả vợ lẫn chồng đều không có kinh nghiệm, không hiểu biết về tình dục. Và vì coi sex là xấu nên họ cũng không thảo luận làm thế nào để cải thiện tình hình hay cố gắng học hỏi để làm cho nhau hạnh phúc hơn. Những cuộc hôn nhân đó "mặn nồng" ra sao, chắc chúng ta đều đoán được.

Sex cũng như yêu, đều phải học. Mà học qua đâu? Chỉ có qua thực hành thôi, phỏng ạ? Chẳng có ai đọc sách dạy bơi hay xem người ta bơi mà biết bơi cả. Bạn nhất định phải nhảy xuống nước, phải chới với uống nước nhiều lần thì dần dần bạn mới có thể bơi, và để bơi giỏi bạn còn cần luyện tập nhiều hơn nữa. Tóm lại, sex là nhu cầu bản năng, nhưng để có kỹ năng sex tốt, người ta cần phải học và thực hành nhiều.

Cũng như nhiều kỹ năng tối quan trọng khác trên đời, kỹ năng tốt trong sex cũng tác động không nhỏ đến việc cuộc sống của phần lớn chúng ta có được hạnh phúc trọn vẹn hay không. Chẳng phải có những người tìm kiếm sex bên ngoài do bạn đời kém cỏi trong việc làm cho họ thăng hoa đó sao?

Tóm lại, cha mẹ cũng cần hiểu đúng về tình dục và tầm quan trọng của nó đối với cuộc đời con mình. Bạn không cấm con ăn, con ị, sao bạn cấm con sex khi nó đã đủ tuổi? Pháp luật còn không cấm, bạn lấy quyền gì để cấm con?

Các ông bố bà mẹ hãy giáo dục con về giới tính thật sớm, càng sớm càng tốt, trước khi con biết xấu hổ. Hãy bỏ sang một bên những định kiến của bạn về sex, mua sách có tranh ảnh về dạy con, giải thích rõ ràng chuyện con được sinh ra như thế nào, các bộ phận sinh dục của đàn ông đàn bà hoạt động ra sao... Làm như vậy, bạn sẽ tránh được những rắc rối không đáng có khi con bước vào tuổi dậy thì. Hoặc ít nhất, bạn có thể thảo luận về sex với con bình thường như chuyện "tối nay ăn gì" trong nhà mỗi ngày vậy.

Các ông bố đừng quên rằng khi ở tuổi vị thành niên, mình cũng từng như con ngựa vía, suốt ngày bị ám về tình dục và tìm kiếm cách thỏa mãn nó như thế nào. Làm ơn hãy ngồi xuống và nói với cậu con trai của mình rằng, "Cha đã từng trải qua những gì con đang gặp phải và đây là cách cha đã đi qua giai đoạn đó như thế nào..."

Các bà mẹ, hãy bớt giáo điều, bớt rao giảng về đạo đức đi. Hãy giúp đứa con gái đang hoang mang tột độ của mình đi qua những khủng hoảng tâm lý tuổi dậy thì và làm bạn cùng con. Con bạn cần một người bạn trưởng thành, đồng cảm, thấu hiểu để dựa vào chứ không phải một bà mẹ "đạo đức sáng ngời" không bao giờ mắc sai lầm.

Tôi cũng tha thiết mong các ông bố bà mẹ đừng cho mình cái quyền đọc tin nhắn để kiểm soát con. Chỉ cần một hành động đó cũng đủ hủy hoại niềm tin của con đối với bạn. Chỉ khi con thấy

tin tưởng bạn, thấy an toàn chúng mới gần gũi bạn và cho phép bạn chạm vào thế giới của chúng. Xin đừng đẩy con ra xa mình.

Còn đây là những chuyện ở nhà tôi liên quan đến chủ đề này:

Đám con dại của tôi cũng có đứa bị mẹ phát hiện xem web đen từ lúc học lớp Năm do hồi đó con dùng máy tính của mẹ. Con bảo ở trường các bạn gửi liên kết cho nhau, ai cũng xem cả. Thay vì tá hỏa tam tinh, tôi nhận lỗi sai về mình, "Mẹ xin lỗi con, mẹ đã không để ý rằng con đã lớn. Con không cần phải xấu hổ hay thấy tội lỗi vì mình đã xem phim ảnh sex. Điều đó chứng tỏ con đã lớn thôi".

Sau đó, ngoài việc hạn chế con dùng máy tính khi không có mặt người lớn, tôi hướng con đến những hoạt động lành mạnh, giảng giải với con rằng, "Sex không xấu, những hình ảnh con xem cũng không xấu, nhưng nếu con xem nhiều chúng sẽ ám ảnh con và chiếm giữ tâm trí con. Chúng sẽ làm con khó tập trung vào những việc khác và điều khiển cuộc sống của con." Mọi chuyện nhanh chóng đi qua một cách êm đẹp, con tôi không bị khủng hoảng, cũng không cảm thấy tệ về bản thân.

Đám con dại của tôi bước vào tuổi vị thành niên với đầy đủ kiến thức về giới tính. Dưới đây là những điều tôi luôn nhắc đi nhắc lại với các con:

1. Không được sex trước 16 tuổi. Sex với người dưới 16 tuổi sẽ bị coi là phạm tội hiếp dâm. Nếu con phạm tội hiếp dâm, không chỉ trên đất nước này mà cả xã hội loài người sẽ không bao giờ tha thứ cho con. Con sẽ khó có thể đi bất cứ nơi nào trên thế giới nếu hồ sơ pháp lý của con có tội hiếp dâm.

2. Với con gái, cơ thể con là của con, con yêu ai và có sex với người đó là quyền của con, miễn là chuyện này không vi phạm pháp luật. Không ai có quyền phán xét con. Đừng bao giờ nghĩ rằng vì mình đã có sex với ai đó nên phải lấy họ, con chỉ cưới một người khi con yêu và muốn sống với họ suốt đời. Con cũng đừng bao giờ nghĩ mình phải giữ trinh tiết cho ai, con không có trách nhiệm phải đáp ứng bất kỳ quan niệm hay "tiêu chuẩn đạo đức" hủ lậu của bất kỳ ai cả. Nếu con muốn giữ trinh tiết thì đó cũng nên là lựa chọn của con mà thôi. Hãy yêu và tận hưởng tình yêu của mình.

3. Không sex nếu không có bao cao su. Đây là nguyên tắc bắt buộc vì nó sẽ giúp phòng trách các bệnh lây lan qua đường tình dục và có thai ngoài ý muốn. Chúng tôi mua bao cao su khi hai trong ba thằng con dại có bạn gái năm 15 tuổi và dặn, "Cha mẹ không khuyến khích con làm chuyện ngu ngốc, con chưa đủ tuổi, nhưng bao cao su là để phòng tránh tai nạn."

4. Nếu có sex, bố mẹ muốn các con làm điều đó trong nhà mình, tuyệt đối không bờ bụi, không đến khách sạn nhà nghỉ vì có

thể sẽ không an toàn cho con.

5. Cha mẹ không can thiệp, không phán xét các mối quan hệ của con.

Kết quả là, không có đứa nào vi phạm vụ có sex trước 16 tuổi. Chúng tôi cho phép người yêu của các con ngủ qua đêm ở nhà mình. Chúng đều trải qua hơn một mối tình, có những mối quan hệ tốt, phát triển lành mạnh, chúng học hỏi và trưởng thành hơn qua mỗi mối tình.

Và điều quan trọng là chúng tôi luôn là bạn của các con, cho chúng cảm giác an toàn để có thể nói về tất cả mọi chuyện, kể cả sex. Nhiều khi chỉ cần gỡ bớt một chút mặt nạ đạo đức, giáo điều, thêm một chút chân thành là mọi việc đã tự nhiên được giải quyết rồi.

Giúp trẻ hiểu rõ về tình dục

(David Nguyễn)

Hồi còn sống ở Việt Nam, tôi chưa bao giờ được biết tới giáo dục giới tính. Cũng chưa ai dạy tôi về vấn đề này, vì thế tôi hầu như không có chút hiểu biết gì về các mối quan hệ, về trứng, tinh trùng hay các bộ phận cơ thể khác liên quan đến sinh sản. Đây là một trong những điều mới mẻ mà tôi đã được dạy trên lớp khi đi học ở New Zealand.

Ở New Zealand, chương trình giáo dục giới tính được áp dụng cho trẻ từ 10 đến 15 tuổi và là một môn học quan trọng. Ngoài việc dạy cho chúng tôi biết quan hệ tình dục là gì, các thầy cô còn dạy chúng tôi những điều mà nam nữ được phép hay không được phép làm liên quan đến hoạt động tình dục. Ví dụ, khi ai đó đang say, người khác không được phép quan hệ tình dục với họ vì một người say không thể có quyết định đúng đắn về việc họ làm. Hay như khi quan hệ tình dục, người ta cần phải sử dụng những dụng cụ bảo vệ như bao cao su để tránh thai và tránh các bệnh lây nhiễm.

Trong những giờ học giáo dục giới tính, chúng tôi được dạy về tên gọi của các bộ phận sinh dục. Giáo viên cho chúng tôi xem hình ảnh âm đạo, dương vật, các sợi lông mọc quanh chúng ra sao và cách tinh trùng đi ra khỏi dương vật như thế nào. Tất cả những thứ ấy làm cho tôi vô cùng ngạc nhiên vì tôi từng nghĩ đó là những kiến thức để dạy ở cấp trung học hoặc đại học chứ không phải cho học sinh tiểu học như chúng tôi.

Khác với New Zealand, ở Việt Nam, thầy cô và cha mẹ thường tránh nói đến vấn đề giới tính và tình dục. Có lẽ họ nghĩ giáo dục giới tính là một vấn đề nhạy cảm chăng? Khi trẻ con hỏi cha mẹ, "Con được sinh ra như thế nào?" hay "Làm thế nào để có trẻ con?",

người lớn thường lảng tránh hoặc là trả lời không đúng sự thật. Khi còn bé, tôi thường hỏi mẹ những câu hỏi tương tự, mẹ chỉ cười cười và nói, "Con là món quà mà Chúa đã tặng cho gia đình chúng ta". Còn ba thì lại bảo, "Có ai đó đã để con ở trước cửa nhà mình". Lúc đó, tôi thấy rất thắc mắc và thực sự chẳng biết nên tin ai.

Để giúp chúng tôi hiểu hơn về giới tính, thầy cô tạo ra các trò chơi cho chúng tôi tham gia. Ví dụ như cả lớp được chia thành nhiều nhóm, mỗi nhóm gồm hai bạn, một nam và một nữ. Bạn nam sẽ vẽ âm đạo của phụ nữ và bạn nữ vẽ dương vật của đàn ông. Hay trò thi đọc to tên các bộ phận sinh sản như âm đạo, dương vật, trứng, tinh trùng, nhóm nào đọc được nhiều tên hơn sẽ thắng cuộc. Chúng tôi đã vượt qua sự ngượng ngùng và tự tin hơn rất nhiều sau những giờ học như thế.

Thỉnh thoảng, chúng tôi cũng được dạy riêng theo nhóm nam và nữ. Thầy giáo giải thích cho đám con trai chuyện gì sẽ xảy ra khi chúng tôi đến tuổi dậy thì. Thầy bảo chúng tôi có thể sẽ nằm mơ về những cơ thể trần truồng và khi tỉnh dậy sẽ thấy dương vật có chất dính, đó là tinh trùng. Thầy bảo đó là điều bình thường, nếu chuyện đó xảy ra thì chúng tôi không nên sợ hãi hay lo lắng gì cả. Tôi đoán các bạn nữ cũng được học về những điều sẽ xảy ra đối với cơ thể họ vào tuổi dậy thì.

Tôi cho rằng giáo dục giới tính rất quan trọng. Khi được học và hiểu về cơ thể mình, chúng tôi sẽ không sợ hãi hay tò mò nữa, vì chúng tôi biết mình sẽ lớn lên như thế nào, sẽ gặp phải chuyện gì và khi đến tuổi yêu đương, chúng tôi biết điều gì đúng đắn nên làm. Tôi cũng tin việc giáo dục đầy đủ về giới tính và tình dục sẽ giúp thanh thiếu niên tránh mang thai hay sinh con ngoài ý muốn hoặc gặp phải những rắc rối khác mà họ không lường trước được.

Các bậc cha mẹ và thầy cô ở Việt Nam đừng sợ "vẽ đường cho hươu chạy" mà hãy vẽ cho con em mình con đường để chúng biết chạy đúng hướng. Người phương Tây có câu nói "To be forewarned is to be forearmed", nghĩa là nếu biết trước những hậu quả có thể xảy ra, người ta sẽ cẩn trọng hơn và tránh được những sai lầm.

Đã đến lúc cần thay đổi những quan niệm cũ về sex

(Cherry Vũ)

Trong bài "Tình dục có gì sai mà cần cấm cản?" tôi nhận được nhiều phản hồi tích cực như "Đây là một gáo nước mát lạnh làm phụ huynh Việt tỉnh cả người". Nhưng cũng có nhiều người không đồng tình với những gì tôi viết, lý do mà họ đưa ra là những điều đó không phù hợp với "giá trị của người phụ nữ", "văn hóa truyền

thống", "tư duy Á Đông"... Tôi sẽ không đi sâu phân tích hay tranh luận đúng sai ở đây. Tất cả chỉ là góc nhìn, nếu bạn quan niệm thế nào là đúng, bạn sẽ hành xử và dẫn dắt cuộc đời mình, con mình đi theo những giá trị đó. Tất cả đều tốt miễn là con bạn vui và hạnh phúc, bạn cũng vui và hạnh phúc.

Do được sống và trải nghiệm nhiều nền văn hóa khác nhau nên tôi có điều kiện chiêm nghiệm và thấy những khác biệt trong quan niệm về tình dục. Người Việt có một số quan niệm phổ biến như sau:

• Đối với sex, phụ nữ là người "cho" còn đàn ông là người "nhận", vì vậy người "cho" lúc nào cũng thiệt thòi còn người "nhận" lúc nào cũng là kẻ thụ hưởng. Nếu mối quan hệ không đi đến đâu (tức là không kết hôn cưới hỏi) thì phụ nữ sẽ là người "mất". Ơ hay, tại sao chúng ta lại xem mối quan hệ nam nữ giống như một khoản đầu tư vậy? Nếu đi đến hôn nhân thì đó là khoản đầu tư "đúng", còn nếu không thì phụ nữ "mất cả chì lẫn chài". Thực ra thì ai từng có sex đều biết đàn ông cũng phải dâng hiến, cũng phải làm cho bạn tình của mình hạnh phúc và cả hai đều cùng nhau tận hưởng khoái cảm đó chứ. Chỉ có những người đàn ông không có kỹ năng tốt mới không mang lại cảm giác thụ hưởng cho bạn tình của mình.

• Phụ nữ quan hệ tình dục trước hôn nhân là do không biết "giữ" khi người yêu đòi hỏi, họ ở thế hoàn toàn bị động. Có sex đồng nghĩa với việc người con gái đã "trao thân gửi phận", "cho đi cái ngàn vàng". Chính vì điều này mà phụ nữ thường mang tình dục ra để yêu cầu đàn ông phải có trách nhiệm với mình. Suy nghĩ này vừa mang hàm ý "ăn vạ" vừa hạ thấp nhân phẩm của chính họ, vì như thế họ tự coi mình là công cụ sex của đàn ông, họ cũng không chịu trách nhiệm với việc mình làm, đổ lỗi cho người khác.

Chẳng phải phụ nữ cũng rất chủ động khi đến với sex, chủ động trong việc lựa chọn đối tác hay sao? Phụ nữ cũng có quyền chủ động lựa chọn như đàn ông, nếu bạn tình không làm bạn hạnh phúc, bạn cũng có thể là người chủ động chia tay anh ta cơ mà. Vậy tại sao bạn phải ỉ ôi ăn vạ?

• Ở thế kỷ 21 rồi mà vẫn không ít người cho rằng có sex đồng nghĩa với việc cơ hội kết hôn của phụ nữ sẽ giảm xuống. Theo họ, vì "con ong đã tỏ đường đi lối về", đã "no xôi chán chè" thì người phụ nữ chẳng còn gì hay ho hấp dẫn để khám phá nữa, người đàn ông rất có thể sẽ "truất ngựa truy phong". Ồ không, việc bạn có hấp dẫn người đàn ông hay không phụ thuộc vào con người bạn, tính cách, tâm hồn và nhân phẩm của bạn chứ không phải việc bạn đã từng sex với người ta. Nói như thế lẽ nào bạn chẳng có gì để hấp dẫn người ta ngoài tấm thân? Nếu muốn giữ người đàn ông bên mình, sao không cố gắng trau dồi năng lực, làm phong

phú tâm hồn mình và cùng làm cho những cuộc yêu tuyệt vời hơn để cả hai luôn được hạnh phúc khi bên nhau?

• Nhiều bà mẹ còn dạy con gái rằng đàn ông lấy những lời ngọt ngào, quà tặng, tình yêu để "dụ dỗ", động chạm và "xâm hại tình dục" con đấy, hãy tránh xa. Nếu nói như thế thì lẽ nào mọi chàng trai, cô gái đang hẹn hò yêu đương đều là những kẻ "xâm hại tình dục" tiềm năng cả. Mà chẳng phải đàn ông và đàn bà vẫn "dụ dỗ" nhau bằng sự hấp dẫn của mình đó sao?

• Không riêng gì người Việt mà các nước chịu ảnh hưởng của Nho giáo cũng đều có chung quan niệm cực kỳ phản khoa học rằng ham muốn tình dục của phụ nữ là xấu xa; đàn ông có nhiều bạn tình được coi là "đào hoa", "nam tính", nhưng đàn bà thì lại bị coi là "đĩ thõa", "mất nết".

Có lẽ đã đến lúc chúng ta cần thay đổi những quan niệm cũ về sex. Bạn có thể lựa chọn cách sống của mình, sao cũng được, nhưng để đồng hành cùng con ở tuổi dậy thì, bạn cần hiểu đúng rằng sex là nhu cầu bản năng của con người, cũng giống như ăn, ngủ, thở, bài tiết... nhưng ở cấp cao hơn. Nhu cầu về sex của cả nam và nữ đều có từ lúc dậy thì cho tới khi hết khả năng tình dục. Hiểu như vậy sẽ giúp bạn cởi bỏ những suy nghĩ nặng nề áp đặt lên con cái. Nếu chúng sex khi đã đủ tuổi, sex trước hôn nhân thì cũng chẳng có gì là sai trái hay tội lỗi, miễn là chúng không vi phạm pháp luật. Thay vì lờ đi hay cấm đoán, bạn cần hướng dẫn đúng đắn để con sex một cách an toàn, có trách nhiệm và tự chủ.

Đôi khi không gì thể hiện rằng

"Cha mẹ yêu con" hơn một câu nói "Không!"

(Cherry Vũ)

Một hôm, David hỏi bố mẹ:

- Liệu con có thể mời một bạn về nhà vào thứ Sáu này được không?

- Con có bạn gái mới à?

- Chỉ là bạn thôi ạ.

- Bố mẹ cần biết bạn ấy là ai trước khi nói có được hay không.

- Mẹ biết bạn ấy đấy, là L.

Ngay lập tức, tôi nói:

- Không được! Đừng đùa giỡn với tình cảm của bất kỳ ai. Con không thích cô ấy và con không hề nghiêm túc.

Trước đây, con từng hỏi cô bé này có muốn làm bạn gái mình không, và khi cô ấy đồng ý thì con bảo mình chỉ đùa. Khi nghe con kể lại chuyện này, tôi đã nói, "Con đừng bao giờ đùa với chuyện tình cảm, đó là sự thiếu tôn trọng người khác. Con không được

phép làm tổn thương bất kỳ ai."

Nói xong tôi đi vào phòng, đóng cửa lại. David biết mẹ không vui nên đi theo, ôm hôn để xoa dịu mẹ. Lúc đó tôi mới nói, "Mẹ rất buồn, chắc con biết vì sao. Có những chuyện con làm như thử hút thuốc, hút cỏ, uống bia rượu, nghiện game... mẹ không vui nhưng mẹ không quá buồn. Dù sao những việc đó cũng chỉ ảnh hưởng đến mình con. Nhưng việc con đùa giỡn với tình cảm của người khác lại là chuyện đạo đức, nó ảnh hưởng đến người khác. Cảm nhận của mẹ là con không tôn trọng họ như cách họ đáng được tôn trọng. Có thể mẹ suy nghĩ hơi nặng nề vì con còn chưa chín chắn và cảm xúc chưa ổn định. Dù vậy, mẹ vẫn mong con học cách đối xử với người khác theo cách mình muốn được đối xử. Mỗi việc con làm hôm nay sẽ là những kỷ niệm khi con trưởng thành. Mẹ mong con làm những điều đúng đắn để mình tự hào về bản thân. Chỉ khi con yêu bản thân, tôn trọng mình và tự hào về mình, con mới thực sự thanh thản và hài lòng với cuộc sống. Suy cho cùng thì mẹ nghĩ gì, người khác nghĩ gì không quá quan trọng, con nghĩ gì về bản thân mới là quan trọng. Mẹ biết con là người có trái tim nhân hậu, con sẽ biết làm những điều đúng đắn, nhưng đôi khi con cần chế ngự bản thân một chút để tránh làm tổn thương người khác, đặc biệt là các cô gái. Dù là ai, họ cũng cần được tôn trọng. Mẹ yêu con." David im lặng lắng nghe rồi khẽ nói, "Con hiểu rồi, con xin lỗi đã làm mẹ buồn. Con yêu mẹ."

Có rất nhiều chuyện chúng tôi chọn cách nói "không" với con. Để tránh trở thành những ông bố bà mẹ độc đoán trong mắt con, khi nói "không", chúng ta cần phải có những lời giải thích rõ ràng, hợp lý, và tốt nhất là được con hiểu và đồng thuận.

Các ông bố bà mẹ, hãy sẵn sàng nói "không" khi cần thiết.

"Không, con không được đi chơi quá 10 giờ. Con mới 14 tuổi".

"Không, con không được uống rượu ở nhà hay bất cứ đâu. Con chưa đủ 18 tuổi."

"Không, con không thể lái ô tô trên đường cùng bạn bè, con chưa có bằng lái."

"Không, bạn gái con không thể ngủ chung phòng với con. Các con chưa đủ 16 tuổi."

Đôi khi, không gì thể hiện rằng "Cha mẹ yêu con" hơn một câu nói "Không!"

Chúng tôi đã giúp con "Nghiện game" như thế nào?

David nghiện game trong khoảng hai năm khi con 14, 15 tuổi. Cu cậu không thể kiểm soát được bản thân, cứ đi học về là vùi đầu vào game. Việc ăn, ngủ, sinh hoạt, mọi thứ đều đảo lộn. Bất kỳ trò nào mà con chơi con đều giỏi có thứ hạng trên thế giới, con từng muốn trở thành một game thủ chuyên nghiệp.

Khỏi phải nói, chắc ai cũng biết đó là khoảng thời gian khó khăn thế nào đối với cả gia đình chúng tôi. Vợ chồng tôi mâu thuẫn khá nhiều vì con. Tôi cũng từng nghĩ giống nhiều người rằng chỉ có cấm đoán và kiểm soát mới giải quyết được vấn đề. Tôi cũng từng lý luận rằng con còn nhỏ chưa có nhận thức đầy đủ về sự nguy hiểm nên cần có những biện pháp mạnh mẽ để bảo vệ con.

Chồng tôi đã nói với tôi những điều sau:

- Chúng ta không thể bắt ép con làm những gì mình muốn mà phải là những gì nó muốn. Nếu con bị cấm đoán hay ép buộc, khi thoát ra khỏi gia đình con sẽ nổi loạn, sẽ làm mọi điều nó muốn, lúc đó mình có kiểm soát được không?

- Em áp dụng rất nhiều nguyên tắc để hướng dẫn các tổ chức trở nên tốt hơn. Em nói về tháp nhu cầu của Maslow, em dạy họ rằng con người cần cảm giác tự kiểm soát cuộc sống riêng, họ cần cảm giác có quyền, cảm giác hài lòng và có giá trị... Em huấn luyện các nhà quản lý tin tưởng, trao quyền và đối xử với mọi người như cách họ muốn được đối xử... Vậy tại sao với con em lại làm khác?

Những lời của chồng đã giúp tôi tỉnh ngộ. Mỗi ngày một chút, ảnh giúp tôi làm mẹ tốt hơn, chỉ ra những hành vi, lời nói chưa ổn của tôi đối với con. Chúng tôi thường nói với con về việc sau này con muốn trở thành người như thế nào, việc con sẽ làm các nhiệm vụ của mình ở trường ra sao. Bố mẹ có thể làm gì để giúp con, con cần bao nhiêu giờ để chơi game mỗi ngày, nếu con cần 3 giờ, bố mẹ sẽ giúp con quản lý bằng cách ngắt mạng ở máy chơi game để con tập trung học và làm những việc khác...

Ngày này qua ngày khác, chúng tôi luôn nói với con rằng, "Cha mẹ tin con sẽ làm được những gì con muốn, vì con thông minh, giỏi giang và con có năng lực. Thực ra, con làm việc gì cũng rất tốt, kể cả việc chơi game." Cứ như vậy, kiên trì, mỗi ngày một chút, chúng tôi đã ở bên cạnh và đưa ra những lời khuyên bảo, cổ vũ, khích lệ con khi cần thiết, luôn để mắt đến con và cho con thấy con được yêu và được quan tâm như thế nào. Chúng tôi dõi theo con ở trường và ở nhà, qua thầy cô, qua bạn bè của con. Chúng tôi tuyệt đối không cấm đoán, không ra lệnh, không ép buộc và luôn coi con như bạn.

Đương nhiên, tôi không phải là thần thánh nên vẫn có những lúc tôi không vui, không hài lòng về con. Khi đó, chồng tôi luôn ôm vợ vào lòng vỗ về, "Con sẽ ổn thôi."

Rồi cũng đến một ngày con đứng lên và tuyên bố sẽ dừng chơi game. Sau đó con đi tập gym, quay trở lại với thói quen đọc sách và viết lách hằng ngày. Hiện con vẫn chơi game nhưng đó không còn là vấn đề nữa, con đã hoàn toàn có thể làm chủ bản thân, khi

nào thích thì chơi, không thích thì thôi.

Game - thiên thần hay ác quỷ?

(Cherry Vũ)

Trên các diễn đàn làm cha mẹ hiện nay, một trong những chủ đề được các bậc cha mẹ xin tư vấn và thu hút nhiều tranh luận là việc con ham chơi game. Đọc các bình luận, tôi thấy đa số mọi người có cái nhìn rất cực đoan, một chiều như thể game là cái gì đó xấu xa, đáng kinh tởm và đã bập vào game thì chỉ có kết thúc tồi tệ mà thôi.

Đây là một số ví dụ về những người từng nghiện game trong gia đình tôi:

• Anh Rob, một chuyên gia IT có kinh nghiệm từ lập trình đến quản lý cấp cao, từng nghiện game, từng ngồi 30 giờ liền để chơi game. Ảnh là một trong 25 người có ảnh hưởng nhất thế giới về Quản lý dịch vụ Công nghệ thông tin (IT Service Management) và Devops (cách làm việc và quản lý mới trong ngành IT).

• Eddy, từng nằm trong top 10 trò Katan và vẫn chơi đều. Ảnh hiện là chuyên gia phân tích cấp cao của một tổ chức.

• Jack, từng nghiện game đua xe, hiện là thợ cơ khí bậc cao của một hãng sửa ô tô, đồng thời cũng là chủ một công ty, có nhà riêng năm 19 tuổi, sở hữu 5 chiếc ô tô.

• David, một game thủ từng đứng thứ 49 trên tổng số hơn 300 triệu người trên thế giới chơi Fortnite, gần như luôn xuất sắc trong mọi môn học, từng đứng top 5 của một trường học lớn ở New Zealand.

Tôi nói về những người sống quanh tôi từng nghiện game để nhấn mạnh rằng không có gì rất hay và cũng không có gì rất tệ. Vấn đề là bạn phải xử lý tình huống một cách đúng đắn khi con chơi và nghiện game. Game có thể rất tốt, giống như Internet nếu bạn học được những thứ tốt từ nó, và cũng có thể rất tệ, nếu bạn hấp thu toàn cái xấu.

Không thể vì sợ tai nạn giao thông mà bạn sẽ không ra đường, nhưng để rủi ro ít xảy ra hơn bạn cần có một chiếc xe đảm bảo an toàn, hiểu luật giao thông và tuân thủ luật. Không thể vì sợ con trượt theo hướng xấu mà bạn cấm con chơi game, mà về cơ bản thì bạn không thể cấm nổi. Vì vậy, việc của bạn là đưa ra chính sách, hướng cho con tuân thủ và cam kết.

***Con nghĩ gì về game?**

(David viết năm 12 tuổi, đó là thời gian tôi dùng biện pháp cực đoan để quản con)

Gửi mẹ và tất cả các bậc cha mẹ khác,

Mấy ngày qua, con không được phép chơi bất kỳ video game nào cả, vì mẹ nghĩ con đang lãng phí thời gian và luôn nói rằng chơi game không tốt cho mắt của con. Vậy xin mẹ hãy đọc hết thư này và con hi vọng mẹ có thể hiểu chơi game đã giúp gì cho con.

Đầu tiên, chơi game không lãng phí thời gian. Mỗi người có một quan điểm khác nhau và những việc khác nhau mà họ muốn làm để thư giãn và tận hưởng. Ví dụ, nhiều người giống mẹ có thể thấy chính mình trên Facebook vì mẹ thấy ở đó thật thú vị và thư giãn. Khi mẹ so sánh theo cách này, mẹ sẽ thấy không có nhiều khác biệt. Con thích chơi game vì lúc đó con thấy thật thú vị, thật dễ chịu. Vậy tại sao mẹ muốn lấy đi những thứ con thích?

Con đồng ý rằng chơi game sẽ gây hại cho mắt nếu con chơi trong một thời gian dài. Mẹ biết mắt con đã kém hơn và bây giờ con phải đeo kính. Nhưng chơi game không hoàn toàn là nguyên nhân khiến mắt con kém hơn. Ví dụ, đọc sách quá nhiều cũng ảnh hưởng đến thị lực của con. Nếu mẹ cấm con chơi game vì nó ảnh hưởng đến mắt con thì đáng lẽ mẹ cũng nên cấm con đọc sách nữa chứ.

Giống như những đứa trẻ khác, con muốn càng vui càng tốt, và đôi khi chúng con quên mất bản thân trong các trò chơi. Nhưng con không nghĩ từ "nghiện" mà mẹ thường dùng phù hợp với bọn con. Đối với bọn con, trò chơi chỉ là thứ mà khi chơi bọn con thấy vui. Và khi con người (thậm chí là người lớn) hứng thú với điều gì đó quá mức, họ thường quên mọi thứ đang xảy ra quanh mình. Ví dụ, nhiều lúc mẹ vừa nói chuyện với con vừa xem Facebook, mẹ thường quên những từ định nói với con vì mẹ đang mải bình luận về ảnh của người khác.

Năm 2009, một nghiên cứu từ Đại học Rochester đã chứng minh rằng chơi các game bắn súng có thể cải thiện thị lực của con người. Các nhà khoa học thực hiện chương trình cho biết việc nhắm vào kẻ thù khi chơi là một cách tập thể dục cho đôi mắt. Năm 2012, các nhà nghiên cứu người Anh đã phát hiện ra rằng các trò chơi chiến lược như "Star Craft" có thể giúp bộ não của con người trở nên linh hoạt hơn. Hai trường đại học trung tâm đã thực hiện dự án này là Đại học Queen Marry ở London và Đại học College London.

Đối với những đứa trẻ như con, chơi game thực sự giúp chúng con thư giãn sau những lúc căng thẳng. Đối với người lớn như mẹ, chơi game có vẻ khó chịu và có thể là lãng phí nhiều thời gian. Nhưng đó là cũng cách chúng con nghĩ về

Facebook và những thứ khác mà người lớn thích. Vì vậy, xin hãy để chúng con là chính mình, hãy cho chúng con chơi game.

Trân trọng,

David

(Bản gốc tiếng Anh: trang 325)

Mạng xã hội

Mọi người đều nghĩ mạng xã hội có lợi và dễ sử dụng. Chúng mang lại nhiều lợi ích cho chúng ta, giúp tiết kiệm thời gian và tiền bạc. Tuy nhiên, không nhiều người biết rằng mạng xã hội rất nguy hiểm và có thể làm thay đổi toàn bộ cuộc sống của bạn chỉ vì bạn làm điều gì đó sai trên mạng. Tôi muốn thảo luận với bạn về việc mạng xã hội nguy hiểm như thế nào và tôi sẽ cố gắng thuyết phục bạn đừng tin tưởng hoàn toàn vào mạng xã hội.

Bắt nạt trên mạng là một trong những hình thức quấy rối những người sử dụng Internet và mạng xã hội rất phổ biến. Nó xảy ra khi ai đó đăng những bức ảnh xấu gắn thẻ tên của bạn vào đó. Không có cách nào để chặn tất cả những bài đăng này, và một khi những bức ảnh ấy được đăng lên, bạn sẽ cực kỳ "nổi".

Bọn tống tiền thậm chí còn nguy hiểm hơn cả những kẻ bắt nạt trên mạng. Kẻ tống tiền luôn cố gắng tìm những người trẻ tuổi để lừa đảo. Có rất nhiều kẻ tống tiền trên thế giới nhưng không có nhiều người đứng lên bảo vệ nạn nhân của chúng. Trường hợp Amanda Todd là một ví dụ.

Amanda là một nữ sinh bình thường, một ngày nọ, cô xuất hiện trên webcam trước mặt một người đàn ông xa lạ, hắn ta đề nghị cô cho hắn ngắm thân hình mình, và cô ấy làm theo. Kẻ tống tiền đã chụp lại màn hình hình ảnh cơ thể trần truồng của cô và tải lên một trang web. Vài ngày sau, cô bị chế giễu ở trường, cha mẹ cô đã báo với cảnh sát và yêu cầu tiến hành một cuộc điều tra. Cảnh sát đã đến nhà cô nhưng họ không giúp được gì. Amanda vô cùng mệt mỏi, cô đã cố tự tử hai lần. Lần đầu tiên cô tử tự bằng thuốc tẩy và lần thứ hai thì cô chết. Kể từ đó, cảnh sát vẫn không làm gì với vụ án đó.

Bắt nạt trên mạng và những kẻ tống tiền cực kỳ nguy hiểm nhưng lại rất phổ biến trên mạng xã hội, đặc biệt là đối với thanh thiếu niên. Để tránh trở thành nạn nhân của chúng, bạn nên tìm giải pháp để đối phó với chúng. Theo tôi, bạn không nên sử dụng mạng xã hội khi chưa đủ 18 tuổi.

Dành cho những ai hay phàn nàn rằng con sống luộm thuộm

Đối với các bậc cha mẹ, căn phòng bừa bộn có thể khiến bạn cảm thấy như trật tự gia đình đang bị ảnh hưởng, là biểu hiện cho thấy sự "thiếu tôn trọng" dành cho ngôi nhà mà bạn chăm sóc, giữ gìn. Nhưng đối với teen, căn phòng bừa bộn là cách họ thể hiện "quyền tự do cá nhân" được sống theo cách riêng của mình và thái độ khó chịu của cha mẹ thường trở thành một sự sỉ nhục.

Do đó, chuyện giữ phòng gọn gàng, ngăn nắp thường trở thành một cuộc đấu tranh mang tính biểu tượng xem ai là người nắm quyền kiểm soát. "Đó là phòng của con, con được tự do sống trong đó theo cách mà con muốn!" Còn cha mẹ sẽ nói, "Đây là nhà của chúng ta và con sẽ sống theo tiêu chuẩn trật tự của gia đình mà cha mẹ đặt ra!" Xung đột vì vậy mà cứ liên tục xảy ra tưởng như không có hồi kết.

Bọn trẻ thường gặp khó khăn trong việc khẳng định quyền được ở trong căn phòng bừa bộn của mình, đây là những vấn đề nhằm thể hiện tính độc lập, cá tính và thái độ phản đối các quy tắc của cha mẹ. Như một tuyên bố về sự độc lập, điều mà con bạn muốn nói là: "Con nên được sống trong không gian riêng theo cách riêng", "Con bây giờ đã khác với con khi còn nhỏ", "Con sẽ sống theo cách của mình, không phải theo cách của bố mẹ".

Khi hiểu được tâm lý này, chúng tôi thường tránh những cuộc chiến không đáng có với con. Mỗi khi thấy thùng rác trong phòng con đầy, tôi sẽ để cái túi nilon mới bên cạnh để con thay. Nhiều khi vài ngày sau cái túi vẫn ở đó. Khi ấy, tôi sẽ nói với con ngọt như mía lùi, "Con yêu ơi, bạn gái con có phàn nàn về mùi rác trong phòng không? Chắc đến lúc cần đổ rác rồi nhỉ."

Nếu thấy phòng con bụi bẩn, tôi sẽ để máy hút bụi vào phòng và nói, "Mẹ sinh ra con hoàn toàn khỏe mạnh đấy nhé, nếu ho lao là mẹ bắt đền đấy."

Đại khái thế, rồi cuối cùng đâu cũng vào đấy. Hỡi các ông bố bà mẹ, những lúc bạn sắp nổi điên khi nhìn căn phòng bừa bộn của con, hãy hít một hơi thật sâu và thở ra từ từ nhé.

Khi nhà có trẻ vị thành niên

(Cherry Vũ)

Khi Jack còn sống ở nhà với chúng tôi, không ai dám bước vào phòng ảnh. Bác giúp việc mỗi tuần đến hút bụi một lần thường được chồng tôi dặn, "Đừng vào đó, nếu không bác sẽ phải đeo mặt nạ chống độc đấy."

Cũng có lúc tôi khá khó chịu với sự luộm thuộm của con, nhưng tôi coi phòng con là không gian riêng, miễn xâm phạm. Có lần tôi than với chồng, "Con cứ sống vô tổ chức thế em không biết sau này nó sẽ ra sao." Ảnh bảo, "Tất cả bọn teen bình thường đều thế, mấy đứa ngăn nắp như Eddy mới không bình thường. Nếu chúng ta cứ khó chịu sẽ vừa mệt mình, vừa mệt con. Rồi em xem, con sẽ ổn thôi."

Vẫn là Jack, khi ảnh làm trong một garage sửa ô tô, chúng tôi thường mang xe đến bảo dưỡng và ảnh dẫn vào nơi để dụng cụ sửa xe, nó sạch và gọn như trong triển lãm.

Năm 19 tuổi, Jack ra ở riêng. Thi thoảng chúng tôi tới thăm con, tôi cứ tưởng mình sẽ bước vào một căn phòng ngập rác. Nhưng không ngờ trong nhà ảnh, từ bếp đến phòng khách, phòng ngủ đều hết sức gọn gàng.

Tôi thốt lên, "Wow, bất ngờ quá!" Chồng tôi, "Em thấy chưa, anh đã bảo rồi, con sẽ ổn thôi."

Phần năm

ĐỂ CON TRƯỞNG THÀNH, CHA MẸ CẦN DŨNG CẢM

Đừng quá lo lắng, con rồi sẽ ổn thôi

Trong ba người con trai của chúng tôi, Eddy đi làm từ 15 tuổi với đủ loại công việc, từ đưa báo cho đến nhân viên xếp hàng trong siêu thị, trông trẻ, làm gia sư... Năm 17 tuổi, ảnh vào đại học, 19 tuổi xin phép bố mẹ ra ở riêng vì ảnh muốn sống tự lập. Ảnh nói, "Con phải tự lập được con mới tự hào về bản thân". Sau đó, con vừa đi học vừa đi làm kiếm tiền, không phụ thuộc vào ai.

Jack thì thích ô tô. Năm con 14 tuổi, chồng tôi mua cho hai bố con mỗi người một chiếc xe ô tô cổ để dạy con sửa chữa và độ xe. Đến năm 17 tuổi, Jack đã thành thạo sửa chữa, thay thế phụ tùng một chiếc xe hoàn chỉnh dù không học qua bất kỳ trường lớp nào. Sau khi học hết lớp Mười hai, con xin vào làm cho một hãng sửa ô tô, chỉ sau một năm, Jack đã trở thành thợ cứng và được trả lương cao nhất. Năm 19 tuổi ảnh mua nhà ở riêng (bố mẹ hỗ trợ ban đầu, Jack tự trả tiền vay và lãi ngân hàng hằng tháng).

David lại là một hiện tượng khá lạ. Ảnh nghiện game trong khoảng hai năm. Ảnh chơi Fortnite – một game online có khoảng 250 triệu người trên thế giới tham gia – từng vô địch New Zealand và đứng thứ 49 thế giới. Mặc cho tôi hằng ngày "niệm chú" để không nổi điên với con, chồng tôi vẫn bình chân như vại, ảnh luôn nói, "He will be alright" (Con sẽ ổn thôi). Những ngày tháng đó, có những lúc chúng tôi đã khá gay gắt với nhau về quan điểm dạy con. Chồng tôi cho con tự do trải nghiệm, chỉ ở bên cạnh đưa ra những lời khuyên bảo, cổ vũ khích lệ khi cần thiết, luôn để mắt đến con và cho con biết mình luôn yêu và quan tâm đến con. Ảnh tuyệt đối không cấm đoán, không ra lệnh, không ép buộc, coi con như bạn, ngay cả lúc trong lòng không vui, không hài lòng chút nào về thói quen sinh hoạt hay nghiện ngập của con.

Thật lạ là dù chẳng dành mấy thời gian cho việc học nhưng David lại là một trong những học sinh xuất sắc nhất trường, được các thầy cô khen ngợi, được hiệu trưởng trao phần thưởng cuối năm. Lúc đó, chồng tôi rất tự hào nói với vợ, "Em thấy chưa, anh đã bảo rồi mà." Dù vậy, trong lòng tôi vẫn chưa hoàn toàn yên

tâm.

Tháng Hai năm 2019 cả nhà về Việt Nam hai tuần, khi quay lại ảnh tuyên bố sẽ bỏ game, đi tập gym và viết trở lại. Tưởng con chỉ nói chơi, ai dè ảnh làm thật và làm được ngay. Anh đã bỏ chơi game hoàn toàn, đi tập gym, đọc và viết hằng ngày. Ảnh viết về những trải nghiệm của "con nghiện" game và nhiều vấn đề khác (mà mẹ ảnh chưa được phép công bố).

Hiện David đang làm việc chính thức ở một hãng giày. Và giờ đây mẹ ảnh không cần phải "niệm chú" nữa.

Hôm trước có một chị kia than với tôi, "Trời ơi, tôi có gieo gì đâu mà sao đời tôi gặt toàn cỏ dại?" Lẽ nào tôi lại than, "Trời ơi, tôi có gieo gì đâu mà sao đời tôi gặt toàn quả ngọt!"

Đừng quá lo lắng, con sẽ ổn thôi!

Đừng bảo vệ con khỏi thất bại, hãy để trẻ trau dồi khả năng phục hồi sau thất bại

Nhiều ông bố bà mẹ luôn nỗ lực bảo vệ con mình khỏi thất bại, để che chở cho lòng tự trọng mong manh của chúng. Ai cũng khó chịu trước thất bại, vì nó khiến bạn thấy mình kém cỏi, bạn thất vọng, tiêu cực và thường phải bắt đầu lại. Nhưng bạn càng bảo vệ con khỏi thất bại thì con càng ít có khả năng đối phó với các tình huống của cuộc sống và càng dễ thất bại hơn.

Chúng tôi không cố gắng bảo vệ con khỏi sai lầm và thất bại vì chúng tôi không muốn tước đi những cơ hội học hỏi quý giá của con. Với chúng tôi, thất bại mang tới những lợi ích mà con không thể có được bằng bất cứ cách nào khác. Dù trải nghiệm đó không hề dễ chịu nhưng đó lại là một món quà quý. Chúng tôi không coi thất bại là thất bại, mà coi đó là kinh nghiệm trên con đường đi tới thành công.

Vậy những lợi ích của việc thất bại là gì?

Thất bại giúp trẻ học được cách ứng phó

Khi gặp thất bại, chúng ta phải trải qua những cảm xúc tiêu cực và thất vọng. Nhưng nếu được bảo vệ khỏi những cảm xúc đó, trẻ có thể tin rằng mình bất lực và không có quyền làm chủ. Điều con bạn cần không phải là không gặp thất bại mà là học cách đối phó với những thất bại nhỏ. David từng bị loại trong cuộc tuyển chọn vũ công cho một nhóm hiphop nổi tiếng (dù cu cậu tự tin mình sẽ chiến thắng), thi lái xe tới lần thứ ba mới đạt, bị cảnh sát phạt 400 đô-la năm 16 tuổi do vi phạm luật giao thông…

Những thất bại nhỏ như vậy được coi là các cơ hội để luyện thép. Bảo vệ con khỏi những cơ hội đó nhiều khả năng chỉ làm tăng thêm ở con tính dễ bị tổn thương hơn là thúc đẩy khả năng phục hồi. Khi bị người lớn tước đi cơ hội trải nghiệm thất bại, trẻ sẽ dễ bị tổn thương hơn khi gặp thất bại trong tương lai.

Thất bại giúp trẻ hiểu về hậu quả

Bài học lớn nhất mà thất bại mang lại là giúp chúng ta hiểu về hậu quả do những quyết định của mình mang lại. Chúng ta sẽ học được rằng khi tôi làm A thì hậu quả sẽ là B. Nếu không học, tôi sẽ không qua được kỳ thi; nếu không chăm chỉ tập luyện, tôi sẽ bị loại khỏi đội tuyển… Trải nghiệm những kết quả này dạy cho trẻ hiểu được sức mạnh của các quyết định mà chúng đưa ra.

Khi cha mẹ và giáo viên làm hỏng quá trình này bằng cách bảo vệ trẻ khỏi thất bại, ví dụ như phụ huynh xin điểm cho con, giáo viên nâng điểm cho học sinh, thì cũng đồng nghĩa với việc chúng ta đang đẩy trẻ vào nguy cơ phải gánh chịu những hậu quả tự nhiên. Nhiều nghiên cứu cho thấy những đứa trẻ được bảo vệ khỏi thất bại thường chán nản hơn, ít hài lòng hơn với cuộc sống khi đến tuổi trưởng thành.

Trẻ có cơ hội học tập và trưởng thành

Chúng tôi luôn coi sai lầm là bản chất của việc học. Khi trải nghiệm những điều mới và phát triển năng lực, chúng ta không thể tránh khỏi sai lầm. Nói cách khác, nếu bạn có thể làm đúng ngay từ đầu thì đó là một may mắn. Hãy coi thất bại là một điều bình thường chứ không phải là biểu hiện của sự bất tài và cần phải tránh xa. Nếu không, trẻ sẽ bắt đầu e ngại và né tránh những thử thách cần thiết để học và phát triển năng lực.

Cha mẹ nên làm gì khi trẻ thất bại?

Khi con thất bại, chúng tôi không cố gắng bảo vệ con khỏi cảm giác tồi tệ vì con cần nếm trải sự cay đắng của thất bại. Chỉ khi thực sự "sống" với thất bại, con mới nhận được những bài học quý giá mà nó đem lại.

Tuy nhiên, chúng tôi vẫn khích lệ nỗ lực của con. Ví dụ như khi con thi trượt lái xe hết lần này đến lần khác, tôi nói, "Con đã cố gắng hết sức rồi đấy chứ, chỉ là con chưa thực sự xử lý được tốt tất cả các tình huống trên đường mà thôi. Con cần thêm thời gian luyện tập." Khi tập lái, con căn chỉnh chưa tốt, xe va vào vỉa hè và xẹp lốp, con đã rất sợ và mất bình tĩnh, tôi bảo con, "Không ai lái xe thành thạo mà không từng bị tai nạn cả. Chỉ có luyện tập mới làm nên sự thành thạo." Khi con nghiện game (thất bại trong việc kiểm soát bản thân), chúng tôi cho con niềm tin rằng con sẽ vượt qua, cho con thời gian, giúp con tự vượt qua chính mình và xây dựng khả năng phục hồi.

Tóm lại, trẻ cần được tự do học hỏi, trải nghiệm và phát triển năng lực mà không đánh mất ý thức về giá trị của bản thân. Đừng đánh giá thấp con, đừng trừng phạt khi con thất bại. Trải nghiệm thất bại sẽ khiến con kiên cường hơn, vì thế sẽ có nhiều khả năng thành công hơn trong tương lai.

Dưới đây là một đoạn phỏng vấn giữa Trevor Noah và Will

Smith trong chương trình truyền hình *Daily Talk Show*:

Trevor: Tôi biết rằng để có được thành công hôm nay, anh đã phải trải qua rất nhiều sai lầm. Anh dạy hay khuyên các con mình như thế nào để chúng không lặp lại những sai lầm giống anh?

Smith: Tôi nhận ra rằng không ai có thể biết hộ bạn cả. Mọi người có thể tự biết cho bản thân nhưng họ không thể biết cho bạn, phải không? Những điều đúng với cha mẹ không hẳn sẽ đúng với con cái. Tôi không muốn làm như thể tôi biết được quyết định mà chúng cần đưa ra là gì. Tôi học cách cởi mở hơn, tôi quan sát, tôi chú ý và tôi đặt niềm tin vào các con. Tôi hỗ trợ các con trên hành trình của chúng chứ không áp đặt suy nghĩ của mình lên chúng.

Trong môi trường làm việc, các nhà quản lý cũng thường tự đặt cho mình áp lực phải có câu trả lời, phải biết nhiều hơn nhân viên, phải tìm ra giải pháp và đưa ra mọi quyết định thay cho nhân viên hoặc áp đặt nhân viên làm theo ý mình. Người quản lý cần tự cởi trói khỏi những áp lực trên. Cha mẹ cũng vậy, khi cởi bỏ áp lực phải đưa ra giải pháp, bạn đồng thời cũng trao cho con cơ hội sai lầm, vấp ngã, để chúng học từ những trải nghiệm, để biết và trưởng thành. Đừng tước đi cơ hội học tập của mọi người.

"Nơi có cảnh đẹp nhất là nơi cao nhất, nơi mà bạn nhiều lần trượt chân và phải rất khó nhọc mới lên tới được."

– Cherry Vũ.

Eddy đã lớn như thế nào hay câu chuyện buông tay để con lớn

Eddy chín chắn từ nhỏ, từ hồi bé tí ảnh đã là bờ vai cho mẹ tựa vào mỗi khi muốn cười muốn khóc. Khi 10 tuổi, ảnh đã có thể làm tất cả mọi việc trong nhà, từ nấu ăn, dọn nhà đến chăm em giúp mẹ. Với Eddy, chưa một lần trong đời tôi phải mất ngủ và cũng chưa bao giờ phải khóc vì con.

Năm Eddy 15 tuổi, ảnh học lớp Mười hai ở New Zealand, tuổi này theo luật đã được phép đi làm thêm không quá 20 giờ một tuần. Ảnh xin phép mẹ cho đi làm ở một siêu thị lớn trong thành phố. Mình xót con lắm, cả tuần đã đi học, vậy mà thứ Bảy, Chủ nhật nào cũng dậy từ 5 giờ sáng, bắt xe buýt để đến chỗ làm lúc 6 giờ. Mình đề nghị đưa con đi, con bảo, "Con tự đi được, con không muốn mẹ dậy sớm."

Eddy phải làm việc liên tục suốt 8 tiếng ở khu vực đồ lạnh. Những ngày cuối tuần siêu thị rất đông, con phải đi ra đi vào kho lạnh liên tục để chuyển sữa và đồ đông lạnh lên kệ. Mệt nhọc như vậy nhưng con không một lời kêu than, cũng không kể lể. Khi tôi hỏi, "Con có mệt không?" câu trả lời bao giờ cũng là "Không",

nhưng cứ về đến nhà là con lăn ra giường ngủ một mạch 4, 5 tiếng. Có hôm tôi nghe lỏm Eddy nói chuyện với một chú làm cùng trong khu vực của con, "Chú có bị đau lưng không?" Chú kia bảo, "Đau chứ, vì các thùng sữa nặng quá."

Năm 17 tuổi, Eddy vào đại học và đúng 18 tuổi, ảnh xin phép cha mẹ để ra ngoài sống. Một mình ảnh tự thuê nhà, tự đi làm, đi học. Con nói, "Con phải sống tự lập thì con mới tự hào về bản thân." Trong suốt thời gian học đại học, Eddy làm đủ nghề, như hái quả thuê cho các nông trang vào mùa hè (đó là một việc vô cùng cực nhọc), làm giáo viên IT ở Đại học Victoria, dạy cho các trường trung học, trông trẻ, rửa bát, làm phụ bếp trong các nhà hàng...

Giờ đây, Eddy đã tốt nghiệp đại học, đã đi làm, đã trải qua một vài mối tình, nhưng hai mẹ con vẫn luôn là những người bạn thân nhất, có thể nói về đủ thứ trên đời, ảnh vẫn là bờ vai cho mẹ tựa vào mỗi khi muốn cười muốn khóc.

Khi con đã lớn...

(Cherry Vũ)

(Đây là bài tôi viết cho Eddy trong ngày đầu tiên con đi làm)

Đa số các bà mẹ thường có cảm giác con mình lúc nào cũng bé bỏng và non nớt lắm, thế nên từ việc nhỏ đến việc lớn tất thảy họ đều làm cho con, thậm chí còn mơ ước, suy nghĩ thay chúng nữa. Nhưng mẹ của con đã không làm thế. Từ khi con còn nhỏ xíu, lẫm chẫm tập đi, bị vấp ngã và khóc sướt mướt, mẹ đã không lao đến nâng con dậy và xuýt xoa vỗ về con. Lớn lên một chút, con chạy nhảy chơi đùa sứt đầu mẻ trán, máu chảy ròng ròng (bây giờ vẫn còn vô số các vết sẹo), mẹ vẫn bình thản nói cười, như thể đó là chuyện rất nhỏ. Đến giờ mẹ cũng không hiểu sao mình lại có thể "dũng cảm" đến vậy. Mẹ nói "dũng cảm" bởi khi nhìn thấy con ngã đau, mẹ đã cố ngăn mình không khóc, mẹ đã kìm lòng không chạy ra đỡ con dậy, để con tự đứng lên. Và con đã làm được, con trở nên mạnh mẽ hơn, tự tin hơn sau mỗi lần như thế.

Mẹ nhớ ngày đầu tiên con đạp xe đến trường, mẹ đã lẳng lặng đi theo sau con, để yên tâm rằng con an toàn vào lớp, bởi trong cái thành phố lúc nào cũng nườm nượp người xe mà chúng ta sống khi đó, bất kể lúc nào tai nạn cũng có thể xảy ra. Dù mẹ luôn phấp phỏng mỗi ngày nhìn con đạp xe đi học và chỉ thở phào khi con đã trở về nhà an toàn, mẹ vẫn để con tự đến trường như vậy.

Mẹ biết, để dạy con biết lao động và trân trọng giá trị của lao động chắc chắn không phải là một việc dễ dàng, nó thử thách lòng kiên nhẫn của mẹ ghê gớm. Mẹ đã phải coi như không nhìn thấy

sự lóng ngóng của con khi lần đầu tiên lau nhà, rửa bát. Mẹ cũng phải tấm tắc khen cơm con nấu thật ngon dù những lần đầu cơm có nát như cháo hay khô như gạo rang… Và rồi cũng đến một ngày con thành thạo tất cả mọi việc và tự làm việc nhà mà không cần ai nhắc nhở.

15 tuổi, khi con quyết định đi làm mẹ đã không cản dù mẹ biết con sẽ rất vất vả khi vừa đi học vừa đi làm. Nhưng mẹ tin con biết mình muốn gì và con sẽ làm thật tốt để đạt được điều con muốn. Mẹ hiểu nếu chim mẹ không thử đẩy con ra khỏi tổ một lần vào thời điểm thích hợp thì chẳng bao giờ chúng tự tung cánh được giữa trời xanh...

Chúc mừng con yêu ngày đầu tiên đi làm!

Dũng cảm nhìn con thất bại

Có một cuốn sách mà tôi rất thích và khuyên tất cả mọi người nên đọc, đặc biệt là các ông bố bà mẹ - cuốn *The Subtle Art of Not Giving a F*ck* (tên tiếng Việt: *Nghệ thuật tinh tế của việc "đếch" quan tâm*). Những góc nhìn của Mark Manson về cuộc sống, về những gì diễn ra xung quanh không những lạ mà còn hoàn toàn trái ngược với cách mà đa số chúng ta thường nghĩ. Những lý giải của tác giả về mọi thứ cứ như thể đang lột trần những điều mà mọi người không thừa nhận, thậm chí cố gắng che đậy bằng mọi giá. Tôi hi vọng bạn sẽ đọc nó để có một cách nhìn mới về cuộc sống và để làm cha mẹ tốt hơn.

Dưới đây, tôi xin trích một đoạn mà tôi vô cùng tâm đắc trong cuốn sách này, mong rằng nó có thể giúp các bậc phụ huynh hiểu hơn vì sao mà chúng ta cần phải học cách dũng cảm nhìn con thất bại:

> Khi đã lớn tuổi, Pablo Picasso thường ngồi trong quán cà phê ở Tây Ban Nha, vẽ nguệch ngoạc lên một cái khăn giấy đã dùng. Ông khá thờ ơ với mọi sự, chỉ vẽ ra những gì làm ông thích thú tại thời điểm đó – giống như kiểu mấy thằng nhóc tuổi ô mai mơ hay vẽ hình bậy bạ trong buồng vệ sinh vậy – ngoại trừ việc đây là Picasso, nên cái hình bậy bạ của ông trong buồng vệ sinh trở thành một kiệt tác hội họa theo trường phái lập thể ấn tượng nằm trên vệt cà phê loang.
>
> Có một người phụ nữ ngồi gần ông đã vô cùng kinh ngạc khi nhìn thấy bức vẽ. Picasso uống xong tách cà phê và vo tròn tờ giấy ăn lại để vứt đi trước khi ông rời quán.
>
> Người phụ nữ kia vội ngăn ông lại: "Khoan đã," bà kêu lên. "Tôi có thể lấy tờ giấy ăn ông vừa vẽ lên không ạ? Tôi sẽ trả ông tiền."
>
> "Được chứ," Picasso trả lời. "Hai mươi ngàn đô."
>
> Người phụ nữ choáng váng như thể vừa bị ông táng cho cả

cục gạch vào đầu. “Cái gì cơ? Ông chỉ mất có hai phút để vẽ nó thôi mà.”

“Không đâu, thưa bà,” Picasso trả lời. “Tôi phải mất tới sáu mươi năm mới vẽ được nó đấy.” Ông nhét tờ giấy ăn vào túi và rời khỏi đó.

Sự tiến bộ trong bất kỳ lĩnh vực nào đều là thứ được tạo ra dựa trên hàng ngàn sai lầm nhỏ, và sự vĩ đại của thành công mà bạn có được đều dựa trên số lần bạn thất bại. Nếu có người nào vượt trội hơn bạn ở một điểm nào đó, là vì họ đã thất bại nhiều lần hơn so với bạn. Nếu ai đó kém cỏi hơn bạn, là bởi họ chưa trải qua đủ những bài học đau đớn mà bạn từng trải qua.

Nếu bạn nghĩ về một đứa trẻ đang tập đi, thì bạn sẽ thấy đứa trẻ ấy phải vấp ngã và bị đau đến hàng trăm lần.

Nhưng chẳng bao giờ nó dừng lại và nghĩ, “Ối, mình nghĩ bước đi không phải là việc dành cho mình. Mình đâu có rành cái vụ này!”

Lẩng tránh thất bại là điều mà chúng ta học được ở một thời điểm sau này trong đời. Tôi cá là phần nhiều đến từ hệ thống giáo dục của chúng ta, thứ luôn đánh giá khắt khe chúng ta dựa trên thành tích học tập, và trừng phạt những ai không có được thành tích tốt. Một phần không nhỏ khác đến từ các bậc phụ huynh độc đoán hoặc thích chỉ trích – những người không cho phép con cái họ tự trải nghiệm, họ trừng phạt chúng vì dám thử những cái mới hay vì không tuân theo con đường đã được định trước. Bên cạnh đó, chúng ta còn có cả một hệ thống truyền thông lúc nào cũng ra rả vào tai hết tấm gương thành công này đến tấm gương thành công khác, trong khi lại lờ tịt đi hàng ngàn giờ rèn luyện buồn tẻ và chán ngắt mà họ cần thực hiện trước khi đạt tới thành công.

Các bậc cha mẹ, làm ơn hãy để con mình tập đi, tập ngã, và tập đứng lên từ đó. Chúng phải tự học những bài học của bản thân. Việc của chúng ta là ở đó, khích lệ và tạo động lực để con đứng lên. Các bạn cũng đừng bao giờ so sánh con mình với bất kỳ ai, những bài học thành công của thiên hạ thực sự chẳng giúp gì cho con bạn. Nếu bạn không dám để con thất bại, con bạn sẽ luôn là khán giả, chỉ đứng từ xa nhìn người khác thành công mà thôi.

Và không phải ai cũng đều trở thành ngôi sao sáng chói trên bầu trời này, hãy để con thử thách và tỏa sáng theo cách của riêng chúng.

Thất bại là một phần chúng ta phải trải qua trong cuộc đời

(David viết năm 12 tuổi)

Như mọi người thường nói, những gì cần đến sẽ đến.

Không ai hoàn hảo cả, và tất cả mọi người đều phạm sai lầm. Tại một số thời điểm trong cuộc sống, mọi thứ xảy ra khiến bạn cảm thấy như mình đang mất tất cả và bạn đánh mất chính mình. Bạn quên mất mục tiêu của mình là gì và bạn ngừng cố gắng. Vâng, tôi cũng đang trải qua giai đoạn đó của cuộc đời mình.

Vài ngày trước, tôi đã tham gia một cuộc thi trong một chương trình mà nhóm Infinite tổ chức. Đó là một trong những nhóm nhảy xuất sắc nhất thế giới, các buổi biểu diễn của họ có giá vé rất cao. Tôi biết sẽ rất khó nhưng vẫn thử, chỉ để cho vui. Tuy nhiên, một số người bạn của tôi cũng thử và họ được mời tham gia chương trình còn tôi thì không. Tôi cảm thấy rất buồn, và có lúc tôi đã có ý định bỏ nhảy.

Nhưng khi nhìn vào tất cả những người thành công nhất trên thế giới, tôi thấy rất nhiều người trong số họ cũng từng bị từ chối. Ví dụ, cầu thủ bóng rổ huyền thoại Michael Jordan đã không được tham gia vào đội bóng rổ của trường trung học. Khi nhìn vào những tấm gương đó, tôi thấy mình có thêm hi vọng. Cuối cùng, tôi cũng cảm thấy như đã tìm lại được đôi chân của mình, tôi tự hứa rằng một ngày nào đó tôi sẽ chứng minh cho những người đã đánh trượt tôi trong buổi diễn thử rằng họ đã đánh giá thấp tôi.

Dù sao đi nữa, với những ai đang ở vào thời điểm mất niềm tin vào chính mình, bạn chỉ cần biết rằng tất cả chúng ta đều sẽ phải trải qua phần đó trong cuộc đời. Nhưng đây là lúc bạn cần đưa ra một lựa chọn, hoặc tiếp tục tiến lên, hoặc khiến bản thân tin rằng mục tiêu của mình là bất khả thi. Khi đứng giữa lựa chọn theo đuổi ước mơ hay từ bỏ nó, hãy lựa chọn đúng. Nếu Harrison Ford từ bỏ sau khi bị từ chối, chúng ta sẽ không có những chiếc ô tô thật đẹp mang thương hiệu Ford đi quanh thành phố như ngày nay.

Hãy chào đón thất bại

(Cherry Vũ)

Dạy con biết cách chào đón thất bại nghĩa là chúng ta đang xây dựng cho con một môi trường an toàn về tâm lý, để con dám nói với bố mẹ những tin xấu, để con không phải nói dối... Con có ổn hay không đôi khi phụ thuộc vào cách chúng ta phản ứng với những chuyện xảy ra hằng ngày của con. Tôi mong tất cả các bậc cha mẹ đều biết cách phản ứng thế nào cho đúng.

Đây là một ví dụ về cách chúng tôi ứng xử với những việc không như mong muốn. Chúng tôi chuẩn bị đi họp phụ huynh cho David. Trước khi đi, ảnh đã cảnh báo, "Bố mẹ nên chuẩn bị

tinh thần để nghe những điều không vui tai nhé." Tôi đùa, "Mẹ đến trường đây, con ở nhà chuẩn bị cái roi nhé." Những môn nào ảnh học xuất sắc, không bị ai phàn nàn gì, người bố sẽ bỏ qua không đặt lịch hẹn. Khi tôi thắc mắc, ảnh nói, "Đằng nào mà họ chẳng khen con hết lời."

Lần nào đi gặp giáo viên của con tôi cũng cảm động vô cùng vì sự tậm tâm và tử tế của họ. Các thầy cô ai cũng nói thằng con tôi sáng láng nhưng khá mất tập trung, hay đi học muộn, bỏ tiết, nộp bài tập muộn... Khó chịu thế mà họ chẳng hề tỏ ra bực bội hay có ý trách móc câu nào. Ai cũng nói, "Có chút lo lắng nhưng chắc chắn cậu ấy sẽ ổn, chỉ cần chúng ta cùng để mắt một chút."

Chồng tôi nói với họ, "Thầy cô biết đấy, khi con ở tuổi này chúng tôi thực sự không có nhiều tiếng nói. Chúng tôi chỉ có mấy mục tiêu đặt ra cho con đến năm 20 tuổi là: không làm chết mình, không làm chết người, không làm ai có bầu, không vi phạm pháp luật. Thế thôi." Ai cũng cười phá lên kêu, "Cái đích đó thấp quá." Ông bố trả lời, "Được hơn thế là phần thưởng, như thế chẳng vui sao?"

Trên đường về, tôi hỏi chồng, "Anh sẽ nói gì với con?" "Anh sẽ bảo các thầy cô rất yêu con. Con tuyệt lắm, cứ làm những gì con đang làm nhé. Nếu con đạt thêm điểm xuất sắc sẽ rất tốt cho con sau này. Cố lên con." Và ảnh đã nói y như vậy khi gặp con ở nhà. Rồi ảnh hỏi David, "Bố có thể giúp gì để con có động lực?" "Không sao, con ổn ạ." "Hay là bố đứng trước cửa phòng hát mỗi lần con chơi game nhé? Mấy đối thủ của con chắc sẽ thích nghe bố hát lắm."

Đừng trải thảm nhung dưới chân con

Chúng ta đều biết giáo dục con là một việc khó, nó đòi hỏi rất nhiều nỗ lực và sự kiên trì không mệt mỏi ở những người làm cha mẹ. Trong bài viết này, tôi sẽ chia sẻ một số kinh nghiệm của bản thân và những điều mình rút ra trong quá trình làm việc cũng như đồng hành cùng con.

Khi đọc bài "Muốn con chăm, hãy là một bà mẹ lười", có bạn không đồng tình với quan điểm "bắt" con làm để mẹ "lười", mẹ thụ hưởng trên sự vất vả của con là không nên. Thực ra, tôi không chỉ "lười" làm việc nhà đâu mà còn "lười" cả trong việc bọc nhung hay trải thảm hoa cho con nữa.

David năm nay 17 tuổi, chỉ còn vài tháng nữa con sẽ học hết trung học và đầu năm sau sẽ vào đại học. Những ngày này, ảnh suy nghĩ mông lung lắm. Ảnh chọn học đại học trong thành phố mình ở nhưng vẫn quyết định sẽ dọn ra ngoài và đang tìm nhà để thuê. Ông bố bảo, "Bố muốn con vào ở trong khu nhà của trường, vì ở đó con sẽ gặp nhiều bạn bè cùng học." Ảnh nói, "Vâng, nhưng

con mới tiết kiệm được có vài ngàn." (Số tiền phải trả cho một năm ở trường những 17 ngàn đô). Bố mẹ chưa kịp nói gì thì ảnh đã tiếp, "Bố mẹ không phải lo cho con, con tự lo được. Con sẽ vay tiền của chính phủ để đi học và trả sau khi đi làm."

Cách đây một năm, ảnh vi phạm luật giao thông và bị phạt 400 đô-la. Khi nhận được phiếu phạt của cảnh sát, con tái mặt vì đối với con đó là số tiền khá lớn. Bố mẹ ảnh ngồi nín thinh, không nói câu nào. Hôm sau, ảnh nói với bố, "Bố không cần trả tiền phạt cho con đâu, con tự trả được." Ông bố, "Ơ, bố không có ý định đó." Cuối năm, trong phần tổng kết những việc khiến mình tự hào về bản thân, ảnh viết, "Con tự hào khi đã học được một bài học và tự trả học phí."

Gia đình chúng tôi để các con tự lập rất sớm, từ 14-15 tuổi đứa nào cũng tự lo tìm việc làm thêm, tự sắp xếp thời gian và kế hoạch của mình. Các con đều phải quyết định học môn gì, học ra sao, thi cử thế nào, chúng tôi không nhắc nhở cũng không giúp được gì. Khi có vấn đề xảy ra với các con, chúng tôi không ngay lập tức tìm kiếm giải pháp và làm thay chúng mà để con tự giải quyết. Bọn trẻ thường chỉ kêu gọi sự giúp đỡ của cha mẹ sau khi đã cố hết sức.

Có lẽ do được nuôi dạy như thế nên các con tôi đứa nào cũng ý thức được rằng chúng không thể dựa dẫm vào ai ngoài bản thân. Bù lại, chúng có một cuộc sống thoải mái, hoàn toàn tự chủ, được tự do làm những mình muốn, không bị giật dây hay điều khiển. Nếu đi sai đường, vấp ngã hay thất bại, chúng sẽ tự rút ra bài học, đứng lên và đi tiếp.

Có một điều mà tôi luôn thấy đúng, đó là nếu yêu thương ai đó, chúng ta cần giúp họ làm chủ cuộc sống của mình, để họ tự tin, tự chủ và độc lập, để họ không phải sống phụ thuộc vào bất kỳ ai.

Để trở thành cha mẹ tốt, chắc chắn chúng ta sẽ phải trải qua giai đoạn "đau tim" khi chứng kiến con dần lớn lên và chọn con đường của riêng chúng. Thậm chí, chúng ta còn phải dũng cảm nhìn con trải qua nhiều nỗi đau giống như chúng ta từng trải qua. Không có lựa chọn nào khác cả, việc chúng ta cần làm là dũng cảm mà thôi.

Bài học về hướng nghiệp cho con

Chúng ta ai cũng mong con cái tìm thấy hạnh phúc và thành công trong cuộc sống. Lựa chọn nghề nghiệp là một trong những yếu tố ảnh hưởng đến hạnh phúc và thành công của mỗi người. Về việc này, tôi có một số trải nghiệm khá khác nhau đối với những đứa con của mình.

Khi Alice chuẩn bị thi đại học, con phân vân giữa một số lựa chọn ngành học và đã hỏi ý kiến tôi. Tôi nói với con rằng, "Con chọn ngành gì cũng được, miễn là con thích công việc đó và cố gắng hết sức." Rồi Alice chọn quản lý du lịch, ngành học mà con bé thích nhất, sau đó tốt nghiệp một cách nhẹ nhàng và mau chóng tìm được một công việc tốt.

Khi Eddy học hết bậc trung học và phân vân chưa rõ mình thích gì, tôi khuyên con nên học IT vì những lý do tôi cho là hợp lý: đó là nghề có ngôn ngữ chung trên toàn thế giới, thị trường lao động luôn cần, mức lương trong nghề này cao hơn nhiều ngành nghề khác. Nghe lời mẹ, Eddy chọn học IT dù không chắc chắn mình có thích ngành này hay không.

Con cũng học thêm một ngành chính nữa là tiếng Tây Ban Nha. Cuối cùng, ảnh hoàn thành chuyên ngành tiếng Tây Ban Nha một cách nhẹ nhàng, vì ảnh thực sự yêu thích nó. Trong khi đó, ảnh học IT khá chật vật và cuối cùng quyết định bỏ ngang để chuyển sang học toán. Hiện giờ, Eddy đang làm công việc liên quan đến phân tích dữ liệu và rất hạnh phúc với công việc của mình.

Jack thì chẳng thích gì ngoài ô tô, 17 tuổi ảnh đã muốn trở thành thợ cơ khí. Ảnh bảo sẽ đi học đại học khi nào thấy cần và thấy muốn. Chúng tôi không có ý kiến gì ngoài việc ủng hộ con

hết sức. Chồng tôi, tuy cũng có lúc ngậm ngùi vì mong con phát triển theo hướng khác, vẫn luôn hào hứng cổ vũ con. Con tôi luôn hạnh phúc vì mỗi ngày làm việc với con là một ngày vui. Hiện ảnh đã có một doanh nghiệp riêng và là thợ có tay nghề cao cho một hãng, đã mua nhà riêng vào năm 19 tuổi.

Sau kinh nghiệm với Eddy, tôi rút ra bài học rằng đừng bao giờ can thiệp sâu vào việc ra quyết định chọn ngành nghề hay học hành của con. Nếu chúng không thích, kết quả học tập sẽ khó mà tốt, và ngay cả khi tốt nghiệp ra trường, chúng cũng khó hứng thú với công việc mình làm. Hãy đưa ra những lời khuyên và để con tự lựa chọn thay vì quyết định hộ con, càng không bao giờ nên ép buộc con chọn học ngành theo ý mình.

Chỉ khi được làm những việc mình muốn làm, chúng ta mới có thể làm tốt nhất và mới cảm thấy hạnh phúc. Vì vậy, hãy là người đồng hành, đừng dắt tay con!

Cho ngày con yêu vào đại học

(Cherry Vũ)

(Đây là bài tôi viết cho con gái nhân ngày con vào đại học)

Thế là con gái của mẹ đã vào đại học, con đã thực sự trở thành một thiếu nữ trưởng thành rồi. Có nằm mơ mẹ cũng khó có thể hình dung được rằng ngày này đã đến. Những kỷ niệm về con thuở ấu thơ vẫn nguyên vẹn trong ký ức của mẹ như chỉ mới hôm qua. Mẹ vẫn nhớ hình ảnh con ngày đến trường mẫu giáo, nhớ con mặc chiếc váy nhung xinh xinh màu xanh tím than có viền đăng ten màu trắng chạy lon ton trong sân trường và gọi thật to tên các bạn từ xa. Nhớ khi con học những chữ cái đầu tiên, con ngồi trên xe, nhìn biển quảng cáo bên đường và luôn miệng, "Mẹ ơi, kia là chữ A! Mẹ ơi, chữ B kìa..."

Rồi con vào lớp Một với bao nhiêu bỡ ngỡ của cả mẹ và con. Mẹ trở thành cô giáo bất đắc dĩ khi phải cố gắng lắm mới dạy được con đánh vần cho đúng: a cờ a ca sắc cá (chứ không phải: a cờ a ca sắc lá). Những nét chữ đầu tiên con viết, những điểm 10 đầu tiên con nhận là sự khích lệ lớn đối với mẹ. Chúng mình đã đi qua những ngày đầu tiên ấy thật không mấy dễ dàng, đã có những lúc mẹ khóc vì bất lực, vì mẹ không biết làm mẹ phải như thế nào mới đúng.

Đối với mọi người, sinh con ra là họ tự nhiên được lên ngôi cha mẹ. Ngôi vị đó được hình thành rất tự nhiên, đôi khi còn kéo theo cả những hoảng hốt, ngỡ ngàng đối với nhiều người, vì họ chưa kịp chuẩn bị gì. Với mẹ lại càng khó, vì con không do mẹ sinh ra, mẹ cũng không có bất kỳ một sự chuẩn bị nào. Nhưng có một điều

mẹ chưa bao giờ nói cho con biết, rằng chính con đã dạy cho mẹ rất nhiều. Có con, mỗi ngày mẹ đã học được bao nhiêu điều mới, mẹ thay đổi bản thân để làm được thiên chức cao cả là làm mẹ của con khi tuổi đời còn rất trẻ.

Thấm thoắt rồi đến ngày con thi vào đại học, con lúng túng trong việc chọn ngành chọn nghề. Mẹ chỉ nói con làm gì cũng được, miễn là con thích nó và cố gắng hết sức, mẹ lúc nào cũng tin vào năng lực của con gái mẹ. Và con đã làm được, đã chứng tỏ cho mẹ thấy niềm tin của mẹ được gửi gắm đúng nơi. Vào đại học, đó là một bước ngoặt lớn đối với bất kỳ ai, nhưng mẹ mong con gái hiểu rằng đó chỉ là bước khởi đầu cho hành trình tìm kiếm và tích lũy tri thức. Con sẽ cần nỗ lực thật nhiều để biến những giấc mơ của mình thành hiện thực. Chỉ con mới thực hiện được điều này thôi, con yêu ạ. Nhưng mẹ hứa, mẹ sẽ luôn ở bên con, làm bạn của con, là người chia sẻ với con mỗi khi con gặp khó khăn, vấp ngã hay trắc trở trên đường đời. Mẹ sẽ đi bên cạnh, cho con sự ấm áp tin cậy và bất cứ lúc nào con cũng có nơi để trở về như ngày còn thơ bé.

Cuối cùng, mẹ chỉ mong con sống thật hạnh phúc theo cách mà chính bản thân con mong muốn. Hãy tự hào về những gì mình đã làm được và hãy luôn tin con sẽ làm được những điều mình mơ ước.

Ngoài kia, những chân trời đang để ngỏ đón chờ con…

Mẹ yêu con!

TRẺ EM HỌC QUA NHỮNG GÌ CHÚNG SỐNG

Khi nghe ai đó phàn nàn rằng nhân viên của họ lười nhác, vô trách nhiệm, không có ý thức, làm việc không hiệu quả..., câu đầu tiên tôi hỏi họ là, "Hệ thống của bạn đang như thế nào? Bạn đang đối xử với nhân viên của mình ra sao để họ trở nên như vậy?" Hãy xem lại hệ thống và cách quản lý trước khi xem xét hành vi của con người.

Tương tự, khi nghe ai đó phàn nàn rằng con mình ngày càng hư hỗn, khó bảo, lười nhác, vô kỷ luật và rất nhiều thói hư tật xấu khác..., câu hỏi đầu tiên của tôi là, "Con bạn đang sống ở môi trường như thế nào? Bạn làm gì với con để chúng trở nên như vậy?"

Tôi hoàn toàn đồng ý với Dorothy Law Nolte, tác giả của cuốn *Children learn what they live* (tạm dịch: *Trẻ em học qua những gì chúng sống*) rằng:

• Nếu một đứa trẻ sống với những lời chỉ trích, nó sẽ học cách lên án.

• Nếu một đứa trẻ sống với sự thù địch, nó học cách đánh nhau.

• Nếu một đứa trẻ sống với sự chế giễu, nó sẽ học trở nên nhút nhát.

• Nếu một đứa trẻ sống với sự hổ thẹn, nó sẽ học được cảm giác tội lỗi.

• Nếu một đứa trẻ sống với lòng khoan dung, nó sẽ học cách kiên nhẫn.

• Nếu một đứa trẻ sống với sự khích lệ, nó sẽ học được sự tự tin.

• Nếu một đứa trẻ sống với những lời khen ngợi, nó sẽ học cách cảm kích.

• Nếu một đứa trẻ sống với sự công bằng, nó sẽ học được sự công bằng.

• Nếu một đứa trẻ sống với sự an toàn, nó sẽ học cách có niềm tin.

• Nếu một đứa trẻ sống với sự tán thành, nó sẽ học cách yêu chính mình.

• Nếu một đứa trẻ sống với sự đón nhận và tình bằng hữu, nó sẽ học cách tìm thấy tình yêu trên thế giới này.

Thế nên, thay vì phàn nàn về con, hãy tạo cho con một ngôi nhà ấm áp để chúng cảm thấy an toàn, được yêu thương, được lắng nghe và tôn trọng. Tạo một môi trường tích cực cho con là điều có thể ảnh hưởng đến con bạn trong suốt cuộc đời của chúng, đặc biệt nếu bạn muốn nuôi dạy những đứa trẻ hạnh phúc.

Hi vọng sau khi đọc xong cuốn sách này, các ông bố bà mẹ có thể rút ra một số bài học cho chính mình và khiến hành trình làm cha mẹ của mình vui vẻ hơn, hạnh phúc hơn. Hi vọng những đứa con của chúng ta sẽ thụ hưởng được kết quả của việc cha mẹ chúng cởi mở, ham học hỏi và không ngừng tiến bộ.

Cuối cùng, chúng tôi xin mượn lời của Ann Landers để gửi tới các bạn thông điệp rằng: “Không phải những gì bạn làm cho con mà là những gì bạn đã dạy để con làm cho chính bản thân chúng mới khiến chúng trở thành những người thành công.”

Phụ lục

Dear mum,

How are you today, dear? I bet it is boiling in Vietnam right now. New Zealand is way different. It's cold and windy. It is 8:18 P.M, and I am all good in a blanket with a bowl of chocolates in my hands. It is so good, and I love it. I wish you were here and enjoyed chocolates with me.

Yesterday I dreamed about you. You brought me to school on a sunny day. I saw a smile on your lovely face. I never saw you worry about any things in my dream. That's what I want you to be like always, mummy. I love you much more than I can say.

Dad, my bro and I are watching a movie called Fast 5. It's an action movie, and it's awesome. There is so much fighting in this movie. There are also kissing scenes. As usual, I always cover my eyes when it comes to those parts.

Brother tried to call you, but you did not answer. I tried to text you on Facebook, and you haven't replied yet. Why is that mum? Are you in an interview right now? I wish I could be there to make you a cup of coffee or a cup of tea.

Last week I played Monopoly with my friends when it was raining. I played basketball when it was not raining except when I had my flu injection. I did two tests, and I did well.

I believe I got more than 80% right, but I haven't got the score yet.

It's time to go to sleep now. I am a bit sleepy, but I want you to be here with me. Sometimes people ask me if I miss you when you are not beside me. I always try to be strong; I say you live far away from me often, so I don't miss you as much as the first time. Indeed I miss you terribly. I miss you even more than the first time. So if people tell you I don't miss you just believe me that I am just trying to be strong in front of them okay.

Love you.

*

My dream

When I was little, my dream was either to become a doctor or a lawyer to make my parent proud of me. Having grown a little bit

older, I start thinking about what I really want. Sometimes I want to become an artist because all I want is to draw, and I think my pictures look okay.

Now, I still do not know for sure what I want to be in life. My mum often describes me as jackfruit skin because I can do almost anything at above an average standard but nothing really at a very high standard. She said that my skills are like the evenly sharp thorns of jackfruit but none is outstanding. And if I want to be very good at something, I need to focus more on it and less on some others. I cannot disagree with this statement because even now I do not know what I do want to be.

When I look at people around me, I see my brother's and my parents' dreams and passions. For example, my brother chose to do Computer Science and Math at university because he wanted to do something with computer, programming and math. He also has a passion for collecting old coins from different countries. But when I look inside myself, I cannot find something I am very passionate about. In fact, I feel like I want to do everything. I want to be a dancer, a photographer and a writer.

However, every time I come up with an idea, my passions rise and defeat my idea that I will not able to do that. I know at one stage I will have to decide what I truly want to become but that day is way too far ahead of me. Of course, at such a young age, I should not be overthinking and putting things off because I have yet been able to figure out what I want to be. Maybe when I am older, I will choose to be a comedian perhaps. The truth is no one will ever know what might happen tomorrow so I will just keep being myself until the day comes.

*

My beautiful day

I started my day with a breakfast with rice and beef. Nothing is better. "David, could you make me a cup of coffee and breakfast, please?" said mum, as she just went off her bed. I rushed down to the kitchen and made an excellent cup of coffee because I couldn't wait until my mum kissed me for the reward. Just as I went back to the living room, my mum was sitting on the couch, waiting for me to bring her my favourite breakfast.

She loves my breakfast always. This is a menu I made for my only customer.

BREAKFAST MENU

Bread with butter and eggs: 7 kisses

Noodles with meat: 2 kisses

Fried rice: 5 kisses

Bread with bacon: 5 kisses
Standard rice: free
DRINKS
Coffee: 2 kisses
Tea: 1 kiss
Water: 1 kiss
Orange Juice: 5 kisses
Ice-cream: 5 kisses

*

Father and Son

My mum and I were in our car and listening to music. Rod Stewart, one of my mother's favourite singers, was singing a song called "Father and Son". While we were listening, my mum told me what happened in the song. The son made a mistake, but his father did not blame him at all. He just told the son:

"It's not time to make a change, just relax, take it easy

You're still young, that's your fault, there's so much you have to know

…

I was once like you are now and I know that it's not easy

To be calm when you've found something going on

But take your time, think a lot, why think of everything you've got

For you will still be here tomorrow but your dreams may not."

When the song ended, I thought to myself then I told my mum, "I want to be the son in the song". Mum asked me: "Why do you want to be the boy in this song?" I thought for a minute then answered: "I wish my Dad can tell me how to stand up after doing something wrong. I hope he understands me as the Dad in the song. I wish he can tell me how to be a man and how he goes through all difficulties in life".

Mum said nothing, she just held me tightly.

*

Do anybody know how long is too long?

Dear mum,

As I already told you, some people think that I write letters to you and say I love you is just an act. But you know that's not true, don't you? I just want you to know that I love you from the bottom of my heart and I know you love me as much as I do.

This weekend I played tennis for a long time. My heart was pumping while I played. I heard a whisper of the wind while I

smashed the ball and wished it to come over the net. I played and played and didn't know when to stop. When a moment came, I felt the last bit of the day time. "It's gone now. My face is full of darkness. It's time. It's time to go home."

Have you ever imagined when you are alone in the darkness? Something touches you, and you don't know what. You are scared, and you want to shout out. You wish someone were there for you and helped you go through it. You are even too afraid to go to the toilet even though you know there is no ghost. You may hide yourself under a cover to make sure no one can see you are scared. You want your mum so badly because you know she could help. But where she is, you have no idea.

Does anybody know how long is too long? Is there any limit of tears when you miss someone? I would like to know. I bet you don't know and God doesn't know either. I don't think you have enough to find out even though I believe that you know everything.

Time keeps flying like birds in the sky. They fly and forget what they used to have including happiness, sadness and unforgettable things. It's just life, isn't it? A cycle of life, I guess. I hope you read through my story and like it. Hope you understand it too.

Love you much.

*

Dear mum,

It's been more than a month since you left me. You are my best hairdresser, but now you are gone. As time goes by so, my hair grows as long as it can.

My heart is waiting slowly as it beats. I count every single beat. One beat for me is a word which tells me that you miss me as much as I do. I have to tell you that when you left us behind I felt worried. I worried because there would be nobody in my interview with Tom. Who is the one to show me how to write a good story? Who will be the one that lies next to me and talks about whatever I like? Who will be that person? You cannot tell me, right? Don't tell me it will be my dad or my brother. You already know they don't have time to do those stuff with me.

If anyone says something wrong about my ideas and tell me to stop thinking about you, I will ignore them and keep my mind the same. No one even my closest friend can change it.

I talked to Tom today. He said he wants someone to come to my interview, but I said no one could come. I felt as much as disappointed as him. I know it was not your fault.

Every time I close my eyes, think about last year when I was at teacher interview with you, I remember you smiled at me and said I did well. I want to see that smile again. I really do, mommy. Hope you understand how I feel right now. Wish you the best of luck. I love you and miss your kisses. Kiss you from far away.

*

Human is not a machine

Machines are created to help the human with their works such as typing, carrying and washing. But machines cannot do anything without humans programming them. And machines will never have the ability to discover something new because they are not human. But somehow, Vietnamese students are slowly turning into machines. And the Vietnamese education system needs to do something about it.

Before I tell you about why every student in Vietnam is turning into machines, I want to tell you about what I experienced in New Zealand. Schools in New Zealand are very simple. Maths is a subject that is especially hard in Vietnam but in New Zealand, teachers do not take it as serious. New Zealand's schools teach you the most basic things you need to learn in Maths such as adding, subtracting numbers. And instead of going through university kind of tests, New Zealand's tests are to help you remember what you have learned in the past so it is very easy if you actually learn things at school. For example, when I did a maths test in year 5, the questions were very easily such as 12+8=?

New Zealand' schools only teach you basic things such as how to think deeply before making a statement. Then teachers will normally leave you to think and why what you think is right. The role of a teacher is to guide you the basic thinking before letting you think in your own way. For example, when my class have a debate practice, my teacher lets students choose what team they want to be in without telling them what is the good thing or the bad thing about the subject or statement until afterwards. This way of teaching lets students maximise their thinking on what they think is right.

As I said, Vietnamese students are slowly turning into machines. Instead of letting students do their critical thinking on a subject, Vietnamese teachers like to choose the path for their students. For example, when studying a poem, teachers always tell students what the poem is about before even giving them a chance to think of the poem itself. This way of teaching is exactly like programming a program into students head. Students think

about how they were told to think, just like how the machine does things the programmer designed them to do. If this way of teaching continued, I believe we would only create robots, not thinking kids.

*

Don't make students liars

In Vietnam, school tests are easy by and large though some tests are hard at times. It is easy because all you have to do is to remember what your teacher says and regurgitate the information in the tests. At times, it is hard because they are not your ideas. So, it is very difficult to remember them if you do not learn them by heart. If one cannot remember the facts or information, he has to find a way to copy it from his notebooks or textbooks. So, very few students are creative in the class. From a very early age, every student gets used to copying or stealing ideas from others without any compunction. They are completely oblivious to the fact that what they do is something bad or plagiarism.

I usually wonder what will happen to these students when they get older. You learn nothing by copying. To learn something, you have to understand and assimilate what you learn. Then, you develop your ideas or create something your own. Albert Einstein would not have come up with E=mc2 if he indulged in rote learning or copying. Steve Jobs would not have founded Apple if he had studied that way.

As regards my experience in school in Vietnam, I have never learnt how to write a paper. What I've learnt is nothing but copying what the teachers said. Writing skill requires a great deal of imagination and discipline. If the teachers tell you what to write, then it destroys creativity. We had to write the same stale ideas, the same structures and the same sentences. In general, the whole class had the same thing to write. Why should the students go to school if the teachers merely follow textbooks? The students can as well stay at home and learn the textbooks by themselves.

It is not very surprising when international companies find it hard to recruit enough qualified skill workers when they come to invest in Vietnam. That is why there are few creations by the Vietnamese which have been patented.

At schools in New Zealand, teachers always give choices to students so one can make oneself choice independently. This is one of the reasons why New Zealand's students are so independent and so creative in studying. I take my brother as an example. When he finished college, he went to university and

study computer science and Spanish. He chose those majors because he knows what he wants to learn and who he wants to be not because our family or his teachers tell him to do so. Instead, my parents just gave him advice and let him decides. The point I try to make here is instead of forcing students to do things they do not want to do and then pushing them to be liars, teachers should give students advice and let them pick up their future.

To conclude, I believe teaching students how to cheat in tests makes them good liars. When the students face real life, they will cut a sorry figure in society. So, if teachers and the Vietnamese education system care about the development of the country, they will need to change their teaching methods. They should creatively teach students with some innovative methods. Above all, the mode of evaluation needs a complete overhaul so that cheating and plagiarism are discouraged.

*

Relationship with teachers

In most writings done by children in the class, teachers are always described as beautiful, happy and generous. But how many times do you see your teacher sit in a chair and mark your test, set up for the next day lessons with an unhappy face? I have seen this happen many times to my Vietnamese teachers. Whenever I see a teacher in Vietnam, he or she other carries about forty books with herself or himself. I know teachers are very busy but do they really need to be that busy and have no time for their families?

Vietnamese teachers are very simple. They go to school and teach students things in exercise books that tell them to do. Well, that is what us students think. I cannot remember the last time a Vietnamese teacher and a student have a conversation at school. Normally whenever I got close to my teacher to ask her a question about playing football in the field, before I can finish my sentence, my teacher would interrupt and send me somewhere else to do something else.

New Zealand teachers are not the same. At school, my teacher, Tom and I are very close. I tell jokes about him all the times and he does not take it seriously. Teachers here are very active, they work around class all day and help their students every time they need help. A conversation between a student and a Kiwi teacher is very easy to start. Normally, I go up to Tom and ask if he wants a game of poker, he says yes and we play. I can also talk to him a lot of things such as what is happening at our school.

Back and forward, Vietnamese teachers are very busy. They

have to do a lot of things to prepare for classes and they are probably busier than students. Every day, they have to get ready for classes and at night they have to mark tests and homework of their students. So if there are anyways to make teachers' lives better, I suggest we need to start changing from those little things like having tests every second week.

*

Dear mum,

It's not a normal Tuesday to me today. Do you know why? I went to Young Children youth group, and I baked some cookies and bread there. My group mates and I planned a few weeks ago about for whom we would bake. Everyone started thinking about homeless people. We discussed why we should do it and when. When my group was discussing I was sitting there and listening to them. It was not because I had no idea about what they were talking; I was just amazed by how much people knew about homelessness. They all gave out great ideas, and we put it on a piece of papers. Everyone had a turn to read it, and we started to agree on what we would do. We have got our work all done today.

After baking the cookies and shortbread, half of us went on a bus, and the other half went in a car. We met each other at one place to see the cook and talked about what we made for the homeless people and how we liked to help people and what our group was for. After that our leader (supervisor) took me home. He talked to me about the service. I listened to every single word even though he talked very fast.

When I came home, I sat down and thought for a bit. I remembered what was in my eyes when I saw homeless people. I didn't know why but I used to think homeless people are bad. I knew some of them really need money to fix their own problems. But I used to believe that it was not fair to give money for free to them. So from now on, I need to see a wider picture. A boy in my group said," Government needs to help the homeless people because they are here to assist citizens, not just sit there and talk while the homeless people have no food".

Today is the day I open my eyes to see a wider world. Love you and hope all the best to you and homeless people as well.

*

Dear mum,

As you know, Wellington is dying underneath this cold winter. I can feel the ice inside me. It touches my heart and starts to

freeze it even though my heart is burning. Everyone can tell by looking at the way my eyes look, the way I walk or maybe the way I shake my head. I guess you can imagine how cold it is.

Sun shines through the window, but the heat flies somewhere else. I wonder why God makes the sun standing there but doesn't make it work. I wonder how people can survive in this cold winter. I wonder if God listens to prayers or not. Do you think the same as me?

It is another week without you. Time flies as fast as a bird flies without wings. Why do people say time goes fast? To me, it's just a lie. You tell me you work hard to come back soon and stay with me, so I have been waiting and waiting. I know it is hard work, but it even harder to stay here without you.

There only a moment I feel happy is when I see you in my dream, I see you smile at me like you always do. You often tell me about your stories when you were younger before we about to go to bed. I dream of you picking me up from school on a rainy day and asking me what I did at school. In my dream, when I got home, I made you a cup of tea, and I got heaps of kisses as a reward. I feel like I was in the real world, so I opened my arms to hug you in my dream. Then I knocked over the blanket, and I woke up.

That's what happens to me every night, but somehow I know that you have a good sleep at night in Vietnam. My sister hugs you as I do. You have someone who cooks for you as well. Maybe that person cooks even better than me. You enjoy your happy days and that's what I always want you to do. I just want you to remember that I will always be there with you, like in my dream.

At the moment I am alone in this quiet room. My bro went for a run, and Daddy went to work. Only me, listening to music and reading a book, half-read, half-dream. I never want to be like this, and I never think I will have to at one stage, but now I can see how sad it is. I wish you can finish your data collection so you can stay all the time and you don't have to go anywhere without me.

My sister may say that I am self-fish because I always want you to stay with me. So please, Mum do not let my sister read this; otherwise, she will be so mad at me. Maybe I need to learn a different language, so she won't understand what I am saying to you. It's a very good idea, isn't it mum? Then you need to learn that new language with me, or I will learn Chinese, so you don't have to learn anything.

Mum, I just want to tell you that I love you, miss you and I really want you to reply to me with a letter. Do not let my sister read this, please.

*

What do I know about emotions and love?

Emotion is something to show people's feelings. When someone is happy, they smile. Sometimes expressing emotions is a good thing to do. For example, when you love someone you should let that person know by saying or showing your feelings to them. If you do not show or tell, how can they know you love them?

However, sometimes, holding your emotion is very important. Aggression is an emotion that everyone needs to learn to hold. It is not easy because when you hold your angers, it is like stopping yourself to get stress out of your body. Nevertheless, it helps you to avoid hurting people. I used to throw my racket away after losing a tennis match. Now I understand that it is a bad behaviour that shows others that I have a bad temple and I cannot control myself. Of course, people may think that I cannot be a good player if I show that attitude.

You are the only one who know your emotions if you are not showing them or telling about them to others. For that reason, it should not be fake, especially in love. I believe love comes and goes naturally and you can never do anything to change it. No one ever has a reason to fall in love with someone. You do not love someone because they are rich or handsome. You can be attracted to pretty people but you cannot falling in love with them.

Like some people, I do not believe in forever love. To me, love is like the weather sometimes and it can unpredictably change. At some stage, your love for someone can be so crazy but later on you may feel nothing. That is love. Amusingly, love is one of the things you will not be able to force. Sometimes you wanted someone to be yours so badly but sorry, it will not happen. Love only develops eventually and nothing can force it to hurry up.

But, hang on, what do I know about love and emotion? Not much – I am just 13 years old.

*

What do I think about gaming?

Dear mum and all other parents,

In the past few days, I was not allowed to play any video games because you think I am wasting my time and you always say gaming is bad for my eyes. So please read this through and I hope you can understand what gaming does to me.

First, playing game is not wasting time. Everyone has a different opinion and different kind of things they want to do to

relax and enjoy. For example, some people like you might find yourself on Facebook a lot because you find it is enjoyable and very relax when you are on Facebook. When you see it that way, I think you will see gaming is not much different. I like to play video games, and I find it enjoyable and I am so relaxed when I play games. So why do you want to take away the things I enjoy?

I do agree that gaming does harm your eyes when you play it for a long time. You know that my eyes did get worse and now I have glasses. But it was not all gaming's fault that my eyes do get worse. For example, when I read books too much it also affects my eyesight. If you banned me from gaming because it affects my vision, you should probably ban me from reading books as well.

Like other children, I want to have as much fun as possible, and sometimes we forget ourselves in games, but I do not think the word "addicted" you generally use fit us. To us, games are just something we have fun while playing. And when human beings (even adults) enjoy what they are doing so much; they often forget what is happening around them. For example, sometimes you would talk to me and go on Facebook at the same time, you often forget the words you about to say to me because you enjoy commenting on other people's photos.

In 2009, a study from University of Rochester proved that playing first person shooter games could improve people's eyesight. The scientists who did the program told us that aiming at enemies in the game was a way to give your eyes exercises. In 2012, British researchers found out that strategies games like 'Star Craft' can help human being's brain become more flexible. The two central universities who did this project were the Queen Marry University of London and the University College London.

To children like me, gaming is something that does really help us relax during stressful times. To adults like you, gaming may seem annoying and can waste a lot of time. But that is the way we think about Facebook and other things you enjoy. So please let us be ourselves, let us play games.

Sincerely yours,

David

Resource: 9 ways videos game can be good for you by Drew Guarini

*

Social networks

Everyone thinks social networks are beneficial and easy to use. They help us to and save time and money. However, not many people know that social networks are very dangerous and they can change your whole life just because you do something wrong

online. I would like to discuss with you how dangerous social networks are and I will try to convince you not to trust in social networks entirely.

Cyber bullying is one of the common ways to bully people using the internet and social network sites. It may happen when someone posts bad pictures and he/she tag your name on. There will be no way to block all of those posts, and when the photos are posted, you will be super impressing.

Black mailers are even more dangerous than cyber bullies. Black mailers always try to find young people to scam. There are so many black mailers in the world, and there are not so many people standing up for their victims. Amanda Todd's case is an example. Amanda was an ordinary school girl, one day she came on webcam in front of a stranger man, and he asked her for a flash, and she did. The black mailer took screen shots of her naked body and uploaded on a site. A few days later she got bullied at school; her parents made a report to the police and asked for carrying on an investigation. The police came to her house, but they did not help. Amanda was stressful, and she tried to suicide twice. The first time she did with bleach and second time she killed herself. The police did nothing with the case ever since.

Cyber bullying and black mailers are extremely dangerous but very common on social networks, especially to teenagers. To avoid being their victims, you should find solutions to deal with them. My recommendation does not use social networks at all if you are under 18.